

Schnorr. del. W. Böhm. sc.

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS LIBRI TRES

AD PLVRIMOS CODICES MSSTOS VEL DENVO VEL PRIMVM CONSVLTOS ALIORVMQVE EDITIONES RECENSITI

CVM NOTIS CRITICIS ET EXEGETICIS

VEL INTEGRIS VEL SELECTIS

HERMOLAI BARBARI, IOACH. VADIANI, PETRI IO. OLIVARII, FREDENANDI NONII PINTIANI, PETRI CIACCONII, ANDR. SCHOTTI, IO. OPORINI, PETRI IO. NVNNESII, IS. VOSSII, IAC. ET ABR. GRONOVIORVM, ET IAC. PERIZONII, NEC NON MSSTIS IO. GEORG. GRAEVII, IAC. GRONOVII, ET PETRI BVRMANNI, CONLECTIS PRAETEREA ET ADPOSITIS DOCTORVM VIRORVM ANIMADVERSIONIBVS

ADDITIS SVIS

A

CAROLO HENRICO TZSCHVCKIO

A. M. SCHOLAE REGIAE MISNENSIS RECTORE, ET SOCIETATIS LATINAE IENENSIS SOCIO.

VOLVMEN I.

LIPSIAE 1807

SVMTIBVS SIEGFRIED LEBRECHT CRVSII.

LECTORI
AEQVO ET BENEVOLO.

Cum primum Melae editionem adparare instituissem, minime futurum esse putavi, ut in eam illa molem excresceret, quae, ut me ipsum subinde delassatum obruit, ita, si alios, qui uno tenore et sine mora eum emetiri et subigere conentur, deterruerit, haud equidem mirabor. Nempe quo longius in ipso operae cursu progressus eram, eo magis magisque usu edoctus intellexi, quantum hic liber inde a prima aetate a typographis et editoribus per varias

formas verſatus disiectusque eſſet, ſic ut i plerisque locis plane alius videatur, verusqu Mela vix dignoſci poſſit. Ne igitur ſimplici ter nudeque idem neglectaque exploratione e perſcrutatione redderetur, ad remotiſſima tempora redeundum erat, quae ſcriptis codicibus eum exhibuerunt. Neque tamen in his licebat adquieſcere. Quod enim dolendum eſt, etſi ſingulari liberalitate virorum doctorum, quorum nomina in ipſo codicum recenſu gratus adpoſui, exceptus adiutusque ſat magnum eorum numerum conquiſiveram, alios ex adnotationibus interpretum cognoveram, pauciſſimi tamen aetatem tulerunt et ultra ſaeculum 15 aut 14 adſurgunt, omnes autem ita vitiis turpiſſimis inquinati ſunt et corrupti, ut ex eorum lectionibus vera populorum et regionum nomina ſaepe aegre extricare aut exquirere poſſis, ſed ſaepiſſime ad coniecturas relabi cogaris.

Quae quidem ut certa lege regerentur, in consilium adhibendi erant auctores veteres, qui de regionibus et locis vel data opera accuratius exposuerunt, vel per connexum aliarum rerum et quasi in transitu aliqua adsperserunt. Audiendi denique erant viri eruditi, qui in emendando et restituendo Mela desudarunt, ex quorum omnium comparatione ea exquirerentur et iudicarentur, quae ad instaurandam Melae integritatem aliquatenus valerent. In quibus quidem digerendis et accommodandis, si qua parum cavit incuria, vel graviora muneris negotia interpellarunt, vel somnus aut taedium fatigato obrepsit, vel, si quid durius habes, negligentia multa effudit, humaniter id, aeque lector, excuses vel leniter moneas. Sin vero ad veteris Geographiae, ex ipsis fontibus haustae, usum plura transferri posse intellexeris, iis ita utaris, ut ad compensandos,

vel redimendos errores, in tam vasto per terrarum orbem cursu vix evitabiles, revocari lubenter patiaris. Ut vero laboris suscepti fructus etiam a iuvenibus, nostrarum rerum studiosis, percipi possint, providebitur editione minori, quae potiora in summam contracta dabit. Ita vale, et meis conatibus fave. Scr. Misnae in Regia Schola Misnensi d. 28. *Maii* 1807.

DISSERTATIO

DE POMPONIO MELA EIUSQUE LIBRO.

AUCTORES PRAECIPUI, QUI DE EO EXPOSUERUNT.

PETRUS IO. NUNNESIUS in epiſtola de patria Pomponii Melae ad Andr. Schottum, quam repetendam curavit A. Gronovius in ed. P. Melae an. 1748. p. 521 ſqq.

G. I. VOSSIVS de hiſtoricis Latinis Lib. 1. c. 25. pag. 42.

NICOL. ANTONIUS in bibl. Hiſp. vet. Lib. 1. cap. 11. Tom. 1. p. 65. ed. Bayerii.

I. ALB. FABRICIUS in bibl. Lat. T. 2. cap. 8. p. 75 ſqq. ex ed. Erneſtii.

IO. NIC. FUNCCIUS de imminenti L. L. ſenectute cap. 9. §. 34 ſqq. p. 526 ſqq.

G. E. MÜLLER in libro Einleitung in die Lat. Schriftſteller T. 5. P. 2. p. 415 ſqq.

GE. CHRISTO. HAMBERGER in libro: Zuverläſſige Nachrichten — T. 2. p. 33 ſqq.

IO. GE. HAGER in libro: Geographiſcher Bücher-Saal T. 2. P. 7. p. 483 ſqq.

Praeterea editores, ut VADIANUS, VINETUS, SCHOTTUS, KAPPIUS in praefationibus.

CAP. I.

DE MELAE NATALIBUS.

[1]) Pomponius Mela et de gente, et de patria, et de tempore quo vixit, multas excitavit doctorum virorum disputationes, nec, cum vetusti auctores de eo nihil scriptum reliquerint, ultra coniecturas, et ea, quae ex ipsius libro conlatis indiciis efficiuntur, progredi licet. Nomen *Pomponianam* gentem praefert, quae cum clara et [2]) equestri splendore ornata fuerit, eandem et Nostro tribuunt dignitatem, adoptionis legibus vel ipsi, vel maioribus tributam, ita ut ex Hispanica origine ad Romanae civitatis iura transierit. Sunt, qui Annaeorum genti adscribant, et vel Marci Annaei Senecae, rhetoris, filium, vel ex Luc. Annaeo Seneca, philosopho celeberrimo, nepotem [3]) faciant. Qui priorem sententiam amplectuntur, adminicula quaerunt ex libris M. Ann. Senecae, rhetoris, decem controversiarum libris celebrati, quippe qui reliquit tres filios, *M. Annaeum Novatum*, *L. Annaeum Senecam*, praeclarum illum Senecam, et *L. Annaeum Melam*, quorum etiam nominibus librum 1. et 5. controversiarum inscriptum

1) Codices et veteres editiones scribunt plerumque *Pomponius Mella*. Plinius in indice auctorum libri tertii inversis nominibus vocat *Melam Pomponium*, quae ratio in aliis etiam saepe notatur.

2) V. Corn. Nepos in vita Attici cap. 1. et Patinus de familiis Rom. p. 223.

3) Cf. Hager p. 484 sq. c. l. Dietz in praefat. ad interpretationem German. Melae p. 18.

esse [4]) constat. Nec, si temporis rationem ineamus, huic sententiae inesse videtur, quod adversetur et repugnet. Notum est enim, Senecam philosophum puerum Romam deductum fuisse a. u. 772. annos fortasse, quod sumere, hac data aetate, liceat, circiter 10 natum, ex quo fratri minori 8 annorum aetas tribui potest. Cum vero Imperator Claudius de domita Britannia [5]) triumphum egerit a. u. 797. adtigit tunc Noster annum aetatis 30. eoque librum suum [6]) conscripsit, et, si a. u. 820. ipse se [7]) trucidavit, vixit annos 50.

At, ne quid dissimulem, sunt tamen alia, quae huic sententiae refragentur. Nec enim dicendi forma et ratio Annaeae gentis orationem et instituta refert, nec, si quis leve hoc argumentum in diversis fratrum naturis, sensibus et ingeniis existimet, cum [8]) frater in exsilium a Claudio missus apocolocyntosin effudisset, [9]) laudasse hic videatur illum imperatorem, ut taceam, non *Melam* a Ta-

4) Cf. Opsopoeus ad lib. 1. in. et in primis Lipsius in vita Senecae descripta cap. 2.

5) A. u. 796. A. Plautius exercitum in Britanniam traiecit, (Dio 60, 19.) anno post Claudius triumphavit. (Id. 60, 23.)

6) Unde orationis vigor, verborum ornatus et rerum descriptarum colores facilius intelliguntur.

7) Vid. Tacitus Annal. 16, 17.

8) Adtigit Kappius in praefatione; infringere studuit Hager c. l. P. 3. p. 300.

9) Nempe Seneca primo imperii anno in exsilium a Claudio missus est, expeditio Britannica, quam cum laude eius commemorat Noster 3, 6, 4. suscepta est anno tertio.

cito produci, sed *Mellam*, quae forma etsi etiam in priscis libris de Nostro reperiatur, scribendi potius vitium videtur, vel quod Mellaria ortum eum [10]) crederent.

Gravissimam vero dubitationem obiicere videtur nomen Pomponii, omisso Annaei. Si enim, quod de maximo natu fratre legitur, et hic adoptionis iure in aliam gentem, Pomponiam, migravit, eius tamen legibus et institutis Annaei certe nomen non abiicere, sed novae familiae inferre debebat. Quod factum esse cum nusquam reperiatur, et historia plane hanc coniecturam destituat, sed Mellae nomen in bonis libris obvium a Nostro Mela potius avocet, vaga illa esse, quivis intelliget.

10) Non enim solum plurimi codices, sed et editiones ante saec. 15. et initio 16. praeferunt *Mella*, et sic Ptolemaeus Romae 1508. f. in cuius editione multa ex Nostro repetuntur, exhibet *Mella*, ut Boccatius de genealogiis 9, 33. 10, 12. et passim, etsi etiam Mela legitur. Nempe τὸ *l* geminare solent librarii in multis nominibus, ut exemplis adpositis docet Cannegieter. ad Aviani fab. 10, 9. p. m. 76. *Melam* tamen hac forma protulerunt olim etiam alii, qui eius mentionem iniecerunt, ut Freculphus Chronicor. T. 1. lib. 2. cap. 16. ubi locum eius ex lib. 3, 6, 7. de Scanza (sic) sistit, et de 30 Orcadibus ex proxima narratione Scholiastes Iuvenalis ad 2, 160. Melam etiam sic agnovit Hermolaus Barbarus et post recentiores omnes secuti Plinium supra indicato loco n. 1. Quod si vero a Mellaria patria nomen sortitus esset, non Mella adpellandus erat, sed *Mellarius*, ut recte monet praeter alios, grammatica lege ductus, Vadianus, quidquid contra moliatur Nunnesius.

At nullo fundamento altera ſententia nititur, licet id ponat [11]) Fabricius, et [12]) Hagerus non ſolum recte id et probabiliter ſtare poſſe adfirmet. Quae enim in hanc rationem disputantur, nihil ea evincere arbitror, cum hiſtoria nihil eiusmodi adferat, immo [13]) Seneca philoſophus Marcum filium unice inducat. Porro ſi Seneca pater, triumphante Claudio, [14]) annum circiter 30. demum agebat, tunc filius 10 fere annos natus eſſe poterat, in quam aetatem non cadunt libri et rebus impediti et ſcribendi forma graves. Quae denique de morte Mellae apud [15]) Tacitum et [16]) Plinium narrantur, licet discrepent aliquantum, ſi ad unum referas, nec [17]) emendationibus ſuccurras, ad illum Melam, vel Mellam pertinent, de quo primo loco eſt expoſitum.

Ex Pomponia gente celeberrima eius originem derivandam cenſet [18]) Müllerus, quod tamen hinc refutat [19]) Hagerus, quod Mela ipſe ſe non Roma-

11) In bibl. Latina Vol. 2. p. 475. At recte id ſubmovit Erneſti, qui fratrem illius fecit.

12) c. l. His vero momentis impulſus ad opinionem de Senecae filio propendet: Senecae fuerunt Hiſpani, Mela item; illi ex Baetica orti, hic etiam; Seneca rhetor filium habuit nomine Melam, cur non et philoſophus; poteſt a patruele, Annaeo Mela, adoptatus eſſe.

13) In conſolat. ad Helviam cap. 16. f.

14) Cf. ſuperior ratio et computatio.

15) c. l.

16) 19, 55. ſ. 6.

17) Ut ſuadet Hagerus T. 2. c. l.

18) Einleitung — der alten Lat. Schriftſteller T. 5. p. 417.

19) P. 490. c. l.

mum, sed Hispanum referat, et Pomponia gens a [20]) Pompone, Numae regis filio, ducatur; in quo quidem, quid ferrent [21]) adoptionis leges, parum curasse videtur. Praestat igitur in re incerta et in varias partes agitata ignorantiam fateri, quam dubio pede huc illuc vagari.

CAP. II.

DE MELAE PATRIA.

Aliam disputationem illa quidem aliquanto graviorem et impeditiorem movit quaestio de Melae patria. Licet enim [1]) ipse mentionem eius faciat, tot tamen tantisque et lectionum varietatibus et opinionum concursibus ille locus iactatur, ut, ubi consistere possis, vix reperias. Quam enim quisque lectionem sustinendam putat, eam etiam ad Melae natale solum accommodat, ita ut ab aliis praeferatur [2]) *Tingentera*, alii, iidemque maiori numero malint [3]) *Mellariam*. Aliis placet

20) V. Plutarch. in Numa cap. 21.

21) Cf. Sigonius de nominibus Romanor. Opp. Vol. 6. pag. 40. Harduinus in operr. sel. p. 691. praeter alios.

1) Lib. 2, 6. f.

2) Vid. ad c. l. not. crit. p. 455 sqq. ubi et aliorum diversas sententias habebis expositas.

3) Sic statuit cod. Lips. auctor in margine, etsi in ipso contextu legitur *Mellana*, quod et ostendunt alii codices. Post plures alii eandem opinionem foverunt, in quibus Hermolaus, Vadianus, Pintianus, Nunnesius, Vursiisius, Casaubonus ad Strabon. lib. 3. p. 96. s. 140. (ubi leg. censet *Tingi e regione sita Mellaria*) Vasconcellus ad Resendii antiqu. Lusitan. lib. 5. p. 10. Ambrosius Moralis 9, 6. Io. Mariana 4, 2. Io. Vasaeus in Chron. Hispan.

[4]) *Tarteſſus*, quam poſt *Cartejam* dixerunt, nunc *Algeziram*. *Tariſſenſes* hodie, notante [5]) Olivario, civem ſuum iactant. Nempe *Tariſſa* olim *Belo* dicta eſt. Plerique in *Tingi* haerent, etſi vario modo eam urbem deſignant. Sic [6]) aliis ſimpliciter eſt *Tingi*, h. *Tanger*, aliis [7]) *Tingi Ibera*, vel [8]) *Tingi altera* ſ. *Cetraria*, quam eandem putant *Iuliam Traductam*, *Iuliam Iozam*. Sententiam [9]) alii cohibent, nec liquere pronuntiant.

Etſi difficile eſt, lites illas componere, natalique Melae urbi ſuum nomen adſerere, loco tamen iſto adtente conſiderato, preſſiusque librorum veſtigia ſecutus, eam opinionem propius ad verum conlineare exiſtimo, quae *Tingenteram*, vel *Cingenteram* praeferat. Illa enim lectio non ſolum ex

ſ. a. Chriſti 44. Brietius in parallelis Geogr. P. 1. lib. 1. cap. 3. Hager p. 497. c. l. ubi de ſitu disquirit, alii.

4) Ut Schotto, Sanctio, Clementi in ſpecimine bibl. Hiſpano-Majanſianae pag. 13. quippe qui 2, 6. ſ. legendum cenſet: *atque inde nos ſumus*.

5) In praefat. ad Melam. Sed quae ex narrationibus incolarum monumenta innuit, non adtulit.

6) Cf. Belley in Memoires — de Paris T. 38. p. 116.

7) Sic Nicol. Anton. in bibl. Hiſpan. vet. Tom. 1. lib. 1. cap. 11. p. 50.

8) De Tingi altera vid. Salmaſ. cap. 27. ſ. 24. p. m. 204. Bochart. in Chanaan 1, 24. qui eandem faciunt Iuliam Iozam Strabonis c. l. Iuliam Traductam Prideaux ad marmora Oxon. n. 57. p. 190. ed. an. 1676. Mazochius ad tab. Heracl. T. 1. pag. 66. T. 2. pag. 544. quae eſt Caetraria Voſſii, qui Caetrarienſem natione, genere Poenum facit. Cf. ad Melam c. l.

9) Sic Gonzalez de Salas in noticia tercera ad calcem interpretat. Hiſpan. Hamberger c. l.

codicum fcriptura facile eruitur, fed et olim in prifcis editionibus adnexa fyllaba *tum* ftetit, donec Hermolaus Barbarus primum inverteret, et, ut Melam Mellariae alumnum, nominis forte fono adlectus, reddere poffet, inde *cingente freto* effingeret, quod in alios deinceps libros migravit. Ita vero, fi lectionem illam, *atque unde nos fumus*, teneas, urbis nomen, quod defideratur, optime fubiicitur, Noftroque ufitata orationis forma redditur, quam in fimili nexu fequi folet. Saepe enim ille eodem modo dicit, *atque unde*, ut nomen regionis, urbis et loci fententiam [10]) claudat. Quam facile autem adhaerere potuerit *tum* voci *Tingentera*, vel *Cingentera*, nemo eft, quin intelligat, in primis fi lectionis ufu edoctus cogitaverit, quam lubenter Mela in progreffione curfus ad nova loca commemoranda variandi caufa particulis *poft*, *exin*, *inde*, *dein*, *deinde*, *tum* uti foleat. Licet vero obfcurum et humilem locum, five *Tingenterae*, five *Cingenterae* nomen gefferit, quivis facile largiatur adverfantibus, non tamen, fi reliqua apto ordine et nexu ftent conligata, id impedit, quo minus patriam facta eius mentione gratus praedicaverit, et apud pofteros quafi nobilitaverit.

10) Cf. 1, 8, 2. 1, 19, 8. 2, 2, 5. 2, 3, 1. 2, 5, 2. 2, 6, 6. 2, 7, 13. V. Kappius in praefat. ad Melam, ubi ifta loca indicavit, quae et aliis augeri poffint.

CAP. III.

DE AETATE MELAE.

Hinc vero clarior lux effulget et luculentiora ſigna adparent ab ipſo Mela expreſſa, ex quibus non tam coniectura fieri, quam iudicio certo evinci poteſt, quo tempore ille vixerit. Quod enim in deſcriptionibus regionum et urbium ſaepe uſu venire ſolet, ut, ſi temporum comparationem ingrediamur, multa immutata, aut novata deprehendamus, id in Mela etiam certiſſimis indiciis comprobatum intelligemus. Cum igitur *Solorum* mentionem iniicit ita, ut *Pompeiopolis* nomen ſua aetate geſſiſſe [1]) adfirmet, ante Pompeium certe vixiſſe non potuit, quo adſignante nominis illa mutatio demum innotuit. Eadem fere tempora adtingit aetas Cornelii Nepotis, cuius auctoritatem et fidem [2]) laudat. Commemoratur porro [3]) *Iol*, quam ſuo tempore *Caeſaream* vocitatam ſcribit, unde [4]) quidam Iulii Caeſaris aetate vixiſſe exiſtimarunt; minus tamen recte, cum novum illud nomen ſpectet potius Auguſtum, cuius liberalitate in regnum reſtitutus erat [5]) Iuba. Tum adiecta verba, *quia Iubae regia fuit*, poſteriora Iulio Caeſare vel etiam ipſo Auguſto tempora indicant.

1) 1, 13, 2.

2) 3, 5, 8. 3, 9, 3.

3) 1, 5, 1.

4) Sic Voſſius de hiſtor. Latin. 3, 1. Crenius in animadverſionibus p. 19. omninoque Cocleus in epiſtola dedicatoria, Gonzalez, interpres Hiſpanus.

5) Ut docet Strabo lib. 17. p. 571. f. 831. Cf. ad Melam c. l.

Accedit alia notatio in statuendo ad Anconam Gallicarum Italicarumque gentium termino, qui olim fuit Aesis, post Rubico Caesaris aetate, ut ex eius rebus in bello civili gestis [6]) adparet. Augusti aetatem spectant porro [7]) *turris Augusti titulo memorabilis* in Hispania, [8]) *tres arae* in eadem, quas *Sestianas* vocarunt, *Augusti nomine sacrae*, nomen ibidem urbis [9]) *Caesaraugusta*, quam illo tempore conditam fuisse adfirmat [10]) Strabo, [11]) *Augusta* in Treveris, etsi, quod putat [12]) Petrus de Marca, inde minime consequitur, sub Augusto Melam floruisse. Alii alia signa ad Tiberii tempora transferunt. Ita cum quidam olim tradiderint, teste [13]) Eustathio, *Typhonem* mutato nomine a Tiberio *Orontem* adpellatum fuisse, qualem producit [14]) Noster, eum etiam ultra Augusti aetatem annis provectum fuisse; quod tamen male refutat [14*]) Ballu, dum Melam multis ante natum Tiberium annis vixisse putat, itemque [15]) Schottus, quia Mela Tiberii aequalis nihil de eo adtingat, quod tamen eum facturum fuisse verisimile sit ex narratione de Britannia. Nec magis

6) Cf. Cellarius in Geogr. ant. 2, 9, 35. et notata ad Melam II. 2, 4, 2. et 5. p. 363. et 391.

7) 3, 1, 8.

8) 3, 1, 9.

9) 2, 6, 4.

10) Lib. 3. p. 104. f. 151.

11) 3, 2, 4.

12) In Marca Hispan. 1, 4, 3. qui tamen simpliciter hoc et ad viam quasi notat.

13) ad Dionys. v. 919.

14) 1, 12. extr.

14*) Ad Oppiani Cyneget. 2, 116. p. 279.

15) Ad Melam c. l.

probari potest, quod scribit [16]) Ciacconius, multa Strabonem de India ex Nostro ad verbum fere repetiisse, cum contra aliis indiciis evinci possit, Strabone mortuo Melam vixisse. Sic, ut aliqua adferam, quam urbem [16*]) Strabo Κρουνους vocat, in [17]) Nostro dicitur *Dionysopolis*. Quae Melae tempore interciderat *Bizone*. [18]) Strabo terrae motu conquassatam quidem fuisse et absorptam, non tamen penitus exstinctam refert.

Longe autem certissimum aetatis indicium exstat in eo [19]) loco, ubi triumphi meminit, quem acturus sit de Britannia tunc demum aperta principum maximus. Quod etsi quidam, ut Vossius, [20]) Crenius, ad Iulium Caesarem referunt, probari tamen nequit. Hic enim expeditione suscepta Britanniam adtigit potius, quam aperuit, nec de ea unquam triumphavit, quod rectius tribuitur Claudio, quippe de quo disertis id verbis narrat [21]) Suetonius. Immo ipse Mela satis clare priorem expeditionem indicat verbis: *mox certiora magis et explorata dicentur.* Quod vero Claudium *principum maximum* vocat, nil mirum esse debet ex illius temporis more, qui magnifica quaevis de imperatoribus praedicabant,

16) Ad Melam 3, 7, 2.
16*) Lib. 7. p. m. 436.
17) 2, 2, 5.
18) c. l.
19) 3, 6, 4.
20) V. not. 4.
21) In vita cap. 17. Plura notavi ad Melam c. l. II. pag. 195. Conferri etiam potest, qui prolixius de hoc disseruit, Vadianus in Catechesi in Geographiam Melae. Acrem quidem nactus est adversarium, Hispanum interpretem, at parum validis armis pugnantem.

et effusis adulationibus omnia in maius augebant. Cum vero Claudius illam expeditionem susceperit imperii anno 3. a. u. c. 796. coniectura haud incerta fieri potest de tempore, quo Mela hunc librum conscripsit. Recte igitur primus Vadianus, quod notavit [22]) Antonius, Claudii aequalem fuisse Melam contendit, quem et secuti postea sunt Vinetus, Vossius, alii. Ad Claudii imperium ducunt etiam narrationes de [23]) abolitis Druidarum sacrificiis, et de [24]) phoenice, qui Claudii tempore adparuit Romamque deportatus est, unde insolentiores etiam digressiones in hac libelli brevitate intelligi possunt. Nec obstat, quod [25]) Orcades memorat, quas ante Vespasianum et Titum incognitas fuisse tradit [26]) Tacitus, cum [27]) alii contra imperio R. Claudium adiecisse adfirmant. Male igitur aliquis ad Flaviorum tempora aetatem Melae proferat. Gravius aliquanto aberravit a vero auctor editionis Saling. a. 1538. in praefatione, qui Melam Ptolemaei facit aequalem, quia vixerit ante Plinium et Solinum, nec constare putat principem illum, qui Britanniam fuerit adortus. Quam vero diu vixerit, et an quinque imperatorum aetatem inde ab Augusto ad Neronem viderit, uti [28]) Müllerus existimat, parum liquet, cum nec ad coniecturam aditus detur.

22) In bibl. Hispana vetere T. 1. lib. 1. c. 11. p. 50.

23) Lib. 3. 2, 3. ubi cf. notata.

24) Lib. 3. 7. 10. V. ibi p. 371.

25) Lib. 3. 6. 7.

26) In Agricola c. 10.

27) V. ad Melam p. 214. c. l.

28) P. 421. c. l.

CAP. IV.

DE LIBRO MELAE EIUSQUE ARGUMENTO.

Inclaruit Mela libro quamvis brevi, elegantiſſimo tamen et utiliſſimo, in quo orbis deſcriptionem Latinorum auctorum primus propoſuit. Titulus, quem praeferunt codices et editiones, maxime quidem variat, ſed, ſi rem ſpectes, ad idem fere redit. Modo enim legitur *Geographia*, modo *Chorographia*, uti etiam adnotatum eſt a viris doctis. Illa quidem hic ſenſu latiori intelligitur, cum etiam mathematica requirat; haec minus recte adponitur, quia Noſter non orbis terrarum partem, ſed totum complexus eſt, et duo illa verba differunt, ut pars a toto, ex ſententia etiam [1]) veterum. Alii codices in fronte praeferunt inſcriptionem *de ſitu orbis*. Sic et in editis libris maxime olim variatum eſt, quippe quibus praeponitur [2]) *Coſmographia*, *Geographia*, *deſcriptio ſitus orbis*, vel *de ſitu orbis libri tres*, in quo titulo inde a longo tempore conſenſerunt editores. Quae quidem varietas ſatis declarat, librarios manus admoviſſe, et, concepta libri imagine, utcumque libuiſſet, titulum adieciſſe, quem ex Graeca in primis lingua petitum doctiorem putaſſent; niſi velis, Graeco verbo a Mela Latinum ſubiectum fuiſſe, quod tamen in hac etiam varietate minus credibile videtur.

1) Vid. Ptolemaeus lib. 1. in.

2) Ita ſolet Boccatius, ubi Melam refert, in Genealogiis, v. c. 1, 13. 9, 33. 10, 12. 12, 25. 13, 1. et alibi paſſim.

Ipſe *de orbis ſitu* ſe dicturum in aditu operis adfirmat, quae et cauſa videtur, cur a plerisque haec inſcriptio probata fuerit et recepta.

Librum autem integrum et immutilato corpore ad noſtram aetatem perveniſſe, et exordium finisque et ipſa narrationis ſeries videtur docere, etſi ſunt, qui 2*) aliter ſtatuant. At, quod dolendum eſt, ita a ſaevis imperitorum et barbarorum librariorum manibus vexatus eſt, ut miſere disiectus distortusque in populorum maxime et locorum nominibus ultimam cladem effugeret. An praeterea maius opus aut ſcripſerit vere, aut commentatus ſit, 3) quaeſitum eſt et disputatum a viris doctis, cui cauſam dederunt verba in praefatione poſita: *Dicam autem alias plura et exactius*, quae tamen commoda ad uberiorem explicationem eorum referri poſſunt, de quibus ſtrictim breviterque in prioribus 4 capitibus dixerat.

2*) Sic Pintianus ad Melam 1, 8, 7. non opus integrum, ſed eius tantum fragmentum ad noſtra tempora deſcendiſſe putat, idemque ad 1, 9, 2. vix umbram eius ad nos perveniſſe credit. Certe Servius ad Virgil. Aen. 9, 31. ex Mela de Gange 3, 7, 6. adfert aliqua, quae libri noſtri ignorant. Cf. ad c. l. Sic noſtra aetate Bährens in Anzeige der Gr. und Lat. Schriftſteller p. 220. et Eſchenburg in Handbuch der klaſſiſchen Literatur p. m. 246.

3) V. ad praefat. I. p. 9 ſqq. Sic *alias* de maiori opere intelligit Andres dell' origine, progreſſi — d'ogni letteratura (1787) T. 3. p. 424.

Qualem autem librum hunc hodie habemus, ita in regionum et locorum descriptionibus institutus est et compositus, ut aptam rerum seriem iustumque ordinem vix, aut raro desideres. Cum enim primo summam totius praecipuasque terrarum orbis partes paucis complexus adtigit, inde a Mauretania egressus circumvectusque maritimo cursu singulas regiones, litora earum legens, potiora loca interius exteriusque sita, adspersis passim iis, quae in ipsis incolisque memorabilia essent, persequitur, donec eo, unde cursum instituerat, revertitur. Cum enim, ut ipsa libri expositio docet, in animum induxisset, insigniora tantum loca stringere, quare etiam multa aliis memorata praeteriit, et nosset, maritima loca et frequentiora semper fuisse et magis exculta, hoc cursu uti et, ut litora procurrunt, quaecunque adtigisset, ea etiam calamo sequi et notare maluit. Duobus igitur libris prioribus oram interni maris utpote frequentiorem et celebriorem describit, tertium iis regionibus tribuit, quos cingit Oceanus.

Ut autem summa totius libri, et quas complectitur terrae partes, in uno conspectu positae, adpareant, hunc ordinem tenuit Mela: In libro I. facta terrae partitione partiumque brevi descriptione a *Mauretania* orditur, ultima maritimae Africae in occasum et fretum Gaditanum regione. Inde in ortum Asiam versus egressus *Numidiam*, *Africam* proprie sic dictam, *Cyrenaicam*, *Aegyptum*,

Arabiam, *Syriam*, *Phoenicen*, *Ciliciam*, *Pamphyliam*, *Lyciam*, *Cariam*, *Ioniam*, *Aeolida*, *Bithyniam*, *Paphlagoniam*, et quae inde prope Pontum, Bosporum Cimmerium et paludem Maeotida expositae sunt regiones et gentes ad Rhipaeos usque montes, qui Asiae terminum statuunt, prosequitur.

Libro 2. inde digressus ripam Tanais et oram Maeoticae paludis Europaeam, et qui eam occupant, *Scythas Europaeos* perstringit, altero latere a Taurica Chersoneso Euxini litus ad Byzantium usque pervectus, ubi Thracia obversatur, quam excipiunt deinceps instituti cursus serie *Macedonia*, *Thessalia*, *Hellas*, *Peloponnesus*, *Epirus* et *Illyricum*. Subsequuntur gemina Italiae litora, *Gallia Narbonensis* et Hispaniae litus ad fretum usque, unde coeperat. Hinc ad Tanais ostia iterato cursu reversus insulas in interno mari sitas recenset.

Libro 3. internum mare egressus oram Hispaniae occiduam et septemtrionalem persequitur, quatenus Oceano adtinguntur. Hinc *Galliarum* ad Oceanum, *Germaniae*, *Sarmatiaeque* tractum in *Scythica* usque *litora marisque Caspii* in terras ingredientis fauces describit, gentibusque aliquot enumeratis Oceanique insulis per Eoa litora *Indiae* ad Gangis ostia vertitur. Cuius maritimo tractu lustrato per *Carmaniam*, *Persas*, *Arabas*, quatenus oras habitant, in interiora Africae loca exspatiatur. Sic prope omnibus, quae innotuerant, expositis in

occidentalem Libyae oram versus Aethiopas Hesperios progreditur, tandemque, unde coeperat, in *Mauretania* ad *Ampelusiam* promontorium subsistit.

Ex quo satis adparet, maiori studio et prolixiori narratione oram interni maris eum descripsisse, ut hominibus et rebus inlustriorem, unum eumque tertium librum externis regionibus dedisse.

Opus illud ipsum iam olim antiquissimae editiones cum codicibus in tres libros divisum exhibebant, quorum primus sine numero tamen capitum segmentis factis inscriptisque tres orbis terrarum partes indicat, cum Asiae et Africae particulari descriptione, reliqua dispertitis tantum libris separatisque paullum regionibus uno fere tenore ad finem usque procedunt. Hinc posteriores capita numerarunt, praefixis potiorum regionum titulis, plura modo, modo pauciora, quae variatio satis declarat, librariorum illa et editorum ingenio et arbitrio esse 4) invecta, ut taceam, aliqua verba aetatem Melae nondum tulisse, in quibus sunt *particularis*, 5) *mediterraneum mare*, quod Romani ad-

4) Sic recte indicat Schottus ad 1, 1. in. Vossius tamen ad 3, 10. in. capitum divisiones et inscriptiones ad remotiora tempora et ad ipsum Melam videtur reiicere, quod ibi in titulo fuerit scriptum: *Atlas et Atlanticum pelagus*, quare non opus fuerit, vocabulum *Atlantis* repetere.

5) *Mediterraneus* per se quidem vox est proba et passim obvia, at in hoc nexu apud posteriores demum occurrit, veluti Isidor. orig. 13, 16. in. Sic *Pontus mediterraneus* legitur in inscriptione apud Murator. inscrr. 695, 1. Cf. ad Melam I. 1, 1, 4. p. 46.

pellare solent *Nostrum mare*, vel omnino *internum*. Hinc vero factum est, ut editores capitum numero inter se discreparent, pauciora alii, alii plura 6) designarent.

An ipsum librum Romae scripserit, ut putat 7) Vossius, quod citra Tiberim in eo latere loca persequatur, quorum situs aliter constare nequeat, non est quidem a vero alienum, etsi certi aliquid statui nequit.

CAP. V.

DE PRAECIPUIS LIBRI VITIIS ET VIRTUTIBUS.

Cum in tam vasto terrarum orbe non labi paene monstri simile sit, uti recte pronuntiat 1) Resendius, in primis si cogitemus, quam parum ille veteribus fuerit exploratus, nec singulas regiones et loca ab ipso Geographo adiri et perlustrari posse, quam porro difficile fuerit in ea, quae tunc fuit, librorum penuria et caritate, aliorum narrationes et descriptiones conquirere et percipere, nemini mirum videri poterit, si Mela, nimis illorum auctoritate confisus, vel incuriose re-

6) Recentiores fere libri primi faciunt capita 19. Reinoldius etiam 22. cum antiquiores habeant tantum 6. vel etiam plura 20. et 21. Idem observatur in reliquis libris. Equidem retinui ordinem a Gronoviis institutum, quia non tanti erat, facta immutatione libri huius usum turbare, vel impedire.

7) Ad 2, 4, 9.

1) In antiquitatt. Lusitan. lib. 1. p. 10.

rum expositarum delectu habito, a vero in multis aberraverit. Cuius quidem culpa cum in illos auctores maximam partem transferri possit, tum ipse solus reprehendi debet, si parum certam et constitutam rationem in hoc argumento tractando sequitur, nec, quae professus est, ipsa re praestat.

In quo primum hoc notandum videtur, quod cum fingat maritimum cursum, non tamen eum semper tenere, sed subinde consistere, egressumque navi et exspatiatum vicinas terras obiisse et invisisse, cuius vel unum exemplum in [2]) Graeciae descriptione commemorasse sufficiat, ut ex urbibus praeteream [3]) *Pellam* aliasque plures. Si tamen hoc vitium, leve illud sit et excusabile, cum ad certum ordinem tenendum seriemque rerum persequendam expeditior illa via pateat, nec, qui navibus vehuntur, ubi memorabilia se in vicinis terris deprehensuros esse noverint, ab earum aditu et investigatione exclusi sint. Attamen inde gravius oboritur, quod, cum ita instituisset, a suo ipse consilio descivit, et, cum clarissima quaeque se strictim dicturum esse [4]) adfirmasset, multa tamen loca praeteriit, quae propter celebritatem indicare recte poterat, aut potius debebat, in quibus sunt *Cannae*, *Munda*, *Ecbatana*, *Hierosolyma*, *Pharsalus*, *Persepolis*, *Leuctra*, *Mantinea*, *Stagira*, quod

2) Lib. 2, 5. 3) Lib. 2, 3. in.
4) In praefatione.

nomen pro *turri Calarnaea*, satis ignobili, reponebat [5]) Pintianus, et in textum recepit Schottus. Sic *Nicopolim* desiderat [6]) Ciacconius, miraturque neglectam, ut [7]) *Cajetam.* Sic celebres fontes silet, ut *Aganippen*, *Castalium*, *Hippocrenen*, cum obscuriores etiam commemoret, quod idem fecit in locis et fluminibus. *Scandile* humilis et tenuis insula inseritur, quare eum etiam notat [8]) Vossius, deest *Pactolus*, ex montibus *Helicon*, *Tmolus*, alii. Alia tamen videtur caute silentio praeteriisse, quod gravioris calamitatis memoriam in Romanis excitare nollet, ut *Carras*, *Cannas*, *Trebiam* fl. *Trasimenum* lacum. Ne tamen ultra modum proferatur illa reprehensio, notandus est mos Auctoris, quo multa loca tecte indicat sub regionibus cognominibus, ut [9]) *Antiochiam*, [10]) *Smyrnam*, [11]) *Damascum*, urbesque alias plures, de quibus notae monent. Cum *Helvetii* absunt, Gallis eos complexus est, ut *Peucetios* Calabris, tanquam synonymos, ut putat [12]) Mazochius.

Verum enim vero, unde multa melius intelligi et lenius iudicari possunt, non tam suae aetatis geographiam exhibuit, sed ultra Alexandrum M. et Philippum descendit, adeoque antiquiora illis passim

5) Lib. 2, 2, 9.
6) Ad 2, 3, 10.
7) Ad 2, 9, 9.
8) Ad 2, 7, 8.
9) Lib. 1, 12. extr.
10) Lib. 1, 17. extr. ubi cf. Vossius, passimque I. Gronovius.
11) Lib. 1, 11, 1.
12) Ad tab. Heracl. P. 2. p. 544.

captat, et, quae olim fuerit locorum facies, qui fuerint incolae eorumque mores, commemorat. 13) Hinc in recensum producit *Styra*, *Lycastum*, *Olynthum*, *Marathon*, alia, uti solent, qui aliorum fidei sua debent, nec omnia 14) ipsi tentarunt et explorarunt. Hinc quae ex Herodoto transtulit, etiam tunc ipsius tempore strident 15) *Troglodytae*, nudi sunt 16) *Gamphasantes*, armorumque omnium ignari, in 17) *Arethusa* fonte spectantur iacta in Alpheum, 18) *India*que alit formicas non minus maximas canibus. Sic 19) *Phaeaces* et 20) *Pyraeos* in pristinas sedes reducit, aliosque, qui olim viguerant.

Porro antiqua nomina retinet, ubi nova successerant, cuius exempla subministrant *Myrlea*, *Cios*, *Sesamus*, *Potidaea*, alia contra, duobus nominibus deceptus, tamquam diversa adfert, quo nomine notatur de 21) *Borysthenide* et *Olbia*, de 22) *Cruno* et *Dionysopoli*, etsi in eo ab aliis defenditur.

Praepostero alia ordine recenset, ut 23) *Lyciam* et *Pamphyliam*, 24) *Arabicum mare* et *Persicum*,

13) V. ad 2, 7, 9. et alibi.

14) V. Dodwell. in dissert. de Scylace §. 15. pag. 59. de Marciano §. 4. p. 148 sq. in Hudsoni Geogr. minor. Vol. 1. Vossius ad Melam 1, 11. extr.

15) Lib. 1, 8, 6.

16) Lib. 1, 8, 9.

17) Lib. 2, 7, 16.

18) Lib. 3, 7, 2. Cf. Iac. Gronov. in Geogr. antiqu. p. 58.

19) Lib. 2, 3, 11. et 13.

20) Lib. 1, 19, 3. 4. et 8. 2, 2, 11.

21) Lib. 2, 1, 6.

22) Lib. 2, 2, 5.

23) Lib. 1, 2, 6.

24) Lib. 1, 2, 1.

[25]) *Hyrcanos* et *Cadusios*, [26]) *Achajam* et *Elida*, [27]) *Calatin* et *Tomos*. Idem in singulorum situ observatur, vel in disceptationem venit, de [28]) *Beryto*, [29]) *Azoto*, [30]) *Cossentia*. Sui oblitus fuisse videtur, cum [31]) *Leucada*, oppidum Leucadiae, in Acarnania recenset, cum postea Leucadiam ipsam insulis seorsum adnumeret.

Confusiones tamen aliquas in locorum situ notando intulisse videntur librarii, qui male multa disiecerunt, nomina etiam ita deformarunt, ut vera scriptura vix erui possit, aut etiam depravatae lectiones ab editoribus quibusdam receptae. Hinc [32]) Cluverius non recte Nostrum in [33]) *Senogalliae* situ erroris incusat, quem non admisit. Glossas vero in textum irrepsisse, satis aperte aliqua loca manifestant. Sic temere in multis [34]) libris obtruditur *scilicet*, et [35]) alibi *pecorum*, narratio etiam de [36]) *Antandri* nomine, quod videtur, integra. Sed haec non proxime pertinent ad Geographicam descriptionem, quae hic in primis spectatur. Quantas tamen clades et iniurias tulerit etiam in ea, quan-

25) Lib. 1, 2, 5.
26) Lib. 2, 3, 4.
27) Lib. 2, 2, 5. Cf. ad I. 1, 2, 6. p. 93.
28) Lib. 1, 12. f. ubi cf. Perizonius idemque de aliis ad 1, 2, 6.
29) Lib. 1, 10.
30) Lib. 2, 4, 8. ubi cf. not. crit. p. 338.
31) Lib. 2, 3, 10. et 2, 7, 10.
32) In praefat. ad German. antiquam.
33) Cf. ad I. 2, 4, 6. pag. 308 sq.
34) Lib. 1, 9, 6.
35) Lib. 2, 1, 11.
36) Lib. 1, 18, 2.

tamque librariorum commenta acceperit, luculenter et ad fastidium usque docere possunt notae criticae, ex quibus adparet, si quis alius, Melam miserè iactatum fuisse et vexatum. Exempla eiusmodi multa notavit passim cum aliis Pintianus, plura etiam largiori copia [37]) congessit, ut *Murranos* et *Vegetos* in ora maris interni, in Gallia *Elusaberrim*, in Thracia *Tritanicen*, in Scythia *Terrestiniam*, *Sexor litas*, in Lesbo *Ciraveu*, in Oceano septentrionali *Sotmplos*, quorum monstrorum numerus facile magno cumulo augeri possit, etsi post pleraque ad probabilem et veriorem formam revocata sunt.

Ubi tamen vere aperteque in statuendo ordine erravit, ita eum excusandum putant, in quibus [38]) Ciacconius, quod ornatum orationis nominum confusa citatione impedire noluerit, etsi parum id valet ad excusandam ordinis negligentiam in opere maxime geographico, cuius haec praecipua virtus existimatur. Videtur id ipse Mela sensisse, et errorum in eo admissorum gratiam praeoccupare voluisse, dum de *perplexo satis locorum ordine* lectores in praefatione monet, et [39]) alibi Tenedum aliasque insulas, eo quo dicturus sit ordine, ad Tauri montis promontorium expositas esse, adfirmat, cum tamen omnino se litora ordine, quo iaceant, stricturum esse, [40]) profiteatur.

37) Vid. ad 1, 2, 5. Contra idem passim, ut 1, 8, 7. Melam ex Herodoto 4, 180. auget.

38) V. ad Lib. 1, 18, 2.

39) Lib. 2, 7, 4.

40) Lib. 1, 4. extr.

Sed progrediendum nunc est ad libri virtutes, quae non compensant solum vitia, sed et longe superant, alia, quae adspersa reperiuntur, si non plane eluunt, at certe levant.

Si enim prima lex est eorum librorum, in quibus res historicae, aut geographicae traduntur, ut vera adferant, et fabulosa falsaque a certis et indubiis, diligenter et quatenus licet, separent, non privandus esse sua laude videtur Pomponius. Licet enim regiones et maria adire ipse omnia non potuerit, vel, ut Strabo, plurima perlustraverit; quippe cuius peregrinationis aut nulla exstant, aut saltem incerta [41]) vestigia, adhibuit tamen gravissimos, quos nactus erat, auctores, atque ex iis conquisivit, quae prodesse sibi crederet. In quibus ipse nominatim producit [42]) *Homerum*, [43]) *Hannonem*, [44]) *Hipparchum*, [45]) *Cornelium Nepotem*; alios

41) Adsunt enim in hanc suspicionem virorum quorundam doctorum coniecturae, quas petunt ex illustrioribus locorum descriptionibus, veluti *antri Corycii*, *Garumnae*, de quibus cf. 1, 13, 3. et 3, 2, 5. Ita iudicat Beckmann. ad Aristotel. de mirab. auscult. cap. 91. p. 187. de Salsulis 2, 5, 7. ut antea Vossius, hic et omnino de Gallia. Tum vero etiam Idam adscendit, Araxen tentavit.

42) 1, 9, 9. 2, 7, 6. 3, 5, 8. Ex Homero etiam 2, 5, 4. quae sola novit oppida, et pauci praeterea commemorant, *Cynon* et *Calliaron* petiisse videtur.

43) 3, 9, 3. et 5.

44) 3, 7, 7.

45) 3, 5, 8. 3, 9, 3. Praeterea narrationem de Britanniae indole 3, 6, 5. ex Nepote repetiisse, adparet ex Iornande de reb. Get. cap. 2. qui cum eadem habet, diserte Nepotem auctorem adlegat.

vel ſilentio praeterit, forte ne in diverſam quaeſtionem raperetur brevis deſcriptio, aut locorum ſeries crebra auctorum iactatione interpellaretur, vel in univerſum omninoque tantum oſtendit, ut *Graecos*, quibus et 46) *Romanos* addit, aut ſic dicere ſolet: 47) *ita veteres tradidere*, 48) *praeter phyſicos Homerus*, 49) *ut doctioribus placet*, 50) *auctores, quos ſequi non piget*, 51) *ut experti tradidere*, 52) *ut fabulis traditur*. Paſſim etiam his formulis innuit: 53) *ut quidam putant*, 54) *ut alii aiunt*, 55) *ut dictitant*, 56) *ut ferunt*, 57) *accepimus*, 58) *dicuntur*, 59) *memorantur*, et ſimilibus, ex quibus aliquam dubitationem, vel fabuloſam narrationem indicant.

Neque uno duce ſemper contentus alios etiam audit et ſequitur, illorumque narrationes et monita profert, ne temere et caeco quaſi obſequio credidiſſe videatur, et ut lectores facta comparatione ipſi iudicare resque ipſas exploratius intellectas teneant. Sic 60) ubi de Oceani acceſſu et receſſu paullo prolixius propter rei mirabilem cauſſam, quam pro conſilio libri diſſerit, varias recenſet opiniones, quid de priſcis Cariae incolis

46) 2, 5, 7.
47) 3, 7, 7.
48) 3, 5, 8.
49) 3, 1, 2.
50) 5, 6, 8.
51) 1, 13, 4.
52) 2, 7, 2.
53) 2, 6, 9. 2, 7, 9.
54) 1, 9, 9. 1, 19, 7.
55) 2, 2, 4.
56) 1, 11, 3. et alibi saepius.
57) 1, 2, 3. 1, 19, 2. et alibi.
58) 1, 7, 5.
59) 1, 8, 5. 3, 10, 1.
60) 3, 1.

statuerint diversi auctores, [61]) adfert, in Anthandri nomen eiusque originem ex aliis [62]) inquirit, [63]) de terra Oceano circumflua praeter physicos et Homerum Cornelii Nepotis narrationem refert, [64]) de Thebis Aegyptiis cum Homero alios producit, [65]) de vasto et incognito Africae tractu aliis subiungit Hannonis testimonium. Hinc vero caussa intelligitur, cur in recensu regionum diversorum temporum res et facta deinceps posita commemoret, notata etiam locorum intervalla modo passibus, modo stadiis, modo navigationum cursibus designet, nec in aliis quibusdam certum tenorem servet, prout alii alia, vel eadem, vel diversa, vel plura, vel pauciora subministrabant.

Quos vero praeter supra nominatos auctores consuluerit, cum vel ex Pliniano catalogo adpareat, quam pauci ad nostra tempora servati sint, difficilius erui possit, nec nisi coniecturis aliorumque indiciis teneri, cum de iis, qui etiam nunc exstant, certius ferri possit iudicium. In quorum quidem numero primus poni debet *Herodotus*, quod data opera et instituta multorum locorum comparatione evicit [66]) Schottus, licet, ut in aliis, Graeca non semper constanti fide reddiderit, quod

61) 1, 16. in.
62) 1, 18, 2.
63) 3, 5, 8.
64) 1, 9, 9.
65) 3, 9, 3.

66) V. eius geographica et historica Herodoti separatim edita 1581. post etiam adnexa Melae A. Gronovii 1748. pag. 330 sqq.

docent loca a Schotto [67]) indicata. In rebus Gallicis et Britannicis, liberius tamen passim immutatis, multis leviter excerptis, ducem sequitur [68]) *Iulium Caesarem;* in Aethiopicis fabulosos quamvis maxime *Megasthenem* et *Deimachum*, quod colligi potest ex iis, quae [69]) Strabo refert, si [70]) Melam compares. An ipsum Strabonem reddiderit, incertum est, etsi quidam contendunt. Sic [71]) Salmasius antri Corycii descriptionem ex Strabone sumtam putavit, refutatus ideo graviter a [72]) Vossio; de interiori Thessalia ipsa eius verba interpretatum [73]) Casaubonus, quod tamen dubium est, cum eandem, brevem in primis sententiam, iisdem paene verbis edere auctores diversi possint; in narratione de litore Galliae lapideo et piscibus fossilibus ante oculos habuisse [74]) Astraeo. Remota sunt etiam alia indicia tenuioribus vestigiis expressa, quibus conspectis viri docti plurium aliorum auctorum gressus praevios sibi deprendisse visi sunt. *Ephorum*, *Hecataeum*, *Hellanicum* ostendit [75]) Vossius, ut contra Pintianum ἀγάλματα Herodoti in Melae pocula vindicet. [76]) *Ephorum* secutus videtur in Aeolidis

67) Cf. in primis notata passim ad 1, 8. et 2, 1.

68) V. Mela 3, 3. et Iul. Caes. de B. G. 6, 21 sq.

69) Lib. 2. p. 48. s. 70.

70) 3, 10.

71) Ad Solin. c. 58. p. m. 544. Idem etiam omnino putat Hagerus in libro Histor. Bücher-Saal Vol. 2. P. 7. p. 501.

72) Vid. ad Melam II. 2, 13. 3. p. 414.

73) V. ad Strabonem lib. 9. p. 296. s. 430. conl. Mela 2, 3, 2. a verbis: *Terrae interiores ad ferunt.*

74) Vid. ad Melam II. 2, 5, 4. p. 478.

75) Cf. ad II. 2, 1, 9, p. 48.

76) Vid. ad II. 1, 18. in.

finibus statuendis, et [77]) Tibarenorum moribus describendis; [78]) *Theagenem* de Cydna, saepius *Artemidorum* reddidisse putat [79]) Hermolaus Barbarus; *Eratosthenem* [80]) Mannertus, etsi in divisione terrae in tres partes [81]) ab illo discedit; *Polybium* in eodem argumento [82]) Schottus, dissentiente Nunnesio; *Callimachum* [83]) de Hyperboreorum legatione Delphos missa [84]) Stephanus; [85]) *Diodorum Siculum* in speciosa descriptione orientis solis in Ida Vossius et Wesselingius, quorum tamen ille communem auctorem ferri posse monet; *Apollonium Rhodium* diligenter legisse ex multis narrationibus, ut [86]) de Mossynorum regibus, [87]) de Dysceladi mentione Vossius; *Metrodorum* in terminatione Philoteris secutum esse [88]) Pintianus. Ex *Metrodoro* duxisse videtur narrationem [89]) de immanibus ad Rhyndacum anguibus, quod non obscure discitur ex [90]) Plinio, qui, dum eandem iisdem verbis exhibet, eius auctoritatem praefert. In quibusdam ita ab aliis auctoribus, quorum vel libri vel fragmenta exstant, recedit, ut, quos repetierit, ex-
zii

77) Vid. ad II. 1, 19, 10. pag. 609. ubi addi potest Bochartus in Phaleg 3, 12. qui eandem opinionem fovet.

78) Lib. 2, 3, 1.

79) Ad libr. 2, 7, 8. de Cicynetho.

80) In libro Geographie der Griechen und Römer T. 1. p. m. 122.

81) V. ad II. 1, 1, 6. p. 50.

82) V. ad c. l.

83) Lib. 3, 5, 2.

84) In praefat. ad Melam.

85) 17, 7. V. ad Melam II. 1, 18, 4. p. 541.

86) Lib. 1, 19, 10.

87) Lib. 2, 7, 13. Vid. ad loca citata.

88) V. ad I. 3, 8, 7.

89) Lib. 1, 19, 3.

90) Lib. 8, 14.

quiri non possit. Sic [91]) a Themistagora Milesio Phasin urbem conditam scribit, cuius originem alii ad Milesios omnino referunt. Lubenter tamen eum antiquiores Graecos sequi solere, [92]) ex multis locis intelligitur.

Neque tamen, cum in tanta diversarum rerum congerie sibi ipse solus minime sufficeret, sed aliorum subsidiis egeret; quaecunque parata habuisset, temere corripuit, sed et iudicium, diligentiam et [93]) prudentiam in delectu adhibuit. Quod manifestis signis declarant voces et formulae, quas dubiis rebus vel fabulosis [94]) saepe interposuit. Praeterea ipse [95]) fabulas indicat, [96]) barbara et a Romanae linguae usu aliena nomina cognovit, [97]) nominum caussas et origines diiudicat, de incolarum vetustate [98]) disputat, mores mutatos [99]) comparat, locorum [100]) conversiones adtingit, prolixius fere et quasi lubentius in rerum naturalium caussas [101]) inquirit, vel dubitanter aliorum narrationibus suam opinionem [102]) superstruit.

91) Lib. 1, 19, 12.

92) V. Vossius ad 1, 17. f. et alibi.

93) Quas virtutes in multis narrationibus praedicat et tuetur H. Stephanus in praef. ad Melam.

94) V. c. *si fidem res capit*, *si credere libet*, *sic creditur*, *ut ferunt*, aliaeque plures, quas supra notavi.

95) Ut Lib. 2, 7. 2. et 12. 3, 6, 8.

96) Lib. 3, 1, 10.

97) Lib. 1, 18, 2. 3, 7, 7.

98) Lib. 1, 16. in.

99) Lib. 3, 2, 3. et 4.

100) Lib. 2, 3. extr.

101) Vid. de Nilo 1, 9. de maris motibus alternis 3, 1.

102) Lib. 2, 7, 6.

Si qua tamen adhaeserunt, quae fabulosa, incerta et vana esse nemo infitiabitur, aetatis illius inscitiae, rerum obscuritati auctorumque aliorum 103) malae fidei tribuenda sunt. Talia sunt, quae de 104) *phoenice*, 105) *formicis*, ea quidem magnitudine, 106) *Panotis*, 107) *Himantopodibus*, 108) *Blemyis*, 109) de *hominibus mutis orisque usu carentibus* aliisque monstrosis formis narrat, quas Africae Asiaeque regionibus quibusdam tribuit. In Aethiopicis quidem et Indicis, uti supra notavi, delusus esse maxime videtur commentis *Deimachi*, *Megasthenis* et aliorum quorundam, quos diserte 110) Strabo ψευδολόγους vocat, ex quo autem certiora cognoscere, et explosa negligere potuisset, si aut voluisset eum consulere, aut consulendi per rei librariae difficultatem copiam habuisset.

Alia, quod fit in moribus hominum et situ locorum, postea sunt immutata, ita ut priorem formam frustra requiras; alia navigationibus et itineribus peregre factis vel diligentius explorata, vel rectius cognita; quaedam adeo confirmata, multa, ut nunc, admirationis iniiciendae, aut delectationis alendae causa verborum ornatu praeter rem in maius aucta. Sic, quantum ipsa Germania mutata est ab illa, quam veteres ostentant; quantae

103) Cf. 2, 5, 7.
104) 3, 8, 10.
105) 5, 7, 2.
106) 3, 6, 8.
107) 3, 10, 3.
108) 1, 8, 10.
109) 5, 9, 4.
110) Lib. 2. p. 48. s. 70.

criminationes in eius incolas conlatae, quarum caussae vel plane nunc sunt abolitae, vel cum aliis communicatae. Nec sagacissimus [111]) Buffonius Aristoteli statim fidem derogandam existimat, si, quae hodierno usu nondum probata sunt, aut explorata, tradat.

Alia libri virtus cernitur in magna orationis brevitate, qua amplissimam rerum copiam concludit, quas inter se apte connexas tenet. Neque culpa cupide in Melam transferatur, si quas gentes et urbes ab eo omissas esse animadvertamus, quas fama etiam vulgaverat, contra ignobiliores et tenuiores productas. Constat enim, saepe librarios imperitas manus iniecisse, remotiora nomina et obscuriora depravasse, alia etiam ex vitiosa vel male excepta pronuntiatione variasse, quod in nomine *Minyes* notavit [112]) Brunckius, et plurimis aliis exemplis doceri potest. Accedit rerum humanarum vicissitudo, quae sursum deorsum omnia fert progrediente tempore, difficilemque reddit rerum commemoratarum diiudicationem.

Ex iis tamen, quae hactenus disserui, varia enata sunt de Mela virorum doctorum [113]) iudicia

111) V. ei. Naturgeschichte der vierfüſsigen Thiere, ed. Berol. T. 2. p. 134.

112) Ad Apollon. Rhod. 1, 378.

113) Conlegit aliqua Thomas Pope Blount in censura celebriorum auctorum pag. 104 sq. Alia ab editoribus edita exstant.

vel [114]) laetiora, vel [115]) triftiora. Quid veteres de eo cenfuerint, ignotum eft, quippe quibus minime innotuiffe videtur, et, fi qui pofterioris aetatis fcriptores eius mentionem faciunt, nullum interponunt iudicium, in quibus produci posfunt [116]) Servius, [117]) Iornandes, [118]) Freculphus, [119]) Boccatius.

Nemo autem in Noftro recte reprehendat obfcuritatis vitium, fi quando vividiori oratione adfurgat, condenfatis et confertis verbis fententias contrahat, fluxamque et diductam feriem coerceat, quippe quae non tam fenfum et intelligentiam impediunt, quam interpretandi moleftiam augent,

114) Sic Voffius ad 1, 13, 3. neminem Latinorum accuratius de Geographia fcripfiffe indicat. Andres dell' origine, progreffi — d'ogni letteratura T. 3. p. 424. laudat *fceltezza nelle notizie, giudizio nel riferirle et da per tutto fapere ed erudizione.* Cluverius in praef. ad German. ant. eum Geographum agnofcit, quem fequi non pigeat.

115) Qualia tulerunt Verderius in cenfione auctor. antiqu. p. 7. in primis Penzelius ad Strabonis interpretat. German. Vol. 2. pag. 856. n. 15. Sic negligentem imperitumque in multis vocat Gatterer in commentatt. — Goettingenf. Vol. 12. p. 194.

116) Cf. ad Virgil. Aen. 9, 31. ubi locum ex lib. 3, 7, 6. de Gange refert, etfi codices multi pro Mela Melonem fubftituunt. Sic ex Mela 2, 1, 10. narrationem de Agathyrfis refert.

117) De rebus Get. cap. 3. ex cod. quidem Ambrofiano, cum in aliis Melae nomen non legatur, qui ex eo in finu Codano memorat *Scandzam,* ubi vulgo hodie 3, 6, 7. legitur *Codanonia* f. *Scandinovia.*

118) In Chron. T. 1. lib. 2. cap. 16. qui ex eodem Melae loco repetit *Scanza.*

119) In locis pluribus, quorum fupra notavi aliqua.

quamvis non negem, in tam tenui libello, in quo adumbratur potius, quam exprimitur plena Geographiae imago, qui non viris, ſed adoleſcentibus ſcriptus videtur, dicendi genus planius, apertius et tenuius facile deſiderari poſſe.

Denique quae ſingularis libri dos eſt, taediumque et ſatietatem legentium depellit, efficit, ut non mera ſemper nomina locorum et gentium legerentur, ſed et rerum dulciſſima condimenta adſpergerentur. Quis enim eſt, qui non capiatur et elegantiſſimis et viridiſſimis fluminum, antrorum, montiumque deſcriptionibus? Quem non delectent de rerum memorabilium cauſis, etſi prolixiores, quam libri conſilium ferre videatur, diſputationes, et ad Nili exuberantis fontes marinorumque motuum inveſtigationem dubitantem detineant? Quis faſtidiat rerum memorabilium, clarorum hominum, conditorum, pugnarum, victoriarum, mutationumque ubivis obviarum notationes, nec plures memoratas cupiat? Ex quo non temere[120] Schottus iudicare videtur, ne ipſum quidem Ciceronem[121] ſi Geographica, quae ſcribenda ſuſceperat, abſolviſſet, elegantius ſcripturum fuiſſe.

120) In praefat. 121) Cf. ad Attic. 2, 4. et 2, 7. in.

CAP. VI.

DE FORMA ORATIONIS.

Hinc vero, in tertii licet campo, largissima messis obiicitur, ex qua, si non omnia avare corradere, at potiora diligentius excerpere liceat. Qui enim Melam aliquoties manibus versavit, animumque adtentum ad eius lectionem adtulit, facile, ni fallor, cognovit, multa inesse, quae eum in hoc quidem vel simili scripturae genere ab aliis secernant et singulari elocutionis forma distinguant. Quod cum ipso usu sensuque melius intelligatur, ita dictum velim, ut de singulis, sicubi apud alios reperiantur, minime contendam.

Sunt autem primum verba Nostri vel plane propria, vel antehac in bonis aeque auctoribus nusquam, aut rarius obvia, in quorum numero ponenda arbitror haec: 1) *brevis*, (vadosus) 2) *cinctorium*, 3) *transiugare*, 3b) *innavigus*, 3c) *amflexus*, 3d) *generatrix*, 4) *pervetus*, 5) *pernox*, 6) *persaevus*, 7) *perfervere*, 8) *peraspera*, 9) *perviridis*, ex quibus exemplis adparet, quantopere delectatus Mela fuerit in au-

1) 1, 19, 6.

2) 2, 1, 13.

3) 2, 2, 10. Quod verbum non accepit Gesnerus in thesauro L. L. in aliis etiam ex Mela subplendus.

3b) 2, 1. in. Agnoscit quidem Gesnerus, sed sine idonea auctoritate.

3c) 3, 2, in.

3d) 1, 9, 1.

4) 1, 5, 2.

5) 1, 19, 10.

6) 2, 5, 8.

7) 1, 8, 1.

8) 3, 9, 2.

9) 2, 5, 7.

gendis rerum notationibus vocula *per*, quare etiam Gronovius non reiiciendum putat vocabulum [10]) *perpaulatim*, quod in uno codice invenerat, et [11]) *permeatibus* ex codice Gudiano pro ſimplici aliorum *meatibus*, etſi id ego in illo non vidi.

Occurrunt quidem alia, at rariori conſpectu, ante Melam certe, in quorum numero poni poſſunt [12]) *diu* et [13]) *aliquamdiu*, (de ſpatio et curſu fluminum,) [14]) *capulari*, [14b]) *archium*, [14c]) *promiſca*, [15]) *faſtigare*, [16]) *cuneare*, [17]) *circumluere*, [18]) *praenavigare*, [19]) *famigeratus*, [20]) *fabre*, [21]) *anguſtare*, [22]) *retroagere* et alia quaedam.

Rariorem alia habent minimeque vulgarem uſum in ea, quam Noſter ſubiicit, ſignificatione, ut [23]) *cauſa* pro res, [24]) *vitrum* pro glaſtum, [25]) *orans* pro orator, [26]) *aegritudo* de morbo, [27]) *genus* de gente, [28]) *principia*, ut Graeci ἀρχαὶ, de fontibus,

10) 1, 8, 1. ubi cf. diſputata p. 279.
11) 3, 1, 2.
12) 1, 2, 3. et alibi ſaepe.
13) 1, 13, 3. et alibi.
14) 2, 5, 7.
14b) 3, 8, 10.
14c) 1, 19, 10.
15) 1, 4, 1. et alibi.
16) 3, 6, 4.
17) Praef. 1.
18) 2, 3, 6.
19) 2, 7, 12.
20) 2, 1, 9.
21) 3, 1, 10.
22) 3, 1, 1.
23) 3, 9, 6.
24) 3, 6, 5.
25) Praef. 1.
26) 3, 7, 3.
27) 1, 16, 1.
28) 1, 9, 4.

29) *scatere* pro abundare, quod reprehendit 30) Vanderius, falso quidem; 31) *statim* de locorum vicinia.

Alia per se quidem et simpliciter satis sunt nota et frequentata, sed ex nexu et coniunctione insolentiorem formam induunt, veluti *alia mira*, 32) *opes aliae virtutum*, uti quidem vulgo legitur, 33) *aliter a ceteris agunt*, *Graecia vecta in meridiem*, *frustrari navigia et ventos*, *saeva nomina*, *immanis fama*, *rata terra* pro tuta.

Mirifice amat captatque terminationes Graecas verborumque structuras. In illis numerari possunt *Europe*, 34) *Europen*, *Palaestine*, *Crete*, *Armene*, *Scione*, *Meude*, *Thessalonice*, *Persis*, *Androphagoe*, *Tyros*, *Cypros*, *Gnosos*, *Delos* et similia, etsi in his, quod quidem codices docent, perpetua et immutabili lege adstringi noluit. Hinc *Hermiona*, *Scarphe*, *Cisthene* et quaedam alia; hinc *Pyramus*, *Peloponnesus*, *Ophio-*

29) 1, 9, 3. et alibi.

30) In censione antiqu. auctor. p. 7. Putat enim, non nisi de humectantibus et redundantibus latrinis dici. At ineptam esse eam reprehensionem docuit Vossius de arte Gramm. lib. 1. c. 47. et Rezzonicus in disquisit. Plin. T. 1. p. 221. imberbem eum censorem vocat, cui non tam audaciam, quam amentiam tribuit.

31) 1, 12. extr. Quae praeter ea adferri possint, dabit index.

32) 1, 9, 1. ad quem locum v. notata.

33) 1, 9, 6. Aliorum verborum deinceps memoratorum sedem index ostendet.

34) 1, 1. f. 2, 6. extr. In reliquis casibus Latinam terminationem servare videtur. Quare *Palaestine* dicitur in casu recto, in obliquo ablativo *Palaestina* 1, 13, 1. 3.

phagi, Chelonophagi, Macrocephali, Harmatotrophi. Idem obſervatur in terminatione caſuum obliquorum ad Graecam rationem informata, cuius exempla ex multis ſunt *Halicarnaſon, Acritan, Europen, Albiona,* [35]) *Seras, Sepiada.*

Ex eodem fonte Graeco manarunt ſtructurae variae. Sic cum adiectivo neutrius generis coniungere ſolet genitivum, quod docent haec: *ſaeva hiemis, eminentia et oppoſita cautium, immania gentium, brevia vadorum, idem ingenii, ima montis, quod terrarum.* Inde infinitivus cum adiectivo coniungitur, ut *adſpici digniſſimum, facilis navigari, perſpici, potari pulcherrimus;* quo etiam referri poſſunt *nihil ſollicitii, alia quoque verum et, quem perſequi longa eſt materia, quae taceri — dispendium eſt, in ſinu quem maximum eſt eloqui, caleatum Herculi ſolum,* [36]) *Rheſo regnata pars Thraciae.*

A Graecorum tamen forma paſſim recedit in multis locorum et populorum nominibus, quorum et aliqua parum uſitate efferuntur. Sufficiat produxiſſe *Gyrtona, Dertona, Hermione, Antronia, Brauronia,* [37]) *Bargylos,* et quae praeter bonorum auctorum morem, Graecorum etiam exemplum, diverſo

35) Quod ex MSStis hac de cauſa praetulerunt viri docti 1, 2, 3. ubi cf. notata. in aliis etiam locis praeferunt viri docti. V. ad I. 1, 11, 3. p. 395.

36) Eundem dativi uſum

37) Cf. ad I. 2, 4, 5. p. 297.

numero, genere et casu effert, ut *Megaram*, *Pataram*, [38]) *Astyram*, etsi hoc dubia auctoritate, *Tauroin*.

In notandis locis peregrinis aut barbaris, quantum licet, adhibet fere terminationes Latinas. Sic *Sardabale*, *Rusgada*, *Barbesula* dicit, etsi nec illas respuere videtur, quod codices innuunt nominibus *Iader*, *Suel* et quibusdam aliis.

Occurrunt porro verba quaedam, verborumque et formae et structurae notandae, in quibus [39]) Livium et Sallustium, ut passim alibi, imitatus esse videtur, atque hinc *mortales*, *tempestas*, *ferme*, *praealtus* excepta sunt.

Praeteriti tertiam personam pluralis in *ere* solet flectere, alias contrahit, ut [40]) *habitarant*, *Deum*, *duum*, *tricenum*, *quis*, *cognosse*.

Tum ablativos absolutos saepe ponit, ut *medio*, *imbre*, *ripis*, *latere*, qualia conlegit in indice

38) Vid. ad I. 1, 18, 2. p. 548. Ipse quidem reposui *Astyra*. Cf. ad I. 2, 3, 7. p. 223.

39) Cf. ad 3, 9. in. De Sallustio id notarunt Vossius ad Melam 2, 4, 1. I. Gronov. MS. ad 2, 6, 6. p. 538. et Corte ad Sallust. p. 510. b. An praeterea Virgilium aliquot in locis Italiae in primis imitatus fuerit, quod putat Vossius ad Melam 2, 4, 9. dubium existimetur.

40) Unde motus forte Vinetus contra codices 2, 7, 4. posuit *occuparat*.

[41]) Kappius; singularem pro plurali, ut *piscem, pecore, fruge, veste.* [42]) *habitator.*

Alia sunt quidem magis usu frequentata et obvia, sed a Nostro maxime adamata, in quibus *late, vastus, vaste, infestus, infestare, agere, ferre, aperire, qua.*

Notanda tamen ex iis maxime videntur verba in ipso geographiae connexu et serie adposita, quae vel proprie, vel improprie adhibentur, insignemque saepe et suavem efficiunt orationis varietatem, ut de cursus progressione, *tum, dein, deinde, inde, exin, ultra, super* et similia; de locorum situ et plaga *spectare, prospicere, prospectare, respicere, contueri, vergere, verti ad, obiicere latera, obiacere, obiecta, obposita, adversus, contra;* de incolis regionum praeter hanc ipsam vocem *cultores, accolae, habitator,* (de quo antea monui) *alumnus, expositi, adpositi ad, effusi, sedes* et *sedere, adsidere, colere, incolere, circuire, circumdare, exercere agros;* de locis praeter aliqua ex illis *cingi, incingi, amplecti, complecti, circumsidere, includi, adponi, imponi, situm, positum esse, iacere, ferre, sustinere, adlui;* de tractu et finibus *fundi, effundi, extendi, porrigi, patere, exponi, permitti, pertinere, expandi, procedere, excurrere ad, pergere;* de partibus *flexus, gremium, dorsum, tergus, caput, cervix,*

41) S. v. ablativus absolutus, etsi omnia huc equidem non retulerim.

42) Ut quidam legunt 1, 16. in.

ſupercilium, frons, os, fauces, cornua, radix —; de forma *procurrere, exporrigere ſe, converti, evehi in, prominere, excedere, exire, excurrere, exſtare, eminere, extrudi, abire in, progredi in, faſtigare ſe, litus impellere,* contra *recedere, retrahi, abduci, refugere, abſcedere, amplecti, ſubmoveri, reduci;* de iis, quae continent et ferunt, *clarus, inſignis, inluſtris, inclutus, notiſſimus, memorabilis, nobilitari, inluſtrari,* ut contra *ignobilis, obſcurus, ſine nomine;* item *occupare, tenere, poſſidere, alere, ferre, ſtare, ſuſtinere, adtollere, erigere, ſurgere;* de locorum conditoribus *condere, ſtatuere, conſtituere, ponere, oriundus;* de fluminum, in quibus notandis mire variat, ortu *oriri, exoriri, ſurgere, exſurgere, concipi, naſci, edi, emergere, extollere ſe, aperire fontes, mitti ex;* de curſu *agere alveum, adluere, alveo ſtringere, decurrere, decidere, defluere, degredi, deiici, delabi, demitti, deſcendere, devolvi, diffundi, diſpergi, ferri, inſurgere, interfluere, intrare, ire, irrumpere, labi, praecipitat unda, praeterfluere, procedere, ſecare agros, ſimplex, ſolidus, ruere, venire* —; de exitu *conſociare ſe pelago, deſinere, devenire in mare, effluere, effundere ſe, egredi, elabi, emitti, emittere undam, erumpere, evadere in pelagus, evolvi, exire, infundi, os aperire, permeare in, profluere, vergere in oceanum;* et contra de mari *patere, aperire,* cuius etiam omnino variae ſunt notationes, ut *adfluere, adluere, amplecti, aperire terras, cingere, circumluere, contingere, effundi, incidere latus orae, immitti, impellere, intrare terras, irrumpere, ſubire, ſubmovere terras, ripam, refluere, tangere.*

Sed praeter geographicam rationem sua habet verba verborumque formulas, modos et structuras, quibus delectari videtur. Sic frequentativa lubenter ponit, ut *volitare*, *ostentare*, *prospectare*, *coniectare*, *imperitare*, 43) *acceptare*.

Multum porro tribuit *comparationibus*, *relationibus*, et *moderationibus*, quibus oratio eleganter vel inflectitur, vel propellitur. Sunt autem fere haec: Varius usus comparativi aut absolute positi, aut separatim, facta periphrasi, ut *magis cultus*, *horribilis*, *capax*, subiuncta particula *quam*. Alterius formae *ita ut*, inverso etiam ordine, *sic ut*, *ubi ibi*, *nunc*, *quondam* s. *olim*; denique *nisi ubi*, *nisi quod*, *qua*, *quae*, *cum*, *praeter id quod*, *praeterquam ubi* — quibus similes amplificandi formulae Nostro usitatae adpendi possunt, *quod cum quis*, *sed quia qua*, *quod ubi*, *atque unde*. Inde etiam verbum vel nudum, vel auctum aliquoties refert, quod fit in rerum et caussarum progressione; vel in rerum diversarum ex ipso connexu similitudine, unde verbum *obiacet* 44) alicubi ferri nequit. Ea vero, qua dixi, lege occurrunt repetita 45) *est*, 46) *tangit*, 47) *facere*, 48) *parva oppida*, *parva flumina*, 49) *diversis frontibus diversa maria prospectant*, 50) *urbs*

43) Cf. ad I. 1, 10. p. 380.
44) 2, 3, 3.
45) 2, 2, 7. saepe quidem.
46) 2, 5, 3.
47) 2, 3, 10.
48) 2, 6, 5.
49) 1, 17. f.
50) 1, 17. in.

inclutis pivium ingeniis inclita, [51]) *dicta ora*, *dictae insulae*, [52]) *mira amant*, *miraque custodiunt*. [53]) *grandis literis flexus grandem insulam includit*. [54]) *vasta omnia vastis praecisa montibus*. Cum augmento redeunt *vastum vastius*, *nota notior*, *grandis grandior*, *late latius*, *altus altius*.

Suavissima sunt exempla efficacissimae illius brevitatis, qua unum verbum pluribus iisdemque diversis rebus adponit, ex quorum numero haec sunt: *ita nominibus, ut locis differens, Utica fato Catonis insignis, Carthago suo*, *solo quam viris melior*, *situs coeli terrarumque*, *humi quies epulaeque capiuntur*, *se ac tuguria promovent*, *equos seque velant*, *copias*, *quia numero non poterat*, *spatio mensum ferunt*, *non mare*, *sed commeatus deficit*, *causas bellorum et bella contrahere*, *fama*, *quam natura*, *maiora flumina*, *regio nec coelo laeta*, *nec solo*, *soli quam coeli melioris*, *fide et aerumnis urbs inclita*, *ut coeli asperioris*, *ita ingenii*, *facie et fabula similis*, *immanes corporibus et animis*, *gentium*, *nunc regnorum terminus*, *operis huius et Atlantici litoris terminus*.

In magna tamen brevitate non adspernatur synonymica, et copiam quasi effundit, vel ut explicet praecedens, vel ut sonantiorem reddat orationem, etsi resecare illa in multis maluerunt viri

51) 3, 1. in. 53) 3. 9. 5.
52) 2, 1. in. 54) 3. 9. 3.

docti, Pintianus in primis, quod notae criticae docent. Sic [55]) Phoenice *opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miscet*; [56]) *caput atque exordium est promontorium*; [57]) *signa atque vestigia*; [58]) *parma nulli nunc usurp habilis*; [59]) *ad ferociam et numerum, ut multi immitesque sint*; [60]) *Abdera magis id memorandum habet, quod Democritum Physicum tulit, quam quod ita condita est*; [61]) *Athos perfossus transiugatusque est, et factus freto navigabili pervius*; [62]) *operibus eius insignia multa sunt; duo maxime excellunt*; [63]) Phoenices *classe confligere, imperitare gentibus, regnum proeliumque commenti*; [64]) *et intimo in sinu atque ubi Pontus alterum sui flexum angulo finit magno*, cum praecedat *quod praetervectos alter Ponti angulus accipit*; [65]) *pessum et penitus*, et similia, a quibus [66]) alii etiam auctores brevitatis studiosi minime abhorrent.

Qua arte eiusdem rei notationem variet, vel ex iis, quae supra conlecta posui, intelligitur, quibus facile alia addi possint. In primis autem observatur, quando eam repetit, vel referre deinceps debet, ut in luculentissima illa [67]) descriptione fon-

55) 1, 12, 4.
56) 1, 5. in.
57) 1, 6. f.
58) 1, 5, 2.
59) 2, 2, 1.
60) 2, 2, 9.
61) 2, 2, 10.
62) 1, 11, 2.
63) 1, 12, 1.
64) 2, 2, 5.
65) 3, 9, 2.
66) Cf. ad I. 1, 12, 4. pag. 416.
67) 1, 8.

tis, quem Solis vocabant, et ubi possessionem loci indicat. Mirum autem quantum variat in describendo cursu et itinere, v. c. *litora legere, stringere, praenavigare, egredi, ingredi, remeare, accipi, excipi, ad introeuntium dextram, oras sequi, occurrere* — Ita varie in progressionibus exprimit gentium sedes et locorum continuatam seriem addita subinde notatione aliqua, ne idem semper, vel saepius obstrepat. Sic *Aethiopes ultra sedent, vici tenent ulteriora, Syria late tenet litora*, et alia quam plurima, quae facile reperiuntur. Quam variat regionum incolas et opes, sinuum formas, maris vel recedentis, vel irrumpentis modos, orae maritimae speciem, fluviorum cursus, omninoque locorum naturam et famam, ita ut non solum satietatem arceat, sed et verbis exquisite delectis coloribusque adspersis sensus mulceat captosque teneat! Vulgaria enim verba, et quibus res nude et simpliciter indicentur, spernit, veluti *esse, facere, habere, sequi*, et commutat cum iis, quae vividam quasi ipsarum imaginem exhibeat. Ex multis hic adponantur *adtolli, surgere, exsurgere, in altitudinem abire* de montibus locisque editioribus, *urbes stant, sedent, nives sedent, terra pabulo alit viros, sustinet, fert urbes, silvas, specus grandi hiatu patet, viret, aperitur fons, mons, pelagus, specus, mare litus findit, terra fluminibus impedita, montibus aspera, paludibus invia, terram silvae cautesque exasperant*, quorum illa ex tanta copia delibasse sufficiat, alia etiam ex superioribus huc referri possunt.

Saepe etiam, ut plenior et inlustrior rerum descriptio in artiorem quasi formam contrahatur, participia, substantiva vel adiectiva, quae speciem declarent, inserit. Exempla sunt: *mare abigit vaste cedentia litora, submotas vastius terras magno impetu inflectit, submotas terras — ambitu circumagit, angusto tramite Helladi Peloponnesum adnectit, ingenti ambitu incurvat, magno impetu inflectit, sinum inflexo tractu litoris accipit, specus ausos penitus admittit, immissis lateribus inde ingens sinus est, Alpes verso impetu abeunt in orientem, fossa navigabili alveo effundit amnis partem, castra late iacentia ostenduntur, campus stagno subeunte suspensus, Etesiae obvii adverso spiritu cursum descendentis Nili impediunt, mortuos limo obliti plangunt, ex spatio fit adductior, ex nidore hilaritas* —

Sic saepe verbis praefert substantiva, ut graviorem reddat orationem et festiviorem, v. c. *inter marinas aquas dulcium haustus est, potus, cibus, vestis est populis, cursus circumvectus redit, locus magni discriminis — spectator ac testis, haudi non solum patientia est, sed et studium; insula tota oppidum.*

Tum inversa forma orationem inlustrat et erigit, ubi, quae in terris inveniuntur, vel notantur, ab ipsis terris effecta dicit, vel rebus tribuit, quae proprie in homines cadunt, v. c. *Haemos ex summo vertice Hadriam ostendit, mons solem ostentat, Euboea promontorium extrudit, terra portum admittit, recipit, accipit mare* aut alia, *emittit fluvium* —

Ex quibus vero facile intelligitur, quantum coloris et ornatus Noster a poetis traxerit, quod praeterea non in singulis solum verbis, sed et in plenioribus dictionibus adparet. Sic *Graji*, *caput*, (de fonte) *cervix*, (de insula) *altum*, (de mari) *generatrix*, (de origine) *domus Circes*, (pro sedes) *odores*, *tergus*; *venti*, (in notandis mundi plagis) *laetus*, (de rebus) *pubentes luci*; (ut quidam [68]) legunt) *nasci*, *emori*, (de fluviis) *piger*, *macer*, *atrox*, *saevus*, (de fluviis et aquis) *sedare*, (de nivibus perpetuis) *exaestuare*, *refugere*, (de terra) *demergere*, (de sole et luna) *dicere*, (pro describere) — Ex connexis haec: *sitis coeli et terrarum*, *moles montium*, *caeca tempestas* et *alveus*, *immanis fama*, *piger sedentibus aquis*; *suffusus nocte*, *luxuriosa herbis*, *calcatum Herculi solum*, *sol noctem fugat*, *os aperire*, (de exitu fluminum) *exhausto fluctu*, *coelum et sidera vertice tangere*, *incidere litora*, *lacerare oram*, *in cornua findi*; *stringere* et *legere litora*, *nubes imbre praecipitant*, *Ioniis fluctibus obiacere*, *rupes extrudere*, *terras adnectere*; et quae sunt alia, paullo etiam audaciora et altius repetita.

In primis Melae ingeniosus vigor enitet in descriptionibus prolixioribus, quibus passim aridum locorum recensum distinguit, ut *antri Corycii*, *labyrinthi perplexis ambagibus*, *maris exaestuantis*, *Nili inundationum*, *Nili*, *Garumnae*, *Euphratis*, *morum* item

68) 1, 13, 3.

et *rivum*; ubi insolentiora passim captare et verum involucra quaerere videtur.

Item narrationem neglectis saepe connectendi vocibus per brevissima membra et segmenta deducit, in primis ubi diversa narrat, vel ad nova progreditur, ita tamen saepe, ut eleganter superiora attingat, vel monstret, ut *populi dites circumsident; situs efficit; nomen insulae, illa ostio addit; his necesse, illis liberum est; partibus differt, suis locis illa referentur; ipsis in faucibus oppidum, in ore templum est; oppidi nomen Chalcedon, auctor Archias; templi numen Iupiter, conditor Iason; Herodoto creditur; ut famae fidem adiiciat;* quare etiam male multi, Vadiano duce, [69]) *quod* inferciunt, aut [70]) ablativos consequentiae, invitis libris, obtrudunt.

Quando plura connectit, saepe in medio orationis cursu paullum consistit, et vel formulas, vel sententias adspergit, quales sunt *ut solent*, *sicut dictum est*, *ut diximus*, *ut proditum est*, *ut aiunt*, *ut praedicant*, aliaeque; quas supra [71]) adtuli. Sententias autem rebus miris, vel industribus interponit, ut adtentionem excitet et contineat, v. c. de Hellesponto ponte iuncto, *mirum atque ingens facinus*, de Colchorum conversione, *in quantum res transeunt*,

69) V. ad I. 3, 7, 4. p. 230.

70) 1, 1, 2. 1, 19, 5. 3, 42. V. Perizon. ad I. 1, 1, 2. p. 29.

71) Cf. etiam ad I. 2, 1, 3. p. 23.

de Philaenorum virorum sepultura, *mirum et memoria dignissimum facinus*, quo et referri possunt adpositiones, eadem fere de causa insertae, ut *impeditum opus; alterum opus; Phidiae, Artemisiae opus*.

Cum etiam saepe adpellationes externae, vel Graecae proferendae essent hominum et locorum, illorum origines, causas et rationes solet subiungere, Graeca Latinis verbis commutare, aut explicare.

Quae quidem eo consilio conlecta exhibui, ut continuo oculorum obtutu oratio Melae perspiceretur, et ipsa eius explicatio magis expediretur.

CAP. VII.

DE CODICIBUS HUIUS LIBRI, QUI IN BIBLIOTHECIS SERVATI NOTANTUR, VEL OMNINO AB VIRIS DOCTIS COMMEMORANTUR.

Parisienses.

Recensentur hi in catalogo codd. MSS. bibliothecae regiae P. 3. Tom. 4. Paris. 1744. f. Sunt autem hi:

P. 2. n. 4800. Codex chartaceus, quo continentur 1. Pomponii Melae de situ orbis libri tres; ad calcem subiicitur index rerum alphabeticus. 2. Nomina regionum cum provinciis suis et de urbibus

Gallicis. Huius auctor anonymus. Is codex saeculo 15. exaratus videtur.

P. 6. n. 4832. Codex membranaceus, olim Puteanus. Ibi continentur Pomponii Melae cosmographiae, sive de situ orbis libri tres. Is codex saeculo quinto exaratus videtur.

P. 6. n. 4833. Codex membranaceus, quo continentur 1. Pomponii Melae de situ orbis libri tres: praemittitur epitaphium Caroli VIII. Francorum regis — Is codex saeculo 15 exaratus videtur.

P. 283. n. 6834. Codex chartaceus, olim Puteanus. Ibi continentur 1. Solini Polyhistor. 2. Pomponii Melae cosmographia, sive de situ orbis libri tres. Is codex anno 1450. exaratus est.

— Pars 3. Tom. 3.

P. 13. n. 152. Codex partim membranaceus, partim chartaceus, olim Baluzianus. Ibi continentur — 6. Libri primi Pomponii Melae caput secundum: saeculo 14 scriptum.

In literis ad me datis notatur etiam codex 7489 recentioris aetatis et parum probabilis.

Tum Montfaucon in bibliotheca bibliothecarum MSS. nova (1739.) T. 2. pag. 1374. memorat codicem Melae e bibl. S. Victoris Paris.

Lugdunenses.

V. catalogus bibliothecae publ. Universitatis Lugduno-Batavae 1716. f.

P. 325. Pomp. Melae Cosmographia finiens hoc carmine:

Europam Libeam atque Asiam Pomponius edit
Orbis describens ordine Mella situm.

Liguria per quendam Ianuensem in charta 19.

P. 377. ex bibliotheca Vossiana. Pomponius Mela (adnexis aliis) in membr. 11.

P. 383. ex bibl. Voss. Pomp. Mela de cosmographia mondi, (sic) sed nitidissime scriptus in membr. 88.

P. 384. ex biblioth. Vossii. P. Melae Cosmographi viri Illustr. liber. Recens codex. In membr. 97.

P. 385. ex bibl. Vossii. Pomp. Mela de cosmographia. Vib. Sequ. in charta 124.

P. 390. indidem. Geographiae fragmentum, quod est P. Melae, incipiens ab generali descriptione Europae, *Britannicum Oceanum*, desinens: *diutius pasta dissiliant. Cultores*, quae sunt libro 3.

P. 494. ex legato Perizoniano. Pomp. Mela in charta 7.

P. 376. ex bibl. Vossii. Liber de situ orbis, quem pro Venerabillimo Regique gloriosissimo D K G servorum Di extimus in rubrica dicitur scripsisse, ubi sunt excerpta ex Mela. Codex vetus et ex variis geographis connexus. In membr. 113.

Britannici.

Catalogi librorum MSStorum Angliae et Hiberniae in unum collecti Oxon. 1697. fol.

P. 37. n. 1244. Eutropius — Victor — Pomp. Melae Cosmographia e biblioth. Collegii novi in Oxonia.

P. 65. n. 2410. — P. Mela. In MSStis Vossii recensetur, sed tantum indicatur.

P. 66. n. 2474. Pomp. Melae Cosmographia; ex bibl. Vossii.

P. 66. n. 2485. Pomp. Mela; indidem.

P. 67. n. 2552. P. Mela; indidem.

P. 71. n. 2758. Pomp. Mela Andr. Schotti cum MSS. collatus manu Gerardi Vossii, Gerardi filii; indidem.

P. 71. n. 2787. Pomp. Mela Olivarii cum variis lectt. indidem.

P. 74. n. 2904. P. Mela de orbis situ; e bibl. Norfolciana in Collegio Greshamensi apud Londinium.

P. 228. n. 7544. Mela e bibl. Eduardi Bernardi.

Vol. 2. P. 2. p. 4. n. 6. P. Mela quarto, nitido charactere in membr. e bibl. Henrici Comitis Clarendonii Hiberniae pro Rege Gubernatoris.

Bibliothecae cleri Londinensis in Collegio Sionensi Catalogus, Lond. 1714. f.

Eb. IX. 9. P. Mela cum Solino.

In bibliotheca Musei Britannici, quod literis significaverat Woidius, bibliothecarius eius, codex servatur papyraceus, qui Melam complectitur simulque conlationem cap. 10. libri 1. miserat.

Vaticani.

Horum recensum debeo officiosae humanitati Frider. Adelungii, qui a Patruo, Io. Christoph. Adelungio, excitatus, dum Romae commoratus erat, eum egit.

Cod. 1915. p. 81. Codex pergamenus in fol. exaratus saeculo 15. Complectitur Libros 3 Cosmographiae.

Cd. 2952. Cod. pergam. in 8. Saeculi 14. Idem opus.

Cd. 3409. Cod. chartac. in 8. Saeculi 15. Idem opus.

Cd. 3901. p. 47. Cod. chartac. in fol. Saeculi 15. Excerpta ex eodem.

Cd. 3906. p. 36. Cod. chartac. saec. 15. Excerpta ex eodem de Plinii locis circa mensuras.

Cd. 4929. p. 150. Cod. pergam. in quarto quadrato elegantissimus saeculi circiter 9. cui titulus: *Pomponii Melai de Chorographia.* Fuit Cardinalis Sirleti.

In bibliotheca Reginae Suecorum.

Cod. 581. p. 23. Cod. pergam. in fol. saec. 14. Idem opus. Fuit bibliothecae Nicotianae.

Cd. 678. p. 77. Cod. chartac. in 8. Saec. 15. Idem opus.

Ottoboniani codices.

Cod. 604. p. 81. Cd. membran. in fol. Saec. 15. Idem opus.

Cd. 1455. p. 20. Cd. chartac. in fol. Saec. 15. Idem opus.

Cd. 1549. p. 217. Cod. chartac. in 4. Saec. 16. Eſt exemplar codicis Vaticani 4929.

Cd. 1808. p. 83. Cod. membran. in 8. exaratus Bononiae per Paulum Crottum Cremonenſem menſe Dec. 1461.

Cd. 2845. et 2848. Codd. chart. in 8. Saec. 15. Fuerunt bibliothecae Equitis Philippi de Stoſch. Idem opus.

Palatini Codices.

Cd. 1567. Cod. chartac. in fol. ſaec. 15. exaratus Bononiae. Fuit primo Ludovici de Monte Cavaloro civis et Notarii Mantuani, deinde Canonicorum Moguntiac, poſtremo bibliothecae Palatinae. Idem opus.

Bibliothecae Urbinatis.

Cod. 1173. p. 56. Cod. chartac. in 8. exaratus an. 1454. Idem opus.

Aliquos illorum codicum notavit etiam Montfaucon in bibliotheca bibliothecarum MSS. nova Pariſ. 1739. Tom. 1. Ex illo addi hi etiam poſſunt:

P. 158. Pomp. Melae cosmographia cum vitis Alex. et Caesaris ex Plutarcho, ex bibliotheca Romana.

P. 178. 163. Pomp. Mela de s. o. indidem.

Praeterea idem p. 237. 301. ex Laurentiana Medicea 4 Melae codices indicavit; quorum numerum post auctum fuisse ex Bandinii descriptione adparet, et me literae eius docuerunt, etsi earum conlationem impetrare propter obiectas a laboris compensatione difficultates non potui.

Notantur porro T. 1. p. 434. P. Mela de s. o. ex bibl. Cesenatensi.

P. 485. Pomp. Melae Cosmographia ex bibl. Patavina.

P. 487. P. Mela indidem.

P. 488. P. Mela Cosmogr. indidem.

P. 522. P. Mela de s. o. cum notis ex Ambrosiana Mediolan.

Adservatur praeterea codex Melae chartaceus exeunte saec. 15. vel ineunte 16. scriptus in bibliotheca Augustinorum, cuius ego conlatione in multis locis usus sum, adiuvante Weigelio, Dresdensi medico celeberrimo mihique amicissimo.

Bibliotheca D. Marci Veneta codicem Melae possidet Bessarionis olim in 4. membranaceum foliorum 185. saec. 15. uti discitur ex bibliotheca codd. MSStorum Latina D. Marci 1741. fol. pag. 157. n. 389. et ex eius conlatione humanissimi aeque

ac doctiſſimi Morellii ad me miſſa. Mancus eſt ab initio.

Exſtabat etiam Mela manuſcriptus in bibliotheca Pinellii, quod docet catalogus T. 3. p. 357. n. 7931. ubi ſic notatur: P. Melae Coſmographia. Poſt eundem cum ſociis libris in Angliam migraſſe audivi.

Neapolis in bibliotheca Auguſtinianorum S. Ioannis ad Carbonariam poſſidet codicem, qui in fronte praefert inſcriptionem, Pomp. Melae de ſitu orbis libri tres, et hinc verba ſubiicit; Pomponii Mele de Coſmographia liber primus incipit. Codex eſt membranaceus in folio cum multis notis margini adſcriptis, (Iani Parrhaſii) et continet folia 22. Ad calcem nomen poſſeſſoris legitur Antonii Seripandi ex Iani Parrhaſii teſtamento. Hoc nomen omnes fere codices manuſcripti huius bibliothecae ferunt. Intellexi hoc ex literis Frider. Adelungii.

Bibliotheca Regis Daniae ſervat codicem chartaceum ita notatum: P. Melae de ſitu orbis libri 3 per Victorem Bergomenſem Guarini Ver. (onenſis) oratoris noſtrae aetatis clariſſimi diſcipulum anno 1446. exarati. Teſtis fuit Suhmius, liberaliſſimus olim literarum in maius provehendarum adiutor, eiusque auctore Nyerupio ad me miſſa conlatio, quae puerilia ſaepe diſcipuli vitia adtulit.

Polonia olim iactare poterat codicem in Zaluſciana bibliotheca, in cuius etiam catalogo pro-

ducitur, Varſoviae repoſitum, cuius aliquae lectiones bonae ad me venerunt.

Hiſpaniam codicibus minime orbam eſſe, teſtantur notae Nunneſii et Ciacconii in Melam, de quibus infra dicendum erit, ſed quales ſint, accuratius deſcribere, nec, ubi hodie conditi lateant, indicare poſſum.

Tranſylvania gloriari poteſt praeſtantiſſimo codice, qui Cibinii ornat bibliothecam L. B. a Bruckenthal, quem ut ipſe inſpicere et conferre poſſem, nominis auctoritate perfecit Adelungius. Membranaceus is eſt in fol. ſingulis paginis bifidis, ſcriptus literis minusculis quidem, ſed luculentis, quae ſaeculum produnt 13. aut initium 14. Initio haec leguntur: Incipiunt pomponii de corografia libri tres. Sequuntur notationes 7 miraculorum mundi, quae vocant, quas excipit ipſe Mela. In fine libri primi verba haec leguntur: *Feliciter emendavi caecilius et ſticius helpidius dommilus et adnotavi vicario rabenne.* Concinit fere cum Voſſ. I.

Sequuntur codices Germaniae, ex quibus mihi uſu etiam ipſo innotuerunt:

Vindobonenſis ex Palat. bibliotheca, nunc in Imperatoria publica, cum inſcriptione: Pomponii mela de coſmografia.

Guelpherbytana bibliotheca accepit Gudianum, quem Gudius ex itinere redux adtulerat et I. Gronovio conſulendum tradiderat. Eſt membran. in 4.

saeculi 15. ineuntis, aut exeuntis 14. splendide adornatus, et incipit a verbis: *Pomponii Melae de Cosmographia prooemium incipit.* Usum eius debui Langeri doctissimi et officiosissimi liberalitati.

Rehdigerianus ex legato Rehdigeri, quem continet Vratislavia, et ad contextum Melae editum comparandum promta humanitate ad me transmisit Scheibelius, eius bibliothecae praefectus doctissimus. Eiusdem videtur esse aetatis, quam in proximo notavi.

Lipsiensis membranaceus forma octonaria, foliis 54. Ex bibliotheca Io. Christ. Wagenseilii, cuius insigne et nomen in adversa involucri parte conspicitur, in Senatoriam transiisse videtur. Inscriptionem gerit: Pomponii Melle de Cosmografia libri tres incipiunt feliciter. Literae sunt luculentae, ipsa vocabula usitatis compendiorum notis scripta, quaedam erasa, et ex rasura sunt emendata, delenda subiecto puncto indicantur, omissa vel inter contextus lineas, vel in margine subplentur, qui etiam repetebat rubro colore signata nomina locorum, vel passim varias lectiones, et verborum explicationes, v. c. etesiarum. Ad verba libri 1, 16, 1. *ut aliena etiam bella mercedibus agerent* adscripta haec sunt: Qui aliena bella mercede suscipiunt, hodie aput nos nos. (sic.) Lectiones saepe exhibet minime contemnendas. Eius aetas revocanda videtur ad saec. 14.

Pragensis bibliothecae Clementinae, quem indicavit Hirsching in libro Beschr. der Biblioth. Vol. 3. p. 257. inspiciendum concessit Ungarus, bibliothecae illius praefectus doctissimus et humanissimus. Recentioris ille est aetatis fetus et multis vitiis featet.

Commemorantur passim alii codices, qui in privatis bibliothecis latuerunt, nec ad publicos usus exierunt. Sic Melae codicem possedit Laurentius Pignorius, uti adfirmat in eius vita p. 90. Tomasinus ad calcem libri de initiis Magnae Deum matris Idaeae. Omnino autem, si fides habenda est A. Gronovio in praefatione ad Melam ed. 1748. larga est copia MSS. Melae in variis bibliothecis adservatorum, adeoque tanta, ut fere omnes Abbatiarum et Monasteriorum praecipuae Pomponii Melae exemplaribus instructae fuerint.

Ut autem uno obtutu codicum subsidia prospectari possint, quibus uti in hac editione contigit, fuerunt codices hi:

Parisienses 3. n 4800. 4832. et 4833. quorum conlationem ut haberem, auctoritate motus Geisleri, praefecti bibliothecae Gothanae et de me et de Mela egregie meriti, providit Caussin de Perceval, praefectus bibliothecae MStae Parisiensis. Qui operam praestitit Thory, ita illos codices descripsit. Primus 4800. saeculi est 15. scriptura parum elegante, sed nitida, ceterum optimae notae, et praestantissimis lectionibus ornatus. Alter 4832.

membranaceus, omnium antiquissimus, exaratus ad finem saec. 14. literarum ductibus compendiariis et impeditis. Tertius 4833. in membrana nitide et luculenter scriptus, literis auro et minio pictis splendide ornatus. Conlati erant hi tres codices ad editionem Vossii.

Havniensis ad editionem Venet. 1478.

Zaluscianus ad ed. Vossii parcius conlatus.

Augustinorum codex Romae servatus, olim Passionei, a Teckero, bibliothecario, passim conlatus in locis difficilioribus.

Venetus ad ed. Venet. 1482.

Vindobonensis ad ed. Gronov. 1748.

Accedunt, quos ad eandem editionem ipse contuleram, Lipsiensis, Gudianus, (quo antea iam usus erat I. Gronovius, Abrahamus passim minus vere reddiderat) Rhedigerianus, Cibiniensis, Pragensis, de quibus singulatim antea dixi.

Praeterea usus sum editione Florentina an. 1526, in cuius margine lectiones ex 5 codicibus Vaticanis erant adscriptae;

Editione I. Gronovii an. 1685. 8. cuius margo ferebat multas lectiones ex codice Bononiensi notatas. Haec subsidia ex bibliotheca Senatoria Lipsiensi ad me venerant.

Bibliotheca Universitatis Havniensis possidet exemplar editionis Vossianae an. 1658. in quo I. Alb. Fabricius notaverat lectiones ex Florentino

et Vaticano codice depromtas; quibus ut uti possem, effecit officiosa Nyerupii humanitas. At ultra caput 6. Fabricius progressus non erat.

Ad hos codices accesserunt illi, quos ante me viri docti inspexerunt suis locis commemorandi. Nec defuerunt subsidia plurima editionum, quas undique conquisivi singulari aliorum benevolentia exceptus et dotatus, quorum omnium copiam auxerunt adnotationes etiam manuscriptae, ut ex ipso recensu subiecto clarius adparebit.

CAP. VIII.

DE EDITIONIBUS POMPONII MELAE.

Aetas I.

1. S. l. anno et editoris nomine. Haec editio, quam Ernesti in Fabricii bibliotheca Latina Tom. 2, p. 76. omnium antiquissimam, certe in principiis artis typographicae in Italia factam existimat, in thesauris bibliothecae Senatoriae Lipsiensis praecipuum locum tenet, ex qua, adnuente Müllero, Consule olim eius civitatis, multis nominibus celebrati, excitata domi meae per aliquot hebdomadas Melae usibus inserviit. Formam habet octonariam maiorem, quam vocant, et quae ad quaternariam fere accedat; chartam fert literasque nitidas, scribendi notas aliorum librorum saeculi 15. usus probat. Omisso titulo statim incipit a verbis Melae: *Urbis*

(v. deinceps) *situm dicere* — In fine leguntur haec: *Pomponii Mellae Cosmographiae liber explicit.* Capita non numerat, sed narrationem in parva segmenta, praeviis etiam inscriptionibus, dividit. Nec in margine, nec usquam alibi adscripta est nota. Graeca semel literis Graecis exprimit 1, 1, 5. sed adsperso vitio ποθρμὸς; ita enim exstat, non ποδρμὸς, uti refert Panzer in Annal. typogr. Vol. 4. p. [illegible] reliqua Latinis semper reddit. Vitiis scribendi scatet gravioribus verborumque corruptionibus, quales tulit codex, quem repetit. Passim tamen etiam subministrat lectiones bonas et reconditas. Eam fere semper et tantum non in omnibus sistit Tormiana, Paris. 1507. quamvis haec etiam, ut 1, 2, 4. contineat, quae in illa desiderantur, unde ista vel aliunde depromsit, vel eundem codicem diligentius secuta est. Quod docuit comparatio, quam lubentissimo studio adiuvit Denisii humanitas, eadem editio reposita exstat in [1]) bibliotheca Caesarea Vindobonensi, tantum quod sic incipit: *Orbis situm dicere* — ex quo intelligitur, primam literam, uti tunc solebat, artificis manu imperite quidem in exemplari Lipsiensi esse adpictam, nec ad typothetae ignorantiam, vel negligentiam referri posse, quod existimabat Ernesti. Commemorat eandem Alter in nota ad librum: Uebersicht verschiedener Ausgaben der Gr. und Röm. Klassiker mit Anmerkungen von Harvood, Vindob. 1778. 8.

1) Cf. Denis supplement. in Maittairii Annales T. 2. p. 615.

p. 259. At Ernesti narrationem, non ipsam editionem ante oculos habuisse videtur. Ceterum de eius vetustate, quam Ernesti praedicat, dubitationem movit [2]) Periergus Deltophilus, qui in bibliotheca Gr. et Lat. — Berolini 1784. 8. p. 71. haec scribit: „Pomponii Melae Cosmographia, editio primaria princeps 4. Mediolani 1471. Opinio Ernesti de editione quadam vetere in bibliotheca Senatus Lipsiensis hac forsan antiquiori, cum nullo fundamento nitatur, pro mera coniectura est habenda.“ Equidem, quae vidi et cognovi, retuli, litem dirimere, vel eius causam definire nequeo. Perizonio in notis est optima anonyma ad 1, 6, 5 et alibi, etsi diserte eam in recensendis Perizonii subsidiis Lipsiensibus Dukerus non indicavit, quod et miratur Ernesti. Miscet eam Panzer c. l. cum editione alia, quae infra post annum 1488. commemoratur, uti adparet ex eo, quod praemitti scribit Hermolai Barbari praefationem ad Alex. 6. Pontificem, quae in hac non comparet.

2. Mediolani 1471. 4.

Pomponii Mellae Cosmographia s. de situ orbis. Ita eam commemorat de Bure in bibl. instructive T. 1. p. 49. et sic describit: Le volume commence par le texte de l'ouvrage sans aucun intitulé, ni autre distinction quelquonque, et on lit à la fin du dernier feuillet la souscription suivante imprimée tant

2) Comes a Rewiczky.

en lettres capitales, qu'en lettres ordinaires: *Pomponii Mellae cosmographiae liber explicit Mediolani septimo Kalendas Octobres millessimo quadringentessimo septuagessimo primo.* Eadem etiam inde verba repetit Deltophilus in bibl. Gr. et Lat. p. m. 71. (ed. 1.) tantum quod numeros simplici *f*, minus tamen recte scribit. Eandem plures etiam vel indicarunt, vel descripserunt, in quibus di Blasi in lettera terza intorni ad alcuni libri di prima stampa del Secolo XV. quae legitur in Opuscoli di autori Siciliani T. 14. p. 336. Maittairius in annal. typograph. T. 4. p. 304. Funccius in tractatu de imminente Lat. L. senectute p. 536. Orlandi in origine della Stampa p. 399. et in primis Saxius in historia literaria typographiae Mediolanensis, quae praemissa est Philipp. Argelati bibliothecae scriptorum Mediolanensium T. 1. p. 117. eamque servari scribit in bibliotheca Ambrosiana, sed ita destitutam omnibus praeviis adnotationibus, quibus dignosci possit, e quo penu prodierit, aut quem habuerit editionis patronum, ut vix in calce impressionis locus, Mediolanum videlicet, innotescat. Post p. 569. procul dubio ab Antonio Zaroto, quo etiam auctore anno ante Terentius vulgatus erat, impressam existimat, cum per illud tempus Mediolanensem typographiam solus ille exerceret. Idem tamen etiam in numeris simplex *f* ponit. Vossius eam male ad annum 1472. profert, ut ab eo decepti Fabricius in bibl. Lat. T. 1. p. 345. et Harwood p. 259. c. l. Primus hanc editionem, etsi prave, typothetae forte

vitio, an. 1470. notat, quantum quidem licuit, ad Melae usum adhibuit Abr. Gronovius. Nempe quod ipse queritur in praefatione ad edit. 1748. ab Hannibale Cruceo (della Croce) singulis fere paginis in eius exemplari plurimae voces scalpello erant erasae iisque earum locum substitutae emendationes Hermolai Barbari, ut parum inde fructus percipereretur. Videtur illud ipsum exemplar fuisse, quod notatur in catalogo bibliothecae librorum MSStorum Angliae et Hiberniae. (Oxonii 1697. f.) Ita enim ibi T. 2. p. 71. n. 2771. legitur: Pomp. Mela editionis Mediolanensis 1471. a Cruceio emendatus. Rarissima editio, et quae in paucissimis bibliothecis reperiatur. Fuit olim in libris Ducis de la Vallière, ut docet catalogus T. 3. p. 20. [3]) magnoque pretio post venditam fuisse, notat Delfophilus p. m. 72. c. 1. In libris Pinellii producit etiam catalogus Vol. 1. p. 562. n. 2180. Equidem eius lectiones ex bibliothecae Caesareae Vindobonensis exemplari descriptas habui singulari benevolentia Denisii, operam dante viro docto, cui conlationis curam demandaverat. At quod postea, quam eadem editio in bibliothecam Electoralem Dresdensem inlata fuerat, cognovi, saepe vel oculi, vel manus aberrarunt, ut falsae inde lectiones enotarentur, quas, ne quis in errorem inducatur, in erratis indicabo. Ceterum raro discrepat a superiori editione, quod ex notis criticis adparet.

3) 263 livres.

3. Venetiis 1473. 4.

Pomp. Melae Cosmographia cum comment. Cocchi. Ita eam produxit Maittairius T. 4. p. 331. c. l. ubi in nota legitur: biblioth. Norib. Sauberti p. 123. ipsa editio in iis ponitur, quas plerasque omnes (sic) bibliotheca Noriberg. sibi vendicet. Eandem commemorant Beughemius in incunabulis typogr. p. 111. *cum commento Cocchi*, Orlandi in Origine della Stampa p. 390. *cum comment. Cocchii.* Cf. etiam Denisius in supplemento — Maittairii T. 2. p. 776. qui addit *per Nic. Ienson in f.* Omnes tamen referunt ad annum notatum, quare errat Labbeus in bibl. nova MSSt. p. 357. qui proximum annum adponit. Quod in Cocchi nomine paullum discrepant viri docti, intelligitur ex litera finali *i*, quae antiqua et lapidaria forma solet pingi, et duplex *i* reddit. Equidem de hac editione, quam neo videre, nec exquirere potui, iudicare nequeo. Panzer certe in annalib. typogr. T. 3. p. 95. ex Maittairio et Sauberto commemorat, sed cum dubitatione. Cocchum idem censet esse Cochleum, cuius editio prodiit 1512. At tum scribendum erat Cocleus. Vid. ad annum 1512.

4. Venetiis 1476.

Ita simpliciter nec addita forma hanc editionem memorat Orlandini pag. 28. c. l. eorundem opera curatam, qui deinceps nominantur.

5. Venetiis 1477. 4.

P. M. Coſmographia. In fine legitur: *per Bernardum Pictorem et Erhardum Ratdolt de Auguſta una cum petro Loslein de Langencen correctore ac ſocio.* Vid. Maittaire T. 4. p. 374. Orlandini p. 28. Catherinot ars imprimendi apud Wolfium in monumentis typogr. T. 2. pag. 943. Antonius in bibl. Hiſpan. vetere T. 1. lib. 1. c. 11. p. 52. ex Labbeo in bibl. MSStor. p. 357. Zapf in annalibus typographiae Auguſtanae p. 98. Panzer in Annal. Typogr. T. 3. pag. 133. Secundam hanc Melae editionem, ut an. 1482. factam tertiam, falſo putat Harwood p. 259. c. l. Primum hic correctoris nomen adpoſitum adparere monet Loeſcherus in Stromateo ſect. 11. p. 286. etſi correctores ante adhibitos fuiſſe lubenter largitur. Ex tot virorum doctiſſimorum teſtimoniis, quibus accedunt diſerta eius mentio facta a Perizonio p. 889. in ed. Gronov. Melae an. 1748. et catalogus bibliothecae Bodlejanae Vol. 2. p. 166. vix dubitare de hac editione liceat, cuius impetrandae ſpes etiam laeta adfulſerat, cum Norimbergae eam ſervari cognoviſſem ex Murrii memorabilibus bibliothecarum publ. Norimbergenſium P. 1. p. 282. At brevi poſt plane illa evanuit, cum de Murr, quem ideo literis adieram, reſcripſiſſet, inveniſſe ſe, facta diligentiori exploratione, in numerorum lectione erratum fuiſſe, quod et ipſe poſt publice monuit. Niſi igitur etiam alii ſic erraverint, vere exſtat haec editio.

6. Venetiis 1477. 8.

Adfert eam Maittairius T. 1. P. 1. p. 374. ſic: *P. Mela d. XV. Nov. Venetiis* 1477. 8. Commemorat etiam Orlandi p. 390. c. l. qua fide uterque, equidem iudicare et conſtituere nequeo.

7. Venetiis 1478. 4.

Praefixus titulus hic eſt: (alium enim ignorat) *P. Mellae Coſmographi de ſitu orbis liber primus*, cui proxime *prooemium* rubro colore ſcriptum ſubiicitur. In fine haec leguntur: *Impreſſum hoc opusculum Venetiis per Bernardum pictorem et Erhardum — ſocio* (ut in ed. 5.) MCCCCLXXVIII. *Laus Deo.* Charta eſt craſſa ac nitida, literae conſpicuae et probe tinctae, ſyllabae rarius notis expreſſae, nec certe obſcuris, *ae* et *z*, uti fit in illius aevi codicibus, efferuntur per ę et *c*, Capita omnino non habet, tantum in margine potiora argumenta regionum et locorum notat, quae ipſo uſu cognovi. In pluribus haec editio bibliothecis invenitur.

8. Venetiis 1478. 4.

Haec editio vix ſemel iterumque, nec niſi in literis ſingulis a priori diſcrepat, quod utriusque uſus docuit. Sic 1, 9, 3. illa habet *hyppopotamos*, haec *hippopotamos*. Conſentiunt etiam verſiculorum numero paginae cum ipſis verbis usque ad lib. 3. cap. 4. unde haec uno verſiculo augetur et discrepantia infertur. In fine haec ponit: *Impreſſum*

hoc opusculum Venetiis per Franciscum renner de Hailbrun MCCCCLXXVIII. *Laus Deo.* De Murr in Memorabilibus bibl. publicar. Norimbergenſ. P. 1. p. 282. ubi eam commemorat, habet: *per Ioh. Renner.* Quam vere, ignoro. Equidem prius legi et notavi. Venetam editionem anni 1478. omnino plures producunt, in iis Fabricius, Erneſti, Orlandi p. 30. et 390. c. l. di Blaſi p. 335. c. l. omiſſo modo, modo addito eius auctore. Utramque tamen novit Panzer in annal. typogr. T. 3. p. 138. et 142. et commemorat Eckhard in Nachrichten von einigen ſeltnen Büchern der Eiſenachiſchen Bibliothec p. 20. 21. Ego etiam utramque manibus oculisque verſavi, illam ex bibliotheca Senatoria Lipſienſi, hanc ex Goettingenſi Heynii ſingulari benevolentia ad me transmiſſam, notatasque lectiones adpoſui. Ne tamen cui mirum videatur, eodem anno in eadem urbe bis eundem auctorem tunc emiſſum typis fuiſſe, idem etiam in aliis animadvertitur, ut in Livio, qui bis eodem anno non ſolum, ſed et auctore Moguntiae 1518. ſ. 1519. levi tantum cum varietate [4]) impreſſus eſt. Idem ex uſu ſuo monet Dukerus in praefatione ad Thucydidem haud procul ab initio, editionem Hervagii Baſileenſem utramque anno 1540. factam in quibusdam locis diſcordare. Similia exempla dabit Mela ann. 1536. 1540. et 1666. Alterutram vero adhibuit iam Perizonius, forte, quod vero eſt ſimilius, priorem, quia

4) Vid. Schummel Bibl. von ſeltnen — Büchern.

Lipfienfis bibliothecae fubfidiis ufus eft. Haec altera nuper in bibliothecam Electoralem Dresdenfem inlata eft.

9. Venetiis 1482. 4.

Titulum praefert hunc: *P. Mellae Cofmographi Geographia: Prifciani quoque ex Dionyfio Theffalonicenfi de fitu orbis interpretatio.* In fine: *Erhardus ratdolt Auguftenfis impreffit Venetiis — 1482. Laus Deo.* Praefixa eft tabula lineis fignisque diftincta, qua cernitur expreffa Europa, Afia et Africa et pelagus Indicum; in ipfo circuitu venti adpofita hac infcriptione: *Novellae etati ad geographie ūmieulatos ealles humano viro neceffarios flores afpiranti votū būmerēnti ponit.* Divifus eft Mela in fegmenta infignioris argumenti praemiffis infcriptionibus, v. c. in libro primo *prooemium, mundi in quatuor partes divifio, fumma Afiae.* — In reliquis libris ipfe tantum liber indicatur fic: *P. M. de fitu orbis liber fecundus. P. M. Cofmographi liber tertius.* Externam eius fpeciem defcribit bibliotheca Firmiana (Mediolani 1783. 4.) Vol. 4. fic: caracteribus femigothicis grandioribus nitidisque, fimulque monetur ignotam eam fuiffe Langleto du Fresnoy et de Burio. Commemoravit eam Maittaire p. 167. c. l. Seemillerus in incunabulis typogr. Fafcic. 2. p. 113. Confpirat fere cum editione Veneta fuperiori utraque, nec nifi raro discrepat. Confulendi copiam liberaliffime conceffit bibliotheca Dresdenfis. Poft in multis aliis bibliothecis repofitam etiam effe intellexi.

10. Venetiis 1488. 4.

P. M. cosmographia cum commento Cocchi, de quo supra dixi. Ita vero commemorat Maittairius in annal. typogr. T. 1. P. 2. p. 501. et in nota adlegat testem bibl. Noriberg. Sauberti p. 163. ex quo fonte notitiam manasse putat etiam Panzer in annal. typograph. T. 3. p. 264. cum nulla omnino sit, et Cocchum de Cochlaeo intelligit. Vid. ad ann. 1473. Notatur quidem in catalogo impressorum librorum in bibliotheca Bodlejana Vol. 2. p. 166. P. Mela — Venet. per Francisc. Renner de Hailbrun 1488. 4. sed ex vitio operarum 1488. prodiisse videtur pro 1478. Ego ipse nec vidi, nec exquirere potui.

Aetas secunda.

Conditore Hermolao Barbaro, cuius emendationes proxime sequentes editiones tantum non omnes reddiderunt.

11. S. l. et anno 4.

Ponenda hic videtur editio ea, cuius auctor vulgo Hermolaus Barbarus fertur. In fronte gerit tantum haec verba: *Pomponius Mela.* In aversa parte legitur praefatio Hermolai Barbari ad Alexandrum VI. Pontificem maximum, quam plures repetierunt, constatque foliis 38. Literae sunt luculentae, charta satis candida. Hanc eandem censeo esse editionem, quam Kappius in catalogo editio-

num, editioni suae alteri praeposito, remittit ad annum 1488. et Romae forte factam addit. Circa idem tempus vulgatam esse putat Hagerus in Geogr. Bücher-Saal T. 2. P. 7. pag. 511. Romamque illi locum natalem tribuit cum Ernestio apud Fabricium p. 77. c. l. etsi hic melius ad annum 1493. profert. Nempe cum exhibeat notam illam praefationem, quia Alexander VI. regnavit ab anno 1492. ad 1503. intra hoc spatium certe prodiit. Porro cum prima sequatur emendationes Hermolai Barbari, paucis quibusdam exceptis, quae forte librarii negligentia omissa sunt, illis certe vulgatis demum adparata est. Neque solum Hermolaus ipse in castigationibus ad 2, 5. f. certo indicio declarat, quo eas anno scripserit; refert enim illo anno Granatam in potestatem Hispaniae principum concessisse, quod factum esse constat anno 1492; sed et ex historia literaria discitur, secundis castigationibus Plinianis has fuisse adiectas et Romae formis Eucharii Argentei, Germani, Idibus Febr. 1493. fol. exscriptas, quam quidem editionem ipse ad Gronovianam repetitionem, vitiosam saepe, ex Dresdensis bibliothecae gazis conferre licuit. De aliis castigationum editionibus, in quibus Maittairius aliique passim errant, cf. Denis Merkwürdigkeiten der Garellischen Bibliothek p. 217 sq. ubi etiam ipsas describit. An vero haec Melae editio ipsum Hermolaum habeat auctorem et moderatorem, cum omnes, qui de eo aliquid tradiderunt, adeoque Mazzuchelli in libro: Scrittori d'Italia Vol. 2. P. 1. p. 256 sqq.

fileant, evinci et statui non potest. Vero tamen esse simillimum addita facit praefatio Hermolai, eiusque rei famam satis fuisse pervulgatam, comprobant editiones proximae, quae illum auctorem in fronte gerunt. Descripsit eam Freytagius in apparatu literario T. 1. p. 127. qui illi etiam Italiam natalem adsignat eandemque putat, quam adfert Fabricius in bibl. Lat. (ed. 1.) Vol. 2. lib. 2. c. 8. p. 476. Perizonius tamen ad I. 1, 2, 3. p. 69. Venetam eandem adpellare videtur. Eius usum concessit liberalitas Heynii, post etiam exemplar eius ad me misit humanissimus Langerus, in cuius margine antiqua manus non ineptas emendationes adleverat. Charta, si quis descriptionem desideret, minus est candida, quam Venetarum, quas omnino nitore externo minime aequat. Textus parvis tantum segmentis distinguitur, nullis vel capitibus, vel capitum numeris adpositis. Graeca Latinis literis reddit. In fine haec leguntur: *P. Melae Cosmographi libri tertii et ultimi finis.* Ex ipsa praefatione potiora adponere hic liceat: *Melae lectio ad hunc diem usque adeo mendosa ferebatur, ut nec agnoscere autorem suum posset, nec agnosci. Trecenta in eo, quae manabant ulcera, vel cicatrice, vel splenio conteximus.* Neque ista temere iactavit. Sunt enim eius emendationes adstrictae quidem et breves, sagaces tamen plerumque et probabiles ita saepe, ut posterior aetas in iis adquiescere non dubitaverit. Videtur in iis ante oculos habuisse lectiones ed. Venetae 1482. Adspersa tamen fert vitia typographica plura,

ut 2, 4, 5. *picta* pro *dicta;* §. 9. *perae* pro *petrae;* 3, 4. f. *ferile* pro *ferire;* 3, 8, 1. *fonitum frabricant* pro *fontium fabricant*, aliaque. Accepit Hermolai emendationes in notis propofitas, etfi vitiata passim fcriptura; attamen etiam in nonnullis recedit. Sic, 2, 6. f. Hermolaus emendabat *cingente freto*, ubi textus fervavit acceptum nomen *Cingenteratum*.

Bononiae 1497. 4.

P. M. — ad calcem: *impreffum Bononiae per Benedictum Hectoris bon. Anno Domini* MIIID *Eid. Decembr. Io. Bentivolo feliciter regnante.* Indicat hanc editionem Denis in fupplemento Annal. Typographic. Maittairii P. 1. pag. 431. At nulla eft haec editio. Nempe, quod poftea vir doctus a me monitus literis fignificavit, adpenfus erat Melae alius liber, primo intuitu neglectus, uterque uno volumine comprehenfus, ad cuius initium pertinet P. Mela, ad finem reliqua verba. Quod cum ignoraffet Panzerus, hanc editionem inde repetiit in annal. typogr. T. 1. p. 234.

12. Salmanticae 1498. 4.

P. Melae Cofmographi de fitu orbis libri tres. Ad extremum haec leguntur: *Opus praeclariffimum Pomp. Melae Cofmographi cum introductionibus et aliis tantopere neceffariis per Francifcum* Nunis *de la Yerva, Medicinae Profefforem, elaboratis. Explicit feliciter. Impreffum uero Salmanticae (cuius loci elongatio ab Occidente* IX *et ab aequinoctiali* XLI *gradibus conftat)*

anno Domini MCCCCXCVIII. *Sole Tauri punctum gradiente primum.* 4. Adnexum reperitur Aelii Antonii Nebrissensis Grammatici in Cosmographiae libros introductorium. Ipsa Pomponii Cosmographia, quae praecedit, figuras exhibet et summariam descriptionem tabulae nostri orbis. Rarissimam hanc editionem, et quae vix egredi Hispaniae limites ausa videtur, possedit Majansius et in specimine bibliothecae Hispano-Majansianae descripsit Davides Clemens (Hannov. 1753. 4.) pag. 12 sq. Tantum haec porro addit Majansius: Pomponii Melae libri multis mendis scatent, sed, prout sunt, aestimari debent, ac si manu exarati essent, propter variantes lectiones. Usus est illa editione Petr. Io. Nunnesius in adnotatis, quae protulit in editione Melae 1748. A. Gronovius inde a p. 521. et varias eius lectiones saepe adfert. Ignoravit eam, quod mirum recte videatur, Nicol. Antonius in bibliotheca Hispanica, quem omnino saepe deceptum falsa prodidisse scribit Majansius p. 3. et indicant Denis in supplemento typogr. Maittairii P. 1. p. 450. ad an. 1498. et Panzer in annal. typogr. T. 3. p. 2. Eo igitur magis contenderam, ut eius subsidiis frui possem, contigeratque etiam, ut invenirem, cuius ope illa Madriti exquireretur et sat lauto pretio emta in manus meas perveniret. At spes eventu caruit. Cum enim Hispaniae et Franco-Galliae confinia adtigisset, in medio cursu cum Sanctii editione, illius comite, belli tunc grassantis voragine intercepta et absorpta est.

13. Venetiis 1499. 4.

Variant auctores in huius editionis mentione. Ernesti c. l. Parisiis factam scribit. Orlandi in origine della stampa p. 390. Bernardum Venetum auctorem memorat. Maittairius T. 4. p. 709. c. l. sic producit: *P. Mela — per Bernardum Venetum de Vitalibus* XXIII April. Venet. 1499. 4. Equidem, cum ipso usu eam cognoscere non licuerit, dirimere eam controversiam et verum adserere nequeo. Si recte adfirmavit Cocleus in edit. an. 1512. cum una tantum ante hunc annum editio Melae in Gallia adparata fuerit, (an. 1507. 4.) Venetis illa tribuenda est, et falsa tradidit Ernesti. Suspectam et fictam habet Panzer T. 3. p. 463. c. l.

14. S. l. 1501. 4.

Haec editio, quam diu desideraveram, innotuerat primum ex descriptione, quam exhibet Hummel in libro Neue Bibliothec — von seltnen Büchern P. 1. N. 8. p. 42 sq. qui raram dicit parumque notam. Titulum praefert hunc: *Pomp. Mela Cosmographus de situ Orbis Hermolai Barbari fideliter emendatus.* Charta candida, literarum formae conspicuae et nitidae. In fronte sub titulo expressa est figura, cui inscriptae sunt literae I. B. S. quae indicant nomen typographi, qui fuit Io. Baptista Sessa, ut ipse profitetur plenis verbis ad libri calcem, ubi etiam est brevis adlocutio ad lectorem de reviso et diligenter emendato Mela. Textui prae-

fixa est Hermolai Barbari praefatio ad Alexandrum VI. Liber I. habet capita 6. II. 5. III. 4. quae textu finito in tabula capitulorum summatim referuntur. Adlocutionem in fine repetit editio proxima. Hummel c. l. repetitam eam esse putat in illa, quae s. l. et a. emissa foliis constat 38. Atqui eadem est Hermolai Barbari ante descripta, cuius etiam lectiones amplectitur, iisdem saepe adeo adspersis vitiis, ut *picta*, *sonitum frabricant*, *perae* et similia. Rarissimam esse, inde adparet, quod ignorant Maittairius et Fabricius Ernestii. Quo gratius accidit, quod eius copiam fecit bibliotheca Schwartziana Altdorfii. Possidet eam etiam bibliotheca Caesarea Vindobonensis.

15. S. l. 1502. 4.

P. Mela Cosmographus de situ orbis Hermolai Barbari fideliter emendatus. Aversa pagina legitur Hermolai praefatio ad Alexandrum VI. Sequitur textus ad eandem Hermolai editionem conformatus, repetitis etiam passim vitiis, ita tamen, ut descripta sit potius ex praecedente, ex qua etiam in fine repetit capitulorum tabulam et adlocutionem ad lectorem, quae ultimam paginam occupat, his quidem verbis additis: *nunc revisa et fideliter emendata miraque arte impressa per Albertinum de Lisona Vercellensem Foelici auspicio tibi nunc impartitur. Vale. Anno Domini* MCCCCCII. *Die* XIIII *Mai.* Praeter vitia, quae traxit ex superioribus, admiscet alia multa eaque satis gravia, ut *marae*, (mare) *signe*, (fine)

pinget, (piget) *procus*. (procul) Alia communia habet tantum cum editione an. 1501. unde ex illa praecipue repetita videtur. Porro coniungenda ſaepe divellit, ut *inter ius;* Graeca, ut tunc fere ſolebat, Latinis literis effert. Duo puncta illi ſunt, quae nunc commata, vel inciſa minima, ut etiam in ſuperioribus illis. Perizonius, qui illa uſus erat, vocat Vercellenſem, cuius cauſa ex dictis diſcitur; at minus recte Vercillenſem Fr. Otto Menckenius, qui eam tanquam Fabricio Maittairioque ignotam deſcripſit in Miſcellaneis Lipſienſibus novis Vol. 6. p. 143 ſq. etſi de textu nihil adfert, tantum monitum ad lectorem repetit. Idem Venetiis adparatam exiſtimat; nec temere, quia ibi illo tempore artem typographicam Albertinus de Liſona exercuit. Eius uſum adnuente Schroeckhio, praeceptore quondam venerabili, conceſſit bibliotheca Univerſitatis Vitembergenſis.

16. Pariſiis 1507. 4.

P. Mela de totius orbis deſcriptione. Author lucu-lentiſſimus Nunquam antea [5]) *citra montes impreſſus.* Subiicitur his inſigne typographi Iohannis Petiti. Averſa pagina legitur epiſtola dedicatoria Godofredi Torini Biturici ad Philibertum Baboum, civem Bituricum Sereniſſimi Gallorum Regis diſpenſatorem — in qua Melam de mendis querentem ex Virgilii Aen. 2, 270 ſq. (pro *Hector* poſitum eſt

5) Cf. ad edit. 1499.

author) inducit, subiunctis aliis similibus poetarum locis. Deinde, quod gravissimum et difficillimum iactat, de emendationis cura adhibita loquitur. Scripta est Parrhisiis (sic) VI. No. Decembr. MCCCCCVII. Verba textus sat luculenter sunt expressa, textus ipse in capitula divisus, quorum numeros margo adponit. Liber I. habet capita 7. II. 5. III. 4. Adiecta sunt rerum potiorum indicia, adtinguntur etiam Hermolai Barbari correctiones, quibusdam locis vox *attende* est adposita. Textum excipit brevis epistola ad eundem Philibertum de Mela emendato, scripta *Parrisiis Nono Calend. Ianuarias* et interiectis paucis versibus index in Melam. In fine notantur vitia typographica, etsi plurima desunt omissa. Tandem haec leguntur: *Anno* — MDVII *decima die Ianuarii Impressum est hoc opus per Egidium Bituricum diligentissime recognitum Parrhisiis*, quibus verbis subiecta est tabula ligno incisa, in qua infima haec: *Gilles de gourmont.* Haec editio scatet vitiis et erroribus, quorum parvus tantum numerus ad libri calcem indicatur, in primis in scriptura locorum etiam notissimorum omnia fere corrumpuntur et miscentur. At reddit tantum non in omnibus, uti ex comparatione, cuius copiam fecerat bibliotheca Electoralis Dresdensis, intellexi, editionem illam antiquissimam, quam supra primo loco posui, ita quidem, ut insigniora quaedam eius vitia emendet, etsi haec bona novis subinde deprimit. In aliis tamen contra discrepat, et Mediolanensem 1471. reddit, uti conligi potest

ex lib. 1, 16. passim, et alibi. Perizonius, qui ea etiam usus erat, adpellat Torinianam.

17. Wittembergae 1509. 4.

Titulus nudus: *Pomponius Mela.* Aversa pagina legitur epistola Magistri Bartholomei Steni Brigensis ad clariss. — reformatores studii Wittenburgensis, (sic) in qua exponit consilium de Mela, auditoribus explicando ideoque nunc edito; quae fere prolixius repetuntur in praelectione in libellum Pomponii textui finito subnexa praeter Geographiae laudes. In fine haec: *Impressum Wittemburgii per Ioannem Viridimontanum* Anno MDIX. Textus in omnibus plane refert editionem Hermolai Barbari antea recensitam, nec nisi rarissime ab illa discedit, et ubi Stenii manum expertus esse videtur, uti 1, 16, 2. habet *Euthanae*, §. 3. *Iasio.* Cf. 2, 6, 5. 2, 7, 11. et alibi. Interiorem cognitionem huius editionis debeo insigni benevolentiae Geisleri, bibliothecae Gothani quondam praefecti, qui et omnino in Melae subsidiis conquirendis promtissimum studium et operam praestitit.

18. Norimbergae 1512. 4.

Cosmographia P. M. *authoris nitidissimi — parvo quodam compendio Ioannis Coclei adaucta.* Aversa pagina legitur epistola Coclei ad Antonium Kress I. V. D. — Laurentiane ecclesie prepositum, in

qua primum prolixius disserit de Geographiae praestantia, unde progreditur ad Melam, quem Iulii Caesaris aequalem fuisse putat; tum queritur, se necquidquam diu exemplaria ex Colonia exspectasse, ideoque nova imprimenda fuisse. Scripta est sexto Id. Octobr. 1511. Sequitur deinceps Mela, qui in capitula cum numeris divisus est, sic ut primus liber contineat capp. 10. secundus 12. tertius 15. Subiuncta est peroratio in Melam ad lectorem, in qua dicit, Gallos [7]) semel excusisse, (sic) Venetos in lucem protulisse, ambos [8]) absque capitum titulorumque distinctione; Gallicum exemplar esse mendosum punctisque male distinctum, etsi nec ipse semper meliora dedit. Tandem, praemissa epistola ad Bilibaldum [9]) Pirckheimer, additur compendium Geographicum, cui adnexa est epistola Benedicti Chelidonii ab Io. Cocleum 1512. 10 Calend. Febr. Hoc igitur demum anno prodiit, quod notandum est propter eos, qui ad annum 1511. reiiciunt. Sequitur fere editionem Torinianam (a. 1507.) et, ubi discedit, Venetarum aliquam, teste etiam Dukero in illa epistola, quae in ed. Melae A. Gronovii a. 1748. p. 822. legitur, reddit.

7) V. ad ann. 1507.

8) At vid. antea.

9) Cf. Heumanni documenta literaria varii argumenti, (Altdorf 1758. 8.) ubi p. 9. haec de Io. Cochlaeo (sic) scribit: Pomponii Melae Geographiam excudendam curavit, eamque anno 1512. Pirckheimero nuncupavit; (vid. opera Pirckheimeri p. 327.) sed vel Pirckheimeri hortatu, vel scholae fastidio satiatus pristinum consilium mente sua revolvebat. — Italia nimirum visenda erat.

Vitia, quae irrepserant typographica, in fine indicata emendat, quod neglectum esse vidi a Dukero ad Perizonii notas, ut 1, 9, 6. etsi emendatis aliquanto insunt plura. Reizii beneficio eius lectiones notare licuit. Ceterum Ernesti in Fabricii biblioth. Lat. T. 2. p. 77. editorem minus accurate, ut alii quidam, nominat Cochlaeum, uti iam monuit Seyboldus in prolusione scholastica, cui insunt correctiones et supplementa bibl. Lat. Fabricio-Ernestianae p. 6. (Buxovillae 1790. 4.)

19. Viennae 1512. 4.

P. M. Geographiae Libri III. Hermolai Barbari in eundem integrae castigationes. Titulum sequitur, praeter indicem epistola Io. Camertis (qui ab urbe patria Camerina sic dici maluit, cum verum nomen gereret Io. Ricutius Vellini) ad Theobaldum Offenburgensem, scripta 1512. in qua hunc laudat, quod ipso suadente plurimum pariter et iuvante Mela nuper castigatius, quam alias, impressus fuerit; se indicem auctoris addidisse, cui subiicit tetrastichon. Indicem excipit ipse Mela, in capita sine numerorum tamen notis divisus, quae a Gronoviana distinctione discrepent. Sic cap. 19. libri 1. apud Gronovium in plures hic est dissectum particulas, *Aequi, Bithinia, Paphlagonia, Chalybes,* ut et post multi alii fecerunt. Textum excipit Hermolai Barbari praefatio ad Alex. VI. cum eius castigationibus. In fine haec: *Viennae per Hieronymum Victorem Philovallem et Ioannem Singrenium de Oeting Calcographos*

diligentissimos pridie nonas Septembres anno 1512. Inde vero adparet, cur et qua ratione Camertis haec editio adpelletur. Amplectitur plerumque emendationes Hermolai Barbari, de quo ex lectionibus probatis iudicare licet. Diligenter eam descripsit Denis in Wiens Buchdrucker-Geschichte p. 91 sq. qui putat, primam esse saeculi 16. cui proxima repugnant, post Lips. 1501. 4. redditam a Luthero. An vero Io. Camertius (sic) etiam scholia ad Pomponium Melam scripserit, quorum mentionem facit Salvator [10]) Vitalis in dedicatione Annalium Sardiniae ad Ferdinandum magnum Hetruriae ducem, et scripsit, an typis fuerint vulgata, ignoro et dubito.

20. Parisiis 1513. 4.

P. Mele scriptoris luculentissimi maxima cura recogniti Cosmographia. In fronte cernitur figura ligno incisa, in qua media adparent literae I. P. infra Iohan Petit legitur; extrema pagina *venalem apud Ioannem parvum reperies in vico Divi Iacobi sub Lilio aureo.* Hinc sequitur dedicatio his inscripta verbis: *liber P. Phoenix Amandeo Fuxensi protonotario Candalensi quam illustrissimo Ac regis Navarrae nepoti S. P. D.* Fert autem in aliis haec, *Io. Barbum bibliopolam ad se misisse Melam lacerum et mancum, ut, si non omnino sanari posset, valeret aliquanto melius. Tum: Recognovi quidem, non quasi per Transennam*

10) V. thesaur. Siciliae Vol. 15.

respiciens, ideoque minus voluptatis, laboris plus mihi attulit. Subiungitur textus, cuius lib. 1. habet capita 7, secundus 5, tertius 4. In fine textus haec: *P. Mela finitus impressus ac iterum revisus et emendatus* (et vere differt ab edd. Hermolai et Camertis) *sumptibus Johannis parvi bibliopole alme universitatis Parisiensis* — 1513. Ea perlustrata cognovi ex prioribus editionibus maxime sequi Torinianam a. 1507. etsi novas etiam passim adfert lectiones. In locis, quae auctori eius graviora visa essent, ad marginem legitur *attende*, ut 3, 6, 10.

21. Lipsiae f. a. 4.

P. M. *de situ orbis ab Hermolao Barbaro et Io. Camerte castigatus cum indice.* Infra: *Lipsiae ex aedibus Wolffgangi Monacensis.* Hic varie nomen suum libris, quos equidem vidi, subiecit, velut *Baccalaureus Wolfgangus Stoeckel Monacensis Calchographus et Wolfgangus Molitor.* Facit huc, quod tradit Gottsius de bibliotheca Senatus Lipsiensis pag. 4. Wolfgangus Molitor alias Stoecklin dictus de Monaco, Baccalaureus Erffurtensis et civis Lipzensis, unde sua de illo descripsit Vogel in annal. Lips. p. 2044. Wolfgang Müller, sonst Stoecklein genannt, von München bürtig. Solebant enim omisso nomine gentilicio praenomen ponere, illique adnectere patriam, uti Renner vocatur Franciscus de Hailbrun. Exercuit autem artem suam Lipsiae ab anno 1495. ad 1517. de quo v. Leich annales typographiae Lipsiensis pag. 70 sq. qui libros per

illud ſpatium ab eo editos profert, Maittairius in annal. typogr. T. 1. p. 303. qui etiam anni 1495. documentum exquiſivit, ſed et Goetzius c. l. an. 1492. quo Priſcianum edidit, itemque Panzer in Annal. typogr. Vol. 1. p. 485. Circa annum 1519. Dresdam commigravit, ubi typographus factus eſt Georgii, Saxoniae Ducis, de quo cf. Geſsner Buchdrucker-Kunſt (1740.) pag. 70. et 91. et Mülleri Incunabula typographiae Lipſ. p. 12. In fine ſubjicitur hic mallei inſigne additis literis B. M. S. Porro in hac editione averſa pagina prima et duabus fere proximis legitur Tranquilli [11]) Parthenii carmen Aſclepiadeum, in quo ſummam libri elegantiam praedicat, licet adſperſis paſſim vitiis prodideris. Ita vero praeter alia de Mela: *Auro Pomponius pulchrior Indico, Hortis Pomponius Mela beatior, Seu vis Heſperidum, ſeu mare quos vagum Lapis Ionium fluctibus abluit.* In editione etiam Vadiani Tranquilli Parthenii, Raguſini, breve carmen legitur, quem eundem eſſe puto. Reddit autem haec editio, quam nusquam commemoratam inveni, Melam Camertis, et, ni fallor, brevi poſt emiſſa eſt, licet, quo anno id vere ſit factum, conſtitui nequeat. Servat eam bibliotheca Univerſitatis Lipſienſis et Scholae Zviccavienſis, ex qua benevole transmiſſam conſului.

11) Qui et ſimpliciter in Sylla dialogo Tranquillus dicitur, notante Adelungio in Zuſätzen zu Iöchers gel. Lexicon Vol. 1. p. 839.

22. Florentiae 1517. 8.

Mela hic adiunctos habet alios Geographos veteres, in quibus ipse primum locum occupat, Iulium Solinum, Antonini itinerarium, Vibium Sequestrem, P. Victorem de regionibus urbis Romae, Dionysium Afrum de situ orbis, Prisciano interprete. Prodiit apud Phil. Iuntae heredes, et adparata est ab Antonino Francino, qui in textu castigando libro antiquissimo literis Langobardicis scripto usus erat. Equidem ea potiri nullo modo potui, neque tamen, quin vere exstet, cum crebro commemoretur, dubitare licet. Vid. ad an. 1519.

III. *Aetas Vadiani, immistis superiorum editionum repetitionibus.*

23. Viennae 1518. fol.

P. Mela de situ orbis libri III. *cum Io. Vadiani commentariis.* Praeponitur privilegium Maximiliani I. Imperatoris an. 1517. Sequitur index, quem excipit dedicatio ad Franciscum coenobii St. Galli abbatem, tum Vadiani catechesis in Geographiam et de aetate et patria Melae brevis dissertatio. Post textum praeter alia quaedam legitur epistola ad Agricolam de locis quibusdam auctorum et rebus geographicis. Hinc alia sequitur Vadiani ad Grebelium Viennae 1518. In fine libri haec: *Impressus est Pomponius Viennae Pannoniae expensis Lucae Atlanse civis et bibliopolae Viennensis per Io. Singrenium —*

1518. Diligenter hanc editionem descripsit Denis in Wiens Buchdrucker-Geschichte pag. 186 sq. ubi simul Schotti errorem in praefatione de Pintiani aetate durumque Vossii iudicium de ea castigat. Nempe acerbum experta est iudicium Vossii, et antea Camertis bilem moverat, de quo cf. infra ad an. 1522. ubi etiam plura de Vadiani commentario dabo. In textu procudendo Hermolai Barbari, quem unice laudat, emendationes fere amplectitur; multas tamen passim novas easque bonas lectiones protulit, passim etiam sine codicibus quaedam temere intulit, ut 1, 8, 4. *degunt*. etsi codicem a Collimitio acceptum alicubi memorat. Cum Vadiana opera libris prohibitis omnino [12]) adnumerarentur, hi tamen commentarii [13]) postea sic exemti sunt, si purgarentur. Ceterum Melae adnexi praecedunt Solinus, Florus et Cebetis tabula.

24. Venetiis 1518. 8.

Prima pagina enumerat Geographos, quos continet, eodem, quo ed. 22. ordine, Mela praemisso. Tum sequitur brevis Franc. Asulani ad lectorem praefatio, in qua mendas multas, quibus obsiti fuissent illi Geographi, sublatas esse adfirmat. In fine: *Venetiis in aedibus Aldi et Andreae soceri mense Octobri* MDXVIII. Textum exhibet nudum in pauca capita divisum, et nitide, quales sunt libri

12) Vid. Rom. 1664. 4. p. 157. Madriti 1583. 4. p. 61.
13) Madriti 1667.

Aldinis expressum. Repetit autem fere Florentinam an. 1517. a qua non nisi raro dissentit, veluti 3, 19, 8. — Falso eam olim Morhofius in Polyhistore 4, 12, 11. p. 886. antiquissimam crediderat. Quod in bibliotheca Kulenkampi pag. 354. notatur Aldina editio an. 1519. sine dubio ex vitiato numero ortum est. De eius raritate monuit Crevenna in Catalogue raisonné de la collection des livres Vol. 5. p. 22. In lectionibus rarioribus et quas ignorant alii, sequitur fere codicem Venetum; ut, nisi fluxisse ex eo, certe adiuta esse videatur. Cf. II, 6, 2. 4. 7. in. 1, 19, 14. 2, 2, 7. 2, 5, 8. 3, 7, 6. — Usus sum etiam exemplari, quod olim possederat Daumius, nunc tenet bibliotheca Zviccaviensis, paucis notulis in textum, et levioribus.

25. Cracoviae 1519. 4.

P. Melae Geographia Cracoviae in officina geographica Victoris 1519. Commemorat eam Bauerus in bibliothecae librorum rariorum supplementis Vol. 3. pag. 164. eiusque notitiam videtur petiisse ex Pray indice rariorum librorum bibliothecae universitatis regiae Budensis, Budae, 1780. 1781. P. 2. p. 102. Victoris nomen facit, ut videatur esse repetitio editionis Camertinae an. 1512. quod et existimabat Heyne, quem de ea consulueram. Equidem ipsam non vidi.

26. Florentiae 1519. 8.

Repetit superiorem an. 1517. *apud Philippi Iuntae haeredes mense Aprili*. Complectitur etiam eos-

dem Geographos, quos antea notavi. Commemorant eam Crevenna Vol. 4. pag. 7. e. l. Maittairius T. 2. p. 335. c. l. Eius exemplar, conciliante Herrichio, Saxonicae legationi a secretis, misit Ratisbonensis bibliotheca. Ex eius comparatione vidi, codicem plerumque sequi Venetum, quod de Aldina antea monui.

27. Viennae 1520. 4.

Exhibet plane titulum, praefationem et epistolam Camertinae editionis an. 1512. cuius etiam in margine numerat paginas, ut index ex ea repetitus, qualis legitur, numeris et paginis ad eam accommodari et prodesse possit. Ipse tamen textus est Vadiani ex editione 1518. descriptus, praeter leviora quaedam, quod ipso usu expertus testor. In fine haec: *Viennae — per Ioannem Singrenium, Expensis Lucae Alantse civis* Vien. Finito textui haec, quae annum indicant, subiecta sunt: *Pomponii Melae libri* III *finis* an. XX. Cf. Denis Wiens Buchdrucker-Geschichte p. 213.

28. S. l. 1521. 16.

Titulus idem, quem in ed. an. 1517. notavi. In fine: *Alexander Paganinus mensis Augusti* 1521. ex quo non solum, sed et ex forma literarum, quae tamen sunt paullo obtusiores, Venetiis impressa videtur. Vid. Hager Geographischer Bücher-Saal Vol. 1. P. 3. p. 196. Tusculanum tamen natalem eius locum putat Morellius in literis ad me missis,

quodam Paganino an. 1519. Aldi Manutii institutiones Grammaticae Latinae ibi editae sint et 1522. Ambrosii Calepini Dictionarium, quos libros ipse viderit. Est vero Tusculanum agri Brixiani oppidum iuxta Benacum, officinis chartariis quodammodo inlustre.

29. Lipsiae 1521. 4.

P. Melae scriptoris eruditissimi tres Geographiae libri multo castigatius, quam antehac excusi. Hermolai Barbari in eundem integrae castigationes. Index — copiosissimus Io. Camerte auctore, cuius etiam dedicatio aversa pagina legitur. Indici subnexus est textus eleganter expressus. Capita numerorum notatione carent. Vitia habet admissa graviora, v. c. *Aeuropa*. Tandem sequuntur Hermolai Barbari castigationes praemissa eiusdem dedicatione. In fine haec leguntur: *Lipsiae apud Melchiorem Lottherum* 1521, pro quo in aliis libris ab ipso impressis reperitur *per Melchior Lotter*. Reddit autem editionem Camertinam, a qua raro tantum discrepat, ut 1, 17. extr. (*Phocaea*) 1, 18, 1. (*Archesilaum*) et alibi.

30. Venet. 1521. 16.

Producit hanc Ernesti in Fabricio p. 77. a superiori, (n. 28.) cuius etiam facit mentionem, diversam, et adpellat Venetam auctore Aldo, adiunctis Solino, itinerario Antonini et reliquis. Addit eam cum Florentina in lectionibus notabilioribus et novis consentire, velut iis, quas Gronovius statim

lib. II. cap. 1. indicaverit et in textum receperit. Mihi quidem eam exquirere et usurpare non contigit.

§. 1. et 2.

In media figura expressus legitur hic titulus: *P. M. de situ orbis libri tres cum indice.* Aversa pagina quaestio agitatur, *quo tempore Melam floruisse verosimile sit, et quae eius patria;* unde statim agnoscas Vadianum, quippe quem totum refert. Cur in hoc loco ponerem, quae me moverunt causae, hae sunt. Quae in illa disputatione super hoc argumento leguntur, consentiunt plane cum iis, quae Vadianus in ed. 1. adtulit, nec mutationes ab ipso Vadiano in ed. 1522. factas accepit. Porro ante indicem prisca illa et contorta literarum numerorumque forma expressa legitur Camertis epistola an. 1512. Hinc enim coniici posse putavi, ante annum 1522 post Camertis editionem vulgatam esse. Differt tamen multis in locis a Camerte aeque ac Vadiano, quod lectiones inde depromtae declarant. In aliis modo Camertem, modo Vadianum sequitur. Dukerus in epistola ad Dorvillium Perizonii notis in ed. Gronov. 1748. praemissa p. 881. adeo Camertis ed. Viennensem vocari putat. Certe alterutra earum intelligi debet in nota Dukeri Perizonianis subiecta p. 902. ubi utramque ed. et anno a Perizonio consultam Camerti tribuit, quod vere dictum docent notae Perizonii lib. 1. in. et alibi. Idem tamen Perizonius obscure, aut vage Camertis editio-

nem produxit, et ex illa lectiones adfert, quae in hac sola reperiuntur. Sic 1, 3, 1. Camerti dat Bosforum, quod habet haec editio, cum in Camertina an. 1512. exstet Ponticum. Et sic alia plura ex notis cognosci possunt. Equidem duas s. l. et a. editiones quae ad Camertem recte referantur, ignoro. Insigne bibliopolae in fine expressum, ex quo coniectura de loco certa fieri possit, apud Rothscholtzium de insignibus bibliopolarum frustra quaesivi. Exemplum huius editionis non admodum obviae indicatur, ni fallor, in indice secundo librorum ex bibl. Berolinensi Regia venalium an. 1797. p. 29. Excerptas inde lectiones adposui.

32. Basileae 1522. fol.

P. M. cum commentariis Ioach. Vadiani, ut supra an. 1518. Praefationem, quae primum locum tenet, addidit Grebelius, in qua plenis manibus in Vadianum laudes effundit. Hinc index sequitur, quem excipit Vadiani catechesis in Geographiam praemissa praefatione, tum quaestio de Melae aetate et patria. Post textum hic primum subiicitur Vadiani locorum aliquot ex suis in Melam commentariis explanatio (contra Camertis dubitationes.) Inde repetitur epistola ad Rud. Agricolam. Sine dubio eadem haec est editio, quam cum aliquot codicibus ab Is. Vossio comparatam et a se adhibitam Cratandrii vocat Perizonius, quia apud Cratandrum an. 1522. prodiit. Post id comprobatum vidi in catalogo bibl. publicae Universit. Lugduno-Batavae

ga. 1776. p. 200. Commentarius ampla et frugifera eruditione refertus est, et ad intelligentiam Melae et geographicam doctrinam multa utiliter confert, at idem luxuriose saepe evagatur, et maxime aliena a re immiscet, pias meditationes, purioris doctrinae commendationes, doctorum virorum elogia, commentationes prolixiores de somniis et similibus aliaque plura, ut garrire lubenter bonus Vadianus videatur. Sic ad lib. 3. cap. 3. de Germania, halace (ita) salito crudo cum aceto et depe (ita) nihil vel suo stomacho esse gratius, adfirmat, qui ipsum elegantissimis conviviis exceperint, ad 3, 6. narrat. Insunt tamen plurima bona et inique duriterque iudicavit Vossius in praefatione ad Melam, eius adnotationes rus et stivam olere, quo nomine Vossium notarunt Morhofius in Polyhist. P. 1. lib. 1, 22, 16. qui rusticum id iudicium vocat, et Denis in Wiens Buchdrucker-Geschichte p. 187. Quod titulus praedicat, castigationes in multis locis factas esse auctiores, recte habet usus que docet. In quo adiutum se fuisse scribit in adloquio ad lectorem pag. 221. non privata solum diligentia, sed et in primis exemplaria scripti fide, cuius sibi ex Andreae Stiborii, Mathematici, libraria supellectile copiam fecerit Georgius Collimitius, [14]) Stiborii olim discipulus. Quod enim ad 3, 9, 8. codices commemorat, quos viderit, an fuerint scripti, incertum est. Quibus tamen in locis

14) Sic repositum est in Fabricio Ernesti p. 78.

eius remedia adhibuerit, ex more saeculi sui non indicat, etiam ubi aperte priorem lectionem emendat novamque tuetur; etsi id fit rarius, nec omnino de codicis eius indole aliquid adfert. Nec magis quo ille postea fuerit delatus, et quem nactus sit dominum, dici potest. De una certe lectione, quam primus invexit, mihi est persuasissimum, codicis auctoritatem praeiisse. Invenitur illa 3, 9, nam ubi statim in ed. 2. reposuerat *alumni*; quod cum ex tanto codicum numero solus Varsoviensis, omnino Petropolitanus, praeferat, videtur hic idem esse Collimitii, quem comes Zaluskius coemtum suae bibliothecae inseruerat. Si textus huius editionis spectetur, et quae nova illi bona accesserint, utique emendatior non solum est, sed et plures adfert emendationes. In notis tamen retractandis parum saepe curiosus fuisse videtur, quia ex edit. a. 1518 repetit, quorum mutationem res ipsa tempusque adeo suadebant, ut 3, 8, 5. *se ante tres menses in alia sententia fuisse.* Lectiones adposui in notis.

33. Florentiae 1526. 8.

Titulus eodem ordine veteres illos Geographos sistit, quos in cognata editione supra indicavi. Uni Dionysio adduntur haec: *iterum castigatus et cum Graeco exemplari collatus.* Sequitur deinceps Antonii Francini Varchiensis dedicatio, seu epistola ad Petrum Victorium — Patritium Florentinum, in qua emendatum a se Melam ait ex codice antiquissimo, literis Langobardicis scripto, simulque Melam

emendatiorem promittit, si melior datus fuerit codex. Usus sum exemplari egregie dotato, quod ex libris Sirleti, Cardinalis, in bibliothecam Senatus Lipsiensis translatum erat, mecumque liberalissime communicatum. In eo enim adscripserat vel Sirletus ipse, homo doctissimus, vel alius 15) aliquis diligenta praestantia aeque conlationes codicum Vaticanorum quinque, quorum tres priores fuerant membranacei, tunc quidem annorum circiter 800 adnotatum erat, quartus papyraceus 250. circiter annorum, de quinto nihil adscriptum inveni. Singuli ita signis adiectis distincti erant, ut facile dignosci possent, praeterquam ubi geminata praeter morem solitum difficultatem obiecerunt. Largissimam messem tulerunt codex 1. optimae notae, et 5. pessimae, iudice etiam Perizonio ad 1, 2, 5. Pragensis aut parens, aut suboles. Ceterum in fine huius editionis leguntur verba *Impressum Florentiae per haeredes Philippi Iuntae anno* MDXXVI. Inde vero discrepantia opinionum expendi et definiri potest, quae passim reperitur. Ernesti enim et Kappius in ed. Melae altera notant annum 1527. Fabricius in Solini editionibus recensitis p. 602. et Hagenus c. l. referunt ad annum 1526. Priorem igitur annum si qui indicent, recte reprehendi a Crevennii in Catalogue raisonné — Vol. 5. p. 22. etsi iniuriam facit Maittairio, qui in indice recte notat annum

15) Perizonius ad 1, 9, 7. bibliothecam illa meritissimum ... alibi Goetzium nominat, de dubia tamen fide.

[illegible] Differt [illegible] ab aliis Juntinis, uti 8, [illegible] ubi haec dedit: [illegible] et alii, utrum ex codice [illegible] an Vadiani auctoritate, ignoro. Ceterum prospera sorte factum est, quod exemplar illud, in quo adiectae etiam Geographorum [illegible] lectiones adscriptae sunt, [illegible] quippe Sirleti bibliothecam Philippus II. Hispaniae rex Romae emtam in bibliothecam Escurialensem avexit. Vide Plüer von Spanien in Büschings Magazin. T. 4. p. 388.

34. Paris. 1530. fol.

Vadianae editionis an. 1522. repetitio, quod ex eius comparatione in Dresdensi bibliotheca facta cognovi. Tantum paginae discrepant. Nam in ed. 1522. textus Melae a pag. 1. profertur ad [illegible], hic ad pag. 106. subsistit finitus. Quare nihil praeterea addo.

35. Basil. 1531. 12.

Hanc editionem ex aliorum tantum indiciis, nudioribus quidem, novi, qui et Solinum additum esse scribunt. Vid. Fabricii bibl. Lat. Vol. 2. p. 628. ed. 1. et Hager in Geogr. Bücher-Saal Vol. 1. P. 3. p. 197. et Vol. 2. P. 7. p. 519.

36. Parisiis 1532. 8.

P. M. de situ orbis libri tres cum indice copiosissimo; excudebat Christianus Wechelus. In media fronte ad-

paret arboris figura, quam ambit textilis charta fcida his verbis inscripta: *unicum arbustum non alit duos erythacos.* Editoris nullum exstat vestigium. Textus, cuius varietatem notavi, plerumque est Vadiani, nec passim ab illo recedit. Capita numerantur ex ordine superiorum quarundam editionum, quo liber primus habet 21. secundus 7. tertius 12.

Friberg. 1533. 4.

Mentionem huius editionis facit Wilischius in bibliothecae Altenburg. indice (an. 1721.) p. 496. unde etiam alii commemorant, ut Hagerus, Kappius. Eam cum diu quaesiissem, et, ut Altenburgo ad me mitteretur, rogassem, tandem gravissimo testimonio edoctus intellexi, nusquam ibi comparere; et Wilischium bibliothecae illius catalogo adscripsisse, se multos libros absentes tamquam praesentes produxisse ad complendas eorum classes, si qua forte spes iis potiundi adfulsisset. Lepide sane.

IV. *Aetas Olivarii.*

37. S. l. et a. 8.

P. M. cum Petri 16) *Olivarii, viri in Geographia doctissimi scholiis;* sine mentione loci et anni, quae ex dedicatione ad Gulielmum Maium, filiorum

16) Vulgo *Oliver.* Vid. bibl. Valentin. p. 385. ubi eius de vita legitur.

Christianissimi regis Francorum praeceptorem scripta discuntur. Subiecta sunt pauca in vitam Melae. Deinceps sequitur index, qui et passim notas adtingit, indicem textus ipse, cuius singulis capitibus, qui superiori ordine, adpositis praeterea numeris, procedunt, subiuncta sunt scholia Olivarii, auditoribus antea dictata. In fine leguntur definitiones aliquot geographicae, vulgares quidem, quas tamen repetierunt Gronovii, et adlocutio ad geographiae studiosos. Inde repetitae leguntur Hermolai Barbari castigationes, quas excipit Solinus. Se autem curasse ait Olivarius in illa adlocutione, ut Mela nusquam non mendosus prodiret castigatior, deinde, ut veteribus nominibus nova redderet; quae quidem iudicari debent ex aetate reique difficultate; loci etiam, a Vadiano neglecti, vel praeteriti, se magnis sudoribus effecisse, ut essent clariores. In textu constituendo saepius certe a Vadiano discrepat, at Parisinam an. 1532. tantum non semper sequitur. Si commentarios, quos adiecit, spectes, breves sunt, et qui parcius, aut levius orationis veram rationem et indolem adtingant, maximeque in geographicis comparandis versentur, in quibus quidem summam ei fidem tribuendam esse adfirmat Gonzalez de Salas ad Melae interpretationem Hispanicam 1, 5. pag. 18. si de locis Africae exponat, quippe quae ipse adierit; licet alibi (p. 263.) parum eum frugiferum [17]) interpretem adpellet. At longe tristiorem sententiam de eo tulit Vossius in praefa-

17) *Hombre docto, aunque poco util interprete.*

tione; *imi nempe subsellii magistrum* eius commentarium prodere. Alii, quamquam sine laude dimittunt, clementius tamen iudicant. Multi etiam textum eius repetierunt, quidam in iis adiecto commentario, quod me movit, ut aetatem Olivarii constituerem. Quod vero Ernesti in Fabricii bibl. T. 2. pag. 79. praeeunte quidem Schotto in praefatione, dicit, eius emendationes, in priori editione (quam intelligat, ignoro) factas, Pintiani fere esse, cum annorum ratio ferre minime videatur, et Pintiani emendationes serius emissas esse omnes referant, id ita intelligendum est, Olivarium antea clam Pintiano subreptas opes, aut in scholis exceptas pro suis postea temere venditasse. Ipse quidem Pintianus ad Melam 1, 19, 15. queritur, quod correctiones ipsius, ab auditoribus vulgatae et subinde in multorum aures transmissae, dominum mutaverint. Quibus verbis subpresso nomine Olivarium perstringi, monet ibi Schottus. Recte quidem, quod res ipsa docet. Nempe eandem illius loci emendationem suae sagacitati tribuerat Olivarius aliamque ex lib. 2, 2, 4. quam exempli loco adposuit Pintianus. Adfirmat autem hic ad priorem locum supra notatum, se istas, cum quarto decimo anno ante, quam Pomponium Salmanticae enarrasset, proposuisse, testemque universam Salmanticensem academiam excitat. Tum vero Pintianus castigationes suas non anno demum 1543. qui [18]) fertur, edidit, quia sic annus exeat 1539. cum

18) Vid. infra de Pintiano.

tamen tribus ante Olivarius emendationes propofuiffet, aut prius editae fiunt Pintiani caftigationes, etfi de eo certi aliquid exquirere non potui. Repetierunt Olivarii notas etiam Gronovii, etfi non femper, quod animadverti, integras, veluti 1, 7. f. Quod Ernefti in Fabricii bibl. Latina pag. 79. c. I. fcribit, bis ab Olivario Melam editum fuiffe, ita ut in prima editione emendationes fere reperiantur Pintiani, in altera velut doctorem geometriae et geographiae ageret, debebat utriusque annum, fi certa dare vellet, indicare. Equidem ex iis editionibus, quae Parifiis vulgatae fiunt, praeter hanc in initio defcriptam, Olivarianam aliam non novi, Wecheliana enim an. 1532. quam forte innuit, etfi Olivarianam plerumque aequat, fine ulla tamen nota et textus explicatione eft emiffa. At aliud obfervavi huius noftrae editionis discrimen, cum duo eius exemplaria ad me adportata infpexiffem. Etfi enim in utroque titulus, dedicatio, textusque cum notis fubiectis eandem editionem omnino indicant, funt tamen paffim aliqua, quae inter fe discrepent. Ita ftatim titulus in verbis quidem plane congruit, fed diverfam eorum in aliquot verfibus diftinctionem exhibet, quod idem fit in medio textus curfu, ut p. 104 fq. 171. 191. — Differunt item in paginarum numero et ordine, quae varie non in Mela folum, fed et in Solino adiuncto turbantur, ut p. 152 fqq. 177. 301. — Porro et ipfe textus, etfi leviter, variat. Sic 2, 4. in unum exemplar fert *Apomino*, alterum *Apomio*; 2, 7, 12. *Ariadnae* et

Adriadnae; 2, 7, 9. *Chalcis* et *Chalkis*. Tum unum 1, 2, 5. omittit verba *Indi oramque*, quae habet alterum. Nec ſemper literarum formae eundem ſervant tenorem. Ex quibus coniicere licet, eandem editionem vel typis eſſe repetitam, vel in curſu operae mutatam. Diverſas tamen ipſa re et notis nemo dixerit.

38. Baſileae 1538. fol.

Praemittitur Solinus. Acceſſerunt praeter alia Floridi Sabini apologia pro Plauto. Sic producitur in Antonii bibl. Hiſp. vetere T. 1. lib. 1. cap. 11. p. 52. ſ. T. 1. p. 68. ed. Bayerii, Fabricii bibl. Lat. Vol. 2. p. 477. ed. Erneſtii p. 79. Hageri Geograph. Bücher-Saal Vol. 2. P. 7. p. 522. Ipſe eam non vidi.

39. Baſileae 1538. fol.

Cum Solino. Commemoratur haec editio in bibl. Auguſtanae catalogo a. 1600. fol. p. 483. itemque in Ehingeri catalogo bibl. Auguſtanae ſic: cum ſcholiis et tabulis regionum. Diligentius deſcripſit Hagerus c. l. et Vol. 1. P. 3. p. 198 ſqq. qui rariſſimam vocat. Adiecta habet ſcholia, in quibus tamen hiſtoriae magis, quam criticae habetur ratio, qua de cauſa etiam a Schotto notatur. Inſertae etiam ſunt tabulae geographicae, quibus hic primum Mela inluſtratus eſt. Hagerus recte, quod poſt ex eius repetitione an. 1543. facta intellexi, Münſtero adſeruit, cum antea viri docti ſubiectas textui notas Camerti tribuerent. Freytagius etiam in apparatu

literario T. 9. p. 360. de earum auctore dubitaret. Diserte enim Münsterus ad Solin. cap. 23. nomen suum profitetur. Male igitur, cum scholiorum nomine suas adnotationes ab Olivarianis distinguat, Scholiasten Melae, quasi veterem aliquem Grammaticum, commemorat Guesnay in Massilia lib. 1. cap. 3. p. 5. et 8. Quae enim ex eo adfert, verba sunt Münsteri hinc deprompta. Praefert quidem palmam Bebelianam, Basileae tamen apud Michaelem Isengrinum et Henricum Petri MDXXXVIII. excusam esse, verba in calce conspicua produnt. Ipse nec hanc perlustrare potui.

40. Salingiaci 1538. 8.

P. M. Salingiaci. Io. Soter excudebat. Sic notatam inveneram in catalogo bibl. Thottianae T. 4. p. 316. n. 626. at serius, quam ut redimere oblato pretio possem. Tandem obportune in bibliothecam Dresdensem inlata est, quae lubens eius copiam fecit. In praefatione breviter de aetate Melae disserit editor, quem aequalem Ptolemaei facit, quippe fuerit ante Plinium et Solinum, etsi quidam sub Iul. Caesare, aut Claudio vixisse velint. Quis princeps lib. 3. 6. 4. intelligi debeat, obscurum arbitratur. Tum de patria Mellaria addit, et denique strictim libri argumentum persequitur. In plerisque, quod vidi, cum Vadiana consentit, sed pro illorum temporum ratione emendatiorem et a vulgaribus vitiis mundiorem textum exhibet. Lectiones notatas adposui. Ceterum ipse textus nudus

prodiit, nec in fine quidquam additur. De Salingiaco ipso magna ante aliquot annos disputatio mota est, et sic tandem evictum, esse, quod in nostra lingua vocatur *Sehlingen*, et *Seetr* esse nostrum *Hayl.* Vid. Allgem. Literar. Anzeiger, Lips. 1800. in mense Iulio et Augusto.

41. Lugduni 1538. 8.

Habet Olivarii adnotationes, cuius et textum cum aliis repetit. Absunt tamen castigationes Hermolai Barbari, et index, qui in Olivarii editione praecedit, hic ad calcem proiectus est. Vitia adspersa fert multa, quae ignorat ed. Olivarii, ut 1, 4. *attulit*, (attollit) *iustius* (vastius); 3, 9, 4. *multi*, (muti) et plura. Missa ad me venit ex bibliotheca Ducali Gothana.

42. Parisiis 1538. 8.

Notat hanc editionem Kappius in catalogo, quem praefixit ed. an. 1781. Dubitaveram initio de illa, eandemque esse putaveram, quae hic deinceps sequitur, ab illo omissa, aut quam Funccius pag. 537. c. l. hoc anno cum Petri Olivarii et Hermolai Barbari notis commemorat. Exemit tamen postea illam dubitationem catalogus bibl. publ. Universitatis Lugduno-Batavae p. 200. ubi producitur addita notatione, a Vossio cum cod. Vatic. ut quidem auctori videbatur, conlatam fuisse.

43. Parisiis 1539. 8. min.

P. Mela de situ orbis libri III. *summa fide atque diligentia recogniti una cum adnotationibus P. I. Olivarii, Valentini, — cum indice copiosissimo.* Praemissa sunt ea, quae supra ad ann. 1536. notavi. At novo dono dotata exiit. In textus enim margine adlitae sunt passim lectiones variantes, quas ex codice antiquo depromtas esse margo diserte monet. Servatur in bibliotheca Dresdensi, quae eius usum benevole concessit, et in bibliotheca Ducali Gothana, ex qua b. Geislerus cum pluribus aliis subsidiis, ad Melam adornandum comparatis, ad me misit.

44. Parisiis 1540. f.

Apud Christi. Wechelium sub scuto Basiliensi. In bibl. Patavina p. 84. sic indicatur: *cum comment. et epistola Fabiani* (leg. Vadiani) *in Agricolam.* Servatur in bibliothecis Dresdensi, Rehdigeriana, Hamburgensi. Est repetitio Vadianae. Paginae congruunt cum Paris. 1530. f. ita tamen, ut passim singula plura, vel pauciora verba contineant.

45. Paris. 1540. f.

Apud Io. Roigny, cuius et insignia alium eius auctorem, ac praecedentis fuisse declarant, etsi omnia, paginae etiam, congruunt. Reperitur illa in catalogo bibl. Thottianae T. 4. pag. 42. n. 724. Utramque in bibliotheca Dresdensi perlustrare contigit.

46. Basileae 1543. f.

Titulus summatim hic est: *Solini Polyhistor — huic ob argumenti similitudinem Pomp. Melae — libros* III. *fide diligentiaque summa denuo iam recognitos adiunximus. His accesserunt praeter priora scholia et tabulas Geographicas permultas Petri quoque Olivarii — annotationes — cum gemino indice* — Infra: *Basileae apud Mich. Isingrinium MDXLIII.* Commemoratur illa ab Hagero c. l. Vol. 1. p. 202. contractioribus verbis in catalogo bibl. Loescherianae P. 2. p. 572. n. 8941. Videtur ea esse repetitio editionis an. 1538. Illam videre non contigit, hanc sat magno pretio paratam versavi.

Basileae 1549. f.

Cum commentario Vadiani apud Mich. Isengrinium. Hanc editionem adnotaveram ex catalogo bibliothecae Thottianae T. 4. p. 42. n. 725. Post tamen opportune edoctus humanissimi Nyerupii literis intellexi, vitium irrepsisse, de quo verius ille monere poterat, quod in Regiam bibliothecam editio illa invecta erat. Titulus enim verus ita habet, uti supra in ed. an. 1538. notavi, quo etiam anno prodierat ipsa.

47. Tubingae 1550. 8.

P. Mela de situ orbis libri tres. Praemittitur Vadiani disputatio, quo tempore Melam floruisse verisimile sit, et quae eius patria. Textum etiam Va-

diani plerumque excepit, qualem eum reddidit editio Camertis, quae sic vulgo dicitur, s. l. et anno. Inserta etiam est Camertis epistola ex superioribus nota, cui additur index. Haec editio, quam nusquam indicatam inveni, exstat in bibliotheca Dresdensi, quae solita liberalitate inspiciendam et perlustrandam subpeditavit. Reddit fere lectiones editionis Camertinae s. l. et anno, adspersis etiam passim vitiis.

48. Lutetiae 1551. 4.

P. M. de situ orbis libri tres accuratissime emendati apud Vascosanum. Ita simpliciter memorat Maittaire in Annal. typogr. T. 3. p. 601. Nec quidquam ego ultra addere possum.

49. Lugduni 1551. 8.

Cum notis Olivarii et Hermolai Barbari castigationibus. Producitur haec editio, quam videre non contigit, in Rodriguez bibl. Valentina p. 385. specimine bibl. Hispano-Majansianae pag. 76. et in catalogo bibl. Thottianae T. 4. p. 316. n. 627.

50. Lugduni 1552. 12.

Mela hic adnexus est aliis auctoribus varii argumenti, qui prodierunt Lugduni apud Sebast. Gryphium sub titulo: *Antiquitatum variarum auctores*, in quibus Mela locum duodecimum occupat. Refert autem textum Olivarii cum eiusdem notis solis.

Editor latere voluit. Equidem eam versavi. Hagerus c. l. Vol. 2. P. 10. p. 783. descripsit. Cf. etiam ad ann. 1560. de eius repetitione.

51. Basil. 1555. fol.

Adiectis commentariis Vadiani.

52. Paris. 1556. 4.

Cum notis Olivarii, expressa typis Iac. Kerneri et dedicata Cardinali Carolo Lotharingiae. Servatur in bibl. gymnasii Hamburgensis, quod testati sunt literis Lichtenbergius et Noeltingius, viri humanissimi. Forte numeri vitio eadem est, quam cum adnotationibus manuscriptis bibliothecae Burmannianae catalogus in MSS. T. 2. p. 3. refert ad annum 1554.

53. Basileae 1557. fol.

Cum commentariis Vadiani. Praemissus et hic est Solinus cum Cebetis tabula, additis notis. Paginae, quod vidi, cum ed. Vadiani 1522. f. ut alia in aliis congruunt. Rarioribus libris adnumerat Bayer in bibl. libror. rarior. P. 3. pag. 58. Servat bibliotheca Rehdigeriana, Wratislaviae, et bibl. Augustana. Vid. catal. p. 356.

54. Parisiis 1557. 4.

Textus est Olivarii cum eius notis, et quae praeterea ille addidit. Tantum epistola dedicatoria inscripta est ad Carolum Lotharingiae cardinalem

d. 8 Octobr. 1556. Ita notaverat vir doctus in editionibus, quas viderat ipse, ad calcem ed. Gronovianae 1685. 8. qua sum usus. Notatam etiam inveni in Maittairii annal. typograph. T. 3. P. 2. p. 696. et catalogo Pinellii Vol. 1. p. 364. n. 2188. Attamen Rodriguez in bibl. Valentiana p. 385. in edd. Olivarianis sic producit: Basil. apud Robert. Winter 1557. 4. Cum eius usu caruerim, quid verum sit, adfirmare nequeo.

55. Paris. 1560. 4.

P. Mela de situ orbis libri III, summa side et diligentia recogniti cum indice rerum memorabilium copiosissimo. Parisiis ex typographia Thomae Richardi sub bibliis aureis e regione collegii Remensis 1560. De vita Melae eadem leguntur, quae dat ed. Olivarii an. 1536. Consentit plane cum edit. Parisina a. 1561. in iis etiam, quae margini sunt adlita. Tantum *Gyrtis* haec habet, ubi in altera (a. 1561.) legitur *Cyria*. Ex ea Vinetus suam aut confecit, aut profecit, quia eiusmodi lectiones hic in margine adferuntur, quas ille postea in ipsum contextum recepit, in primis 2, 7. f. *quod virus procurat*.

56. Lugduni 1560. 12.

Apud haeredes Seb. Gryphii hoc titulo: *Antiquitatum variarum auctores, quorum catalogum sequens continet plagella.* Primus est Myrsilus Lesbius de origine Italiae et Tyrrhenorum; ultimus Fenestella de magistratibus Romanorum. Pomponius Mela est

Olivarii cum eiusdem adnotationibus p. 455 — 598. quae subiectae sunt singulis capitibus. Fabricius cum Ernestio hanc editionem ignoravit. Possidet eius exemplar bibl. Rehdigeriana Wratislaviae.

67. Parisiis 1561. 4.

P. Melae de situ orbis libri tres ex typographia Thomae Richardi — ut supra an. 1560. 4. notatum est. Ex bibliotheca Guelpherbytana promtissima liberalitate missam contuli. Sequitur quidem textum Olivarii, ita tamen ut multas lectiones admittat, quae tantum ad marginem ed. Paris. 1539. 8. typis adscriptae erant.

68. Basileae 1563. 8.

Cum tabulis geographicis. Ita quidem Hagerus producit p. 525. c. l. in editionum recensu et ante eum lepidus ille Willischius p. 196. c. l. ex quibus eius notitiam duxisse videtur Kappius in ed. 2. Equidem ex ipso usu iudicare non possum.

59. Basileae 1564. 8.

Cum Solino. Ita Hagerus c. l. Ernesti apud Fabricium p. 79. adiunctam esse dicit Christi. Urstisii praefationem et tabulas geographicas rudius descriptas. Ego manibus versavi tria exemplaria huius editionibus eodem anno Basileae apud Henric. Petri factae, in cuius praefatione Mela philosophus celeberrimus audit. Urstisii nomen desideravi, immo etiam alia omnia fere atque Urstisii praefationem

inveni, de qua cf. ad an. 1576. Sequuntur eam quaestiones Vadiani de aetate Melae et rerum ordine. Ipse etiam textus plerumque (nam passim recedit) est Vadiani, eademque capitum fine numeris adpositis descriptio. In margine subinde leguntur adpellationes eorundem locorum apud alios, Ptolemaeum maxime, insertaeque sunt tabulae geographicae 20, rudiores quidem, quibus Melam hic primum inlustratum esse falso iactat auctor. Vid. supra ad an. 1538. f.

60. Parisiis 1566. 4.

P. M. — libri tres summa fide et diligentia recogniti cum indice rerum memorabilium. Parisiis 1566. ex typographeo Dionysii a prato via Amygdalina ad veritatis insigne. Ita hanc editionem, quae antea latuerat, literis humanissimis ad me missis indicavit Bernhardus, Superintendens Stuttgardinus, indicem tamen abesse simul monuit, etsi nullum lacunae vestigium adpareat. Cum ex illis exemplis, quae adposuerat, repetitam videri editionem Parif. an. 1561. rescripsissem, ita vere habere silentio suo probavit.

Augustae Vindelicorum 1567. 8.

Geographiae veteris et novae epitome, et P. Mela de situ orbis cum indice Henrici Georgii Hoenischii, medici et mathematici Augustani. Ita adfert Draudius in bibl. classica p. 1112. Ego nec vidi, nec usquam alibi commemoratam inveni. Facit etiam incerta

Draudii fides, qua sola nititur, ut editionem potius putem in illa urbe a. 1577. evulgatam, cum numeri hoc vitium facile apud Draudium irrepere potuerit. Numerum igitur praeponere supra dubitavi.

V. *Aetas Vineti.*

61. Parisiis 1572. 4.

Cum animadversionibus Eliae Vineti, qui et Melam emendatiorem dedit, etsi praeteritis emendationum rationibus et caussis. Notum est elegans Vineti ingenium et iudicii acumen, quare etiam eius emendationibus recte suum pretium statuitur et iusta laus a Schotto tribuitur. At rarissima est haec editio, quam frustra diu diligenterque quaesivi. Tandem cum in bibliotheca Lugduno-Batava servari cognovissem ex catalogo publico p. 200. precibus, quas efficaciter adiuvit *Koutius*, Pastor Roterodamensis, amicus vetus et discipulus olim carissimus, evici Ruhnkenium, Musis nostris cum summo omnium dolore nuper ereptum, ut eius conlationem adparandam et ad me mittendam curaret. Quod et ita factum est, ut et benevolentiam Ruhnkenii, et conlatoris diligentiam grato animo praedicare possim. Inde vero cognovi, in plurimis locis a textu Gronoviano an. 1743., ad quem comparata erat, recedere, multa etiam melius, quam a superioribus, constituta esse. In fine haec leguntur: *Elias Vinetus Santo emendabam adnotabamque iterum inter praelegendum Burdigalae anno a Christo*

nato millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, annis-que post quatuor Martiali Campano Petrocoro, Medico, harum etiam literarum perquam studioso mihique amicissimo edendum tradidi; si forte Lutetiae, quam post annos duodecim revisebat, ex Petro Pithoeo, Petro Daniele aliisque eruditis amicis nostris comperiret, hauddum quemquam post Hermolaum Barbarum optimae geographiae auctori Latino parem operam praestitisse. Lectiones eius dedi in notis criticis.

62. Coloniae Agrippinae, 1572. 8.

Titulus hic: *Guilielmi Sooni Vantesdeni auditor. sive Pomponius Mela disputator de situ orbis.* Nempe Anglus hic Melam in scenam quasi produxit, ita ut Guilielmus interroget, Pomponius respondeat. In praefatione hunc laborem sibi minus necessarium fuisse dicit, si Vadianus et Olearius discentium studia suis commentationibus satis adiuvissent; alterum non multum, alterum parum lucis obscuritati rerum adferre; alterum multa promiscue congerere, alterum pauciora; utrumque aperta multis verbis, obscuriora multo silentio tractare, et interdum, quae corrigere voluerint, depravasse. — Promittit hinc magis alacrem, magis illustrem, iucundam magis et minus molestam lectionem, quam antea — se nihil ex auctoris oratione, ordine, stilo, verbis mutasse, aut loco suo movisse, nisi si quando necessitas postulasset, tamen alium fecisse. At haec irrito eventu iactavit. Pauca enim meliora reddidit, aut inlustravit, plura etiam ex suo adposuit,

quae Mela ignorat. Ut ratio textus satis illa mira et insolita, cum paullo rarior sit haec editio, perspici possit, speciminis loco initium describere non taedet, quod ducitur a cap. 1. omissa praefatione, quae eam formam respueret. G. *Quae sunt igitur mundi partes?* P. *Oriens, occidens, meridies, septentrio.* G. *Unde sumuntur istae differentiae?* P. *Unde sol oritur, qua dimergitur, qua decurrit, ab adversa parte nuncupantur.* G. *Quo mundi loco sita est terra?* P. *Medio* — G. *Estne ulla terrae divisio?* P. *Dividitur in duo latera.* G. *Quomodo ea nominantur?* P. *Hemisphaeria.* G. *Unde ducuntur ista latera?* P. *Ab oriente ad occasum.* Ad marginem adspersae sunt passim notae breves, quibus Melae verba eorumque sensus explicatur. Ipse textus, qui fere refert Vadiani lectiones, foedioribus vitiis est inquinatus. In fine recensentur, quod et titulus profitetur, orbis terrarum novi incolae cum locorum nominibus ex ordine alphabetico, in quo adiutum se fuisse dicit opera Abr. Ortelii et Arnoldi Mylii. Miserat ad me hanc editionem Lindnerus, Rector Arnstadtiensis; post eius exemplar ipse mihi paravi.

63. Basileae 1576. 8.

Ex officina Henricipetrina una cum Solino. Praecedit hic praefatio Christi. Vurstisii. Mela ipse expressus legitur a pag. 1. ad 101. Scholia, quae titulus praedicat, spectant Io. Oporini animadversiones ad calcem Melae, quae fere libri 1. septem priora capita amplectuntur; nam in voce *Clupea*

desinunt; et neglecta textus crisi, geographica Melae breviter explicant. Mergo textus fert passim locorum quorundam adpellationes ex Ptolemaeo maxime sumtas. Adiectae tabulae ab iis nihil discrepant, quas supra ad an. 1595. notavi. Descripsit hanc editionem Hagerus c. l. Vol. 1. P. 3. p. 204. et Vol. 2. P. 7. p. 526. qui illam inspexerat. Quod usu cognovi, consentit cum edit. Basil. an. 1564. 8. etiam in iis locis, ubi illa a Vadiano, etsi rarius, discedit.

64. Basileae. 1577. fol.

Vadiani editionem cum commentariis repetit.

65. Parisiis, 1577. 4.

Curavit Henric. Stephanus, qui et alios eiusdem argumenti scriptores adiecit, Dionysium Periegeten, Solinum et Aethicum. Textui subiectae sunt Olivarii adnotationes praemissa praefatione, in qua dicit, se propterea etiam Olivarii editionem maxima ex parte secutum esse, lubenter alioquin discessurum et frequentius, v. c. in nominum scriptura alia aliter, ex vocabulis nomina propria facturum fuisse — Multum inde queritur de depravationibus, quae sint ex vett. libris et aliis auctoribus restituendae, earumque proponit exempla aliqua. Atque ita intelligi debet Fabricius Ernestii p. 79. c. l. cum dicit, textum ab eo aliquot locis emendatum esse ex usu exemplorum manuscriptorum. Nam qualis expressus legitur, si paucissima loca exce-

peris, Olivarianum reddit, quod usu edoctus adfirmo. Vineti editionem ignorasse, certe non adhibuisse videtur, quod dicit in praefatione, se pro *Inde* postliminio redire iussisse *Iudis* 1, 2, 4. quod iam fecerat Vinetus.

66. Parisiis 1577. 8.

Innotuit mihi haec editio ex catalogo impressorum librorum in bibliotheca Podlejana Vol. 2. pag. 166. ubi sic commemoratur: Parrhis. 1577. 8. apud I. Petit. Ipse eam non vidi, nec, an recte indicetur, dicere possum.

67. Augustae Vindelicorum 1577. 8.

Praemittitur epitome Geographiae veteris et novae. In praefatione Georg. Henischius, medicus et mathematicus Augustanus, editor dicit, correctiorem aliquanto, quam vulgo circumferatur, adiunctum a se Melam. Videtur ipsa esse, quae supra errore numeri ad an. 1567. reiiciebatur a Draudio. Est in libris bibliothecae Caesareae Vindobonensis et Electoralis Dresdensis, quae eius usum concessit. Fert lectiones aliquas bonas, quas enotatas dedi.

68. Burdigalae 1582. 4.

Repetita est editio Vineti an. 1572. Commemoratam etiam inveni in catalogo bibl. Thottianae, in Geographis p. 94.

VI. *Aetas Schotti et Vossii.*

69. Antwerpiae 1582. 4.

Eius auctor est Andr. Schottus. Post dedicationem legitur Vineti brevis enarratio de Mela. Sequitur ipse textus, qui divisa habet capita prisco more, scilicet in libro primo 21. quorum ultimum *Chalybes* inscribitur. Subiunguntur Herm. Barbari castigationes in Melam, quas excipiunt castigationes Pintiani, adnexis retractationibus, unde sequuntur ipsius Schotti adnotationum spicilegium. In praefatione haec profitetur, se notas in itinere Hispaniensi scripsisse, in quo itinerarii loco Melam adhibuerit. Dedicationi subscripsit: Toleti Carpetanorum 1581. In praefatione ad spicilegium adnotationum excusat inopiam librorum per itineris difficultatem. In epistola ad Ortelium, quae legitur ad calcem editionis, quam claudit, haec profert, se Melam composuisse cum vetusto exemplari calamo exarato, cuius mentionem etiam facit 1, 7, 6. et alibi. Parisiensem vocat 2, 1; 13. depromtum ex bibliotheca Divi Victoris Lutetiae in praefatione, et Lutetiae a se comparatum ad praef. Melae in. Pintiani castigationes in Hispania vix potuisse reperiri adfirmat, et quasi ab interitu vindicatas Ortelio esse missas. Scripta est haec epistola Toleti an. 1580. exeunte. De ipsa editione Vossius, severus ille iudex et acer, ita scribit, successum potius Schottum, quam bonam voluntatem destituisse. Idem etiam ad 3, 9, 4. praetermissa in Pomponium,

quae Pintiani castigationibus subiunxit, ex Nunnesii et Ciacconii notis ducta, non ex ipsius cerebello prodiisse putat, immemor, se ipsum tacite Ciacconio bona sua insalutato domino subripuisse. At recte Ernesti pag. 79. c. l. bonam sane operam Melae eum navasse indicat. Servatur eius exemplum cum V. C. diligenter conlatum in bibl. Universitatis Lugduno-Batavae teste catalogo p. 200: aliud in bibl. Oxoniensi. Vid. supra p. LI. Omnino autem eam descripsit Sincerus (Schwindel) in den neuen Nachrichten von raren Büchern p. 326. etsi ego raram non putem. Eius lectiones a me excerptas subministrant notae. Praeterea eodem anno 1582. (in dedicatione legitur 1581.) ibidem etiam edita sunt eius Geographica et Historica Herodoti, quae Mela Latine reddidit et post utilitatis causa editioni a. 1748. inseruit A. Gronovius.

70. Parisiis 1588. 4.

Apud Nicol. Nivellium. Fuit in bibl. Thottiana ex indicio catalogi T. 4. p. 121. n. 878. unde eam primum cognovi. Post rogatus a me Nyerupius, cuius officiosam humanitatem gratus semper venerabor, sic descripsit: In titulo legitur *Parisiis* 1588. 4. *apud Nicol. Nivellium sub signo Columnarum*, constatque paginis 40. Nec praefatione, nec notis instructa est. Textus tantummodo in margine notatas habet lectiones discrepantes, quarum fontem etiam indicat titulus: *Pomponii Melae de situ orbis libri tres ad multa nova veteraque exemplaria emendati*

ex Hermolai Barbari et Eliae Vineti lucubrationibus, quibus hac editione accesserunt F. Nonii Pintiani et Andreae Schotti variae lectiones. Adnotationes msctae, quas Thottianum exemplar habebat adscriptas, cum ob minutam literarum formam lectu essent difficillimae, tum ob ipsas res, quantum viderat Nyerupius, nullius erant pretii.

Basileae 1591. 8.

Cum notis Oporini. Ita refert Hagerus p. 527. c. l. ex Georgii libro: Bücher-Lexicon 1. Supplement p. 253. Equidem nec vidi, nec alibi notatam inveni, quare numerum adponere dubitavi, satis me fecisse arbitratus, si omnino indicassem. Videtur esse ex numeri errore ed. 1595.

S. l. 1591. 8.

Cum Hermolai Barbari et Olivarii notis. Neque hanc unquam vidi, aut exquirere potui, sed ex auctoribus proxime nominatis novi, quorum etiam fide adposuisse videtur Kappius. Sine numeri nota igitur et hanc dimisi.

71. Rostochii 1591. 8.

Typis Stephani Myliandri. Constat pagg. 104. caretque praefatione. Ignorat eam Fabricius; at servatur in bibl. Rehdigeriana, quod Scheibelius, cuius liberalitati insignia Pomponius debet subsidia, literis declaravit non solum, sed et conlatione ultro facta confirmavit.

72. Basileae 1595. 8.

Apud Sebastianum Henricpetri cum Solino, qui Melae adnexus sequitur. Repetit editiones an. 1564. in vitiis etiam, et 1576. Praemittitur etiam praefatio Christi. Urstisii (ita quidem hic scribitur, Wurstisen Germanice) additis ex Vadiano appendicibus de Mela, Oporini, docti typographi, adnotationibus, quas ignoravit loecherus, insertisque tabulis, quarum tamen hic 1, 3. 4. in inscriptionibus variant. Nempe hic est *Libya*, *Aphrica* et *Marmarica*, ibi *Africa*, *Numidia*, *Cyrenaica*. Accurate hanc editionem, quam ipse possideo, descripsit Hagerus p. 527 sq. c. l. Capita, quod vidi, carent numeris, praeter eos, qui tabulas adiectas indicant. Caput 19. ex ordine Gronoviano hic etiam inscribitur *Bithynia*, *Paphlagonia*, *Chalybes*. In margine et hic potiora loca notantur, vel cum Ptolemaeo comparantur.

Basil. 1597. 8.

Hanc editionem, quam nusquam investigare potui, producit Io. Clessius in elencho librorum prioris seculi ab anno 1500. ad ann. 1602. sic: *Pomp. Mela de situ orbis libri tres et C. Solini Polyhistor uterque scholiis et tabulis elegantibus illustratus*; reliqua, ut supra. Videtur esse praecedens editio, quare et numero orbata prodit.

73. Salmanticae 1598. 8.

Auctore Francisco Sanctio. In dedicatione ad Emanuelem Sarmentum, Theologiae doctorem,

dicit, se mittere Melam nudum et sine notis, sed emendatiorem et nitidiorem illo, quem aut Hermolaus Barbarus Alexandro VI. dedicaverit, aut post eum Pintianus expoliverit, etsi Pintiani imitatorem suum adpellat. Ortelius in thes. Geogr. s. v. *Gildeno*. Subnectit deinde aliquas emendationes, quarum in amplioribus commentariis se rationem redditurum esse pollicetur; qui an prodierint, nescio. Dedicationem repetit editio Gronoviana a. 1748. p. 1049. Rarissima est haec editio, quippe quam nec Vossius, nec Antonius ipse, Hispanus, viderant, nec exquirere potuerat Hagerus. At rara omnino in ipsa Hispania eius opera esse, testatur Gregor. Majansius in specimine bibl. Hispano-Majansianae, quod edidit Dav. Clemens, qui p. 99. ex ipso oculorum usu sic describit: *P. M. — libri tres per Fr. Sanctium, Brocensem, in inclyta Salmanticensi academia Primarium Rhetorices, Graecae linguae doctorem, purgati, correcti et emendati Salmanticae apud Didacum a Cussio* 1598. 8. Paucissimas tamen esse eius emendationes monet. Schottus in praefatione omnibus aliis meliorem praedicat. Ex quo simul efficitur, aut in anno aberrasse Clementem, aut duplicem fuisse eius editionem, quarum prior Schottianam praecessit. At in anno minime erratum fuisse, adparet ex eo, quod I. Gronovius eundem memorat. Nempe hic eius exemplari usus est, quod cum Chisiano codice erat conlatum, uti adfirmat in praefatione ed. 1696. Cum in eo essem, ut illa peterem in ipsa via belli incursibus male

intercepta periit; quae iactura iam supra ad an. 1498. iustas querelas expresseram.

74. Lugduni 1605. 12.

Cum adnotationibus Olivarii. Est nuda repetitio superiorum editionum, cuius exemplar servatur in bibliotheca Ducali Vinariensi. Chartae et literae minus sunt cultae et nitidae, textus vitiis turpioribus inquinatus et gravioribus, ut ex eius usu cognovi.

75. Lugduni 1609. 8.

"Praefixus est Solinus, quem sequitur Mela *ex MSStis aliisque optimis codicibus emendatus et illustratus* a Io. Iacobo Grassero, Basil. poeta Caesareo. Edidisse videtur primum Solinum a. 1604. quod dedicatio innuit, ante susceptam peregrinationem sine Mela, qui hic demum adiectus est, monente etiam titulo. Repetitas exhibet adnotationes Olivarii, cuius et textum refert, etsi multis vitiis contaminatum. Eius usum liberalissime concessit bibliotheca Ducalis Vinariensis.

Basileae 1615. 8.

Notaveram hanc editionem ex Lucii catalogo bibliothecae publicae Moeno-Francofurtensis, in cuius libris historicis prodit pag. 127. At cum propter aliorum omnium silentium dubitatione suborta magisque in dies firmata diligentius de illa quaesiissem, responsum tandem tuli, hominem Lucium

visus imbecillitate deceptum, qui in fine adscriptus eleganti manu fuerat emtionis annus, eum pro anno impressionis factae habuisse, et vere esse ipsam editionem Urstisii Basileae apud Henricpetri 1595. vulgatam.

76. Parisiis 1619. 24.

Nudus est Melae textus ex recensione Schotti. Fides est penes Georgium in libro Bücher-Lexicon T. 5. p. 25. ex quo refert Hagerus p. 529. c. l. Ego non vidi.

77. Parisiis 1625. 12.

Cum Aethico et Henrici Glareani compendiaria descriptione orbis terrarum. Hunc quidem annum Fabricius et ex illo Hagerus et Ernestius notant. Kappius in editione altera ponit annum 1626. Equidem nihil possum statuere.

78. Parisiis 1636. 12.

P. M. — et Aethici cosmographia; Henr. Glareani compendiaria descriptio orbis terrarum apud Io. Libert. Ita eam notat Maittaire in annal. typograph. T. 3. P. 2. p. 899. Si titulum inspicias, eadem videtur esse, quae praecedens, et in alterutro numeri indicio vitium subesse. Neutram ipse vidi.

79. Helmstadii 1635. 12.

Repetiit nudum textum Schotti.

80. Lugduni Batavorum 1646. 12.

P. M. de situ orbis — Solini Polyhistor, Aethici cosmographia cum notis variorum. Praemittitur Vineti de P. Mela brevis expositio, cui subiunguntur H. Stephani prolegomena in Melam et Solinum. Notae variorum pertinent ad omnes illos auctores modo nominatos sic, ut Mela interpretem habeat Olivarium, Solinus Delrionem, Aethicus Simlerum. Textus est plane Olivarii. Multi hanc editionem commemorant, e quibus de Bure in bibliotheque instructive T. 1. p. 49. „Jolie edition assez recherchée par la commodité du format, qui lui donne entrée dans la collection des Elzevirs.“ Eius elegantiam laudat etiam Crevenna in catalogue raisonné p. 22. et in catalogue des livres Vol. 4. p. 7. Ipse eam usu cognovi beneficio bibliothecae Ducalis Vinariensis. Sed et in aliis bibliothecis post deprehendi.

VII. *Aetas Vossii et Gronoviorum ad nostra tempora.*

81. Hagae Comitum 1658. 4.

Cum Is. Vossii observationibus, qui multos codices consuluerat, licet non certa semper tutaque fide, quod posteriores, nova facta conlatione, vel exploratione, monuerunt, tum plures de aliqua lectione passim iactet, quam in uno tantum invenerat, qui post Vossiani 1. nomine frequentatur. Quam quidem maculam a I. Gronovio illi vivo ad-

spersam ipse detergere utcumque contendit in appendice ad 2, 3, 6. altius vero incussit testimonium Perizonii, qui oculorum usu edoctus idem adfirmat ad praefat. §. 2. et alibi passim. In omnibus autem codicibus, quos vel bibliotheca Christinae, Reginae Suediae, vel Nicol. Heinsius subpeditaverant, vel ipse aliunde nactus erat, tres maxime laudat, Vaticanum omnium antiquissimum, Britannicum ex bibliotheca Arundelliana, quam ipsi comparaverat avunculus, Franciscus Iunius, tertium suum, quos se potissimum secutum esse adfirmat. Nullum vero accuratius descripsit, uti tunc fere solebat, eodemque more in proferenda lectione codices omnino praetexit, in gravioribus autem Vaticanum. Iactat tamen etiam saepe plures libros e suis in tuenda lectione, ubi mendacii convictum produxit Perizonius, qui eiusdem codicibus postea usus erat. Ex iis, qui castigationes ediderint, solum sibi scribit profuisse Pintianum, reliquos, excepto Hermolao Barbaro, ut Vadianum, Olivarium, Schottum, quocumque modo despicit, plures Ciacconii notas, quas scriptas tenebat, sibi tacite vindicat, et saepe illius verbis reddit, uti praeter alia loca multa docet 2, 7, 7. in verbis *Romana clade*. In fingendo textu secutus praecipue est Vinetum, cuius etiam editionem, ut ipse narrat in appendice ad 1, 9. in typographo describendam tradiderat, at interpolatam. Nempe multas ille emendationes in iisque egregias et probabiles excudit, quibus et adiecit commentarium multiplici doctrina

refertum, qui et rationem mutationum redderet, et Melae narrationem illustraret, adspersis saepe disputationibus de aliorum auctorum integritate, lectione et sensu. Multa tamen etiam tacite emendavit, aut mutavit, quod quidem in minutis tantum auctoritate meliorum librorum ideo a se factum esse excusat, ne fastidium excitaret. Cf. ad 2, 3, 2. not. 8. 1, 8, 5. n. 11. ubi modeste adeo de notis suis loquitur. At graves lites movit ille commentarius et acriores dedit turbas. Nempe notaverat passim acerbius subpresso quidem nomine, quae Salmasius ad Solinum disseruerat, odio in eum actus, de cuius caussa cf. Menagiana p. 350. et epistola Is. Vossii ad Salmasium scripta, post Gudianas pag. 333 sq. Etsi enim disputandi caussa deesse ei non possit, qui adtente immensum illud Salmasianae doctrinae opus excusserit, nec sine idonea caussa Vossius saepe reprehendat, ut in [19]) literis ad Vossium fatetur Sam. Bochartus; passim tamen etiam temere, nec bona fide agit Vossius, quod indicat etiam Perizonius ad Aelian. V. H. 3, 39. At Iac. Gronovius, qui minime ferendum putaret, eas Salmasiano nomini maculas inuri, iuvenili fervore abreptus acerrimus vindex contra Vossium surrexit. Cum enim postea ipse Melam ederet, multa acerbe in Vossium, quem tecte *Viri docti* nomine producit, in prima quidem editione, effundit. Quibus cognitis, mota bile exasperatus Vossius aestuansque con-

19) Vid. Colomesii bibl. selecta p. 172. sq.

scripsit *observationum ad Pomponium Melam appendicem*. *Londini* 1686. 4. in quibus se non solum defendit, sed et acerrimis morsibus Gronovium compressum iactat. Hinc novis collectis Gronovius *epistolam* scripsit *ad Io. Ge. Graevium, qua respondetur argutiolis, quibus in appendice observationum ad P. Melam utitur Is. Vossius Lugd. Batavor.* 1687. 8. Sed et anno ante 1686. ibidem *de Pallacopa epistolam* ad Graevium vulgaverat, in qua Is. Vossii explicationem non solum impugnat, sed et multa ex eius Mela vitiose et incuriose elapsa exagitat, v. c. pag. 11. et 26. *in omnibus*, quae *vidi*, *codicibus*; p. 48. duo *voces sunt*; p. 75. *illae* in dativo; p. 164. *fonte* conspicuae. Tum et aliunde alia ex libris Vossianis conquirit, ut rependat Vossii criminationes in Salmasium confectas, in quibus μεγάλος ποταμὸς, quod exciderat Salmasio, et pag. 23. ex Grammatico Graeco vindicare studet. Hanc litem viris doctis plane indignam et cum magnis animorum aestibus verborumque contumeliis agitatam consecuta paullo post Vossii mors ab una quidem parte diremit. Neque enim vel sic desaeviit I. Gronovii ira, sed et manes Vossii vexavit; postea in edit. 1696. Ceterum multa, quod hodie, facta comparationis potestate, constat, tacite subtraxit Nunnesio et Ciacconio, cui, notante Perizonio 1, 2, 6. ad verba *super illum alterum*, addi potest Holstenius. Descripsit omnino hanc editionem Baumgarten in merkwürdigen Büchern T. 6. p. 210. Exemplar eius usurpatum et notis instructum a Stephano le Moyne servatur in bibliotheca

publica Universitatis Lugduno-Batavae, uti testatur catalogus p. 200. Errat autem sine dubio Harwood in libro Uebersicht verschiedener Ausgaben der Gr. und Röm. Klassiker ex interpretatione Alteri p. 259. praeeunte tamen ipso Harwoodio in ed. 3. p. 205. cum narrat, Vossii editionem Londini 1686. 4. repetitam fuisse, quod tantum de epistola s. appendice paullo ante notata valet. Sed nec in aliis satis accurate ille egit, adeo ubi de civibus narrat, uti Reinholdii (sic) editionem 1761. 4. indicat.

82. Rintelii 1666. 12.

Ex recensione Schotti. Brevi praefationi subiungitur P. Melae vita ex Ger. Io. Vossio de historicis Latinis, sequitur deinceps textus nudus, claudit index. Hager c. l. et Kappius c. l. Hannoveranam faciunt. At titulus, quem supra posui ex ipso adspectu, locum notatum praefert, sumtusque tantum fecisse bibliopolam Hannoveranum addit. Schotti textum exhibet, sed in multis locis depravatum, ut taceam vitia alia typographica. Quod tamen mirum, sed ipso usu a me est cognitum, discrepant in quibusdam locis eius exemplaria. Sic in uno 1, 8, 3. inveni, quod praeivit Schottus: *Proximis nullae quidem urbes, stata tamen domicilia sunt*; in altero: *Proximis nullae quidem urbes stant, tamen* — quale supra de ed. Olivariana ad an. 1536. notavi. Praefatio Duncani Liddelii, Prof. Mathem. in academia Helm-

stadiensi, notas in Melam, in editoris manu delatas, laudat et vulgandas olim promittit.

83. Lugduni Batavorum 1685. 8.

P. Mela — cum Iulii Honorii excerpto Cosmographiae primum hic edito. Auctor, qui tunc latere voluit, est Iac. Gronovius. Textus, qui Vossianam recensionem passim deserit, in fine totius libri notis maximam partem criticis inlustratus est, in quibus concinnandis codices consuluerat, certe unum, quod diserte ipse profitetur ad 1. 9. 8. adhibuerat. De rixis, quas excitavit haec editio, inter ipsum eius auctorem et Vossium, pluribus antea est expositum. Laudat tamen, et recte quidem et vere, Vossii in Mela explicando positum studium, quod et in ipso Gronovio omnes libenter agnoscunt gratique praedicant. Expertus vero est etiam Gronovius impetum ab Rutgero Hermannide factum, quippe qui elegiam, rudiorem quidem, in hanc editionem emisit, acerbo post carmine explosus et agitatus ab Erasmo Regio, contra quem post ille insurrexit, causamque vitiorum derisorum tueri libro peculiari conatus est anno 1696, sed barbare prorsus et inscite, ita ut vix serio egisse videatur. Ceterum quod in editione A. Gronovii 1748. p. 858. praefatio ad editionem 1688. refertur, itemque a Dukero p. 880. editio I. Gronovii ad an. 1686. ad vitia typographica revocari debet, aut certe posterius non satis accurate traditur. In bibl. Senatoria Lipsiensi servatur exemplar, in cuius margine

ignota manu adscripserat variantes lectiones multorum locorum ex cod. Bononiensi depromtas, quibus uti contigit.

84. Lugduni Batavorum 1696. 8.

Auctor eius I. Gronovius, qui hic nomen suum in fronte libri adposuit. Accessit praeterea Geographus Ravennas, quem primus Porcheron ex codice Regio Parisiis 1688. 8. cum notis vulgaverat, hic ex MSto Lugdunensi subpletus. Notae etiam passim prodeunt auctae. Vossium, quem antea, suppresso nomine, velut virum doctum, adgressus erat, nunc aperto Marte impugnat, praecisis etiam iis, quae in laudes eius antea immiscuerat. Additi praeterea sunt nunc et adhibiti codices tres, Mediolanensis, Gudianus et Chisianus, quem Rulaeus ad ed. Sancti contulerat, ipso Gronovio teste ad 3, 1, 9. unde factum est, ut alias saepe, atque in priori editione, lectiones reciperet. Quod vitia typographica, quae praeter unum, idemque in priori editione indicatum, negarat Gronovius, extricavit tamen et notavit plura Perizonius de stipendio Iudae p. 60. etsi eum refutare aliquatenus studuit A. Gronovius in praefat. ad ed. 1722. Kappius in editionum Gronovianarum recensu hanc omisit.

85. Franekerae 1700. 8.

Alia exemplaria etiam praeferunt an. 1701. Est repetitio Vossianae, quae *secunda* hic dicitur, notas

textui subiicit, quae post textum antea erant positae, et in fine appendicem separatim antea editam, a Gronoviis caute omissam, etsi multa bona in Melam confert, exhibet.

86. Iscae 1711. 4.

Haec est prima Reinoldii editio, quam quidam Londini fuisse impressam scribunt. At diserte Wardus in A. Gronovii epistola ad Wardum praefixa edit. an. 1743. ubi lectoribus de hac editione ex Wardi epistola narrationem repetit, ita scribit: „Editio haec primum lucem adspexit anno 1711. Iscae, haud Londini impressa. Nomen editoris est Io. Reynoldus, (nempe nominis scriptura variatur) vir non indoctus scholaeque publicae apud Iscanos moderator. Melam autem in discipulorum praecipue usum edidit, quorum causa etiam chartis Geographicis adornavit. In contextu sine MSC. auctoritate nihil se mutasse auctor adfirmat. Quod ad codices autem attinet, quorum ope adiutus fuit, dicit se impressum exemplar nactum fuisse, in cuius margine clariss. Bernardus, apud Oxonienses olim astronomiae Professor, multorum MSC. variantes lectiones, dum peregre esset, adscripserat. MS. autem ex collegio nostro Greshamiensi; alterum ex Archiepiscopi Cantuariensis bibliotheca, quem Vossius prae omnibus, quos viderat, aliis commendat; tertium ex novo collegio Oxonii; quartum denique apud Hibernos se contulisse ait.“ Idem adfirmat postea se notas et variantes lectiones cum aliis,

quae parata habeat, brevi publici iuris facere constituisse. Sed intra promissa substitit. Quantum enim sciam, nunquam illa prodierunt, ita ut certum iudicium de receptis ab eo lectionibus ferri nequeat. Titulum, quem ex repetitis eius editionibus addo, hunc praefert: *P. M. — ad omnium Angliae et Hiberniae codicum MSS. fidem summa cura et diligentia recogniti et collati, tabulisque, cuncta in eo scriptore Gentium Locorumque amplectentibus, nunc primum illustrati.* Ex hac editione capita aliqua, quae ad rem suam facerent, excerpsit Shaw in itineris sui descriptione. Mirum igitur est eo magis, quod Ernesti an. 1773. ex Memoriis Trevoltinis an. 1709. pag. 2045. exspectare nos iubet hanc editionem, tunc quidem (an. 1709.) recte et vere ibi promissam.

87. Londini 1719. 4.

Apud Iulium Taylor. Repetita est editio Reinoldi, quam sic indicat Crevenna in catalogue raisonné de la collection de livres (ed. 1775.) Vol. 5. p. 22. (seu ed. 1789. Vol. 4. p. 7.) qui addit haec: „edition recommendable specialement pour les 27 belles cartes.“ Cf. etiam Brüggeman a view of the english editions — et supplement p. 648. Usus illa erat A. Gronovius.

88. Lugduni Batavorum 1722. 8.

Curante Abr. Gronovio, Iacobi filio, qui non solum patris notas addidit multis accessionibus

locupletatas, ſed et inluſtriorum interpretum ſubſidia repetiit, Herm. Barbari, Olivarii, Pintiani, Ciacconii, Schotti, Voſſii. Melius tamen et accuratius Herm. Barbari caſtigationes prodeunt in ed. 1748. uti prima editio earum docet Romae 1493. facta. Eadem diverſitas animadvertitur in notis Ciacconii et Pintiani, quas altera illa editio diligentius repetit. Adiuncti ſunt Geographi ſupra in ed. 1696. recenſiti. Textus fere in ſingulis verbis expreſſus eſt ex editione paterna. Notarum tamen illarum acerbitatem omiſſis paſſim contumeliis mitigat, etſi non removet.

89. Curiae Variſcorum 1738. 8.

Auctor eius Henr. Adam. Meiſnerus, qui repetiit textum Gronovii, et in adiecto indice quantitatem multarum ſyllabarum, quae in pronuntiandis gentium et locorum nominibus morari aut impedire poſſunt, utiliter notavit, etſi Hunterum maxime ducem ſequitur, gravioribus auctoribus ſaepe neglectis. Ad Melae explicationem parum aut nihil confert.

90. Londini 1739. 4.

Editio repetita Reinoldii ſine ulla et tituli et textus varietate, qui illum deinceps ſubſequitur, adnexis etiam tabulis geographicis, quarum ſingulae inſcriptae ſunt nominibus procerum Angliae, quorum cura et beneficio inſculptae erant. Eius exemplar ſervat bibliotheca Senatoria Lipſienſis, in

qua ad usus meos promto studio perlustravit Ge. Sig. Iaspis, verbi divini in illa urbe minister.

91. Lugduni Batavorum 1743. 12.

Curavit A. Gronovius, qui nomen dedicationi praefixit. Usus est in primis editione Reinoldii, ad quam passim textum sine notis tamen emissum informavit. Editionem aliam eodem anno et loco in 8. adparatam cum observationibus Vossii et appendice commemorat Georgius in subplementis ad librum supra nominatum Bücher-Lexicon P. i. pag. 253. An recte et vere, dubitare licet, nec temere in hoc auctore et libro dubitavit Hagerus p. 537. c. l.

92. Curiae Variscorum 1744. 8.

Meisnerianae editionis, quam antea ad an. 1738. indicavi, repetitio.

93. Lugduni Batavorum 1748. 8.

Curante Abr. Gronovio. Praeter ea, quae in edit. 1722. reperiuntur, si exceperis Iulium Honorium, Aethicum et Geographum Ravennatem, exclusos, accesserunt hic notae Pe. Io. Nunnesii in duo priora capita libri primi, Iac. Perizonii ad libri primi capp. 17. Ibi enim, cum Melae editionem criticam adornare instituisset, in medio operae cursu morte interceptus substitit. Ultimum locum occupant ipsius Abr. Gronovii notae, quae textus maxime

lustrationem spectant. Usus erat codicibus octo et trium variis lectionibus, in quibus praecipue laudat Vossianum 1. et Mediolanensem, tum editionibus quibusdam priscis, de quibus in praefatione disserit, veluti Mediolanensi an. 1471. literis tamen ea saepe erasis, Aldina, Iuntina, Vinetiana et Reinoldiana. Inde effectum est, ut hic textus a superiorum editionum forma discreparet, aliqua etiam mutata daret, quae in ed. 1743. posuerat. Ciacconii notae meliori hic prodeunt ordine, in ipsa tamen oratione et explicatione diversae, quod et subinde animadverti in Hermolai castigationibus, quas ex prima earum editione Romae 1493. fol. comparavi. Ex codicibus de Gudiano tantum iudicare licuit, a cuius vera lectione aliquoties A. Gronovii oculos aberrasse deprehendi. Sic diserte quidem, neque tamen vere adfirmat ad 3, 5, 2. in illo legi *temeratus est*. Ultimam vero hanc A. Gronovii editionem habendam esse, ideo monendum duxi, ne, si quis ex annalibus literariis Goettingensibus an. 1774. scida 44. p. 370. recentiorem an. 1761. factam legerit, negligentiae me accusandum putet. Cum enim magnum Heynium, ut me dubitantem certa doceret, literis adiissem, statim ille satisfecit, et ex proxima linea numerum illum 1761. reiectum irrepsisse significavit. Ceterum experta est haec editio acerbum Schloezeri iudicium in libro: Neue allgemeine Welt-Geschichte T. 13. p. 63.

94. Glasgoviae 1752. 8.

Innotuit mihi primum ex Deltophili (Rewizky) bibl. Gr. et Lat. p. 72. (ed. 1.) Post notatam etiam inveni in catalogo Pinellii Vol. 1. p. 364. ex quo videtur esse repetitio Gronovianae.

95. Curiae Variscorum 1756. 8.

Repetita Meisneri editio ad recensum Gronovii informata.

Vratislaviae 1756. 8.

Pomp. Melae libri 3 — ad exemplar Gronovianum. Ita eam notavi ex catalogo aliquo librorum publice divendendorum.

96. Etonae 1761. 4.

Editio Reinoldiana, quam titulus alteram vocat, uti iam antea praeferebat ed. 1739. a qua non nisi loco et bibliopola differt. Deest etiam hic Canonici honos, qui in illa Reinoldiano nomini adpenditur. Consentit etiam cum altera illa in reliquis; caret enim praefatione, indicem exhibet nudis verbis propositis, ut ipsum textum sine notis eodemque numero et ordine tabulas. Prolixius eam descripsit Kappius in Hageri libro Geogr. Bücher-Saal Vol. 2. P. 9. p. 700 sq. eiusque variantes lectiones post in ed. 2. an. 1781. subiecit Melae verbis. Equidem manibus oculisque eius exemplar versavi, unde adparuit, Vossianam textus recensionem in primis

ſequi, nec tamen caeco ſtudio, ſed vel ex codicibus novas lectiones depromſiſſe, vel illorum lectiones, a Voſſio immutatas, aut neglectas revocaſſe, ut 2, 3, 10. — Admiſſa tamen etiam ſunt vitia typographica, de quibus certe monendum erat, ne in dubitationem et ſuſpicionem receptae lectiones incurrerent, in primis cum illae ipſae in variis eius editionibus a ſe invicem paſſim disſentiant, de quo cf. ad ann. 1775.

97. Lipſiae 1773. 8.

Editor, quod ex praefatione diſcitur, fuit Aug. Wilh. Erneſti, eloquentiae Prof. Lipſ. qui repeti iuſſit textum Gronovianum cum indice, adſperſis ad calcem quibusdam aliorum notis in uſum ſcholarum. Aberravit tamen aliquoties in textu typothetae manus, quod et Kappius monuit in praefatione.

98. Curiae Regnitianae 1774. 8.

Auctore Io. Kappio ex recenſione A. Gronovii cum varietate lectionis Kappianae. Utiliſſima eſt haec editio et iuvenum ſtudiis accommodata, praeſtat etiam indice, qui non ſolum penultimarum ſyllabarum quantitatem in locorum gentiumque nominibus ſignat et plerumque hodiernam adpellationem addit, ſed et, quamvis parcius, Latinitatem Melae ſenſumque verborum explicat, aut inluſtrat. Textus ipſe refert Gronovianum.

99. Etonae 1775. 4.

Reinoldianae repetitio et tantum non in omnibus consentiens cum superioribus, etiam in eo, quod *altera* vocatur, quod torsit Kappium. Mihi quidem id videtur a librario profectum, qui forte *altera* suo sensu pro nova editione haberi et intelligi voluit. Neque tamen simpliciter repetitam esse superiorem editionem, sed factis passim mutationibus denuo impressam, ipse ex usu, quem benevole concesserat Heyne, cognovi. Non enim paginae solum discrepant, sed et in quibusdam locis textus verba. Quod porro Reinoldius, non Reynoldius in praefatione ad ed. 2. scribendum esse monet Kappius, illud quidem in tribus editionibus, quarum accuratior data est notitia, locum habet, etsi per y efferunt Wardus in praefatione ad A. Gronovii ed. a. 1743. Gronovius ipse et Saxius in Onomast. literario P. 1. pag. 243. Sic etiam per y in libris Anglica quidem lingua editis legi, docuit me Heyne.

100. Curiae Regnitianae 1781. 8.

Kappianae editionis est repetitio, in qua tamen auctor providit, ut augmentis locupletata prodiret. Accesserunt enim praeter alia textus novae quaedam lectiones a Reinoldio maxime receptae, tum notae textui subnexae breves quidem et numero paucae, doctae tamen et acutae. Crevit etiam index explicationibus geographicis et philologicis, addi-

tusque recensus Geographiae recentioris et veteris. At dolendum est, quod, cum iuventutis commodis dicata sit, typotheta negligentius egit, multaque vitia intulit, non in textum solum, sed et in indicem Reinoldianarum lectionum, quae, si non omnia, at pleraque ad calcem libri notata sunt, repetitis quidem etiam vitiis quibusdam.

101. Wirceburgi 1782. 8.

Nudus est textus ex Gronoviano exemplo redditus.

102. Norimbergae 1803. 12.

Nudus est textus ex recensione, ut in fronte indicatur, Is. Vossii atque Gronovii.

103. A Paris et Poitiers 1804. 8.

P. M. traduit en Français sur l'edition d'Abraham Gronovius le texte vis à vis la traduction par C. P. Pradin. T. 1 — 3. Praemittuntur aliqua de Mela, quem omnino Hispanum prope Gades natum putat, et vixisse ante et post Claudium, deinde aliquas editiones commemorat, at ultra Gronovianam an. 1722. non adsurgit, quippe quam ultimam facit omnium. Ex quo adparet, quam parum curiose egerit, in primis cum in posterioribus multa loca in melius fuerint mutata, quibus bonis sic caret. Textum praecedit tabula orbis terrarum ex mente Pomponii Melae. Textui subiecit notas breves ex aliis excerptas, adspersis suis, quas finitis singulis

libris excipiunt prolixiores, in quibus Melam explicare et cum recentioribus Geographis comparare studet. Quod notas criticas in titulo iactat, rarae illae sunt, repetitae plerumque ex aliis, sine novi codicis ope et textus commodo.

104. Lincii 1804. 8.

Auctor est Fr. Nic. Titze, historiae Professor in Lyceo Lincensi, qui bibliothecam Latinam classicam octo tomis instruxit, quibus auctores Rom. veteres, prosaicos et poeticos, partim integros, partim excerptos in commodum iuventutis complecti et notas criticas maxime adiicere statuit. Agmen ducit Mela, cui introductionem praemisit, in qua de eius vita, scriptis et libros eius legendi ratione omnino breviter disserit. In textu sequitur recensionem Vossii, ita tamen, ut aliqua ad vetustiorum exemplarium fidem, pauca etiam ad suam coniecturam immutaverit, quorum quidem rationem satis perite in notis dedit. Equidem hanc editionem, quae sero nimis et recensu textus acto in manus meas venit, ad Melam adhibere non potui.

Haec est enumeratio editionum omnium, quae mihi adhuc innotuerunt et maximam partem Melae usibus inservierunt. Quam olim indixerat *Salmasius* ad Solinum p. 176. 293. et alibi, item ad Lampridii Heliogabalum cap. 6. f. editionem, aliquot centum urbium et locorum nominibus saniorem et integriorem, adhibitis etiam exemplaribus scriptis, uti

ipse adfirmat ad Solin. p. m. 115. sine dubio eius morte intercepta periit, saltem in catalogo operum, qui eius epistolis praefixus est Lugd. Batav. 1656. 4. nulla Melae editio invenitur. Nec successum alias habuit, quam meditatus erat *Christoph. Cellarius*, ut refert Gundling in Hist. der Gelahrheit Tom. 3. p. 4368. Eventu etiam caruit simile *Perizonii* consilium, quod in medio cursu, ut infra monebitur, evanuit. Novam nostra aetate promiserunt *Penzelius* et *St. Croix;* ille quidem ante plures annos privatis literis, quae editionem geographorum minorum exspectare iubent, Latinorum etiam, quod puto; hic publice in Memoire envoyé à Messieurs du Journal des Sçavans sur une nouvelle edition des petits Geographes anciens an. 1789. mense Aprili p. 657-753. et separatim in peculiari libello, cuius conspectum dedit Harlesius in Fabricii bibl. Gr. Vol. 4. p. 668 sqq. In aliis, qui Melam vel notis inlustrarunt, vel inlustratum edere constituerant, Ernesti in Fabricii bibl. Lat. T. 2. p. 482. praeterea commemorat *Iac. Sirmondum, Caspar. Barthium, Marqu. Gudium, Io. Ge. Graevium, Iac. Perizonium;* quibus addi possunt et alii, si subsistas in iis, qui Melam notis seorsum explicarunt aut inlustrarunt.

Scholiasten quidem Melae passim producit Gesnay de Massilia, ut lib. 1. cap. 3. p. 5. cap. 3. p. 8. quod veterem aliquem Grammaticum innuere videtur. At re diligentius explorata factaque aliorum interpretum comparatione, vidi ipsa Münsteri alia

verba, atque ad Scholiastae suspicionem illum deductum venisse, quod Münsterus, ut suas notas ab Olivarianis distingueret, scholiorum nomine signavit. Cf. ad ann. 1538. et 1543.

Adnotationes autem illae virorum doctorum in Melam adparatae in bibliothecis vel publicis vel privatis latent, quas indicare hic paucis non abs re esse arbitror. Sic Melam tentarunt, vel in scholis explicarunt

Duncanus, de cuius notis manuscriptis varia leguntur in auctoribus. Sic Montfaucon in bibl. bibliothecarum MSStorum nova T. 2. p. 765. haec habet: „Duncani adnotationes in librum 1. Pomponii Melae de situ orbis." In catalogo bibliothecae Regiae n. 4854. producitur codex chartaceus, olim Mentellianus, qui videtur saeculo 16. esse exaratus, et continet Duncani Marrudaeri, Scoti, adnotationes in Pomp. Melam de situ orbis. Histoire literaire de la France, quae episcopum facit, T. 6. p. 549 sq. haec de illo leguntur: „Duncan a fait aussi des observations sur le livre de Pomponius Mela, touchant la situation de la terre. On voit par là, que ce professeur tachoit de donner à ses disciples quelque gout pour la geographie, qui étoit alors si universellement negligée. Ses observations se trouvent dans le Manuscrit cotté 6639. de la bibliothèque du Roi."

Frontonis Ducaei adnotationes memorantur ex bibliotheca Reginae Sueciae in Vaticana n. 493. in

Montfaucon bibliotheca bibliothecarum MSStorum nova T. 1. p. 25. Eaedem etiam producuntur in catalogo MSS. bibliothecae Regiae Parif. P. 3. T. 4. p. 8. n. 4853. ex cod. chartac. olim Colbertino.

Anonymi adnotationes in 5 priora capita libri 1. continentur in cod. chartaceo, olim Mentelliano n. 4855. eiusdem bibliothecae Parif. Regiae, quae ad faeculum 17. referuntur.

Sic intelligendum puto Scholiaften ineditum, cuius meminit Gonzalez, Hifpanus interpres p. 283. ad 1, 19, 15. ad vocem *ore*, quam ab eo *freto* explicari fcribit.

Iacobi Sirmondi adnotationes ineditae et anno 1586. exceptae reperiuntur in codicibus duobus Parifienfibus n. 4835. et 4836. Porro earundem duo exemplaria fub eodem titulo exhibet catalogus MSStorum codd. collegii Claromontani Societatis Iefu, Parif. 1764. 8.

Politiani caftigationes in Melam commemorat Gundlingius in Hiftorie der Gelahrheit T. 2. p. 2119. at per errorem ita editum, et Pintiani caftigationes intelligi debeat, ut docet nexus.

Camertis etiam indicantur fcholia ad Pomp. Melam, quae fupra in recenfu editionum ad an. 1512. adtigi.

Holftenii notam refpicit Perizonius ad Melam 1, 2, 6. p. 903. ed. Gronov. an. 1748. quam ex obfervationibus eius ad caftigationes Pintiani ductam

esse putat ibi Dukerus. At idem de iis magis exposite sic scribit p. 882. in praefatione ad Perizonii notas: „Holstenii observationes in Pomponium Melam ed. Antwerp. 1582. (ea est editio Schotti) in castigationes Hermolai Barbari: in Pintiani notas: in Andr. Schotti observationes: in ed. Henr. Stephani 1577. Sunt autem non plures, quam quae sex, aut summum septem, harum Observationum paginas implere possint, nec Holstenii nomen praeferunt, sed hunc earum auctorem esse, ex alia charta didici." Post tamen intellexi ex epistolà Uhdenii ad Geislerum data, ad marginem editionis Stephanianae, quam servat bibliotheca Barberina Romae, aliquas Holstenii notas adlitas esse, quae eaedem esse videntur.

Mariangeli emendationes passim in notis adtingit Pintianus, v. c. 2, 1, 10. et 12. 2, 7, 4. easque a posterioribus probatas fuisse addit.

Duncani Liddelii, Profess. Mathem. in academia Helmstadiensi, praefatio ad edit. Rinteliensem 1666. 12. notas in Melam ad editoris manus delatas laudat et vulgandas olim, modo pax redierit, promittit.

Io. Geo. Graevii dictata in Melam fuerunt in bibl. Burmanniana, in cuius catalogo MSStorum p. 18. producuntur. Eadem, foedissimis tamen vitiis inquinata, servantur etiam in bibliotheca Musei Britannici, unde cum prior para magno pretio descripta

ad me venisset, vidi post Vossium, cuius notas respicit ad 1, 9, 8. esse confecta, et in expediendo sensu Melae et explicanda Geographia versari, remota textus exploratione critica, nec nisi nota satis plerumque adferre, utilia tamen et apta.

Curiosius in Melam inquirunt notae Iac. Gronovii manuscriptae, quas ex eius ore exceperat discipulus, et melior sors in Seyboldii, Professoris quondam Tubingensis, bibliothecam deduxerat, qui vir doctus ad omnem humanitatem lubenter paratus, earum usum benevole concessit, sic ut maximam partem in notis adpositae ab aliis etiam lectoribus cognosci et iudicari possint. Eiusdem Gronovii breviores, sed frugiferas notas subministraverat Adelungius, praeclare de adiuvando Mela meritus, Perizonii quidem nomine inscriptas, sed vere Gronovii, quod usu cognovi ad 3, 6. in. ubi patris meminit in notis ad Liv. 5, 34.

Praeterea publicae auctionis obportunitate oblata comparatas teneo *Petri Burmanni* adnotationes in publicis scholis editas, eas tamen tenues et exiles, sic ut ad explicandum Melam parum aut nihil conferant.

Neque hic ingrato silentio licet praeterire notas b. Geisleri, quas Meisnerianae editioni ille adscriptas ultro ad me miserat, si quid inde ad usum Melae converti posse intellexissem. Continentur illae fere explicationibus et comparationibus geographicis

veteris et recentioris, rituum, morum et similium, atque hactenus ex iis passim excerpta dedi.

Multa etiam ad Melae explicationem conlegisse *Conr. Sam. Schurtzfleischium* narrat Gundlingius in Hist. der Gelahrheit Tom. 3. p. 4064. Is enim in supellectile literaria, qua in itinere suscepto utebatur, Varroni et Censorino adiunxerat Melam, cui notatu digniora ex vetere Geographia adscribere solitus erat. At num edita fuerint, et ubi lateant, equidem dicere non habeo.

Subsequantur nunc eae virorum doctorum in Melam adnotationes, quae typis redditae prostant. Primo hic loco prodeat

Hermolaus Barbarus, de cuius quidem castigationibus supra dictum est in recensu editionum n. 11. p. LXXI sq. Respicit in iis maxime editionem Venetam 1482. 4. quod ex iis locis intelligitur, ubi ante eum illa sola et primum lectionem aliquam praefert, ut 2, 2, 7. *Ischnon*, 2, 5, 4. *Albiana*, 2, 7, 11. *Cathon* et alia. Quam incerta fide A. Gronovius illas reddiderit, iam supra monui. Saepius illae postea et in editionibus et seorsum prodierunt.

Alterum locum tenet *Pintianus*, s. ut quidam scribunt, *Pincianus*, qui proprie dictus est *Ferdinandus Nuñez de Guzman*, post a patria *Ferdinandus Nonius Pintianus*, de quo cf. Antonius in bibl. Hispan. (Rom. 1672. f.) p. 291. De eius castigationibus ita multi loquuntur, ut dubius quis haerere possit,

utrum seorsum prodierint, an ipsum Melam comitem nactae fuerint. Sic enim diserte refert Fabricius Ernestii T. 2. pag. 79. Ferd. Nonus Pintianus, Hispanus, Rhetorices et utriusque linguae Professor in academia Salmanticensi — castigationes cum textu Melae primum edidit Salmanticae a. 1543. 8. sed postea eas diligenter retractavit in castigationibus Plinianis post lib. 6. an. 1547. 8. Ita Salmasius in exercitationibus Plin. in Solinum p. m. 605. editionem Pintiani commemorat, qua etiam usus esse videtur Petrus de Marca in Marca Hisp. 1, 9, 6. Scribit enim de Pintiani emendatione in Mela 2, 5. f. „Sic edidit hunc locum: *Tum in Pyrenaei promontorio templum Veneris* — Correctionis rationem reddit in adnotationibus suis ad hunc locum." Quibus verbis editionem ab adnotationibus distinguit. Schottus etiam, qui nosse poterat, ita ad 3, 7, 2. scribit: Edito iam Mela *Novissima India* legi voluit Pintianus. Et sic ex aliorum narrationibus in recensu editionum interposuit etiam hanc Hagerus p. 524. c. l. et cum castigationibus eius paralipomenisque et retractationibus an. 1543. prodiisse refert, etsi sic minus accurate miscet. At in aliis auctoribus, qui certa nosse et adferre debebant et poterant, editionis mentione omissa, omnino tantum observationes notantur, in quibus Antonius in bibl. Hisp. vetere T. 1. lib. 1. c. 11. p. 52. f. p. 68. ed. Bayerii, et in bibl. Hispana nova T. 1. p. 291. f. 384. Ita in specimine bibliothecae Hispano-Majansianae pag. 57. tantum haec a Majansio notata leguntur: „Scripsit

etiam Pintianus castigationes in Pomponium Melam easque dicavit Iohanni Quinoni anno 1543. et nullum responsum ab eo accepit, ut ipse refert in laudata epistola," nempe ad Hieronymum Suritam apud Dormerium in progressibus historiae in regno Aragonum p. 532. „Sunt autem eius castigationes et retractationes notissimae, quippe aliquoties repetitae a Schotto et A. Gronovio. Ita autem ipse de earum ratione et consilio in illa dedicatione, postquam de Melae ulceribus et vomicis questus erat, haec tradit: „Plurima in eo verba desiderabantur, nec singula modo verba, sed versus interdum aliquot. Quaedam redundabant, falso ei adtributa; alia praepostero ordine, alia mendosissime scripta legebantur. Multis imperitorum Grammaticorum sacrificulorumque glossematis ineptis, item impudentium castigatorum appendicibus refertus erat. Quae omnia, qua potui diligentia, partim solus post tot censuras, ut reor, sanavi; partim in meliorem conditionem redegi ad accuratiorem magisque exactam disquisitionem revocata." Hactenus. Subnatae autem illae erant, quod ipse profitetur, ex scholis privatis, per ferias academicas habitis, in quibus Melam adolescentibus quibusdam exposuerat. Post emisit retrattationes, in quibus, quae aut non satis recte dicta in Pomponium visa essent, aut omissa, emendavit, aut subplevit; tumultuaria enim opera priores observationes compositas fuisse. Atque eorum monitorum rationem etiam habuit A. Gronovius, omisitque antea ab eo notata, veluti

de Margiana 1, 2, 4. quippe quae deleri post ipse cuperet, ut ex facta comparatione didici. In fine operis, cuius etiam verba repetita dat A. Gronovius, gravissime queritur, quod in postremo fere terrarum orbe relegatus omnibus literarum praesidiis destitutus sit, otio ad scribendum, copia emendatorum codicum, consuetudine vel mediocriter doctorum, spe omni aut emolumenti, aut honoris, aut obscurae saltem grati animi significationis; multis insuper solicitudinibus et anxietatibus vexatus, quae ipsi ab invidis, ingratis, perfidis et sceleratissimis hominibus conflatae fuerint. Multa iis surripuisse Olivarium, supra notatum est. Quodsi observationum illarum ad Melam utilitatem spectes, facile ex iis elucet sagacissima et acutissima mens Pintiani, et doctrina amplissima et exculta, etsi liberius saepe in auctorem grassatur, et quae prima specie magis adriderent, reponit, quae palatum fastidiret, extrudit, sic ut modo inserat, modo tollat, blandis modo, modo idoneis argumentis usus, cum nusquam codicis consulti vestigium cernatur, sine qua ope lubrica proceditur via, nisi alia vel invitum trahant. Gravius illum de cavendo eo intemperantiae vitio monuerat Sepulveda epistol. 3, 15. his verbis: „Quod in castigando P. Mela te occupatum esse scribis, gaudeo consiliumque probo — sed ut humaniter, quantum res patietur, tractes, te vehementer rogo — utque in eo castigando auctorem adhibeas Ciceronem, qui docet, omnem castigationem contumelia vacare debere; quod vereor equi-

dem, ut praeſtare poſſis in tanta ſeveritate, qui te ſexcenta loca in opere tam parvo vixque tot verba continente, corrigere profiteris. Erit igitur tuae prudentiae et gravitatis cavere, ne quid cupidius, ne quid ambitioſius feciſſe videaris, atque eo magis, quod iniuſtae caſtigationis contumelia ſolet in caſtigantem nonnunquam recidere." Eandem caſtigandi in eo libidinem notavit etiam epiſtol. 3, 19. Magni tamen iudicii virum recte eum adpellat Voſſius ad Melam 2, 1, 4. etſi diligentiam eius paſſim deſiderat Ciacconius, uti ad 1, 19, 6. Inde vero factum eſt, ut multa poſtea probarentur et exciperentur. Quam textus recenſionem ſecutus ſit, indagare non potui, cum in plerisque referat Vadianum, in aliis Olivarium, in quibusdam ignotam mihi editionem, Salmanticenſem forte 1498. 4. ante oculos habuiſſe videtur.

Io. Oporini, typographi, adnotationes in Pomp. Melam ſupra in editionibus indicavi ad an. 1576. Breves illae ſunt et tenues, nec niſi ſummas rerum adtingunt.

Petrus Io. Nunneſius, Valentinus, in epiſtola ad Schottum miſſa, disſeruerat de patria Melae, quam Mellariam fuiſſe ſtatuit, additis notis in prooemium atque duo priora capita libri primi, in quibus adhibuerat codicem mſctum et edit. Salmanticenſem 1498. 4. et diligentius de vera lectione ſenſuque verborum et geographica ratione quaeſivit. Repe-

titae illae ſunt in ed. A. Gronovii an. 1748. a p. 519. ad 545.

Petrus Ciacconius totum Melam explicavit notis criticis et philologicis ſat frugiferis, maxime ad cap. 9. libri 1. nam reliquae erant in margine ſcriptae et confuſae, quae cum in priori editione Abr. Gronovii a. 1722. minus accurate redditae eſſent et plene, in altera a. 1748. meliori ordine et diligentiori cura prodierunt. Commemorat ipſe Ciacconius duo potiſſimum codices a ſe ad diiudicandum textum conſultos, ex quibus ſaepe meliorem lectionem fingit, tertium etiam, raro tamen, adiungit, ut 3, 6. in. Propiori adpellatione ita eos deſignat, ut notet librum Latini Latinii, ut 1, 6, 1. ad verba *Iubae et Syphacis;* Fulvii Urſini, ut 3, 1, 1. ad verba *non alios aliosque;* denique ſuum, ut ad 1, 19, 5. ad verba *conditor Iaſo.* In ipſa verborum explicatione luculenta utitur brevitate et rerum apta intelligentia. Equidem repetii eas, quas exhibet editio A. Gronovii a. 1748.

Reſtant notae *Iacobi Perizonii*, apti et diligentis interpretis, et criticae et philologicae et geographicae, quibus Mela egregie adornatur et adiuvatur ad capp. 16. libri 1. quia morte obpreſſus conficere illas non potuit. Larga fuit ſubſidiorum copia, in quibus ſunt, praeter excerptas ab aliis lectiones variantes, ſeptem codices, Lipſienſis, ipſius et quinque Voſſiani, quibus acceſſerunt editiones multae veteres. Eas Obſervationibus miſcellaneis d'Or-

villio miserat Dukerus, adspersis etiam subinde suis. Nempe Perizonius editionem Schotti a se emendatam typographo exprimendam daturus erat, teste Dukero p. 893. in ed. A. Gronoviana 1748. in qua repetitae leguntur a pag. 883. ad 972. Videtur eas scripsisse post an. 1685. et ante an. 1696. uti coniici potest ex nota ad 1, 16. in.

Fuerunt praeterea viri eruditi alii, qui oblata scribendi obportunitate Melam explicare vel totum, vel praecipua eius capita tentarunt. Ex iis, quos novi, priori nomine adpellandus est *Io. Aug. Müller*, scholae Electoralis Misnensis nuper Rector meritissimus, qui nactus lectiones codicis Cibiniensis, cum antea in scholis publicis Melam exposuisset, prolusiones 18 edidit scholasticas ad habendas orationes inde ab a. 1789. ad an. 1802. quae conlectas illas opes publico usui committerent. Quae in iis sunt potiora et exstantiora, inde relata in meis notis adposui, omissis notis et facile obviis.

Aliquatenus Melam tractavit *Georg. Wilh. Kirschius*, scholae, quae Curiae Regnitianae floret, Rector. Hic enim an. 1784. in diatribis 2 scholasticis dedit Lectionis Gronov. et Reinold. in aliquot P. Melae locos σύγκρισιν, et a. 1791. de vera Africae figura secundum P. Melam contra Reinoldium disseruit.

Quae per libros sparsa obiiciuntur, vel ad viam quasi monendum viderunt viri docti, quatenus

in lectionis curfu conlegi, fuis locis digefta in notis dedi.

Reftant verfiones diverfis linguis editae. *Hifpanicam* fecit Ludovic. Tibaldus, Toletanus, regius chorographus, quam omnino fine mentione loci et anni memorat Fabricius Erneftii in bibl. Latina T. 2. p. 83. Ipfum titulum plenius indicat Antonius in bibl. Hifpana vetere T. 1. p. 52. fic: *La Geographia de P. Mela illuftrada con nombres modernos de lugares, montes, y rios* an. 1642. 8. Madrid. Qualis illa fit, dicere non habeo. Alteram, quae fervatur in Electorali bibliotheca Dresdenfi, ufu cognovi. Titulum praefert hunc: *Compendio Geographico i hiftorico de el orbe antiquo; defcripfcion de el fitio de la tierra efcripta por P. Mela — de la libreria de Don Jufepe Antonio Gonzalez de Salas — en Madrid* 1644. 4. Haec verfio, adfperfis fubinde uberioris explicationis gratia verbis fynonymis, preffius auctoris narrationem fequitur ex recenfione Schotti redditam. In margine Geographica adtingit, vel fenfum verborum breviter diiudicat, quod notis textum fubfequentibus uberius perfecit, in quibus tantum non femper Pintianum probat. Tandem adiecit 3 disputationes de caufis verfionis, de Geographia antiqua, de patria, aetate Melae et libri virtutibus. Aliquoties mentionem iniicit editionis Latinae, v. c. pag. 274. quae an prodierit, nefcio. Promittit enim p. 358. *fi el Segnor concede vida*, et quidem cum notis *de no menor novedad*, quales opes paffim in hac interpretatione iactat.

Italica ita infcribitur: *I tre libri del fito, forma e mifura del mondo di Pomponio Mela tradotti per Tommafo Porcacchi, in Venezia per Gabriele Giolito*, 1557. 8. Cf. Catalogo della libreria Capponi (Rom. 1747. 4.) p. 255. Raram eam effe, teftatur Ofmont in dictionaire typographique T. 1. p. 465. et Paitoni in bibl. degli autori antichi T. 2. p. 243. Equidem ne vidi quidem.

Aliam verfionem Italicam in bibliotheca Vaticana inter Ottobonianos codd. fervatam cod. chartac. 1779. in 8. indicavit Frider. Adelungius hoc titulo: *Pomponio Mela del Sito del Mondo tradotto di Latino in volgare Tofcano per Meffer Nicodemo Tagli Senefe al Magnifico et generofo Meffer Pier Francefco Borgherini Fiorentino*, MDLII.

Franco-Gallicam verfionem dedit *Fradin*, eamque comitem adiunxit Melae Latino, in editione eius a. 1804. facta, de qua fuo loco dictum eft. Liberior illa eft, nec preffius fequitur auctoris verba.

Anglia hanc tulit, ut narrat Ames in topographical antiquities p. 371. *The rare and fingular Work of Pompon Mela, that excellent and worthy Cofmographer, by John Charlrewood*, London 1590. 4. omiffo auctoris nomine, qui fuit *Arthur Golding*. Ego non vidi.

In Germanicam linguam transtulit *Io. Chrifti. Dietz* atquè infcripfit *Pomp. Mela drey Bücher von der Lage der Welt, Giefsen* 1774. 8. Dura multa habet

et aſpera a noſtrae linguae forma et colore aliena. In notis Cellarium fere reddit et nota plerumque adfert.

Explicatio numerorum in notis criticis.

N.	1.	indicat	ed. 1. ſ. l. et a. p. 60.
—	2.	—	ed. Mediolan. 1471. 4.
—	3.	—	— Venet. 1478. 4. per Pictorem.
—	4.	—	— Venet. 1478. 4. per Franciſcum renner.
—	5.	—	— Venet. 1482. 4.
—	6.	—	— ſ. l. et a. 4. Cf. p. 70. n. 11.
—	7.	—	— ſ. l. 1501. 4.
—	8.	—	— ſ. l. 1502. 4.
—	9.	—	— Pariſ. 1507. 4.
—	10.	—	— Wittemberg. 1509. 4.
—	11.	—	— Norimberg. 1511. 4.
—	12.	—	— Viennae 1512. 4.
—	13.	—	— Pariſ. 1513. 4.
—	14.	—	— Lipſiae ſ. a. 4.
—	15.	—	— Florent. 1517. 8.
—	16.	—	— Viennae 1518. f.
—	17.	—	— Venet. 1518. 8.
—	18.	—	— Viennae 1520. 4.
—	19.	—	— Lipſ. 1521. 4.
—	20.	—	— ſ. l. 1521. 16.
—	21.	—	— ſ. l. et a. Camertis.
—	22.	—	— Baſil. 1522. f.
—	23.	—	— Florent. 1526. 8.
—	24.	—	— Pariſ. 1532. 8.

N.	25.	indicat	ed.	Parif. 1536.	8.
—	26.	—	—	Bafil. 1538.	8.
—	27.	—	—	Parif. 1539.	8.
—	28.	—	—	Tubing. 1550.	8.
—	29.	—	—	Parif. 1561.	4.
—	30.	—	—	Bafil. 1564.	8.
—	31.	—	—	Parif. 1572.	4.
—	32.	—	—	Bafil. 1576.	8.
—	33.	—	—	Parif. 1577.	8.
—	34.	—	—	Auguft. Vindel. 1577.	8.
—	35.	—	—	Antwerp. 1582.	4.
—	36.	—	—	Roftochii 1591.	8.
—	37.	—	—	Bafil. 1595.	8.
—	38.	—	—	Lugd. 1609.	8.
—	39.	—	—	Hagae 1658.	4.
—	40.	—	—	Lugd. Bat. 1685.	8.
—	41.	—	—	— 1696.	8.
—	42.	—	—	— 1722.	8.
—	43.	—	—	Londini 1739.	4.
—	44.	—	—	Lugd. Bat. 1743.	12.
—	45.	—	—	— 1748.	8.
—	46.	—	—	Curiae Regnit. 1781.	8.

POMPONII MELAE

DE

SITU ORBIS

LIBER I.

POMPONII MELAE

DE

SITU ORBIS

LIBER I.

PROOEMIUM.

Orbis ſitum dicere adgredior, impeditum 1
opus, et facundiae minime capax; (conſtat
enim ſere gentium locorumque nominibus, et
eorum perplexo ſatis ordine, quem perſequi,
longa eſt magis, quam benigna materia) ve-
rum adſpici tamen cognoſcique digniſſimum,
et quod, ſi non ope ingenii orantis, at ipſa
ſui contemplatione pretium operae adtenden-
tium abſolvat. Dicam autem alias plura et 2
exactius: nunc ut quaeque erunt clariſſima et
ſtrictim. Ac primo quidem quae ſit forma
Totius, quae maximae Partes, quo ſingulae
modo ſint atque habiteutur, expediam; deinde
rurſus oras omnium et litora, ut intra extra-

que sunt, atque ut ea subit ac circumluit pelagus; additis, quae in natura regionum incolarumque memoranda sunt. Id quo facilius sciri possit atque accipi, paullo altius summa repetetur.

CAP. I.

De Mundo et partibus eius.

1 Omne igitur Hoc, quidquid est, cui Mundi Coelique nomen indidimus, unum id est, et uno ambitu se cunctaque amplectitur. Partibus differt; unde sol oritur, Oriens nuncupatur, aut Ortus: quo demergitur, Occidens, vel Occasus: qua decurrit, Meridies: ab ad-
2 versa parte, Septemtrio. Huius medio Terra sublimis cingitur undique Mari: eodemque in duo latera, quae Hemisphaeria nominantur, ab oriente divisa ad occasum, zonis quinque distinguitur. Mediam aestus infestat, frigus ultimas: reliquae habitabiles paria agunt anni tempora, verum non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius situs ob ardorem intercedentis plagae incognitus,
3 huius dicendus est. Haec ergo ab ortu porrecta ad occasum, et quia sic iacet, aliquanto, quam ubi latissima est, longior, ambitur omnis

oceano, quatuorque ex eo maria recipit; unum a ſeptemtrione, a meridie duo, quartum ab occaſu. Suis locis illa referentur.
Hoc primum anguſtum, nec amplius decem 4
milibus paſſuum patens, terras aperit atque intrat. Tum longe lateque diffuſum, abigit vaſte cedentia litora, iisdemque ex diverſo prope coëuntibus, adeo in artum agitur, ut minus mille paſſibus pateat. Inde ſe rurſus, ſed modice admodum, laxat: rurſusque etiam, quam fuit, artius exit in ſpatium. Quo cum eſt acceptum, ingens iterum et magno ſe extendit ambitu, et magnae paludi, ceterum exiguo ore, coniungitur. Id omne qua venit, quaque diſpergitur, uno vocabulo Noſtrum mare dicitur. Anguſtias introitumque ve- 5
nientis, nos Fretum, Graeci πορθμὸν, appellant. Qua diffunditur, alia aliis locis cognomina acceptat. Ubi primum ſe artat, Helleſpontus vocatur. Propontis, ubi expandit. Ubi iterum preſſit, Thracius Bosporus. Ubi iterum effundit, Pontus Euxinus. Qua paludi committitur, Cimmerius Bosporus. Palus ipſa, Maeotis. Hoc mari et duobus inclutis 6
amnibus, Tanai atque Nilo, in tres partes univerſa dividitur. Tanais a ſeptemtrione ad meridiem vergens, in mediam fere Maeotida

defluit: ex diverſo Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet a freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus; ab altero, Europen; [ad Nilum, Africam; ad Tanain, Europen.] Ultra quidquid eſt, Aſia eſt.

CAP. II.

Brevis Aſiae deſcriptio.

1 Tribus hanc e partibus tangit Oceanus, ita nominibus, ut locis differens. Eous ab oriente, a meridie Indicus, a ſeptemtrione Scythicus. Ipſa ingenti ac perpetua fronte verſa ad orientem, tantum ibi ſe in latitudinem effundit, quantum Europe et Africa, et quod inter ambas pelagus immiſſum eſt. Inde cum aliquatenus ſolida proceſſit, ex illo Oceano, quem Indicum diximus, Arabicum mare et Perſicum, ex Scythico Caſpium recipit: et ideo, qua recipit anguſtior, rurſus expanditur, et fit tam lata, quam fuerat. Deinde cum iam in ſuum finem aliarumque terrarum confinia devenit, media noſtris aequoribus excipitur; reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero
2 ad Tanain. Ora eius cum alveo Nili amnis ripis deſcendit in pelagus, et diu, ſicut illud incedit, ita ſua litora porrigit: deinde fit

venienti obviam, et primum ſe ingenti am-
bitu incurvat, poſt ſe ingenti fronte ad Hel-
lesponticum fretum extendit: ab eo iterum
obliqua ad Bosporum, iterumque ad Ponticum
latus curva, aditum Maeotidos transverſo mar-
gine adtingit: ipſam gremio ad Tanaim usque
complexa, fit ripa, qua Tanais eſt. In ea pri- 3
mos hominum ab oriente accipimus Indos,
et Seras, et Scythas. Seres media ferme Eoae
partis incolunt, Indi et *Scythae* ultima: ambo
late patentes, neque in hoc tantum pelagus
effuſi. Spectant enim etiam meridiem Indi,
oramque Indici maris (niſi quoad aeſtus in-
habitabilem efficiunt) diu continuis gentibus
occupant. Spectant et ſeptemtrionem Scythae,
ac litus Scythicum (niſi unde frigoribus ar-
centur) usque ad Caſpium ſinum poſſident.
Indis proxima eſt Ariane, deinde Aria, et 4
Cedroſis, et Perſis ad ſinum Perſicum. Hunc
populi Perſarum ambiunt, illum alterum
Arabes. Ab his, quod in Africam reſtat, Ae-
thiopum eſt. Illic Caſpiani Scythis proximi
ſinum Caſpium cingunt. Ultra Amazones,
ultraque eas Hyperborei eſſe memorantur.
Interiora terrarum multae variaeque gentes 5
habitant. Gandari et Paricani, et Bactri, Sug-
diani, Harmatotrophi, Comarae, Comani, Pa-

ropamisii, Dahae super Scythas Scytharumque deserta. At super Caspium sinum Chomari, Massagetae, Cadusii, Hyrcani, Iberi. Super Amazonas[1] et Hyperboreos Cimmerii, Zygi, Heniochoe, Gorgippi, Moschi, Cercetae, Toretae, Arimphaei,[2] atque, ubi in nostra maria tractus excedit, Matiani, Tibarani, et notiora iam nomina, Medi, Armenii, Commageni, Murrani, Veneti, Cappadoces, Gallograeci, Lycaones, Phryges, Pisidae, Isauri, Lydi, Syroci-
6 lices. Rursus ex his,[1] quae meridiem spectant, eaedem gentes interiora a litore tenent usque ad sinum Persicum. Super hunc sunt Parthi et Assyrii: super illum alterum Babylonii, et super Aethiopas Aegyptii. Ripis Nili amnis et mari proxima iidem Aegyptii possident. Deinde Arabia angusta fronte sequentia litora adtingit. Ab ea usque ad flexum illum, quem supra retulimus, Syria, et in ipso flexu, Cilicia: extra autem, Lycia et Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas usque ad Hellespontum. Ab eo Bithyni sunt ad Thracium Bosporum. Circa Pontum aliquot populi, alio alioque fine, uno omnes nomine Pontici. Ad lacum, Maeotici: ad Tanain, Sauromatae.

CAP. III.

Brevis Europae deſcriptio.

Europa terminos habet ab oriente Tanaim, 1
et Maeotida, et Pontum; a meridie reliqua
noſtri maris; ab occidente Atlanticum, a
ſeptemtrione Britannicum Oceanum. Ora eius
forma litorum a Tanai ad Hellespontum, qua
ripa eſt dicti amnis, qua flexum paludis ad
Pontum redigit, qua Propontidi et Helles-
ponto latere adiacet, contrariis litoribus Aſiae
non obpoſita modo, verum etiam ſimilis eſt.
Inde ad Fretum nunc vaſte retracta, nunc pro- 2
minens, tres maximos ſinus efficit, totidem-
que in altum ſe magnis frontibus evehit. Extra
Fretum ad occidentem inaequalis admodum,
praecipue media, procurrit: ad ſeptemtrio-
nem, niſi ubi ſemel iterumque grandi receſſu
abducitur, paene ut directo limite extenta eſt.
Mare, quod primo ſinu accipit, Aegaeum 3
dicitur: quod ſequenti, in ore, Ionium:
Hadriaticum, interius: quod ultimo, nos
Tuſcum, Graii Tyrrhenum perhibent. Gen- 4
tium prima eſt Scythia, alia quam dicta eſt,
a Tanai in media ferme Pontici lateris; hinc
in Aegaei partem pertinens Thracia Macedo-
niae adiungitur. Tum Graecia prominet, Ae-

gaeumque ab Ionio mari dirimit. Hadriatici latus Illyris occupat. Inter ipſum Hadriaticum et Tuſcum Italia procurrit. In Tuſco intimo Gallia eſt, ultra Hiſpania. Haec in occidentem, diuque etiam ad ſeptemtrionem, diverſis frontibus vergit. Deinde rurſus Gallia eſt, longe et a noſtris litoribus huc usque permiſſa. Ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Aſiam.

CAP. IV.

Brevis Africae deſcriptio.

1 Africa ab orientis parte Nilo terminata, pelago a ceteris, brevior eſt quidem, quam Europa, quia nec usquam Aſiae, et non totis huius litoribus obtenditur, longior tamen ipſa, quam latior, et, qua ad fluvium adtingit, latiſſima, utque inde procedit, ita, media praecipue, in iuga exſurgens, pergit incurva ad occaſum, faſtigatque ſe molliter: et ideo ex ſpatio paullatim adductior, ubi fini-
2 tur, ibi maxime anguſta eſt. Quantum incolitur, eximie fertilis: verum quod pleraque eius inculta, et, aut arenis ſterilibus obducta, aut ob ſitim coeli terrarumque deſerta ſunt, aut infeſtantur multo ac malefico genere ani-

malium, vaſta eſt magis, quam frequens. Mare, quo cingitur, a ſeptemtrione, Libycum; a meridie, Aethiopicum; ab occidente, Atlanticum dicimus. In ea parte, quae Libyco ad- 3
iacet, proxima Nilo provincia, quam Cyrenas vocant: dein, cui totius regionis vocabulo cognomen inditum eſt, Africa. Cetera Numidae et Mauri tenent: ſed Mauri et in Atlanticum pelagus expoſiti. Ultra Nigritae ſunt et Pharuſii usque ad Aethiopas. Hi et reliqua huius et totum latus, quod meridiem ſpectat, usque in Aſiae confinia poſſident. At ſuper 4
ea, quae Libyco mari adluuntur, Libyes Aegyptii ſunt, et Leucoaethiopes, et natio frequens multiplexque Gaetuli. Deinde late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, poſt Augilas et Troglodytas, et ultimos ad occaſum Atlantas audimus. Intra (ſi credere libet) vix iam homines magisque ſemiferi, Aegipanes, et Blemyae, et Gamphaſantes, et Satyri, ſine tectis ac ſedibus paſſim vagi, habent potius terras, quam habitant.

Haec ſumma noſtri orbis, hae maximae 5
partes, hae formae gentesque partium. Nunc exactius oras ſitusque dicturo inde eſt commo-

dissimum incipere, unde terras Nostrum pelagus ingreditur; et ab iis potissimum, quae influenti dextra sunt: deinde stringere litora ordine, quo iacent, peragratisque omnibus, quae mare adtingunt, legere etiam illa, quae cingit Oceanus; donec cursus incepti operis, intra extraque circumvectus Orbem, illuc, unde coeperit, redeat.

CAP. V.

Particularis Africae descriptio.

MAURETANIA.

1 Dictum est Atlanticum esse Oceanum, qui terras ab occidente contingeret. Hinc in Nostrum mare pergentibus, laeva Hispania, Mauretania dextra est; primae partes, illa Europae, haec Africae. Eius orae finis Mulucha: caput atque exordium est promontorium, quod Graeci Ἀμπελουσίαν, Afri aliter, sed idem significante vocabulo, adpellant.
2 In eo est specus Herculi sacer: et ultra specum Tinge, oppidum pervetus, ab Antaeo (ut ferunt) conditum. Exstat rei signum, parma elephantino tergori exsecta, ingens, et ob magnitudinem nulli nunc usuro habilis; quam

locorum accolae ab illo gestatam pro vero habent traduntque, et inde eximie colunt. Deinde est mons praealtus, ei, quem ex ad- 3
verso Hispania adtollit, obiectus: hunc Abylam, illum Calpen vocant, Columnas Herculis utrumque. Addit fama nomini fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium Oceanum, ad quae nunc inundat, admissum. Hinc iam mare latius funditur, submotasque vastius terras magno impetu inflectit. Ceterum regio ignobilis, et 4
vix quidquam illustre sortita, parvis oppidis habitatur, parva flumina emittit, solo, quam viris, melior, et segnitia gentis obscura. Ex 5
iis tamen, quae commemorare non piget, montes sunt alti, qui continenter et quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum septem, ob similitudinem Fratres nuncupantur. Tamuada, fluvius, et Rusgada, et Siga, parvae urbes; et portus, cui Magno est cognomen ob spatium. Mulucha ille, quem diximus, amnis est, nunc gentium, olim regnorum quoque terminus, Bocchi Iugurthaeque.

CAP. VI.

NUMIDIA.

1 Ab eo Numidia ad ripas expofita fluminis Ampfaci, fpatio quidem, quam Mauretania, anguftior eft, verum et culta magis et ditior. Urbium, quas habet, maximae funt, Cirta procul a mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus; et, Syphacis cum foret, opulentiffima. Iol ad mare, aliquando ignobilis; nunc, quia Iubae regia fuit, et, quod Caefarea vocitatur, illuftris. Citra hanc (nam in medio ferme litore fita eft) Cartinna et Arfinna funt oppida, et Quiza caftellum, et Laturus finus, et Sardabale fluvius. Ultra, Monumentum commune regiae gentis; deinde Icofium et Ruthifia urbes, et fluentes inter eas Savus et Nabar, aliaque, quae taceri nul-
2 lum rerum famaeve dispendium eft. Interius, et longe fatis a litore (fi fidem res capit) mirum ad modum, fpinae pifcium, muricum oftrearumque fragmenta, faxa adtrita (uti folent) fluctibus, et non differentia marinis, infixae cautibus ancorae, et alia eiusmodi figna atque veftigia effufi olim usque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus effe invenirique narrantur.

CAP. VII.

Africa proprie dicta.

Regio, quae sequitur a promontorio Me- 1
tagonio ad aras Philaenorum, proprie nomen Africae usurpat. In ea sunt oppida, Hippo Regius, et Rusicade, et Thabraca. Dein tria 2
promontoria, Candidum, Apollinis, Mercurii, vaste proiecta in altum, duos grandes sinus efficiunt. Hipponensem vocant proximum ab Hippone Diarrhyto, quod litori eius adpositum est. In altero sunt castra Laelia, castra Cornelia, flumen Bagrada, urbes Utica et Carthago, ambae inclutae, ambae a Phoenicibus conditae: illa fato Catonis insignis, haec suo; nunc populi Romani colonia, olim imperii eius pertinax aemula; iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tamen priorum excidio rerum, quam ope praesentium clarior. Hadrumetum, Leptis, Clupea, Macomades, Thenae, Neapolis hinc ad Syrtim adiacent, ut inter ignobilia celeberrimae. Syrtis sinus 3
est centum fere millia passuum, qua mare accipit, patens; trecenta, qua cingit: verum importuosus atque atrox, et ob vadorum frequentium brevia, magisque etiam ob alternos motus pelagi adfluentis ac refluentis infestus.

4 Super hunc ingens palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis: unde et Minervae cognomen inditum est, ut incolae arbitrantur, ibi genitae: faciuntque ei fabulae aliquam fidem, quod, quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant.
5 Ultra est Oea oppidum, et Cinyps fluvius per uberrima arva decidens: tum Leptis altera et Syrtis, nomine atque ingenio par priori; ceterum altero fere spatio, qua dehiscit, quaque flexum agit, amplior. Eius promontorium est Borion, ab eoque incipiens ora, quam Lotophagi tenuisse dicuntur, usque ad Phycunta (et id promontorium est) importuoso litore pertinet.
6 Arae ipsae nomen ex Philaenis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos missi Carthagine ad dirimendum conditione bellum, diu iam de finibus, et cum magnis amborum cladibus gestum; postquam in eo, quod convenerat, non manebatur, ut, ubi legati concurrerent, certo tempore utrimque dimissi, ibi termini statuerentur; pacti de integro, ut, quidquid citra esset, popularibus cederet (mirum et memoria dignissimum facinus!) hic se vivos obrui pertulerunt.

CAP. VIII.

Cyrenaica.

Inde ad Catabathmon Cyrenaica provincia 1
est; in eaque sunt, Hammonis oraculum, fidei inclutae: et fons, quem Solis appellant: et rupes quaedam Austro sacra. Haec cum hominum manu adtingitur, ille immodicus exsurgit, arenasque quasi maria agens, sic saevit, ut fluctibus. Fons media nocte fervet, mox et paullatim tepescens, fit luce frigidus; tunc ut sol surgit, ita subinde frigidior, per meridiem maxime riget: sumit dein tepores iterum; et prima nocte calidus, atque, ut illa procedit, ita calidior, rursus cum est media, perfervet. In litore promontoria sunt Zephy- 2
rion et Naustathmos, portus Paraetonius, urbes Hesperia, Apollonia, Ptolemais, Arsinoë, atque (unde terris nomen est) ipsa Cyrene. Catabathmos, vallis devexa in Aegyptum, finit Africam. Orae sic habitantur, ad nostrum 3
maxime ritum moratis cultoribus, nisi quod quidam linguis differunt, et cultu Deum, quos patrios servant, ac patrio more venerantur. Proximis nullae quidem urbes stant, tamen domicilia sunt, quae mapalia adpellantur. Victus asper et munditiis carens. Primores

ſagis velantur; vulgus beſtiarum pecudum-
que pellibus. Humi quies epulaeque capiun-
tur. Vaſa ligno fiunt, aut cortice. Potus eſt
lac ſuccusque baccarum. Cibus eſt caro, plu-
rimum ferina: nam gregibus, (quia id ſolum
4 opimum eſt) quod poteſt, parcitur. Interio-
res etiam incultius, ſequuntur vagi pecora:
utque a pabulo ducta ſunt, ita ſe ac tuguria
ſua promovent: atque, ubi dies deficit, ibi
noctem agunt. Quanquam, in familias paſſim
et ſine lege diſperſi, nihil in commune con-
ſultant: tamen, quia ſingulis aliquot ſimul
coniuges, et plures ob id liberi agnatique ſunt,
5 nusquam pauci. Ex his, qui ultra deſerta
eſſe memorantur, Atlantes ſolem exſecrantur,
et dum oritur, et dum occidit, ut ipſis agris-
que peſtiferum. Nomina ſinguli non habent:
non veſcuntur animalibus: neque illis in
quiete, qualia ceteris mortalibus, viſere datur.
6 Troglodytae, nullarum opum domini, ſtri-
dent magis, quam loquuntur, ſpecus ſubeunt,
7 aluntur que ſerpentibus. Apud Garamantas
etiam armenta ſunt, eaque obliqua cervice
paſcuntur; nam pronis directa in humum
cornua officiunt. Nulli certa uxor eſt. Ex
his, qui tam confuſo parentum coitu paſſim
incertique naſcuntur, quos pro ſuis colant,

formae ſimilitudine agnoſcunt. Augilae manes tantum Deos putant; per eos deierant; eos, ut oracula, conſulunt: precatique, quae volunt, ubi tumulis incubuere, pro reſponſis ferunt ſomnia. Feminis eorum ſolemne eſt, nocte, qua nubunt, omnium ſtupro patere, qui cum munere advenerint: et tum, cum plurimis concubuiſſe, maximum decus; in reliquum pudicitia inſignis eſt. Nudi ſunt Gamphaſantes, armorumque omnium ignari: nec vitare ſciunt tela, nec iacere: ideoque obvios fugiunt, neque aliorum, quam quibus idem ingenii eſt, aut congreſſus, aut colloquia patiuntur. Blemyis capita abſunt, vultus in pectore eſt: Satyris, praeter effigiem, nihil humani. Aegipanum, quae celebratur, ea forma eſt. Haec de Africa.

8 … 9 … 10

CAP. IX.

Particularis Aſiae deſcriptio.

AEGYPTUS.

1 Aſiae prima pars Aegyptus inter Catabathmon et Arabas; ab hoc litore penitus immiſſa, donec Aethiopiam dorſo contingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrium, mire

tamen fertilis, et hominum aliorumque animalium perfecunda generatrix. Nilus efficit, amnium, in Noſtrum mare permeantium, maxi-
2 mus. Hic ex deſertis Africae miſſus, nec ſtatim navigari facilis, nec ſtatim Nilus eſt: et cum diu ſimplex ſaevusque deſcendit, circa Meroën, late patentem inſulam, in Aethiopiam diffunditur, alteraque parte Aſtabores, altera Aſtape dictus eſt. Ubi rurſus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim aſper, partim navigia patiens, in immanem lacum devenit: ex quo praecipiti impetu egreſſus, et Tachompſo, alteram inſulam, amplexus, usque ad Elephantinen, urbem Aegyptiam, atrox adhuc fervensque decurrit. Tum demum placidior et iam bene navigabilis, primum iuxta Cercaſorum oppidum triplex eſſe incipit. Deinde iterum iterumque diviſus ad Delta et ad Melin, it per omnem Aegyptum vagus atque diſperſus: ſeptemque in ora ſe ſcindens, ſin-
3 gulis tamen grandis, evolvitur. Non pererrat autem tantum eam, ſed aeſtivo ſidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque, ut praeter id, quod ſcatet piſcibus, quod hippopotamos crocodilosque, vaſtas belluas, gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipſaque humo vitalia

effingat. Hoc eo manifestum est, quod, ubi sedavit diluvia, ac se sibi reddidit, per humentes campos quaedam nondum perfecta animalia, sed tunc primum accipientia spiritum, et ex parte iam formata, ex parte adhuc terrena, visuntur. Crescit porro, sive quod 4
solutae magnis aestibus nives, ex immanibus Aethiopiae iugis, largius, quam ripis accipi queant, defluunt: sive quod sol hieme terris propior, et ob id fontem eius minuens, tunc altius abit, finitque integrum, et ut est plenissimus, surgere: sive quod per ea tempora flantes Etesiae, aut actas a septemtrione in meridiem nubes super principia eius imbre praecipitant; aut venienti obvii adverso spiritu cursum descendentis impediunt, aut arenis, quas cum fluctibus litori adplicant, ostia obducunt: fitque maior, vel quod nihil ex semet amittit; vel quod plus, quam solet, accipit; vel quod minus, quam debet, emittit. Quod si est alter Orbis, suntque obpositi nobis a meridie Antichthones; ne illud quidem a vero nimium abscesserit, in illis terris ortum amnem, ubi subter maria caeco alveo penetraverit, in Nostris rursus emergere, et hac re solstitio accrescere, quod tunc hiems sit, unde oritur. Alia quoque in his terris mira 5

ſunt. In quodam lacu Chemmis inſula, lucos
ſilvasque et Apollinis grande ſuſtinens tem-
plum, natat, et, quocunque venti agunt, pel-
litur. Pyramides tricenum pedum lapidibus
exſtructae; quarum maxima (tres namque
ſunt) quatuor fere ſoli iugera ſua ſede occu-
pat, totidem in altitudinem erigitur. Moeris,
aliquando campus, nunc lacus, viginti milia
paſſuum in circuitum patens, altior, quam ad
navigandum magnis onuſtisque navibus ſatis
eſt. Pſammetichi opus Labyrinthus, domos
ter mile et regias duodecim pepetuo parietis
ambitu amplexus, marmore exſtructus ac
tectus, unum in ſe deſcenſum habet, intus
paene innumerabiles vias, multis ambagibus
huc et illuc remeantibus, ſed continuo am-
fractu, et ſaepe revocatis porticibus ancipi-
tes: quibus ſubinde alium ſuper alios orbem
agentibus, et ſubinde tantum redeunte flexu,
quantum proceſſerat, magno et explicabili ta-
6 men errore perplexus eſt. Cultores regionum
multo aliter a ceteris agunt. Mortuos limo
obliti plangunt: nec cremare, aut fodere fas
putant, verum arte medicatos intra penetralia
collocant. Suis literis perverſe utuntur. Lu-
tum inter manus, farinam calcibus ſubigunt.
Forum ac negotia feminae, viri penſa ac

domos currunt; onera illae humeris, hi capitibus accipiunt: parentes cum egent, illis necesse est, his liberum alere. Cibos palam et extra tecta sua capiunt: obscoena intimis aedium reddunt. Coluunt effigies multorum 7
animalium, atque ipsa magis animalia: sed alii alia: adeo ut quaedam eorum, etiam per imprudentiam, interemisse, capital sit: et, ubi morbo aut forte exstincta sint, sepelire ac lugere solenne sit: Apis populorum omnium numen est; bos niger, certis maculis insignis, et cauda linguaque dissimilis aliorum. Raro nascitur, nec coitu pecudis, (ut aiunt) sed divinitus et coelesti igne conceptus; diesque, quo gignitur, genti maxime festus est. Ipsi 8
vetustissimi (ut praedicant) hominum, trecentos et triginta reges ante Amasin, et supra tredecim milium annorum aetates, certis annalibus referunt, mandatumque literis servant, dum Aegyptii sunt, quater cursus suos vertisse sidera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur. Viginti milia urbium 9
Amasi regnante habitarunt, et nunc multas habitant. Earum clarissimae, procul a mari, Sais, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantine, et Thebae, uti quae (ut Homeri dictum est) centum portas, sive (ut alii aiunt) centum

aulas habeat, totidem olim principum domos, solitasque singulas, ubi negotium exegerat, dena armatorum milia effundere: in litore Alexandria Africae contermina, Pelusium Arabiae. Ipsas oras secant Canopicum, Bolbiticum, Sebennyticum, Pathmeticum, Mendesium, Catapytstum, Pelusiacum, Nili ostia.

CAP. X.

ARABIA.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet; sed illic magis laeta et ditior, ture atque odoribus abundat: hic, nisi qua Casio monte adtollitur, plana et sterilis, portum admittit Azotum, suarum mercium emporium; qua in altum abit, adeo edita, ut ex summo vertice a quarta vigilia ortum solis ostendat.

CAP. XI.

SYRIA.

1. Syria late litora tenet, terrasque etiam latius introrsus, aliis aliisque nuncupata nominibus; nam et Coele dicitur, et Mesopotamia, et Damascene, et Adiabene, et Baby-

lonia, et Iudaea, et Commagene. Hic Pa- 2
laeſtine eſt, qua tangit Arabas: tum Phoenice; et ubi ſe Ciliciae committit, Antiochia; olim ac diu potens, ſed cum eam regno Semiramis tenuit, longe potentiſſima. Operibus certe eius inſignia multa ſunt: duo maxime excellunt; conſtituta urbs mirae magnitudinis Babylon, ac ſiccis olim regionibus Euphrates et Tigris immiſſi. Ceterum in Palae- 3
ſtina eſt ingens et munita admodum Gaza; (ſic Perſae aerarium vocant: et inde nomen eſt, quod, cum Cambyſes armis Aegyptum peteret, huc belli et opes et pecuniam intulerat,) eſt non minor Aſcalon; eſt Iope, ante diluvium (ut ferunt) condita; ubi Cephea regnaſſe eo ſigno accolae affirmant, quod titulum eius, fratrisque Phinei, veteres quaedam arae cum religione plurima retinent: quin etiam rei celebratae carminibus ac fabulis, ſervatae a Perſeo Andromedae clarum, veſtigium marinae belluae oſſa immania oſtentant.

CAP. XII.

PHOENICE.

1 Phoenicen illuſtravere Phoenices, ſollers
hominum genus, et ad belli pacisque munia
eximium: literas et literarum operas, alias-
que etiam artes, maria navibus adire, claſſe
confligere, imperitare gentibus, regnum prae-
2 liumque commenti. In ea eſt Tyros, ali-
quando inſula, nunc adnexa terris deficit,
quod ab impugnante quondam Alexandro
iacta opera vici tenent. Ulterior et adhuc
opulenta Sidon, antequam a Perſis caperetur,
3 maritimarum urbium maxima. Ab ea ad pro-
montorium Euproſopon duo ſunt oppida,
Byblos et Botrys: ultra tria fuerunt, ſingulis
inter ſe ſtadiis diſtantia; locus ex numero
Tripolis dicitur: tum Simyra caſtellum, et
4 urbs non obſcura Marathos. Inde iam non
obliqua pelago, ſed adverſa adiacens Aſia,
grandem ſinum inflexo tractu litoris accipit.
Populi dites circumſident; ſitus efficit: quia
regio fertilis crebris et navigabilibus alveis
fluminum pervia, diverſas opes maris atque
terrarum facili commercio permutat ac miſcet.
5 In eo prima eſt reliqua pars Syriae, cui An-
tiochiae cognomen additur: et in ora eius

urbes, Seleucia, Paltos, Berytos, Laodicea, Rhosos; amnesque, qui inter eas eunt, Lycos, et Baudos, et Orontes: tum mons Amanus, et ab eo statim Myriandros et Cilices.

CAP. XIII.

CILICIA.

1 At in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis, fusorum ab Alexandro Persarum fugientisque Darii spectator ac testis: nunc ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris Isso fuit; et hac re sinus Issicus dicitur. Procul inde Ammodes promontorium inter Pyramum Cydnumque fluvios iacet. Pyramus Isso propior Mallon praeterfluit: Cydnus ultra per Tarsum exit. Deinde 2 urbs est olim a Rhodiis Argivisque, post piratis, Pompeio adsignante, possessa; nunc Pompeiopolis, tunc Soloë: iuxta in parvo tumulo Arati poëtae monumentum; ideo referendum, quia ignotum, quam ob causam, iacta in id saxa dissiliant. Non longe hinc Corycos oppidum portu saloque incingitur; angusto tergore continenti adnexum. Supra 3 Specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, ac, supra quam ut describi facile possit,

eximius. Grandi namque hiatu patens, montem litori adpositum, et decem stadiorum clivo satis arduum, ex summo statim vertice aperit. Tunc alte demissus, et quantum demittitur, amplior, viret lucis pendentibus undique, et totum se nemoroso laterum orbe complectitur: adeo mirificus ac pulcher, ut mentes accedentium primo adspectu consternat; ubi contemplari duravere, non satiet. Unus in eum descensus est, angustus, asper, quingentorum et mile passuum, per amoenas umbras et opaca silvae quiddam agreste resonantis, rivis hinc atque illinc fluitantibus. Ubi ad ima perventum est, rursum Specus alter aperitur, ob alia dicendus. Terret ingredientes sonitu cymbalorum, divinitus et magno fragore crepitantium. Deinde aliquamdiu perspicuus, mox, et quo magis subitur, obscurior, ducit ausos penitus, alteque quasi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fonte se extollens, tantummodo se ostendit, et, ubi magnum impetum brevi alveo traxit, iterum demersus absconditur. Intra spatium est, magis, quam ut progredi quispiam ausit, horribile, et ideo incognitum. Totus autem augustus et vere sacer, habitarique a Diis et dignus et creditus, nihil non

memorabile, et quasi cum aliquo numine se ostentat. Alius ultra est, quem Typhoneum 4
vocant, ore angusto, et multum (ut experti tradidere) pressus, et ob id assidua nocte suffusus, neque unquam perspici facilis: sed, quia aliquando cubile Typhonis fuit, et quia nunc demissa in se confestim exanimat, natura fabulaque memorandus. Duo deinde promontoria sunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis, et quod Ciliciam a Pamphylia distinguit, Anemurium: interque ea Celenderis et Nagidos, Samiorum coloniae; sed Celenderis Sarpedoni propior.

CAP. XIV.

PAMPHYLIA.

In Pamphylia est Melas, navigabilis flu- 1
vius; oppidum Sida; alter fluvius Eurymedon. Magna apud eum Cimonis, Atheniensium ducis, adversus Phoenicas et Persas navalis pugna atque victoria fuit. Mare, quo pugnatum est, ex edito admodum colle prospectat Aspendos, quam Argivi condiderant, possedere finitimi. Deinde alii duo validissimi 2
fluvii, Cestros et Catarrhactes: Cestros navigari facilis; hic, quia se praecipitat, ita dictus.

Inter eos Perga eſt oppidum, et Dianae, quam ab oppido Pergaeam vocant, templum. Trans eosdem mons Sardemiſos, et Phaſelis, a Mopſo condita, finis Pamphyliae.

CAP. XV.

LYCIA.

1 Lycia continuo, cognominata a Lyco rege, Pandionis filio, atque (ut ferunt) infeſtata olim Chimaerae ignibus, Sidae portu et Tauri
2 promontorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois litoribus exſurgens, vaſte ſatis adtollitur: dein dextro latere ad ſeptemtrionem, ſiniſtro ad meridiem verſus, it in occidentem rectus et perpetuo iugo; magnarumque gentium, qua dorſum agit, terminus, ubi terras diremit, exit in pelagus. Idem autem, et totus ut dictus eſt, dicitur etiam, qua ſpectat orientem: deinde Hemodes, et Caucaſus, et Paropamiſus, tum Caſpiae pylae, Niphates, Armeniae pylae, et, ubi iam Noſtra
3 maria contingit, Taurus iterum. Poſt eius promontorium flumen eſt Limyra, et eodem nomine civitas: atque ut multa oppida, ſic praeter Pataram non illuſtria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus

et oraculi fide Delphico ſimile. Ultra eſt Xanthus flumen, et Xanthos oppidum, mons Cragus, et, quae Lyciam finit, urbs Telmeſſos.

CAP. XVI.

CARIA.

Caria ſequitur. Habitant incertae originis, 1 (alii indigenas, ſunt qui Pelasgos, quidam Cretas exiſtimant) genus usque eo quondam armorum pugnaeque amans, ut aliena etiam bella mercedibus agerent. Hic caſtella ſunt aliquot: dein promontoria duo, Pedalion et Crya, et ſecundum Calbim amnem Caunus oppidum, valetudine habitantium infame. Inde ad Halicarnaſſon haec iacent: Rhodio- 2 rum aliquot coloniae; portus duo, Gelos, et, cui ex urbe, quam amplectitur, Tiſanuſa cognomen eſt; inter eos oppidum Larumna, et Pandion collis, in mare emiſſus: tum tres ex ordine ſinus, Tymnias, Schoenus, Bubaſſius; Tymniae promontorium Aphrodiſium eſt, Schoenus ambit Hylam, Bubaſſius Cyon. Tum Cnidus in cornu paene inſulae, interque eam et Ceramicum ſinum in receſſu poſita Euthanae. Halicarnaſſos Argivorum colonia eſt,

et cur memoranda ſit, praeter conditorem, Mauſoleum efficit, regis Mauſoli monumentum, unum de miraculis ſeptem, Artemiſiae opus. Trans Halicarnaſſon illa ſunt: litus Leuca, urbes Myndos, Caryanda, Neapolis, ſinus Iaſius et Baſilicus. In Iaſio eſt Bargylos.

CAP. XVII.

IONIA.

1 Poſt Baſilicum Ionia aliquot ſe ambagibus ſinuat: et primum a Poſideo promontorio flexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidae, nunc Didymei; Miletum, urbem quondam Ioniae totius belli pacisque artibus principem, patriam Thaletis
2 aſtrologi, et Timothei muſici, et Anaximandri phyſici, aliorumque civium inclutis ingeniis merito inclutam, ubicunque Ioniam vocant: urbem Hippum, amnis Maeandri exitu; Latmum montem, Endymionis, a Luna
2 (ut ferunt) adamati, fabula nobilem. Dein rurſus inflexa cingit urbem Prienen, et Gaeſi fluminis oſtium: moxque ut maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi eſt Panionium, ſacra regio, et ob id eo nomine adpellata, quod eam communiter Iones colunt: ibi a

fugitivis, ut aiunt, condita (nomen famae
adnuit) Phygela: ibi Ephesus, et Dianae cla-
rissimum templum, quod Amazones, Asia
potitae, consecrasse traduntur: ibi Caystros
amnis: ibi Lebedos, Clariique Apollinis fa-
num, quod Manto, Tiresiae filia, fugiens
victores Thebanorum Epigonos, et Colophon,
quam Mopsus, eiusdem Mantus filius, statuit.
At promontorium, quo sinus clauditur, quod 3
altera parte alium, quem Smyrnaeum vocant,
efficit, angustisque cervicibus reliqua exten-
dit in latius, abit in paene insulae faciem.
Super angustias, hinc Teos, illinc Clazome-
nae, qua terga agunt, confinio adnexae muri,
diversis frontibus diversa maria prospectant.
In ipsa paene insula est Coryna. In sinu Smyr-
naeo est Hermus amnis, et urbs Leuca: extra
Phocaea, Ioniae ultima.

CAP. XVIII.

AEOLIS.

Proxima regio, ex quo ab Aeoliis incoli 1
coepit, Aeolis facta, ante Mysia, et, qua
Hellespontum adtingit, Troianis possidentibus,
Troas fuit. Primam urbium a Myrino con-
ditore Myrinam vocant: sequentem Pelops

ſtatuit, victo Oenomao reverſus ex Graecia; Cymen nominavit, pulſis, qui habitarant, dux Amazonum Cyme. Supra Caicus inter Elaeam decurrit et Pitanen, illam, quae Arceſilan tulit, nihil adfirmantis Academiae clariſſimum anti-
2 ſtitem. Tum in promontorio eſt Cana oppidum: quod praetervectos ſinus excipit, non promtus, ſed longe ac molliter flexus, retrahensque paullatim oras usque ad ima montis Idae. Is primo parvis urbibus adſperſus eſt, quarum clariſſima eſt Ciſthena. Gremio interiore campus, Thebe nomine, Adramytion, Aſtyra, Chryſam, oppida, eodem, quo dicta ſunt, ordine adiacentia, continet; in altero latere Antandrum. Duplex cauſa nominis iactatur. Alii Aſcanium, Aeneae filium, cum ibi regnaret, captum a Pelasgis, ea ſe redemiſſe commemorant: alii ab his putant conditam, quos ex Andro inſula vis et ſeditio exegerat. Hinc hi Antandrum, quaſi pro
3 Andro, illi quaſi pro viro accipi volunt. Sequens tractus tangit Gargara et Aſſon, Aeoliorum colonias. Tum ſinus alter, Ἀχαιῶν λιμὴν, non longe ab Ilio litora incurvat, urbe bello excidioque clariſſima. Hic Sigeum fuit oppidum; hic Achivorum fuit bellantium ſtatio. Huc ab Idaeo monte demiſſus Scamander exit,

et Simois, fama, quam natura, maiora flumina. Ipſe mons vetere Divarum certamine 4
et iudicio Paridis memoratus, orientem ſolem aliter, quam in aliis terris ſolet adſpici, oſtentat. Namque ex ſummo vertice eius ſpeculantibus, paene a media nocte ſpargi ignes paſſimque micare, et, ut lux adpropinquat, ita coire ac ſe coniungere videntur, donec magis magisque collecti, pauciores ſubinde et una ad poſtremum flamma ardeant. Ea cum diu clara et incendio ſimilis effulſit, cogit ſe ac rotundat, et fit ingens globus. Diu is quoque grandis et terris adnexus adparet: deinde paullatim decreſcens, et quanto decreſcit, eo clarior fugat noviſſime noctem, et cum die iam ſol factus, adtollitur. Extra 5
ſinum ſunt Rhoetea litora, Rhoeteo et Dardania claris urbibus; Aiacis tamen ſepulcro maxime illuſtria. Ab his fit artius mare, nec iam adluit terras, ſed rurſus dividens, anguſto Helleſponti freto litus obvium findit, facitque, ut iterum terrae, qua fluit, latera ſint.

CAP. XIX.

Bithynia, Paphlagonia, aliaeque Ponticae et Maeoticae gentes in ora Aſiatica.

1 Interius Bithyni ſunt et Mariandyni: in ora Graiae urbes, Abydos, et Lampſacum, et Parion, et Priapos. Abydos magni quondam amoris commercio inſignis eſt. Lampſacum, Phocaeis adpellantibus, nomen ex eo traxit, quod conſulentibus, in quasnam terras potiſſimum tenderent, reſponſum erat, ubi pri-
2 mum fulſiſſet, ibi ſedem capeſſere. Tum rurſus fit apertius mare, Propontis. In id Granicus effunditur, qua primum inter Perſas et Alexandrum pugna fuit nobilis. Trans amnem ſedet in cervice paene inſulae Cyzicum: nomen Cyzicus indidit, quem a Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fuſum acie caeſumque accepimus: poſt Placia et Scylace, parvae Pelasgorum coloniae, quibus a tergo imminet mons Olympus (ut incolae
3 vocant) Myſius. Is flumen Rhyndacum in ea, quae ſequuntur, emittit. Circa angues naſcuntur immanes; neque ob magnitudinem modo, ſed ob id etiam mirabiles, quod, ubi in alveum eius aeſtus ſolemque fugerunt, emergunt atque hiant, ſupervolantesque aves,

quamvis alte et perniciter ferantur, abſorbent.
Trans Rhyndacum eſt Daſcylos, et, quam
Colophonii collocavere, Myrlea. Duo ſunt 4
inde modici ſinus. Alter ſine nomine Cion
amplectitur, Phrygiae haud longe iacentis
opportuniſſimum emporium: alter Olbianos
in promontorio fert Neptuni fanum, in gre-
mio Aſtacon, a Megarenſibus conditam. De- 5
inde propiores terrae iterum iacent, exituri-
que in Pontum pelagi canalis anguſtior Euro-
pam ab Aſia ſtadiis quinque diſterminat,
Thracius (ut dictum eſt) Boſporus. Ipſis in
faucibus oppidum, in ore templum eſt: op-
pidi nomen Calchedon, auctor Archias, Me-
garenſium princeps; templi numen Iupiter,
conditor Iaſo. Hic iam ſeſe ingens Pontus 6
aperit: niſi qua promontoria ſunt, hinc atque
illinc longo rectoque limite extentus, ſinuatus
cetera; ſed quia contra minus, quam ad lae-
vam et dextram abſcedit, mollibusque faſti-
giis, donec anguſtos utrimque angulos faciat,
inflectitur, ad formam Scythici arcus maxime
incurvus: brevis, atrox, nebuloſus, raris
ſtationibus, non molli neque arenoſo circum-
datus litore, vicinus aquilonibus, et, quia
non profundus eſt, fluctuoſus atque fervens:
olim ex colentium ſaevo admodum ingenio

Axenus, post commercio aliarum gentium
mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus.
7 In eo primum Mariandyni urbem habitant,
ab Argivo (ut ferunt) Hercule datam. Heraclea vocitatur: id famae fidem adiicit. Iuxta
specus est, Acherusia, ad Manes (ut aiunt)
pervius, atque inde extractum Cerberum exi-
8 stimant. Tum Tios oppidum, Milesiorum
quondam colonia, sed iam soli gentisque Paphlagonum: quorum in litoribus paene mediis promontorium est Carambis; citra Parthenius amnis, urbesque Sesamus et Cromnos,
et a Cytisoro, Phrixi filio, posita Cytorus;
tum Cinolis, Anticinolis, et, quae Paphlago-
9 niam finit, Armene. Chalybes proximi clarissimas habent Amison et Sinopen, Cynici
Diogenis patriam, amnes Halyn et Thermodonta. Secundum Halyn urbs est Lycasto:
ad Thermodonta campus. In eo fuit Themiscyrium oppidum: fuere et Amazonum castra;
10 ideo Amazonium vocant. Tibareni Chalybas
adtingunt, quibus in lusu risuque summum
bonum est. Ultra [Carambin] Mosyni turres ligneas subeunt, notis corpus omne persignant, propatulo vescuntur, promisce concumbunt et palam: reges suffragio deligunt,
vinculisque et artissima custodia tenent, atque,

ubi culpam prave quid imperando meruere, inedia diei totius adficiunt: ceterum asperi, inculti, pernoxii adpulsis. Dein minus feri 11
(verum et hi inconditis moribus) Macrocephali, Becheri, Buzeri: rarae urbes; Cerasus et Trapezus maxime illustres. Inde is locus 12
est, ubi finem ductus a Bosporo tractus accipit; atque inde se in sinu adversi litoris flexus adtollens angustissimum Ponti facit angulum. Hic sunt Colchi; huc Phasis erumpit; hic eodem nomine, quo amnis est, a Themistagora Milesio deductum oppidum, hic Phrixi templum, et lucus, fabula vetere pellis aureae nobilis. Hinc orti montes longo se iugo, et 13
donec Rhipaeis coniungantur, exporrigunt; qui altera parte in Euxinum et Maeotida et Tanain, altera in Caspium pelagus obversi, Ceraunii dicuntur; iidem aliubi Taurici, Moschici, Amazonici, Caspii, Coraxici, Caucasii; ut aliis aliisve adpositi gentibus, ita aliis aliisque dicti nominibus. At in primo 14
flexu iam curvi litoris oppidum est, quod Graeci mercatores constituisse, et (quia, cum caeca tempestate agerentur, ignaris, quae terra esset, cycni vox notam dederat) Cycnum adpellasse dicuntur. Reliqua eius ferae incultaeque gentes, vasto mari adsidentes, tenent,

Melanchlaeni, Serri, Siraces, Colici, Coraxi,
Phthirophagi, Heniochi, Achaei, Cercetici,
et iam in confinio Maeotidis Sindones. In
Heniochorum finibus Dioscorias, a Castore
et Polluce, Pontum cum Iasone ingressis;
Sindos in Sindonum ab ipsis terrarum culto-
15 ribus condita est. Obliqua tunc regio, et in
latum modice patens, inter Pontum Paludem-
que ad Bosporum excurrit: quam duobus
alveis in lacum et in mare profluens Coro-
condame paene insulam reddit. Quatuor
urbes ibi sunt, Hermonassa, Cepoe, Phana-
16 goria, et in ipso ore, Cimmerium. Hac in-
gressos Lacus accipit, longe lateque diffusus;
qua terras tangit, incurvo circumdatus litore;
qua mari propior est, (nisi ubi aperitur) ae-
quali margine obductus, citra magnitudinem,
17 prope Ponto similis. Oram, quae a Bosporo
ad Tanaim usque deflectitur, Maeotici inco-
lunt, Toretae, Arrechi, Phicores, et ostio
fluminis proximi Ixamatae. Apud eos eas-
dem artes feminae, quas viri, exercent, adeo
ut ne militia quidem vacent. Viri pedibus
merent, sagittisque depugnant: illae equestri
proelium ineunt, nec ferro dimicant, sed
quos laqueis intercepere, trahendo conficiunt.
Nubunt tamen, verum ut nubiles habeantur

non in aetate modus est; nisi quae hostem interemere, virgines manent. Ipse Tanais, 18
ex Rhipaeo monte deiectus, adeo praeceps ruit, ut, cum vicina flumina, tum Maeotis et Bosporus, tum Ponti aliqua brumali rigore durentur, solus aestus hiememque iuxta ferens, idem semper et sui similis incitatusque decurrat. Ripas eius Sauromatae et ripis 19
haerentia possident: una gens,[1] aliquot populi, et aliquot nomina. Primi Maeotidae γυναικοκρατούμενοι, regna Amazonum, fecundos pabulo, at alia steriles nudosque campos tenent. Budini Gelonon, urbem ligneam, habitant. Iuxta Thyssagetae Iyrcaeque vastas silvas occupant, alunturque venando. Tum continuis ac 20
rupibus late aspera et deserta regio ad Arimphaeos usque permittitur. His iustissimi mores; nemora pro domibus; alimenta baccae; et feminis et maribus nuda sunt capita. Sacri itaque habentur, adeoque ipsos nemo de tam feris gentibus violat, ut aliis quoque ad eos confugisse pro asylo sit. Ultra surgit mons Rhipaeus, ultraque eum iacet ora, quae spectat Oceanum.

POMPONII MELAE
DE
SITU ORBIS
LIBER II.

CAP. I.
Scythia Europaea.

1 Asiae in Nostrum mare Tanaimque vergentis, quem dixi, finis ac situs est. At per eundem amnem in Maeotida remeantibus, ad dextram Europe est, modo sinistro latere innavigantium adposita. Rhipaeis montibus proxima (et huc enim pertinent) cadentes adsidue nives adeo invia efficiunt, ut ultra ne visum quidem incedentium admittant. Deinde est regio ditis admodum soli, inhabitabilis tamen: quia Gryphi, saevum et pertinax ferarum genus, aurum, terra penitus egestum, mire amant mireque custodiunt, et sunt infesti ad-
2 tingentibus. Hominum primi sunt Scythae

Scytharumque, quis singuli oculi esse dicuntur, Arimaspoe: ab eis Essedones usque ad Maeotida. Huius flexum Buces amnis secat; Agathyrsi et Sauromatae ambiunt; quia pro sedibus plaustra habent, dicti Hamaxobioe. Obliqua tunc ad Bosporum plaga excurrens, Ponto ac Maeotide includitur. In paludem 5
vergentia Satarchae tenent: in Bosporum Cimmerica oppida, Myrmecion, Panticapaeon, Theodosia, Hermisium: in Euxinum mare, Taurici. Super eos sinus portuosus, et ideo Καλὸς λιμὴν appellatus, promontoriis duobus includitur. Alterum Κριοῦ μέτωπον vocant, 3
Carambico, quod in Asia diximus, par et adversum: Parthenion alterum. Oppidum adiacet Cherrone, a Diana (sic creditur) conditum, et Nymphaeo specu, quod in arce eius Nymphis sacratum est, maxime illustre. Subit 6
tum ripam mare, et donec quinque milium spatio absit a Maeotide, refugientia usque subsequens litora, quoad Satarchae et Taurici tenent, paene insulam reddit. Quod inter paludem et sinum est, Taphrae nominatur; sinus Carcinites. In eo urbs est Carcine; quam duo flumina, Gerrhos et Hypacaris, uno ostio effluentia, adtingunt; verum diversis fontibus, et aliunde delapsa. Nam Gerrhos

inter Baſilidas et Nomadas, *Hypacaris per*
5 *Nomadas* evolvitur. Silvae deinde ſunt, quas maximas hae terrae ferunt, et Panticapes, qui Nomadas Georgosque diſterminat. Terra tum longe diſtenta excedens, tenui radice litori adnectitur: poſt ſpatioſa modice, paullatim ſe ipſa faſtigat, et quaſi in mucronem longa colligens latera, facie poſiti enſis adiecta eſt. Achilles infeſta claſſe mare Ponticum ingreſſus, ibi ludicro certamine celebraſſe victoriam, et, cum ab armis quies erat, ſe ac ſuos curſu exercitaviſſe memoratur. Ideo
6 dicta eſt δρόμος Ἀχιλλειος. Tum Boryſthenes gentem ſui nominis adluit, inter Scythiae amnes amoeniſſimus: turbidis aliis, liquidiſſimus defluit, placidior, quam ceteri, potarique pulcherrimus. Alit laetiſſima pabula magnosque piſces, quibus et optimus ſapor et nulla oſſa ſunt. Longe venit, ignotisque ortus e fontibus, quadraginta dierum iter alveo ſtringit; tantoque ſpatio navigabilis, ſecundum Boryſthenida et Olbian, Graeca oppida, egre-
7 ditur. Callipidas Hypanis includit. Ex grandi palude oritur, quam Matrem eius accolae adpellant: et diu, qualis natus eſt, defluit. Tandem non longe a mari, ex parvo fonte, cui Exampeo cognomen eſt, adeo amaras

aquas accipit, ut ipſe quoque iam ſui diſſimilis
et non dulcis hinc defluat. Axiaces proxi-
mus intra Callipidas Axiacasque deſcendit.
Hos ab Iſtricis Tyra ſeparat, ſurgit in Neuris:
qua exit, ſui nominis oppidum adtingit. At 8
ille, qui Scythiae populos a ſequentibus diri-
mit, apertis in Germania fontibus, alio, quam
deſinit, nomine exoritur. Nam per immania
magnarum gentium diu Danubius eſt: deindè
aliter eum adpellantibus accolis, fit Iſter, ac-
ceptisque aliquot amnibus, ingens iam, et
eorum, qui in Noſtrum mare decidunt, tan-
tum Nilo minor, totidem, quot ille, oſtiis,
ſed tribus tenuibus, reliquis navigabilibus,
effluit. Ingenia cultusque gentium differunt. 9
Eſſedones funera parentum laeti et victimis ac
feſto coitu familiarium celebrant. Corpora
ipſa laniata, et caeſis pecorum viſceribus im-
miſta, epulando conſumunt. Capita, ubi fabrè
expolivere, auro vincta pro poculis gerunt.
Haec ſunt apud eos ipſos pietatis ultima officia.
Agathyrſi ora artusque pingunt: ut quique 10
maioribus praeſtant, ita magis, vel minus:
ceterum iisdem omnes notis, et ſic ut ablui
nequeant. Satarchae, auri argentique, maxi-
marum peſtium, ignari, vice rerum commercia
exercent, atque ob ſaeva hiemis admodum

adsiduae, demersis in humum sedibus, specus aut subfossa habitant, totum bracati corpus,
11 et, nisi qua vident, etiam ora vestiti. Tauri, Iphigeniae et Orestis adventu maxime memorati, immanes sunt moribus, immanemque famam habent, solere pro victimis advenas caedere. Basilidis ab Hercule et Echidna generis principia sunt, mores regii, arma tantum sagittae. Vagi Nomades pecorum pabula sequuntur, atque ut illa durant, ita diu statam sedem agunt. Colunt Georgi exercentque agros. Axiacae, furari quid sit, ignorant: ideoque nec sua custodiunt, nec aliena contingunt.
12 Interius habitantium ritus asperior, et incultior regio est. Bella caedesque amant: mosque bellantibus, cruorem eius, quem primum interemerunt, ipsis e vulneribus ebibere. Ut quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius: ceterum expertem esse caedis, inter opprobria vel maximum. Ne foedera quidem incruenta sunt; sauciant se, qui paciscuntur, exemtumque sanguinem, ubi permiscuere, degustant. Id putant mansurae fidei pignus certissimum. Inter epulas, quot quisque interfecerit, referre, laetissima et frequentissima mentio: binisque poculis, qui plurimos retulere, perpotant. Is inter iocan-

tes honos praecipuus eſt. Pocula, ut Eſſedo-
nes parentum, ita inimiciſſimorum capitibus
expoliunt. Apud Anthropophagos ipſae etiam 13
epulae viſceribus humanis adparantur. Geloni
hoſtium cutibus equos ſeque velant, illos re-
liqui corporis, ſe capitum. Melanchlaenis
atra veſtis, et ex ea nomen: Neuris ſtatum 2
ſingulis tempus eſt, quo, ſi velint, in lupos,
iterumque in eos, qui fuere, mutentur. Mars
omnium Deus; ei pro ſimulacris enſes et
cinctoria dedicant, hominesque pro victimis
feriunt. Terrae late patent, et, ob excedęn- 14
tia ripas ſuas plerumque flumina, nusquam
non ad pabula fertiles: alicubi usque eo ſteri-
les ad cetera, ut, qui habitant, lignorum
egentes, ignes oſſibus alant.

CAP. II.

THRACIA.

His Thracia proxima eſt, eaque a Pontici 1
lateris fronte usque in Illyrios penitus im-
miſſa, qua latera agit, Iſtro pelagoque contin-
gitur. Regio nec caelo laeta, nec ſolo; et,
niſi qua mari propior eſt, infecunda, frigida,
eorumque, quae ſeruntur, maligne admodum
patiens, raro usquam pomiferam arborem,

vitem frequentius tolerat: ſed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, niſi ubi frigora obiectu frondium cultores arcuere. Viros benignius alit; non ad ſpeciem tamen; nam et illis aſper atque indecens corporum habitus eſt: ceterum ad ferociam et numerum, ut
2 multi immitesque ſint, maxime ferax. Paucos amnes, qui in pelagus evadunt, verum celeberrimos, Hebrum, et Neſton, et Strymona emittit. Montes interior adtollit, Haemon, et Rhodopen, et Orbelon, ſacris Liberi patris, et coetu Maenadum, Orpheo primum initiante, celebratos. E quis Haemos in tantum altitudinis abit, ut Euxinum et Hadriam ex ſummo
3 vertice oſtendat. Una gens, Thraces, habitant, aliis aliisque praediti et nominibus, et moribus. Quidam feri ſunt et ad mortem paratiſſimi, Getae utique. Id varia opinio perficit; alii redituras putant animas obeuntium: alii, etſi non redeant, non exſtingui tamen, ſed ad beatiora transire: alii, emori quidem, ſed id melius eſſe, quam vivere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, natique deſlentur; funera contra feſta ſunt, et, veluti ſacra,
4 cantu luſuque celebrantur. Ne feminis quidem ſegnis eſt animus. Super mortuorum virorum corpora interfici ſimulque ſepeliri,

votum eximium habent: et quia plures simul singulis nuptae sunt, cuius id sit decus, apud iudicaturos magno certamine adfectant. Moribus datur, estque maxime laetum, cum in hoc contenditur, vincere. Moerent aliae vocibus, et cum acerbissimis planctibus efferunt. At quibus consolari eas animus est, arma opesque ad rogos deferunt; paratique (ut dictitant) cum fato iacentis, si detur in manus, vel pacisci, vel decernere, ubi nec pugnae, nec pecuniae locus sit, manent dominas proci. Nupturae virgines non a parentibus viris traduntur, sed publice aut locantur ducendae, aut veneunt. Utrum fiat, ex specie et moribus causa est. Probae formosaeque in pretio sunt: ceteras qui habeant, mercede quaeruntur. Vini usus quibusdam ignotus est; epulantibus tamen ubi super ignes, quos circumsident, quaedam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In litoribus Istro proxima est Istropolis; deinde a Milesiis deducta Callatis; tum Tomoe, et portus Caria, et Tiristis promontorium: quod praetervectos alter Ponti angulus accipit, adversus Phasiaco, et, nisi amplior foret, similis. Fuit hic Bizone; motu terrae intercidit. Est portus Crunos: urbes, Dionysopolis, Odessos,

Meſembria, Anchialos; et intimo in ſinu, atque ubi Pontus alterum ſui flexum angulo finit magno, Apollonia. Recta dehinc ora, niſi quod media ferme in promontorium, quod Thyniam vocant, exit, et incurvis contra ſe litoribus obtenditur, urbesque ſuſtinet Halmydeſſon, et Phileas, et Phinopolim.
6 Hactenus Pontus. Deinde eſt Bosporus et Propontis: in Bosporo, Byzantium: in Propontide, Selymbria, Perinthos, Bithynis: amnesque, qui interfluunt, Erginos et Athyras: tum Rheſo regnata quondam pars Thraciae, et Biſanthe Samiorum, et ingens aliquando Cypſela: poſt locus, quem Graii Μακρὸν τεῖχος adpellant, et in radicem magnae paene inſu-
7 lae ſedens Lyſimachia. Terra quae ſequitur, nusquam lata, atque hic artiſſima inter Helleſpontum Aegaeumque procurrit. Anguſtias Iſthmon; frontem eius Maſtuſiam; totam
8 Cherſoneſum, adpellant: ob multa memorabilem. Eſt in ea flumen Aegos, naufragio claſſis Atticae inſigne. Eſt et Abydo obiacens Seſtos, Leandri amore pernobilis. Eſt et regio, in qua Perſarum exercitus diviſas ſpatio pelagoque terras, auſus pontibus iungere (mirum atque ingens facinus!) ex Aſia in Graeciam pedes et non navigata maria transgreſſus eſt.

Sunt Protesilai ossa, consecrata delubro. Est et portus Coelos, Atheniensibus et Lacedaemoniis navali acie decernentibus, Laconicae classis signatus excidio. Est Cynos sema, tumulus Hecubae, sive ex figura canis, in quam conversa traditur, sive ex fortuna, in quam deciderat, humili nomine accepto. Est Madytos: est Eleus, quae finit Hellespontum. Aegaeum 8 statim pelagus vaste longum litus impellit, submotasque terras hinc ad promontorium, quod Sunium vocatur, magno ambitu mollique circumagit. Eius tractum legentibus praevectisque Mastusiam, sinus intrandus est, qui alterum Chersonesi latus adluens, iugo faciei vallis includitur, et ex fluvio, quem accipit, Melas dictus, duas urbes amplectitur, Alopeconnesum, et in altero Isthmi litore sitam Cardiam: eximia est Aenos, ab Aenea profugo condita: circa Hebrum Cicones: trans eundem Doriscos, ubi Xerxen copias suas, quia numero non poterat, spatio mensum ferunt: deinde promontorium Serrhium, et, quo canentem Orphea secuta narrantur etiam nemora, Zone: tum Schoenos fluvius, et ripis eius adiacens Maronia. Regio ulterior Dio- 9
meden tulit, immanibus equis mandendos solitum obiectare advenas; et iisdem ab Her-

cule obiectum. Turris, quam Diomedis vocant, ſignum fabulae remanet: et urbs, quam ſoror eius ſuo nomine nominavit, Abdera; ſed ea magis id memorandum habet, quod Democritum Phyſicum tulit, quam quod ita condita eſt. Ultra Neſtos fluit, interque eum et Strymona urbes ſunt Philippi, Apollonia, Amphipolis: inter Strymona et Athon, turris Calarnaea, et Κάπρου λιμὴν, urbs Acanthos et Echymnia: inter Athon et Pallenen, Cleonae et Olynthos. Strymon (ſicut diximus) amnis eſt, longeque ortus et tenuis, alienis ſubinde aquis fit amplior, et, ubi non longe a mari lacum fecit, maiore, quam venerat, alveo
10 erumpit. Athos mons eſt adeo elatus, ut credatur altius etiam, quam unde imbres cadunt, ſurgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed, quo relinquitur aggere, manet. Ceterum non promontorio, ut alii, verum totus et toto longe dorſo procedit in pelagus. Qua continenti adhaeret, a Xerxe in Graios tendente perfoſſus transiugatusque eſt, et factus freto navigabili pervius. Ima eius tenent parvae Pelasgorum coloniae. In ſummo fuit oppidum Acroathon, in quo (ut ferunt) dimidio longior, quam in aliis terris, aetas habi-

tantium erat. Pallene, soli tam patentis, ut 11
quinque urbium sedes sit atque ager, tota in altum abit, angusta satis, unde incipit. Ibi est Potidaea: at ubi laxius patet, Mende Scioneque referendae; illa ab Eretriis, haec ab Achivis, capto Ilio remeantibus, posita.

C A P. III.

Macedonia, Graecia, Peloponnesus, Epirus et Illyricum.

Tum Macedonum populi quot urbes ha- 1
bitant, quarum Pelle est maxime illustris. Alumni efficiunt, Philippus Graeciae domitor, Alexander etiam Asiae. In litore flexus Mecybernaeus, inter promontoria Derrin, et Canastraeum, et portum, qui Κωφὸς dicitur: urbes Toronen et Miscellam, atque, unde ipsi nomen est, Mecybernam incingit. Canastraeo promontorio Sane proxima est. Mecybernaeus autem in medio, qua terra dat gremium, modice in litora ingreditur. Ceterum longis in altum immissis lateribus, ingens inde Thermaicus sinus est. In eum Axius per Macedonas, et iam per Thessalos Peneus excurrit. Ante Axium Thessalonice est: inter utrumque Cassandria, Cydna, Aloros, Icaris:

a Peneo ad Sepiada, Gyrtona, Meliboea, Caſtanaea, pares ad famam, niſi quod Philocte-
2 tes alumnus Meliboeam illuminat. Terrae interiores claris locorum nominibus inſignes, paene nihil ignobile ferunt. Hinc non longe eſt Olympus, Pelion, Oſſa, montes gigantum fabula belloque memorati: hic Muſarum parens domusque Pieria: hic noviſſime calcatum Graio Herculi ſolum, ſaltus Oetaeus: hic ſacro nemore nobilia Tempe: hic Libethra,
3 carminum fontes. [Obiacet] tum iam vaſte et multum prominens Graecia, et dum Myrtoum pelagus adtingat, a ſeptemtrione in meridiem vecta, qua ſol oritur, Aegaeis; qua occidit, Ioniis fluctibus obiacet. Ac proximo ſpatioſa et Hellas nomine, grandi fronte procedit: mox mari utroque, et Ionio magis, latera eius intrante, donec quatuor milia paſſuum pateat, media ferme prope inciditur. Deinde rurſum terris huc ſe et illuc, verum in Ionium mare magis expandentibus, progreſſisque in altum, non tam lata, quam coeperat, ingens tamen iterum et quaſi paene inſula extenditur, vocaturque Peloponneſos, ob ſinus et promontoria, quis, ut fibris, litora eius inciſa ſunt, ſimulque tenui tramite in latus effunditur, platani folio ſimillima.

A Macedonia prima est Thessalia, deinde 4
Magnesia, Phthiotis, Doris, Locris, Phocis, Boeotis, Atthis, Megaris; sed omnium Atthis clarissima: in Peloponneso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia: ultra Aetolia, Acarnania, Epiros, usque in Hadriam. De locis atque urbibus, quae mare non adluit, haec maxime memoranda sunt: in Thessalia Larissa, aliquando Iolcos: in Magnesia Antronia; in Phthiotide Phthia: in Doride Pindus [et iuxta sita Erineus:] in Locride Cynos et Calliaros: in Phocide Delphi, et mons Parnasos, et Apollinis fanum atque oraculum: in Boeotia Thebae; et Cithaeron, fabulis carminibusque celebratus: in Atthide Eleusin, Cereri consecrata, et clariores, quam ut indicari egeant, Athenae: in Megaride, unde regioni nomen est, Megara: ut in Argolide Argos, et Mycenae, et templum Iunonis, vetustate et religione percelebre: in Laconide Therapne, Lacedaemon, Amyclae, mons Taygetus: in Messenia, Messene et Methone: in Achaia atque Elide quondam Pisae Oenomai, Elis etiam nunc, delubrumque Olympii Iovis, certamine gymnico et singulari sanctitate, ipso quidem tamen simulacro (quod Phidiae opus est) maxime nobile. Arcadiam 5

Peloponneſiacae gentes undique incingunt. In ea ſunt urbes Pſophis, Tegea, Orchomenos; montes Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Maenalus; flumina Erymanthus et Ladon: in Aetolia Naupactos, in Acarnania Stratos, oppida: in Epiro Dodonaei Iovis templum, et fons ideo ſacer, quod, cum ſit frigidus, et immerſas faces, ſicut ceteri, exſtinguat, ubi ſine
6 igne procul admoventur, accendit. At cum litora leguntur, a promontorio Sepiade per Demetrium, et Halon, et Pteleon, et Echinon ad Pagaſaeum ſinum curſus eſt. Ille urbem Pagaſam amplexus, amnem Sperchion accipit: et, quia Minyae, Colchida petentes, inde Argo navem ſolvere, memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa praenaviganda: Maliacus et Opuntius, grandes ſinus, et in his, caeſorum etiam Laconum tropaea, Thermopylae, Opoës, Scarpha, Cnemides, Alope: Anthedon, Larymne, Aulis, Agamemnoniae Graiorumque claſſis in Troiam coniurantium ſtatio: Marathon, magnarum multarumque virtutum teſtis, iam inde a Theſeo, Perſica maxime clade, pernotus: Rhamnus parva, illuſtris tamen, quod in ea fanum eſt Amphiarai et Phidiaca Nemeſis: Thoricos et Brauronia, olim urbes, iam tantum nomina.

Sunium promontorium eſt, finitque id litus Hellados, quod ſpectat orientem. Inde ad 7
meridiem terra convertitur usque ad Megaram, Atticae, ut modo latere, ita nunc fronte pelago adiacens. Ibi eſt Piraeeus Athenienſium portus: Scironia ſaxa, ſaevo quondam Scironis hoſpitio etiam nunc infamia. Megarenſium tractus Iſthmon attingit, (Diolco cognomen eſt) qui quatuor milium ſpatio Aegaeum mare ab Ionio ſubmovens, anguſto tramite Helladi Peloponneſon adnectit. In eo eſt oppidum Cenchreae: fanum Neptuni, ludis, quos Iſthmicos vocant, celebre: Corinthos, olim clara opibus, poſt clade notior, nunc Romana colonia, ex ſumma arce, quam Acrocorinthon adpellant, maria utraque contuens. Peloponneſi oram (ſicut diximus) 8
ſinus et promontoria lacerant: ab oriente Bucephalos, et Cherſoneſus, et Scyllaeon; ad meridiem Malea, Taenaros, Acritas, Ichthys: ad veſperum Chelonates et Araxos. Habitant ab Iſthmo ad Scyllaeon Epidaurii, Aeſculapii templo incluti, et Troezenii, fide ſocietatis Atticae illuſtres. Portus Saronicus, et Schoenitas, et Pogonus: oppida autem Epidaurus, et Troezene, et Hermiona his litoribus adpoſita ſunt. Inter Scyllaeon et Malean, ſinus

Argolicus dicitur: inter Malean et Taenaron,
Laconicus: inter Taenaron et Acritan, Aſi-
naeus: inter Acritan et Ichthyn, Cypariſſius.
9 In Argolico ſunt noti amnes, Eraſinus atque
Inachus, et notum oppidum Lerne: in Laco-
nico Gythius et Eurotas: in ipſo Taenaro
Neptuni templum, et ſpecus, illi, quem in
Ponto Acheruſiam diximus, facie et fabula
ſimilis: in Aſinaeo flumen Pamiſum; in Cy-
pariſſio Alpheus; nomen dedit urbs, in litore
ſita, huic Cypariſſae, illi Aſine: Meſſenii
Pyliique terras colunt, et ipſa pelago Pylos
adiacet. Cyllene, Enneapolis, Patrae oram
illam tenent, in quam Chelonates et Araxos
excurrunt: ſed Cyllene, quod Mercurium ibi
natum arbitrantur, inſignis. Rhion deinde
(maris id nomen eſt) anguſte, et velut freto,
latus orae ſequentis incidens, inter Aetolos
et Peloponneſiacos usque ad Iſthmon irrum-
10 pit. In eo ad ſeptemtriones ſpectare litora in-
cipiunt. In his eſt Aegion, et Aegira, et Olu-
ros, et Sicyon: at in adverſis Pagae, Creuſis,
Anticyra, Oeanthia, Cirrha, et notior ali-
quanto nomine, Calydon, et Evenos extra
Rhion. In Acarnania maxime clara ſunt
oppidum Leucas, flumen Achelous. In Epiro
nihil Ambracio ſinu nobilius eſt. Facit ſinus,

qui anguſtis faucibus, et quae minus mile paſſibus pateant, grande pelagus admittit. Faciunt urbes, quae adſidunt; Actium, Argos Amphilochi, Ambracia, Aeacidarum regna Pyrrhique. Buthroton ultra eſt: deinde Ceraunii montes: ab his flexus in Hadriam.
Hoc mare magno receſſu litorum acceptum, 11
et vaſte quidem in latitudinem patens, qua penetrat, tamen vaſtius, Illyricis usque Tergeſtum, cetera Gallicis Italicisque gentibus cingitur. Partheni et Daſſaretae prima eius tenent: ſequentia Taulantii, Encheliae, Phaeaces. Deinde ſunt, quos proprie Illyrios vo- 12
cant: tum Pyraei, et Liburni, et Iſtria. Urbium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrhachium; Epidamnos ante erat; Romani nomen mutavere, quia, velut in damnum ituris, omen id viſum eſt. Ultra ſunt Apollonia, Sa- 13
lona, Iadera, Narona, Tragurium, ſinus Polaticus, et Pola, quondam a Colchis, ut ferunt, habitata, (in quantum res transeunt!) nunc Romana colonia. Amnes autem Aeas et Nar, et Danubius, qui iam dictus eſt Iſter: ſed Aeas ſecundum Apolloniam, Nar inter Pyraeos et Liburnos, per Iſtros Iſter emittitur. Tergeſtum, intimo in ſinu Hadriae ſitum, finit Illyricum.

CAP. IV.

ITALIA.

1 De Italia, magis quia ordo exigit, quam quia monſtrari eget, pauca dicentur: nota ſunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque, ut procedit, ſe media perpetuo iugo Apennini montis adtollens, inter Hadriaticum et Tuſcum, ſive (ut aliter eadem adpellantur) inter Superum mare et Inferum excurrit, diu ſolida. Verum ubi longe abit, in duo cornua ſcinditur, reſpicitque altero Siculum pelagus, altero Ionium: tota anguſta, et alicubi multo, quam unde coepit, anguſtior.
2 Interiora eius aliae aliaeque gentes; ſiniſtra parte Carni et Veneti colunt Togatam Galliam: tum Italici populi, Picentes, Frentani, Dauni, Apuli, Calabri, Sallentini. Ad dextram ſunt ſub Alpibus Ligures, ſub Apennino Etruria; poſt Latium, Volſci, Campania, et ſuper Lucaniam Bruttii. Urbium, quae procul a mari habitantur, opulentiſſimae ſunt, ad ſiniſtram Patavium Antenoris, Mutina et Bononia, Romanorum coloniae: ad dextram Capua a Tuſcis, et Roma, quondam a paſtoribus condita; nunc, ſi pro materia dicatur, alterum
3 opus. At in oris proxima eſt a Tergeſte Con-

cordia. Interfluit Timavus, novem capitibus
exſurgens, uno oſtio emiſſus: deinde Natiſo
non longe a mari ditem adtingit Aquileiam.
Ultra eſt Altinum. Superna late occupat 4
litora Padus. Namque ab imis radicibus Ve-
ſuli montis exortus, parvis ſe primum e fon-
tibus colligit; et aliquatenus exilis ac macer,
mox aliis amnibus adeo augeſcit atque alitur,
ut ſe per ſeptem ad poſtremum oſtia effundat.
Unum de eis magnum, Padum appellant.
Inde tam citus proſilit, ut diſcuſſis fluctibus
diu, qualem emiſit, undam agat, ſuumque
etiam in mari alveum ſervet, donec eum ex
adverſo litore Iſtriae eodem impetu profluens
Iſter amnis excipiat. Hac re per ea loca na-
vigantibus, qua utrimque amnes eunt, inter
marinas aquas dulcium hauſtus eſt. A Pado 5
ad Anconam tranſitur Ravenna, Ariminum,
Piſaurum, Faneſtris colonia; flumen Metau-
rus atque Aeſis. Et in illa in anguſto duorum
promontoriorum ex diverſo coëuntium, inflexi
cubiti imagine ſedens, et ideo a Graiis dicta
Ancon, inter Gallicas Italicasque gentes quaſi
terminus intereſt. Haec enim praegreſſos 6
Piceni litora excipiunt: in quibus Numana,
Potentia, Cluana, Cupra, urbes; caſtella au-
tem Firmum, Hadria, Truentinum: id et

fluvio, qui praeterit, nomen eſt. Ab eo Frentani iam Matrini habent et Aterni fluminis oſtia, urbes Bucam et Hiſtonium: Dauni autem Tifernum amnem; Cliterniam, Larinum, Teanum, oppida; montemque Garga-
7 num. Sinus eſt continuo Apulo litore incinctus, nomine Urias, modicus ſpatio, pleraque aſper acceſſu: extra Sipontum, vel (ut Graii dixere) Sipus; et flumen, quod Canuſium adtingens, Aufidum adpellant: poſt Barium, et Gnatia, et Ennio cive nobiles Rudiae: et iam in Calabria Brunduſium, Valetium, Lupiae, Hydrus mons: tum Sallentini campi, et Sallentina litora, et urbs Graia Callipolis. Hucusque Hadria, hucusque Italiae
8 latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidem ſe cornua (ſicut ſupra diximus) ſcindit: ceterum mare, quod inter utraque admittit, tenuibus promontoriis ſemel iterumque diſtinguens, non uno margine circuit, nec diffuſum patensque, ſed per ſinus recipit. Primus Tarentinus dicitur, inter promontoria Sallentinum et Lacinium; in eoque ſunt Tarentum,
9 Metapontum, Heraclea, Croto, Thurium: ſecundus Scylaceus, inter promontoria Lacinium et Zephyrium; in quo eſt Petelia, Carcinus, Scylaceum, Myſtiae: tertius inter Ze-

phyrium et Bruttium, Consentiam, Caulonem, Locrosque circumdat. In Bruttio sunt Columna Rhegia, Rhegium, Scylla, Taurianum, et Metaurum. Hinc in Tuscum mare 9
est flexus, et eiusdem terrae latus alterum: Medama, Hippo, nunc Vibon, Temesa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus olim Phrygii gubernatoris, nunc loci nomen, Paestanus sinus, Paestum oppidum, Silerus amnis, Picentia, Petrae, quas Sirenes habitavere, Minervae promontorium, omnia Lucaniae loca; sinus Puteolanus, Surrentum, Her- 1
culaneum, Vesuvii montis aspectus, Pompeii, Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus et Avernus, Baiae, Misenum, (id nunc loci aliquando Phrygii militis nomen) Cumae, Liternum, Volturnus amnis, Volturnum oppidum, amoena Campaniae litora; Sinuessa, Liris, Minturnae, Formiae, Fundi, Tarracina; Circes do- 2
mus, aliquando Circeii, Antium, Aphrodisium, Ardea, Laurentum, Ostia, citra Tiberim in hoc latere sunt: ultra Pyrgi, Minio, Castrum novum, Graviscae, Cosa, Telamon, Populonia, Caecina, Pisae, Etrusca et loca et nomina; deinde Luna Ligurum, et Tigulia, et Genua, et Sabatia, et Albingaunum; tum Paulo et Varum flumina, utraque ab Alpibus 3

delapsa, sed Varum, quia Italiam finit, aliquanto notius. Alpes ipsae ab his litoribus longe lateque diffusae, primo ad septentrionem magno gradu excurrunt: deinde ubi Germaniam adtigerunt, verso impetu in orientem abeunt, diremtisque populis immanibus, usque in Thraciam penetrant.

CAP. V.

Gallia Narbonensis.

1 Gallia Lemanno lacu et Cebennicis montibus in duo latera divisa, atque altero Tuscum pelagus adtingens, altero Oceanum, hinc a Varo, illinc a Rheno ad Pyrenaeum usque permittitur. Pars Nostro mari adposita, (fuit aliquando Bracata, nunc Narbonensis,) est magis culta et magis consita, ideoque etiam
2 laetior. Urbium, quas habet, opulentissimae sunt, Vasio Vocontiorum, Vienna Allobrogum, Avenio Cavarum, Arecomicorum Nemausus, Tolosa Tectosagum, Secundanorum Arausio, Sextanorum Arelate, Septimanorumque Baeterrae. Sed antestat omnes Atacinorum Decimanorumque colonia, unde olim his terris auxilium fuit, nunc et nomen et
3 decus est, Martius Narbo. In litoribus ali-

quot ſunt cum aliquibus nominibus loca:
ceterum rarae urbes, quia rari portus, et
omnis plaga auſtro atque africo expoſita eſt.
Nicaea tangit Alpes, tangit oppidum Decia-
tum, tangit Antipolis. Deinde eſt Forum
Iulii, Octavanorum colonia: tum poſt Athe-
nopolin, et Olbiam, et Tauroin, et Citharisten
eſt Lacydon, Maſſilienſium portus, et in eo
ipſa Maſſilia. Haec a Phocaeis oriunda, et
olim inter aſperas poſita, nunc ut pacatis, ita
diſſimillimis tamen vicina gentibus, mirum
quam facile et tunc ſedem alienam ceperit, et
adhuc morem ſuum teneat. Inter eam et 4
Rhodanum Maritima Avaticorum ſtagno ad-
ſidet. Foſſa Mariana partem eius amnis na-
vigabili alveo effundit. Alioquin litus igno-
bile eſt, lapideum, ut vocant; in quo Hercu-
lem contra Albiona et Bergion, Neptuni libe-
ros, dimicantem cum tela defeciſſent, ab in-
vocato Iove adiutum imbre lapidum ferunt.
Credas pluiſſe, adeo multi paſſim et late iacent.
Rhodanus non longe ab Iſtri Rhenique fonti- 5
bus ſurgit: deinde, Lemanno lacu acceptus,
tenet impetum, ſeque per medium integer
agens, quantus venit, egreditur; et inde con-
tra occidentem ablatus, aliquamdiu Gallias
dirimit: poſt curſu in meridiem abducto, hac

intrat, accessuque aliorum amnium iam grandis, et subinde grandior, inter Volcas et Cavaras emittitur.
6 Ultra sunt stagna Volcarum, Ledum flumen, castellum Latera, Mesua collis, incinctus mari paene undique, ac, nisi quod angusto aggere continenti adnectitur, insula. Tum ex Cebennis demissus Arauris juxta Agathan, secundum Baeterras Orbis fluit. Atax ex Pyrenaeo monte degressus, qua sui fontis aquis venit, exiguus vadusque est; et jam ingentis alioquin alvei tenens, nisi ubi Narbonem adtingit, nusquam navigabilis: sed cum hibernis intumuit imbribus, usque eo solitus insurgere, ut se ipse non capiat. Lacus accipit eum Rubresus nomine, spatiosus admodum, sed qua mare admittit, tenuis aditu.
7 Ultra est Leucata, litoris nomen, et Salsulae fons, non dulcibus aquis defluens, sed salsioribus etiam, quam marinae sunt: juxta campus, minuta arundine gracilique perviridis, ceterum stagno subeunte suspensus. Id manifestat media pars eius, quae abscissa proximis, velut insula natat, pellique se atque adtrahi patitur. Quin et ex iis, quae ad imum perfossa sunt, subfusum mare ostenditur. Unde Graiis nostrisque etiam auctoribus, verine ignorantia, an, prudentibus etiam, mendacii

libidine visum est tradere posteris, in ea regione piscem e terra penitus oriri, qui, ubi ex alto hucusque penetravit, per ea foramina, 7 ictu capulantium interfectus, extrahitur. Inde 8 est ora Sordonum, et parva flumina Telis et Tichis, ubi accrevere, persaeva: colonia Ruscino, vicus Illiberri, magnae quondam urbis et magnarum opum tenue vestigium. Tum inter Pyrenaei promontoria Portus Veneris in sinu salso, et Cervaria locus, finis Galliae.

CAP. VI.

Hispaniae ora citerior.

Pyrenaeus primo hinc in Britannicum pro- 1 currit Oceanum; tum in terras fronte conversus, Hispaniam irrumpit, et minore eius parte ad dextram exclusa, trahit perpetua latera continuus, per omnem donec provinciam longo limite immissus, in ea litora, quae occidenti sunt adversa, perveniat. Ipsa Hispania, 2 nisi qua Gallias tangit, pelago undique incincta est: ubi illis adhaeret, maxime angusta paullatim se in Nostrum et Oceanum mare extendit: magisque et magis latior ad occidentem abit, ac fit ibi latissima: viris, equis, ferro, plumbo, aere, argento auroque etiam

abundans, et adeo fertilis, ut, ſicubi ob penuriam aquarum effeta et ſui diſſimilis eſt, linum
3 tamen, aut ſpartum alat. Tribus autem eſt diſtincta nominibus; parsque eius Tarraconenſis, pars Baetica, pars Luſitania vocatur. Tarraconenſis altero capite Gallias, altero Baeticam Luſitaniamque contingens, mari latera obiicit Noſtro, qua meridiem; qua ſeptemtrionem ſpectat, Oceano. Illas fluvius Anas ſeparat, et ideo Baetica maria utraque proſpicit: ad occidentem, Atlanticum; ad meridiem, Noſtrum. Luſitania Oceano tantummodo obiecta eſt, ſed latere ad ſeptemtriones,
4 fronte ad occaſum. Urbium de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimae fuerunt Palantia et Numantia, nunc eſt Caeſaraugusta: in Luſitania Emerita: in Baetica Aſtigi, Hiſpal, Cor-
5 duba. At ſi litora legas, a Cervaria proxima eſt rupes, quae in altum Pyrenaeum extrudit: dein Tichis flumen ad Rhodam, Clodianum ad Emporias: tum mons Iovis, cuius partem occidenti adverſam, eminentia cautium, quod inter exigua ſpatia, ut gradus, ſubinde conſurgunt, Scalas Hannibalis adpellant. Inde ad Tarraconem parva ſunt oppida, Blanda, Eluro, Baetulo, Barcino, Subur, Tolobi: parva flumina, Baetulo iuxta Iovis montem,

Rubricatum in Barcinonis litore, inter Subur et Tolobin Maius. Tarraco urbs est in his oris maritimarum opulentissima: Tulcis eam modicus amnis, super ingens Iberus Dertosam adtingit. Inde se in terras pelagus insinuat, 6
et primum magno impetu admissum, mox in duos sinus promontorio, quod Ferrariam vocant, finditur. Prior Sucronensis dicitur, maiorque ac magno satis ore pelagus accipiens, et, quo magis penetratur, angustior, Saetabim, et Turiam, et Sucronem non magna excipit flumina: urbes complexus, et alias quidem, sed notissimas Valentiam, et Saguntum illam, fide et aerumnis inclutam. Sequens Illicitanus Alonen habet, et Lucentiam, et, unde ei nomen est, Illicen. Hic iam terrae magis in altum eunt, latioremque, quam fuerat, Hispaniam faciunt. Verum ab his, quae dicta sunt, 7
ad principia Baeticae, praeter Carthaginem, quam dux Poenorum Hasdrubal condidit, nihil referendum est. In illis oris ignobilia sunt oppida, et quorum mentio tantum ad ordinem facit; Urci in sinu, quem Urcitanum vocant: extra Abdera, Suel, Hexi, Maenoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Barbesula. Aperit 8
deinde angustissimum pelagus, et proxima inter se Europae atque Africae litora montes

efficiunt, ut initio diximus, Columnae Her-
culis, Abyla et Calpe: uterque quidem, sed
Calpe magis, et paene totus in mare promi-
nens. Is mirum in modum concavus, ab ea
parte, qua spectat occasum, medium fere latus
aperit: atque inde ingressis totus admodum
9 pervius, prope quantum patet, specus. Sinus
ultra est, in eoque Carteia, (ut quidam pu-
tant, aliquando Tartessos,) et quam transvecti
ex Africa Phoenices habitant, atque unde nos
sumus, Tingentera. Tum Mellaria, et Belo,
et Besippo usque ad Iunonis promontorium
oram Freti occupat. Illud iam in occidentem
et Oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei,
quod in Africa Ἀμπελουσίαν esse dixeramus,
adversum, qua Nostra maria sunt, finit Eu-
ropen.

CAP. VII.

Mediterranei maris insulae.

1 Gades insula, quae egressis Fretum obvia est, admonet ante reliquas dicere, quam in Oceani litora Terrarumque circuitum, ut initio promisimus, oratio excedat. Paucae sunt in Maeotide, (inde enim videtur commodissimum incipere) neque omnes tamen in-

coluntur; nam ne pabula quidem large ferunt. Hac re habitantibus caro magnorum piscium sole siccata, et in pollinem usque contusa, pro farre est. Paucae et in Ponto; Leuce, a Borysthenis ostio obiecta, parva admodum, et quod ibi Achilles situs est, Achillea cognomine: non longe a Colchis Aria, quae, Marti consecrata, (ut fabulis traditur) tulit aves cum summa clade advenientium pennas, quasi tela, iaculatas. Sex sunt inter Istri ostia: ex his Peuce notissima et maxima. Thynias, Mariandynorum finibus proxima, urbem habet, quam, quia Bithyni incolunt, Bithyniam appellant. Contra Thracium Bosporum duae parvae, parvoque distantes spatio, et aliquando creditae dictaeque concurrere, et Cyaneae vocantur et Symplegades. In Propontide tantum Proconnesos habitatur. Extra Hellespontum earum, quae Asiaticis regionibus adiacent, clarissimae sunt, Tenedos, Sigeis adversa litoribus, et, quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri montis expositae, quas quondam dixere Μακάρων; sive quod fortunati admodum coeli solique sunt, sive quod eas suo suorumque regno Macar occupaverat: in Troade Lesbos, et in ea quinque olim oppida, Antissa, Pyrrha, Eresos, Me-

thymna, Mytilene: in Ionia Chios et Samos: in Caria Cos: in Lycia Rhodos: in illis singulae sunt iisdem nominibus urbes: in Rhodo tres quondam erant, Lindos, Camiros, Ialysos.
5 Quae contra Tauri promontorium importuna navigantibus obiacent, Chelidoniae nominantur. In sinu, quem maximum Asia recipit, prope media, Cypros, ad ortum occasumque se immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriamque porrigitur; ingens, ut quae aliquando novem regna ceperit, et nunc aliquot urbes ferat, quarum clarissimae Salamis et Paphos, et, quo primum ex mari Venerem egressam
6 accolae adfirmant, Palaepaphos. Arados in Phoenice est parva, et, quantum patet, tota oppidum: frequens tamen, quia etiam super aliena tecta sedem ponere licet. Parva et Canopos, Nili ostio, quod Canopicum vocant, obvia est. Menelai gubernator Canopus, ibi forte moriens, nomen insulae, illa ostio dedit. Pharos nunc Alexandriae ponte coniungitur, olim (ut Homerico carmine proditum est) ab eisdem oris cursu diei totius abducta: et, si ita res fuit, videri potest coniectantibus in tantum mutatae causas Nilum praebuisse, dum limum subinde, et praecipue cum exundaret, litori adnectens, auget terras, spatiumque au-

geſcentium in vicina vada promovet. In Africa 7
contra maiorem Syrtim Euteletos: contra minoris promontoria, Meninx et Cercina: contra Carthaginis ſinum, Tarichiae et Aegates, Romana clade memorabiles. Plures Europae 8
litoribus ſunt adpoſitae: in Aegaeo mari prope Thraciam Thaſos, Imbros, Samothrace, Scandile, Polyaegos, Sciathos, Halonneſos; et, quam aliquando, omnibus, qui mares erant, caeſis, tantum feminae tenuiſſe dicuntur, Atho monti Lemnos adverſa. Pagaſaeus ſinus Scyron proſpicit, Cicynethon amplectitur. Euboea ad meridiem promontorium 9
Geraeſton et Capharea, ad ſeptemtrionem Cenaeum extrudit, et nuſquam lata, duum milium ſpatium habet, ubi artiſſima eſt: ceterum longa, totique Boeotiae adpoſita, anguſto freto diſtat a litore. Euripon vocant, rapidum mare, et alterno curſu ſepties die ac ſepties nocte fluctibus in vicem verſis, adeo immodice fluens, ut ventos etiam ac plena ventis navigia fruſtretur. Aliquot in ea ſunt oppida, Styra, Eretria, Pyrrha, Neſos, Oechalia: verum opulentiſſimae Caryſtos et Chalcis.
In Atthide Helene eſt, nota ſtupro Helenae, et 10
Salamis, excidio claſſis Perſicae notior: circa Peloponneſum etiam nunc in Aegaeo Pityuſſa,

et Aegina, Epidaurico litori proxima, Troezenio Calauria, inter ignobiles alias leto Demosthenis nobilis: in Myrtoo Cythera contra Malean, Oenussa et Theganussa contra Acritan: in Ionio Prote, Asteria, Cephallenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichium; et inter non ignobiles, Ulixis nomine Ithaca maxime illustris: in Epiro Echinades, et olim Plotae, nunc Strophades: contra Ambracium sinum Leucadia, et vicina Hadriatico mari Corcyra. Hae Thracum Graiorumque terris
11 obiacent. At interius Melos, Olearos, Aegilia, Cothon, Ios, Thia, Thera, Gyaros, Hippuris, Dionysia, Cythnos, Chalcia, Icaria, Cinara, Nisyros, Lebinthos, Calymnia, Syme. Hae, quia dispersae sunt, Sporades. Ab eis Sicinos, Siphnos, Seriphos, Rhenea, Paros, Myconos, Syros, Tenos, Naxos, Delos, Andros,
12 quia in orbem iacent, Cyclades dictae. Super eas iam in medio mari, ingens et centum quondam urbibus habitata Crete, ad orientem promontorium Samonium, ad occidentem Κριοῦ μέτωπον immittit; nisi maior esset, Cypri similis: multis famigerata fabulis, adventu Europae, Pasiphaës et Ariadnae amoribus, Minotauri feritate fatoque, Daedali operibus et fuga, Tali statione atque morte; maxime

tamen eo, quod ibi ſepulti Iovis paene clarum veſtigium, ſepulcrum, cui nomen eius inſculptum eſſe accolae oſtendunt. Urbium notiſſimae, Gnoſos, Gortyna, Lyctos, Lycaſtos, Holopyxos, Therapnae, Cydonea, Marathuſa, Dictynna. Inter colles, quod ibi nutritum Iovem accepimus, fama Idaei montis excellit. Iuxta eſt Aſtypalaea, Naumachos, Zephyre, 13
Chryſe, Caudos, et quas Μουσαγόρους numero tres, uno tamen vocabulo adpellant: atque, unde Carpathio mari cognomen eſt, Carpathos. In Hadria Apſoros, Dyſcelados, Abſyrtis, Iſſa, Pityia, Hydria, Electrides, nigra Corcyra, Tragurium, Diomedia, Aeſtria, Saſon, atque, ut Alexandriae, ita Brunduſio adiacens Pharos. Sicilia (ut ferunt) aliquando 14
continens, et agro Bruttio adnexa, poſt freto maris Siculi abſciſſa eſt. Id anguſtum et anceps alterno curſu modo in Tuſcum, modo in Ionium pelagus perfluit, atrox, ſaevum, et Scyllae Charybdisque ſaevis nominibus inclutum. Scylla ſaxum eſt, Charybdis mare, utrumque noxium adpulſis. Ipſa ingens et tribus promontoriis in diverſa procurrens, Graecae literae imaginem, quae Delta dicitur, efficit. Pachynum vocatur, quod Graeciam 15
ſpectat: Lilybaeum, quod Africam: Peloris,

quod in Italiam vergens Scyllae adversum est. Causa nominis Pelorus, gubernator, ab Hannibale ibidem conditus; quem idem vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti videbantur continua esse litora, et non pervium pelagus, proditum se
16 arbitratus occiderat. Ab eo ad Pachynum ora quae extenditur, Ionium mare adtingens, haec fert illustria, Messanam, Tauromenium, Catinam, Megarida, Syracusas, et in iis mirabilem Arethusam. Fons est, in quo visuntur iacta in Alpheum amnem, ut diximus, Peloponnesiaco litori infusum: unde ille creditur non se consociare pelago, sed, subter maria terrasque depressus, huc agere alveum, atque hic se rursus extollere. Inter Pachynum et Lilybaeum Acragas est, et Heraclea, et Thermae: inter Lilybaeum et Pelorida Panhormus, et Himera: interius vero Leontini, et Centuripinum, et Hybla, aliaeque complures; famam habet ob Cereris templum Henna.
17 Praecipui montium Eryx, maxime memoratus ob delubrum Veneris, ab Aenea conditum, et Aetna, quae Cyclopas olim tulit, nunc adsiduis ignibus flagrat. De amnibus Himera referendus, quia in media admodum ortus, in diversa decurrit, scindensque eam utrim-

que, alio ore in Libycum, alio in Tuſcum mare devenit. Circa Siciliam in Siculo freto 18 eſt Aeaee, quam Calypſo habitaſſe dicitur; Africam verſus Gaulos, Melita, Coſſura; propius Italiam Calatha, et illae ſeptem, quas Aeoli adpellant, Oſteodes, Lipara, Heraclea, Didyme, Phoenicuſſa, ae, ſicut Aetna, perpetuo flagrantes igne Hiera et Strongyle. Sed Pithecuſſa, Leucothea, Aenaria, Phitonia, Capreae, Prochyta, Pontiae, Pandateria, Sinonia, Palmaria, Italico lateri citra Tiberina oſtia obiacent. Ultra aliquot ſunt parvae, Dia- 19 nium, Igilium, Carbania, Urgo, Ilva, Capraria: duae grandes, fretoque diviſae, Corſica et Sardinia; quarum Corſica Etruſco litori propior, intra latera tenuis et longa, praeterquam ubi Aleria et Mariana coloniae ſunt, a Barbaris colitur: Sardinia Africum pelagus adtingens, niſi quod in occidentem, quam in orientem, anguſtius ſpectat, par et quadrata undique, et nuſquam non aliquanto ſpatioſior, quam ubi longiſſima eſt Corſica; ceterum fertilis, et ſoli, quam coeli, melioris, atque ut fecunda, ita paene peſtilens. In ea antiquiſſimi populorum ſunt Ilienſes: urbium antiquiſſimae Caralis et Sulci. At in Gallia, quas re- 20 ferre conveniat, ſolae ſunt Stoechades, ab

ora Ligurum ad Massiliam usque dispersae. Baleares in Hispania, contra Tarraconensia litora sitae, non longe inter se distant, et ex spatio sui cognominibus acceptis, maiores, minoresque perhibentur. Castella sunt in minoribus, Ianno et Maio: in maioribus,
21 Palma et Pollentia coloniae. Ebusos e regione promontorii, quod in Sucronensi sinu Ferrariam vocant, eodem nomine urbem habet, frumentis tantum non fecunda, et alia largior, et omnium animalium, quae nocent, adeo expers, ut ne ea quidem, quae de agrestibus mitia sunt, aut generet, aut, si
22 invecta sunt, sustineat. Contra est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quod, cum scateat multo ac malefico genere serpentium, et sit ideo inhabitabilis, tamen ingressis eam, intra id spatium, quod Ebusitana humo circumsignaverunt, sine pernicie et rata est; iisdem illis serpentibus, qui solent obvios adpetere, adspectum eius pulveris, aliud velut virus, procul et cum pavore fugientibus.

POMPONII MELAE
DE
SITU ORBIS
LIBER III.

CAP. I.

Hispaniae ora exterior.

Dicta est ora Nostri maris: dictae insulae, 1 quas amplectitur. Restat ille circuitus, quem (ut initio diximus) cingit Oceanus. Ingens infinitumque Pelagus, et magnis aestibus concitum, (ita enim motus eius appellant) modo inundat campos, modo late nudat ac refugit, non alios aliosque in vicem, neque alternis accessibus nunc in hos, nunc in illos toto impetu versum: sed ubi in omnia litora, quamvis diversa sint, Terrarum Insularumque ex medio pariter effusum est, rursus ab illis colligitur in medium, et in semet ipsum redit; tanta vi semper immissum, ut vasta etiam

flumina retro agat, et aut terrestria deprehen-
2 dat animalia, aut marina destituat. Neque
adhuc satis cognitum est, anhelitune suo id
Mundus efficiat, retractamque cum spiritu
regerat undam undique, si (ut doctioribus
placet) unum animal est: an sint depressi ali-
qui specus, quo reciprocata maria residant,
atque unde se rursus exuberantia adtollant:
an Luna causas tantis meatibus praebeat. Ad
ortus certe eius occasusque variantur: neque
eodem adsidue tempore, sed ut illa surgit ac
demergitur, ita recedere atque adventare
3 comperimus. Huc egressos, sequentesque ea,
quae exeuntibus dextra sunt, aequor Atlanti-
cum et ora Baeticae frontis excipit, quae, nisi
quod semel iterumque paullulum in semet ab-
ducitur, usque ad fluvium Anam paene recta
4 est. Turduli et Bastuli habitant. In proximo
sinu portus est, quem Gaditanum, et lucus,
quem Oleastrum adpellant: tum castellum
Ebora in litore, et procul a litore Asta colonia.
Extra Iunonis ara templumque est: in ipso
mari monumentum Caepionis, scopulo magis,
5 quam insulae impositum. Baetis ex Tarraco-
nensi regione demissus, per hanc fere mediam
diu, sicut nascitur, uno amne decurrit: post,
ubi non longe a mari grandem lacum facit,

quasi ex uno fonte geminus exoritur: quantusque simplici alveo venerat, tantus singulis effluit. Tum sinus alter usque ad finem provinciae inflectitur, eumque parva oppida, Olintigi, Onoba, Laepa, contingunt. At Lusitania trans Anam, qua mare Atlanticum spectat, primum ingenti impetu in altum abit: deinde resistit, ac se magis etiam, quam Baetica, abducit. Qua prominet, his in semet recepto mari, in tria promontoria dispergitur. Anae proximum, quia lata sede procurrens, paullatim se ac sua latera fastigat, Cuneus ager dicitur: sequens, Sacrum vocant: Magnum, quod ulterius est. In Cuneo sunt, Myrtili, Balsa, Ossonoba: in Sacro Lacobriga, et Portus Hannibalis: in Magno Ebora. Sinus intersunt: et est in proximo Salacia; in altero, Ulyssippo, et Tagi ostium, amnis gemmas aurumque generantis. Ab his promontoriis in illam partem, quae recessit, ingens flexus aperitur; in eoque sunt Turduli veteres, Turdulorumque oppida: amnes autem, Monda, in medium fere ultimi promontorii latus effluens, et radices eiusdem adluens Durius. Frons illa aliquamdiu rectam ripam habet: dein modico flexu accepto, mox paullulum eminet: tum reducta iterum iterumque recto margine

iacens, ad promontorium, quod Celticum
8 vocamus, extenditur. Totam Celtici colunt, sed a Durio ad flexum Grovii: fluuntque per eos, Avo, Celadus, Naebis, Minius, et, cui Oblivionis cognomen est, Limia. Flexus ipsa Lambricam urbem amplexus, recipit fluvios Laeron, et Ullam. Partem, quae prominet, Praesamarchi habitant, perque eos Tamaris et Sars, flumina non longe orta, decurrunt; Tamaris, secundum Ebora portum; Sars, iuxta turrem Augusti titulo memorabilem. Cetera super Tamarici Neriique incolunt, in eo tractu ultimi. Hactenus enim ad occidentem versa
9 litora pertinent. Deinde ad septemtriones toto latere terra convertitur a Celtico promontorio ad Scythicum usque. Perpetua eius ora, nisi ubi modici recessus ac parva promontoria sunt, ad Cantabros paene recta est. In ea primum Artabri sunt, etiamnunc Celticae gentis; deinde Astures. In Artabris sinus ore angusto admissum mare non angusto ambitu excipiens, Adobricam urbem et quatuor amnium ostia incingit: duo, etiam inter accolentes, ignobilia sunt; per alia duo Mearus exit, et Ivia. In Asturum litore Noega est oppidum; et tres arae, quas Sestianas vocant, in paene insula sedent, et sunt Augusti no-

mine ſacrae, illuſtrantque terras ante ignobiles. At ab eo flumine, quod Saliam vocant, incipiunt orae paullatim recedere, et latae adhuc Hiſpaniae magis magisque ſpatia contrahere, usque adeo ſemet terris anguſtantibus, ut earum ſpatium inter duo maria dimidio minus ſit, qua Galliam tangunt, quam ubi ad occidentem litus exporrigunt. Tractum Cantabri et Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi amnesque ſunt, ſed quorum nomina noſtro ore concipi nequeant. Per Concanos et Salenos Saunium, per Autrigones et Origenomeſcos Nanaſa deſcendit: et Devales Tritium Toboricum cingit, et Decium Aturia, et Oeaſonem Magrada. Varduli, una gens, hinc ad Pyrenaei iugi promontorium pertinens, claudit Hiſpanias.

CAP. II.

Galliae ora exterior.

Sequitur Galliae latus alterum, cuius ora primo nihil progreſſa in altum, mox tantumdem paene in pelagus excedens, quantum retro Hiſpania abſceſſerat, Cantabricis ſit adverſa terris, et grandi circuitu amflexa, ad occidentem litus advertit. Tunc ad ſeptem-

triones conversa, iterum longo recteque tractu
2 ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra est frumenti praecipue ac pabuli ferax, et amoena lucis immanibus. Quicquid ex satis frigoris impatiens est, aegre, nec ubique alit; salubris, et noxio genere animalium minime frequens.
3 Gentes superbae, superstitiosae, aliquando etiam immanes adeo, ut hominem optimum et gratissimam Diis victimam caederent. Manent vestigia feritatis iam abolitae, atque ut ab ultimis caedibus temperant, ita nihilominus, ubi devotos altaribus admovere, delibant. Habent tamen et facundiam suam, magistrosque sapientiae Druidas. Hi Terrae Mundique magnitudinem et formam, motus coeli ac siderum, et, quid Dii velint, scire profitentur. Docent multa nobilissimos gentis clam et diu, vicenis annis, aut in specu, aut in abditis saltibus. Unum ex his, quae praecipiunt, in vulgus effluxit, videlicet, ut forent ad bella meliores, aeternas esse animas, vitamque alteram ad manes. Itaque cum mortuis cremant ac defodiunt apta viventibus. Olim negotiorum ratio etiam et exactio crediti deferebatur ad inferos: erantque, qui se in rogos suorum, velut una victuri, libenter
4 immitterent. Regio, quam incolunt, omnis

Comata Gallia. Populorum tria ſumma no- 5
mina ſunt, terminanturque fluviis ingentibus. Nam a Pyrenaeo ad Garumnam, Aquitani; ab eo ad Sequanam, Celtae; inde ad Rhenum pertinent Belgae. Aquitanorum clariſſimi ſunt Auſci; Celtarum, Aedui; Belgarum, Treveri; urbesque opulentiſſimae, in Treveris Auguſta, in Aeduis Auguſtodunum, in Auſcis Elimberrum. Garumna ex Pyrenaeo monte delapſus, niſi cum hiberno imbre aut ſolutis nivibus intumuit, diu vadoſus et vix navigabilis fertur. At ubi obvius Oceani exaeſtuantis acceſſibus adauctus eſt, iisdemque retro remeantibus, ſuas illiusque aquas agit, aliquantum plenior, et quanto magis procedit, eo latior fit, ad poſtremum magni freti ſimilis; nec maiora tantum navigia tolerat, verum etiam, more pelagi ſaevientis, exſurgens, iactat navigantes atrociter, utique ſi alio ventus, alio unda praecipitat. In eo 6
eſt inſula, Antros nomine, quam pendere et adtolli aquis increſcentibus ideo incolae exiſtimant, quia, cum videantur editiora, quis obiacet, ubi ſe fluctus implevit, illa operit, haec, ut prius, tantum ambitur: et quod ea, quibus ante ripae collesque, ne cernerentur, obſtiterant, tunc velut ex loco ſuperiore per-

7 ſpicua ſunt. A Garumnae exitu latus illud incipit terrae, procurrentis in pelagus, et ora Cantabricis adverſa litoribus, aliis populis media eius habitantibus, ab Santonis ad Osismios usque deflexa. Ab illis enim iterum ad ſeptemtriones frons litorum reſpicit, pertinetque ad ultimos Gallicarum gentium Morinos, nec portu, quem Geſoriacum vocant,
8 quidquam notius habet. Rhenus, ab Alpibus decidens, prope a capite duos lacus efficit, Venetum et Acronium. Mox diu ſolidus, et certo alveo lapſus, haud procul a mari huc et illuc diſpergitur, ſed ad ſiniſtram amnis etiam tum, et donec effluat, Rhenus; ad dextram primo anguſtus et ſui ſimilis, poſt ripis longe ac late recedentibus, iam non amnis, ſed ingens lacus, ubi campos implevit, Flevo dicitur, eiusdemque nominis inſulam amplexus, fit iterum artior, iterumque fluvius emittitur.

CAP. III.

G E R M A N I A.

1 Germania hinc ripis eius usque ad Alpes, a meridie ipſis Alpibus, ab oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua ſeptemtrionem

ſpectat, Oceano litore obducta eſt. Qui habi- 2
tant, immanes ſunt animis atque corporibus, et ad inſitam feritatem vaſte utraque exercent, bellando animos, corpora ad conſuetudinem laborum, maxime frigoris. Nudi agunt, antequam puberes ſint; et longiſſima apud eos pueritia eſt: viri ſagis velantur, aut libris arborum, quamvis ſaeva hieme. Nandi non patientia tantum illis, ſtudium etiam eſt. Bella cum finitimis gerunt: cauſas eorum ex libidine arceſſunt; neque imperitandi prolatandique, quae poſſident, (nam ne illa quidem enixe colunt) ſed ut circa ipſos, quae iacent, vaſta ſint. Ius in viribus habent, adeo ut ne latrocinii quidem pudeat, tantum hoſpitibus boni, miteſque ſupplicibus. Victu ita aſperi incultique, ut cruda etiam carne veſcantur, aut recenti, aut cum rigentem in ipſis pecudum ferarumque coriis, manibus pedibusque ſubigendo, renovarunt. Terra ipſa 3
multis impedita fluminibus, multis montibus aſpera, et magna ex parte ſilvis ac paludibus invia. Paludum, Sueſia, Eſtia et Melſiagum, maximae: ſilvarum, Hercynia et aliquot ſunt, quae nomen habent; ſed illa dierum ſexaginta iter occupans, ut maior aliis, ita et notior. Montium altiſſimi Taunus et Rhetico; niſi

quorum nomina vix eſt eloqui ore Romano. Amnium in alias gentes exeuntium, Danubius et Rhodanus; in Rhenum, Moenis et Lupia; in Oceanum, Amiſius, Viſurgis et Albis clariſſimi.
4 Super Albim Codanus, ingens ſinus, magnis parvisque inſulis refertus eſt. Hac re mare, quod gremio litorum accipitur, nusquam late patet, nec usquam mari ſimile; verum aquis paſſim interfluentibus ac ſaepe transgreſſis, vagum atque diffuſum, facie amnium, ſpargitur: qua litora adtingit, ripis contentum inſularum non longe diſtantibus, et ubique paene tantumdem, it anguſtum et par freto; curvansque ſe ſubinde, longo ſupercilio inflexum eſt. In eo ſunt Cimbri et Teutoni: ultra, ultimi Germaniae Hermiones.

CAP. IV.

SARMATIA.

1 Sarmatia intus, quam ad mare, latior, ab his, quae ſequuntur, Viſtula amne diſcreta, qua retro abit, usque ad Iſtrum flumen immittitur. Gens habitu armisque Parthicae proxima, verum ut caeli aſperioris, ita ingenii. Non ſe urbibus tenent, et ne ſtatis quidem
2 ſedibus. Ut invitavere pabula, ut cedens et

sequens hostis exigit, ita res opesque secum trahens, semper castra habitant; bellatrix, libera, indomita, et usque eo immanis atque atrox, ut feminae etiam cum viris bella ineant; atque ut habiles sint, natis statim dextra aduritur mamma: inde expedita in ictus manus, quae exseritur, virile fit pectus. Arcus ten- 3
dere, equitare, venari, puellaria pensa sunt; ferire hostem, adultarum stipendium est; adeo ut non percussisse, pro flagitio habeatur, sitque eis poenae virginitas.

CAP. V.

SCYTHIA.

Inde Asiae confinia, nisi ubi perpetuae 1
hiemes sedent et intolerabilis rigor. Scythici populi incolunt, fere omnes etiam in unum Bergae adpellati. In Asiatico litore primi Hyperborei, super Aquilonem Rhipaeosque montes, sub ipso siderum cardine iacent: ubi sol non quotidie, ut nobis, sed primum verno aequinoctio exortus, auctumnali demum occidit: et ideo sex mensibus dies, et totidem aliis nox usque continua est. Terra angusta, 2
aprica, per se fertilis. Cultores iustissimi, et diutius, quam ulli mortalium, et beatius

vivunt. Quippe festo semper otio laeti non bella novere, non iurgia; sacris operati, maxime Apollinis, quorum primitias Delon misisse, initio per virgines suas, deinde per populos, subinde tradentes ulterioribus, moremque eum diu, et donec vitio gentium temeratus est, servasse referuntur. Habitant lucos silvasque, et ubi eos vivendi satietas magis, quam taedium, cepit, hilares, redimiti sertis, semet ipsi in pelagus ex certa rupe praecipites dant. Id eis funus eximium est.
3 Mare Caspium, ut angusto, ita longo etiam freto, primum terras, quasi fluvius, irrumpit: atque ubi recto alveo influxit, in tres sinus diffunditur; contra os ipsum in Hyrcanum, ad sinistram in Scythicum, ad dextram in eum, quem proprie et totius nomine Caspium adpellant: omne atrox, saevum, sine portubus, procellis undique expositum; ac belluis magis, quam cetera, refertum, et ideo minus
4 navigabile. Ad introëuntium dextram Scythae Nomades, freti litoribus, insident. Intus sunt ad Caspium sinum Caspii et Amazones, sed quas Sauromatidas adpellant: ad Hyrcanum Albani, et Moschi, et Hyrcani: in Scythico Amardi, et Paesicae, et iam ad fretum Derbices. Multi in eo sinu magni parvique amnes

fluunt: ſed qui famam habent, ex Cerauniis montibus uno alveo deſcendit, duobus exit in Caſpium Caſius. Araxes Tauri latere demiſ- 5
ſus, quoad campos Armeniae ſecat, labitur placidus et ſilens, neque, in utram partem eat, quanquam intuearis, manifeſtus: cum in aſperiora devenit, hinc atque illinc rupibus preſſus, et quanto anguſtior, tanto magis pernix, frangit ſe ſubinde ad obpoſita cautium: atque ob id ingenti cum murmure ſonansque devolvitur, adeo citus, ut, qua ex praecipiti in ſubiecta caſurus eſt, non declinet ſtatim undam, ſed ultra quam canalem habet, evehat, plus iugeri ſpatio ſublimis, et aquis pendentibus ſemet ipſe ſine alveo ferens: deinde ubi incurvus arcuatoque amne deſcendit, fit tranquillus, iterumque per campos tacitus et vix fluens, in id litus elabitur.
Cyrus et Cambyſes, ex radicibus Coraxici 6
montis viciuis fontibus editi, in diverſa abeunt, perque Iberas et Hyrcanos diu et multum diſtantibus alveis defluunt: poſt non longe a mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum ſinum uno ore perveniunt. Iaxartes et Oxos per deſerta Scythiae ex Sugdianorum regionibus in Scythicum exeunt; ille ſuo fonte grandis, hic incurſu aliorum grandior,

et aliquamdiu ad occaſum ab oriente excur-
rens, iuxta Dahas primum inflectitur: curſu-
que ad ſeptemtrionem converſo, inter Amar-
7 dos et Paeſicas os aperit. Silvae alia quoque
dira animalia, verum et tigres ferunt, utique
Hyrcaniae; ſaevum ferarum genus, et usque
eo pernix, ut illis longe quoque progreſſum
equitem conſequi, nec tantum ſemel, ſed
aliquotiens etiam curſu, unde coeperit, ſub-
inde repetito, ſolitum et facile ſit. Cauſa ex
eo eſt, quod, ubi ille interceptos earum ca-
tulos citus coepit avehere, et, rabiem appro-
pinquantium aſtu fruſtraturus, unum de plu-
ribus omiſit, hae proiectum excipiunt, et ad
cubilia ſua referunt, rurſumque et ſaepius
remeant, atque idem efficiunt, donec ad fre-
quentiora, quam adire audeant, profugus
8 raptor evadat. Ultra Caſpium ſinum quid-
nam eſſet, ambiguum aliquamdiu fuit; idem-
ne Oceanus, an Tellus infeſta frigoribus, ſine
ambitu ac ſine fine proiecta. Sed praeter
Phyſicos Homerumque, qui univerſum Or-
bem mari circumfuſum eſſe dixerunt, Corne-
lius Nepos, ut recentior, ita auctoritate cer-
tior; teſtem autem rei Q. Metellum Celerem
adiicit, eumque ita retuliſſe commemorat:
Cum Galliae pro conſule praeeſſet, Indos

quosdam a rege Boiorum dono sibi datos; unde in eas terras devenissent, requirendo cognosse, vi tempestatum ex Indicis aequoribus abreptos, emensosque, quae intererant, tandem in Germaniae litora exiisse. Restat ergo pelagus; sed reliqua lateris eiusdem adsiduo gelu durantur, et ideo deserta sunt.

CAP. VI.

Hispaniae exterioris et septemtrionalis Oceani insulae.

His oris, quas angulo Baeticae adhuc us- 1
que perstrinximus, multae ignobiles insulae, et sine nominibus etiam, adiacent: sed earum, quas praeterire non libeat, Gades fretum adtingit; eaque angusto spatio, et, veluti flumine, a continenti abscissa, qua terris propior est, paene rectam ripam agit: qua Oceanum spectat, duobus promontoriis evecta in altum, medium litus abducit, et fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero templum Aegyptii Herculis, conditoribus, religione, vetustate, opibus illustre. Tyrii constituere: cur sanctum sit, ossa eius ibi sita efficiunt: annorum, quis manet numerus, ab Iliaca tempestate principia sunt:

2 opes tempus aluit. In Luſitania Erythia eſt,
quam Geryonae habitatam accepimus, aliae-
que ſine certis nominibus; adeo agri fertiles,
ut, cum ſemel ſata frumenta ſint, ſubinde re-
cidivis ſeminibus ſegetem novantibus, ſeptem
minimum, interdum plures etiam meſſes
ferant. In Celticis aliquot ſunt, quas, quia
plumbo abundant, uno omnes nomine Caſſi-
3 teridas adpellant. Sena in Britannico mari,
Oſiſmicis adverſa litoribus, Gallici numinis
oraculo inſignis eſt: cuius antiſtites, perpetua
virginitate ſanctae, numero novem eſſe tra-
duntur: Gallicenas vocant, putantque inge-
niis ſingularibus praeditas, maria ac ventos
concitare carminibus, ſeque, in quae velint
animalia, vertere, ſanare, quae apud alios
inſanabilia ſunt, ſcire ventura et praedicare:
ſed non niſi deditas navigantibus, et in id
4 tantum, ut ſe conſulerent, profectis. Bri-
tannia qualis ſit, qualesque progeneret, mox
certiora et magis explorata dicentur. Quippe
tamdiu clauſam aperit ecce Principum maxi-
mus, nec indomitarum modo ante ſe, verum
ignotarum quoque gentium victor, propria-
rum rerum fidem ut bello adfectavit, ita
triumpho declaraturus portat. Ceterum, ut
adhuc habuimus, inter ſeptemtrionem occi-

dentemque proiecta, grandi angulo Rheni ostia prospicit; deinde obliqua retro latera abstrahit, altero Galliam, altero Germaniam spectans: tum rursus perpetuo margine directi litoris ab tergore obducta, iterum se in diversos angulos cuneat triquetra, et Siciliae maxime similis, plana, ingens, fecunda, verum his, quae pecora, quam homines, benignius alant. Fert nemora, lacus ac praegrandia 5
flumina, alternis motibus modo in pelagus, modo retro fluentia, et quaedam gemmas margaritasque generantia. Fert populos regesque populorum: sed sunt inculti omnes, atque ut longius a continenti absunt, ita magis aliarum opum ignari, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, vitro corpora infecti. Causas tamen bellorum et bella contrahunt, ac se frequenter invicem infestant, maxime imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi, quae possident. Dimicant non equitatu modo, aut pedite, verum et bigis et curribus, Gallice armati: covinnos vocant, quorum falcatis axibus utuntur. Super Britanniam Iuverna est, 6
paene par spatio, sed utrimque aequali tractu litorum oblonga: caeli ad maturanda semina iniqui, verum adeo luxuriosa herbis, non

laetis modo, ſed etiam dulcibus, ut ſe exigua parte diei pecora impleant, et niſi pabulo prohibeantur, diutius paſta diſſiliant. Cultores eius inconditi ſunt, et omnium virtutum ignari magis, quam aliae gentes; pietatis ad-
7 modum expertes. Triginta ſunt Orcades, anguſtis inter ſe diductae ſpatiis: ſeptem Haemodae, contra Germaniam vectae. In illo ſinu, quem Codanum diximus, ex inſulis Scandinovia, quam adhuc Teutoni tenent, ut fecunditate alias, ita magnitudine anteſtat.
8 Quae Sarmatis adverſa ſunt, ob alternos acceſſus recurſusque pelagi, et quod ſpatia, quis diſtant, modo operiuntur undis, modo nuda ſunt, alias inſulae videntur, alias una et continens terra. In his eſſe Oaeonas, qui ovis avium paluſtrium et avenis tantum alantur: eſſe equinis pedibus Hippopodas, et Panotos, quibus magnae aures, et ad ambiendum corpus omne patulae, nudis alioquin pro veſte ſint, praeterquam quod fabulis traditur, auctores etiam, quos ſequi non pigeat, invenio.
9 Thule Bergarum litori obpoſita eſt, Graiis et noſtris celebrata carminibus. In ea, quod ibi ſol longe occaſurus exſurgit, breves utique noctes ſunt: ſed per hiemem, ſicut aliubi, obſcurae; aeſtate lucidae, quod per id tempus

iam se altius evehens, quanquam ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium vero nullae, quod tunc iam manifestior non fulgorem modo, sed sui quoque partem maximam ostentat. Talge 10 in Caspio mari, sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: sed vicini populi, quae gignuntur, adtingere nefas et pro sacrilegio habent, Diis parata existimantes, Diisque servanda. Aliquot et illis Oris, quas desertas diximus, aeque desertae adiacent, quas sine propriis nominibus Scythicas vocant.

CAP. VII.

Oceanus Eous et India.

Ab his in Eoum mare cursus inflectitur, 1 inque oram terrae, spectantis orientem. Pertinet haec a Scythico promontorio ad Colida: primumque omnis est invia; deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythae sunt Androphagi et Sacae, distincti regione, quia feris scatet, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca belluae infestant, usque ad montem mari imminentem, nomine Tabim. Longe ab eo Taurus adtollitur. Seres intersunt; genus plenum iustitiae, et commercio, quod

rebus in ſolitudine relictis abſens peragit, notiſſimum. India non Eoo tantum adpoſita pelago, ſed et ei, quod ad meridiem ſpectans Indicum diximus, et hinc Tauri iugis, ab occidente Indo finita, tantum ſpatium litoris occupat, quantum per quadraginta dies noctesque velificantibus curſus eſt; ita multum a noſtris abducta regionibus, ut in aliqua parte eius neuter ſeptemtrio adpareat, aliterque, quam in aliis oris, umbrae rerum ad meridiem iaceant. Ceterum fertilis, et vario genere hominum aliorumque animalium ſcatet. Alit formicas non minus maximas canibus; quas more Gryphorum aurum penitus egeſtum cum ſumma pernicie adtingentium cuſtodire commemorant: immanes et ſerpentes, aliqui ut elephantos morſu atque ambitu corporis adficiant. Tam pinguis alicubi et tam feracis ſoli, ut in eo mella frondibus defluant, lanas ſilvae ferant, arundinum fiſſa internodia, veluti navia, binos, et quaedam ternos etiam
3 vehant. Cultorum habitus moresque diſſimiles. Lino alii veſtiuntur, aut lanis, quas diximus; alii avium ferarumque pellibus: pars nudi agunt; pars tantum obſcoena velati: alii humiles parvique; alii ita proceri et corpore ingentes, ut elephantis etiam, et ibi maximis,

ſicut nos equis, facile atque habiliter utantur.
Quidam nullum animal occidere, nulla carne
veſci optimum exiſtimant: quosdam tantum
piſces alunt. Quidam proximi parentes, prius-
quam annis, aut aegritudine in maciem eant,
velut hoſtias caedunt: caeſorumque viſceri-
bus epulari fas et maxime pium eſt. At ubi
ſenectus, aut morbus inceſſit, procul a ceteris
abeunt, mortemque in ſolitudine nihil anxii
exſpectant. Prudentiores, et quibus ars ſtu-
diumque ſapientiae contingit, non exſpectant
eam, ſed ingerendo ſemet ignibus, laeti et
cum gloria arceſſunt. Urbium, quas incolunt 4
(ſunt autem plurimae) Nyſa eſt clariſſima et
maxima: montium Meros, Iovi ſacer. Famam
hinc praecipuam habent; in illa genitum, in
huius ſpecu Liberum patrem arbitrantur eſſe
nutritum: unde Graecis auctoribus, ut femori
Iovis inſitum dicerent, aut materia ingeſſit,
aut error. Oras tenent ab Indo ad Gangen 5
Palibothri, a Gange ad Colida (niſi ubi magis,
quam ut habitetur, exaeſtuat) atrae gentes et,
quodammodo Aethiopes. A Colide ad Cudum
recta ſunt litora, timidique populi, et marinis
opibus affatim dites. Tamos promontorium 6
eſt, quod Taurus adtollit: Colis alterius par-
tis angulus, initiumque lateris, ad meridiem

versi: Ganges et Indus amnes. Ille multis fontibus in Hemode, Indiae monte, conceptus, simul unum alveum fecit; fit omnium maximus, et alicubi latius, quando angustissime fluit, decem millia passuum patens, in septem ora dispergitur. Indus ex monte Paropamiso exortus, et alia quidem flumina admittit, sed clarissima, Cophen, Acesinen, Hydaspen: conceptamque pluribus alveis undam lato spatio trahit. Hinc paene Gangen magnitudine exaequat. Post ubi aliquot saepe magnis flexibus cinxit iugum ingens, iterum rectus solidusque descendit: donec ad laevam dextramque se diducens, duobus ostiis, longe distantibus, exeat. Ad Tamum insula est Chryse,
7 ad Gangen Argyre: altera aurei soli (ita veteres tradidere) altera argentei: atque, ut maxime videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo fabula est. Taprobane, aut grandis admodum insula, aut prima pars Orbis alterius Hipparcho dicitur: sed quia habitatur, nec quisquam circum eam isse traditur, prope verum est. Contra Indi ostia illa sunt, quae
8 vocant Solis, adeo inhabitabilia, ut ingressos vis circumfusi aëris exanimet confestim; et inter ipsa ostia Patalene. Regio ob aestus intolerabilis, alicubi cultoribus egens, inde

ad principia Rubri maris pertinet. Ipsa invia atque deserta; humus cineri magis fit, quam pulveri similis; ideoque per eam rara et non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem et Arusacen notissima accepimus.

CAP. VIII.

Mare Rubrum, ac uterque huius Sinus Persicus et Arabicus.

Rubrum mare Graeci, sive quia eius colo- 1
ris est, sive quia ibi Erythras regnavit, Ἐρυθρὰν θάλασσαν adpellant: procellosum, asperum mare, profundum, et magnorum animalium magis, quam cetera, capax. Primo recedentes oras aequabiliter impellit; et ut non intret interius, aliquantum patens sinus arcuat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosque iterum sinus aperit. Persicus voca- 2
tur dictis regionibus propior; Arabicus ulterior. Persicus, qua mare accipit, utrimque rectis lateribus grande ostium, quasi cervice, complectitur: dein terris in omnem partem vaste et aequa portione cedentibus, magno litorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici et os artius et 3
latitudo minor est, maior aliquanto recessus,

et multo magis longa latera. Init penitus introrsusque, dum Aegyptum paene et montem Arabiae Casium adtingit, quodam fastigio minus ac minus latus, et, quo magis penetrat,
4 angustior. Ab his, quae diximus, ad sinum Persicum (nisi ubi Chelonophagi morantur) deserta sunt. In ipso Carmanii navigantium dextra positi, sine veste ac fruge, sine pecore ac sedibus, piscium cute se velant, carne vescuntur, praeter capita toto corpore hirsuti. Interiora Cedrosii, dehinc Persae habitant. Sabis per Carmanios, supra Andanis et Coros
5 effluunt. In parte, quae pelagi ostio adversa est, Babyloniorum fines Chaldaeorumque sunt, et duo clari amnes, Tigris Persidi propior, ulterior Euphrates. Tigris ut natus est, ita descendens usque in litora permeat: Euphrates, immani ore aperto, non exit tantum, unde oritur, sed et vaste quoque decidit; nec secat continuo agros, sed late diffusus in stagna, diu sedentibus aquis piger, et sine alveo patulus, post, ubi marginem rupit, vere fluvius, acceptisque ripis celer et fremens, per Armenios et Cappadocas occidentem petit; ni Taurus obstet, in Nostra maria venturus. Inde ad meridiem avertitur, et primum Syros, tum Arabas ingressus, non

perdurat in pelagus, verum ingens modo et navigabilis, inde tenuis rivus, despectus emoritur, et nusquam manifesto exitu effluit, ut alii amnes, sed deficit. Alterum latus ambit 6
plaga, quae inter utrumque pelagus excurrit. Arabia dicitur, cognomen Eudaemon, angusta, verum cinnami et turis aliorumque odorum maxime ferax. Maiorem Sabaei tenent partem, ostio proximam et Carmaniis contrariam Macae. Frontem, quae inter ostia ostenditur, silvae cautesque exasperant. Aliquot sunt in medio insulae sitae: Ogyris, quod in ea Erythrae regis monumentum est, magis clara, quam ceterae. Alterum sinum undique Ara- 7
bes incingunt. Ab ea parte, quae introëuntibus dextra est, urbes sunt, Cana, et Arabia, et Gadamus: in altera, ab intimo angulo prima, Berenice, inter Heroopoliticum et Strobilum: deinde inter promontoria Μυὸς ὅρμον et Coloba, Philoteris et Ptolemais: ultra Arsinoe et alia Berenice: tum silva, quae hebenum odoresque generat, et manu factus amnis, ideoque referendus, quod ex Nili alveo dioryge adductus. Extra sinum, verum in flexu 8
tamen, etiam non modico, Rubri maris, pars bestiis infesta ideoque deserta est: partem Panchaei habitant, quos ex facto, quia serpen-

tibus veſcuntur, Ophiophagos vocant. Fuere
interius Pygmaei, minutum genus, et quod
pro ſatis frugibus contra grues dimicando
9 defecit. Sunt multa volucrum, multa ſer-
pentum genera: de ſerpentibus memorandi
maxime, quos parvos admodum et veneni
praeſentis, certo anni tempore ex limo con-
cretarum paludum emergere, in magno exa-
mine volantes Aegyptum tendere, atque in
ipſo introitu finium ab avibus, quas Ibidas
adpellant, adverſo agmine excipi pugnaque
10 confici traditum eſt. De volucribus praeci-
pue referenda Phoenix, ſemper unica; non
enim coitu concipitur, partuve generatur:
ſed ubi quingentorum annorum aevo perpe-
tua duravit, ſuper exaggeratam variis odori-
bus ſtruem ſibi ipſa incubat ſolviturque:
deinde putreſcentium membrorum tabe con-
creſcens, ipſa ſe concipit, atque ex ſe rurſus
renaſcitur: cum adolevit, oſſa priſtini cor-
poris incluſa myrrha Aegyptum exportat,
atque in urbe, quam Solis adpellant, fragran-
tibus archio buſtis inferens, memorando fu-
nere conſecrat. Ipſum promontorium, quo
id mare clauditur, a Cerauniis ſaltibus in-
vium eſt.

CAP. IX.

AETHIOPIA.

Aethiopes ultra ſedent; Meroën habent 1
terram, quam Nilus primo ambitu amplexus
inſulam facit: pars, quia vitae ſpatium dimi-
dio fere, quam nos, longius agunt, Macrobii;
pars, quia ex Aegypto advenere, dicti Auto-
moloe: pulchri forma, aequi corporis, pa-
rumque venerati opes, veluti optimarum
alumni virtutum. In illis mos eſt, cui potiſſi-
mum pareant, ſpecie ac viribus legere. Apud
hos plus auri, quam aeris eſt: ideo quod mi-
nus eſt, pretioſius cenſent. Aere exornantur,
auro vincula ſontium fabricant. Eſt locus 2
adparatis epulis ſemper refertus; et quia, ut
libet veſci volentibus, licet, ἡλίου τράπεζαν
adpellant; et quae paſſim adpoſita ſunt, adfir-
mant innaſci ſubinde divinitus. Eſt lacus,
quo perfuſa corpora, quaſi uncta, pernitent:
bibitur idem; adeo eſt liquidus, et ad ſuſti-
nenda, quae incidunt, aut immittuntur, in-
firmus, ut folia etiam proximis deciſa frondi-
bus, non innatantia ferat, ſed peſſum et peni-
tus accipiat. Sunt et ſaeviſſimae ferae, omni
colore varii Lycaones, et quales accepimus,
Sphinges. Sunt mirae aves cornutae Trago-

3 panes, et equinis auribus Pegasi. Ceterum oras ad Eurum sequentibus nihil memorabile occurrit. Vasta omnia, vastis praecisa montibus, ripae potius sunt, quam litora. Inde ingens et sine cultoribus tractus. Dubium aliquamdiu fuit, essetne ultra Pelagus; caperetne Terra circuitum, an exhausto fluctu sine fine se Africa extenderet: verum [ipse] Hanno Carthaginiensis, exploratum missus a suis, cum per Oceani ostium exisset, magnam partem eius circumvectus, non se mare, sed commeatum defecisse, memoratu retulerat: et Eudoxus quidam, avorum nostrorum temporibus, cum Lathurum, regem Alexandriae, profugeret, Arabico sinu egressus, per hoc pelagus (ut Nepos adfirmat) Gades usque pervectus est; ideo
4 eius orae notae sunt aliqua. Sunt autem trans ea, quae modo deserta diximus, muti populi, et quibus pro eloquio nutus est; alii sine sono linguae; alii sine linguis; alii labris etiam cohaerentibus, nisi quod sub naribus etiam fistula est, per quam bibere avenis, et, cum incessit libido vescendi, grana singula frugum passim nascentium absorbere dicuntur. Sunt quibus ante adventum Eudoxi adeo ignotus ignis fuit, adeoque visus mirum in modum placuit, ut amplecti etiam flammas, et ardentia

finu abdere, donec noceret, maxime libuerit.
Super eos grandis litoris flexus grandem insu- 5
lam includit, in qua tantum feminas esse nar-
rant, toto corpore hirsutas, et sine coitu ma-
rium sua sponte fecundas; adeo asperis efferis-
que moribus, ut quaedam contineri, ne re-
luctentur, vix vinculis possint. Hoc Hanno
retulit, et, quia detracta occisis coria pertule-
rat, fides habita est. Ultra hunc sinum mons
altus (ut Graeci vocant) Θεῶν ὄχημα perpetuis
ignibus flagrat. Ultra montem viret collis, 6
longo tractu longis litoribus obductus, unde
visuntur patentes magis campi, quam ut per-
spici possint, Panum Satyrorumque. Hinc opi-
nio causae fidem cepit, quod, cum in his nihil
culti sit, nullae habitantium sedes, nulla vesti-
gia, solitudo in diem vasta, et silentium vastius,
nocte crebri ignes micant, et veluti castra, late
iacentia, ostenduntur, crepant cymbala et tym-
pana, audiunturque tibiae, sonantes maius hu-
manis. Tunc rursus Aethiopes, nec tam dites, 7
quam, quos diximus, nec ita corporibus
similes, sed minores incultique sunt, et nomi-
ne Ἑσπερίων. In horum finibus fons est, quem 8
Nili esse aliqua credibile est. Nuchul ab inco-
lis dicitur: et videri potest non alio nomine
adpellari, sed a barbaro ore corruptus. Alit

papyrum et minora quidem, eiusdem tamen generis animalia. Aliis amnibus in Oceanum vergentibus, ſolus in mediam regionem et ad orientem abit: et, quonam exeat, incertum eſt. Inde colligitur, Nilum hoc fonte conceptum, actumque aliquamdiu per invia, et ideo ignotum, iterum ſe, ubi ad Eoa poſſit, oſtendere: ceterum ſpatio, quo abſconditur, effici, ut hic alio cedere, ille aliunde videatur exſurgere.
9 Catoblebas, non grandis fera, verum grande et praegrave caput aegre ſuſtinens, atque ob id in terram plurimum ore converſa, apud hos gignitur: ob vim ſingularem magis etiam referenda, quod, cum impetu morſuque nihil unquam ſaeviat, oculos eius vidiſſe mortiferum. Contra eosdem ſunt inſulae Gorgades, domus (ut aiunt) aliquando Gorgonum. Ipſae terrae promontorio, cui Ἑσπέρου Κέρας nomen eſt, finiuntur.

CAP. X.

Atlanticum Mare et huic adſita Aethiopiae ac Mauretaniae pars.

1 Inde incipit frons illa, quae in occidentem vergens mari Atlantico abluitur. Prima eius Aethiopes tenent, media nulli; nam aut ex-

uſta ſunt, aut arenis obducta, aut inſeſta ſerpentibus. Exuſtis inſulae adpoſitae ſunt, quas Heſperidas tenuiſſe memoratur. In arenis mons eſt Atlas, denſe conſurgens, verum inciſis undique rupibus praeceps, invius, et, quo magis ſurgit, exilior; qui quod altius, quam conſpici poteſt, usque in nubila erigitur, caelum et ſidera non tangere modo vertice, ſed ſuſtinere quoque dictus eſt. Contra Fortu- 2
natae inſulae abundant ſua ſponte genitis, et ſubinde aliis ſuper aliis innaſcentibus nihil ſollicitos alunt, beatius quam aliae urbes excultae. Una ſingulari duorum fontium ingenio maxime inſignis: alterum qui guſtavere, riſu ſolvuntur in mortem; ita adfectis remedium eſt ex altero bibere. Ab eo tractu, quem 3
ferae infeſtant, proximi ſunt Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos ſerpere potius, quam ingredi referunt: deinde Pharuſii, aliquando tendente ad Heſperidas Hercule dites; nunc inculti, et, niſi quod pecore aluntur, admodum inopes. Hinc iam laetiores agri 4
amoenique ſaltus citro, terebintho et ebore abundant. Nigritarum Gaetulorumque paſſim vagantium ne litora quidem infecunda ſunt, purpura et murice efficaciſſimis ad tingendum; et ubique, quae tinxere, clariſſima.

5 Reliqua est ora Mauretaniae exterior, et in finem sui fastigantis se Africae novissimus angulus; iisdem opibus, sed minus dives. Ceterum solo etiam ditior et adeo fertilis est, ut frugum genera, non cum serantur modo, benignissime procreet; sed quaedam profundat etiam non sata. Hic Antaeus regnasse dicitur, et (signum quod fabulae clarum prorsus) ostenditur, collis modicus resupini hominis imagine iacentis, illius, ut incolae ferunt, tumulus: unde ubi aliqua pars eruta est, solent imbres spargi, et, donec effossa repleantur,
6 eveniunt. Hominum pars silvas frequentant, minus, quam quos modo diximus, vagi: pars in urbibus agunt; quarum, ut inter parvas, opulentissimae habentur, procul a mari Gilda, Volubilis, Prisciana: propius autem Sala et Lixo flumini Lixo proxima. Ultra est colonia et fluvius Zilia, et, unde initium fecimus, Ἀμπελουσία in Nostrum iam fretum vergens promontorium, Operis huius atque Atlantici litoris terminus.

CON-

CONSPECTUS CAPITUM.

LIBER II.

LIBER III.

INDEX VERBORUM

IN

POMPONIUM MELAM.

Ubi tres numeri adpositi sunt, Latinus denotat *librum*, alter minor *caput*, tertius capitis *paragraphum*.

Ubi duo cernuntur, Latinus prior respicit *Volumen*, posterior minor eius *Partem*.

adficere; ita adfectis (*ut risu solvantur in mortem*) remedium est ex altero (*fonte*) bibere 2, 10, 2. Mosyni reges inedia diei totius adficiunt 1, 19, 10. serpentes elephantos morsu atque ambitu corporis adficiunt 3, 7, 2. *i. e. conficiunt*, uti volunt multi 1, 19, 10. et 3, 7, 2. Cf. II. 1. p. 608. et II. 3. p. 222.

adfirmare; accolae adfirmant 1, 11, 3. 2, 7, 5. nihil adfirmans academia 1, 18, 1.

adfluere; adfluens et refluens pelagus 1, 7, 3.

adgredi; opus dicere adgredior prooem. 1. *de re difficili.* V. III. 1. pag. 4.

adhaerere; Athos continenti adhaeret 2, 2, 10. Hispania Galliis adhaeret 2, 6, 2.

adhuc; ut adhuc habuimus Britanniam 3, 6, 4. *i. e. ad hoc usque tempus.* Scandinaviam adhuc Teutoni tenent 3, 6, 7. *Kappius in indice h. v. explicat ita, ut significet ad hunc usque locum, neutiquam vero ad hoc usque tempus, quod alibi fit* etiam nunc 3, 1, 9. et 3, 2, 8. *ubi tamen legitur* etiam tum. *Equidem in vulgari significatione subsisto, quam usus unice probat.*

adiacere; oppida eodem, quo dicta sunt, ordine adiacentia (*Aeolidis sinui*) 1, 18, 2. adiacet oppidum Cherrone (*promontorio*) 2, 1, 3. Europa Propontidi — adiacet 1, 3, 1. Africa Libyco mari 1, 4, 3. Asia pelago adversa adiacens 1, 12, 4. terra fronte pelago adiacet 2, 3, 7. Pylos pelago 2, 3, 9. ripis Schoeni adiacens Maronia 2, 2, 8. Asiaticis regionibus adiacent insulae 2, 7, 4. oris ignobiles insulae 3, 6, 1. ad Syrtim adiacent (*urbes*) 1, 7, 2.

adiacere et *obiacere*. V. II. 1. p. 161. 413.

adiectiva ad utrumque substantivum connexum variato casu referri possunt. Sic *sinus modicus spatio* 2, 4, 7. ubi Vatic. 3, adfert *modico spatio*. *Apis, bos, cauda linguaque dissimilis aliorum*; al. *dissimili*, 1, 9, 7. *regio ob aestus intolerabilis*, al. *intolerabiles* 3, 7, 8. Cf. II. 1. p. 551. et quae adtulerunt Burmannus uterque ad Phaedr. 2, 7, 6. et Propert. 1, 10, 8. Garaton. ad Cicer. pro Coelio cap. 21. Bentlei. ad Horat. 1. od. 29, 4. vir doctus in observatt. miscell. V. 1. T. 2. p. 24. et ego ad Eutrop. 7, 21. f. 14.

adiectiva; neutra in plurali ex Graeca ratione cum genitivo substantivi. Sic *saeva hiemis* 2, 1, 10. *eminentia cautium* 2, 6, 5. *obposita cautium* 3, 5, 5. *immania gentium* 2, 1, 8. *brevia vadorum* 1, 7, 3. *ima montis* 1, 18, 2. — Cf. differt. de Mela cap. 6. p. 37.

adiectiva; loco nominum propriorum, ut *Idaeus mons* 1, 18, 3.

saltus Oetaeus 2, 3, 2. Cf. III. 1. p. 535 sq. et Torren. ad Valer. Max. 3, 2, 23. p. 254.

adiicere; id famae fidem adiicit 1, 19, 7. testem rei adiicit Cornelius Nepos 3, 5, 8.

adiicere et similia libri in medio per i simplex efferunt, ut *adicere, conicere, inicere, subicere.* V. II. 3. p. 144 sq.

adire; maria navibus 1, 12, 1. donec ad frequentiora, quam adire audeant (*tigres*), profugus raptor evadat 3, 5, 7.

aditus; aditus Maeotidos 1, 2, 2. lacus, qua mare admittit, tenuis aditu 2, 5, 6.

adiungere; Thracia Macedoniae adiungitur 1, 3, 14.

adlegere; terra facie positi ensis adlecta est 2, 1, 5. ubi cf. nota V. II. 2. pag. 38. quae tamen in integrum restituenda sic est; etsi potius ad *adligo* s. *adlego, ĕre* — nostris auctoribus hoc sensu —

adluere; loca, quae mare non adluit 2, 3, 4. mare adluit terras 1, 18, 5. quae Libyco mari adluuntur 1, 4, 4. frons mari Atlantico adluitur 3, 10, 1. sinus alterum Chersonesi latus adluens 2, 2, 8. Borysthenes gentem sui nominis adluit 2, 1, 6. Durius radices promontorii adluens 3, 1, 7. Sic Graeci κλύζεσθαι.

adluere et *abluere.* Vid. notae criticae citata proxime loca, et in primis Vol. II. 1. p. 186 sq.

admittere; nives ultra ne visum quidem incedentium admittunt 2, 1, 1. specus ausos (*subire*) penitus alte quasi cuniculo admittit 1, 13, 3. Oceanus, exclusus antea mole montium, ad quae nunc inundat, admissus 1, 5, 3. mare, quod inter utraque (*cornua Italiae*) admittit 2, 4, 8. pelagus magno impetu admissum 2, 6, 6. mare ore angusto admissum 3, 1, 9. lacus, qua mare admittit, tenuis aditu 2, 5, 6. Indus alia flumina admittit 3, 7, 6. *Pro eo alias dicitur* accipere, excipere. Cf. II. 3. p. 42. *de sensu.*

admissum et *admixtum* s. *admistum.* V. II. 3. p. 41 sq.

admodum; admodum munita Gaza 1, 11, 3. editus admodum collis 1, 14, 1. saevum adm. ingenium 1, 19, 6. hiems adm. adsidua 2, 1, 16. Thracia eorum, quae feruntur, maligne admodum patiens 2, 2, 1. admodum inopes 3, 10, 3. specus admodum pervius 2, 6, 8. de amnibus Himera in media admodum (*Sicilia*) ortus 2, 7, 17. pietatis admodum expertes 3, 6, 6. *Modum autem verborum, quibus additur, ita indicat, ut sit idem, quod satis, aliquantum, fere, prout nexus suadet.* V. III. 2. p. 864. *Facciolatus* epist. 9. p. m. 452. et quae notavi ad Eutrop. 8, 1. p. 552.

adſidere; vaſto mari gentes adſidentes 1, 19, 14. ſtagno adſidet (*urbs*) 2, 5, 4.
adſidere ab *adſido;* urbes quae adſidunt (*pelago*) 2, 3, 10.
adſideo et *adſido.* V. II. 2. p. 260.
adſidère et *obſidere.* V. II. 2. p. 386.
adſidue; cadentes nives 2, 1, 1. eodem adſidue tempore 3, 1, 2.
adſidue et *adſiduo.* V. II. 2. p. 9.
adſiduus; hiems 2, 1, 10. ignes 2, 7, 17. *poſt* §. 18. perpetuus ignis; gelu 3, 5, 8.
adſignare; urbem piratis adſignante Pompeio 1, 12, 2.
adſpectus; primo adſpectu 1, 13, 3. Veſuvii montis adſpectus 2, 4, 9. adſpectum pulveris fugere 2, 7. f.
adſpergere; ſinus parvis urbibus adſperſus eſt 1, 18, 2.
adſpicere; opus adſpici cognoſcique digniſſimum prooem. 1.
adſpirationem amant codices et editiones veteres, v. c. *bosphorus*, *hoſtium*, *harena.*
— mediae voci ex Graeca ratione hodie multi inſerunt, ut *Gerrhos* 2, 1, 4. *Panhormus* 2, 7, 16. *Dyrrhachium* 2, 3, 12. Cf. II. 2. p. 274.
— praeferunt cum bonis libris critici in nominibus Punicis, ut Hannibal, Hasdrubal. V. II. 2. p. 425.
adtendere; pretium operae adtendentium abſolvit prooem. 1.
adterere; ſaxa fluctibus adtrita, *i. e. exeſa* 1, 6, 2.
adtingere; cum hominum manu adtingitur rupes 1, 8, 1. qua Hellespontum adtingit Aeolis 1, 18, 1. Myrtoum pelagus Graecia 2, 3, 3. Gallia Tuſcum pelagus 2, 5, 1. Sardinia Africum pelagus 2, 7, 19. ora (*Siciliae*) Ionium mare adtingens 2, 7, 16. Aufidus (*fl.*) Canuſium adtingens 2, 4, 7. *Cf. de fluminibus* 2, 5, 6. 2, 6, 5. fretum (*de Gadibus*) 3, 6, 1. Megarenſium tractus Iſthmon 2, 3, 7. montem Arabiae Caſium (*ſinus Arabicus*) 3, 8, 3. Tibareni Chalybas 1, 19, 10. quae gignuntur, adtingere nefas habent 3, 6. f. *Cum praepoſitionibus:* qua ad fluvium (*Nilum*) adtingit Africa 1, 4, 1. *et ſic multi,* quae in mare adtingunt 1, 4. f. V. II. 1. p. 179. 196 ſqq.
adtingere et *contingere.* V. II. 2. p. 416. Havercamp. ad Oroſ. 1, 1. pag. 7.
adtollere; mons, quem Hiſpania adtollit 1, 5, 3. montes Thracia 2, 2, 2. Taurus adtollitur 1, 15, 2. 3, 7, 1. Taurus adtollit promontorium 3, 7, 6. Arabia adtollitur Caſio monte 1, 10. Italia media perpetuo iugo Apennini montis ſe adtollens 2, 4, 1. flexus ſe adtollens 1, 19, 12. exuberantia maria ſe rurſus adtollunt, *obp.* reſidunt 3, 1, 2.
adtrahere; pelli ſe atque adtrahi patitur 2, 5, 7.

aequinoctium; vernum *et* auctumnale 3, 5, 1.
aequor; Atlanticum 3, 1, 3.
aequor et *qua.* V. II. 1. p. 336 sqq.
aequus; terrae aequa in omnem partem cedunt 3, 8, 2. *i. e. recedunt, ut alibi. Vid. recedere;* aequi corporis *homines* 3, 9, 1. *i. e. aequali corporum magnitudine, vel, ut infra §. 7. dicit,* corporibus similes. V. II. 3. p. 314.
aer; aeris circumfusi vis 3, 7, 8.
aerarium; Persae aerarium vocant gazam 1, 11, 3.
aeris et *Persis.* V. II. 3. p. 318.
aerumna; urbs fide et aerumnis incluta (*de Sagunto*) 2, 6, 6. *i. e. excidio.*
aes; apud Aethiopes plus auri quam aeris est 3, 9, 1. aere exornantur 3, 9, 1. aere abundans Hispania 2, 6, 2.
aestivus; aestivo sidere exundans (*Nilus*) 1, 9, 3. *i. e. aestate.* V. III. 1. p. 265.
aestus; aestum solemque fugiunt angues 1, 19, 3. Tanais solus aestus hiememque iuxta ferens 1, 19, 18. aestus inhabitabilem efficiunt oram 1, 2, 3. mediam zonam infestat 1, 1, 2. magni 1, 9, 4. regio ob aestus intolerabilis, cultoribus egens, *al.* intolerabiles, *de quo cf.* II. 3. *p.* 255. magnis aestibus concitum pelagus 3, 1, 1. *i. e. agitationibus, commotionibus.*
aetas; dimidio longior aetas habitantium 2, 2, 10. ut nubiles habeantur, non in aetate modus est 1, 19, 17. *i. e. non annorum numero aestimatur* III. 1. p. 639. supra tredecim milium annorum aetates 1, 9, 8. *Gr.* γενεαί. V. III. 1. p. 302.
aeternus; aeternae sunt animae 3, 2, 3.
aevum; ubi quingentorum annorum aevo perpetua duravit (*phoenix*) 3, 9, 10.
affatim; marinis opibus affatim dites 3, 7, 5.
Africus; plaga austro atque africo (*ventis*) exposita est 2, 5, 3.
ager; agro Bruttio adhaeret Sicilia 2, 7, 14. non continuo secat agros Euphrates 3, 8, 5. colunt Georgi exercentque agros 2, 1, 11. laetiores agri 3, 10, 4. urbium sedes atque ager 2, 2, 11.
agere; propellere, extendere. Rhodanus se integer agit per medium lacum Lemannum 2, 5, 5. Garumna suas et Oceani aquas agit 3, 2, 5. Padus diu, qualem emisit, undam agit 2, 4, 4. Nilus per invia aliquamdiu actus 3, 9, 8. Arethusa huc agit alveum 2, 7, 16. fons arenas quasi maria agit 1, 8, 1. rectam ripam agit (de Gadibus) 3, 6, 1. qua Taurus dorsum agit 1, 15, 2. qua terga agunt (de urbibus) 1, 17, 3. qua latera agit Thracia 2, 2, 7. qua flexum agit Syrtis 1, 7, 5. in artum agitur mare 1, 1, 4. quocunque venti agunt, pelli-

2, 2, 5. *Passim dicitur de extremitate terrae in acumen fastigio suo exeuntis.* V. II. 3. p. 152.

angustare; terrae se angustant 3, 1, 10.

anguste; Sardinia in occidentem, quam in orientem, angustius spectat 2, 7, 19. quando angustissime fluit (*de Gange*) 3, 7, 6.

angustus; Arabia 3, 8, 6. descensus (*in specum*) 1, 13, 3. cervices (*de promontorio*) 1, 7, 3. os (*de sinu*) 3, 1, 9. (*de specu*) 1, 13, 4. angusto tergore continenti adnexum oppidum 1, 13, 2. angustae fauces (*de sinu*) 2, 3, 10. angustissimum pelagus 2, 6, 7. ambitus 3, 1, 9. spatia 3, 6, 7. in angusto duorum promontoriorum 2, 4, 5. Numidia spatio, quam Mauretania, angustior 1, 6, 1. Araxes quanto angustior, tanto magis pernix 3, 5, 5. Sucronensis sinus, quo magis penetratur, tanto angustior 2, 6, 6.

angustus et *augustus*. V. II. 1. p. 453. II. 3. p. 117.

anhelitus; anhelitune suo id Mundus efficiat 3, 1, 2.

ani et *eni* in populorum quorundam terminatione, ut *Tibarani* et *Tibareni*. V. II. 1. p. 122 sqq.

anima; animae sunt aeternae 3, 2, 3. glebis animas infundit Nilus 1, 9, 3. animae obeuntium redeunt 2, 2, 3. non exstinguunt *ib.*

animal; nondum perfecta, sed tunc primum accipientia spiritum 1, 9, 3. marina 3, 1, 1. noxium animalium genus 3, 2, 2. dira 3, 5, 7. omnium animalium, quae nocent, expers Ebusos 2, 7, 21. mare animalium capax 3, 8, 1.

animus; segnis 2, 2, 4. bellando animos exercere (*de Germanis*) 3, 3, 2. quibus consolari eas animus est 2, 2, 4.

annales; certis annalibus referunt 1, 9, 8.

annectere; vid. *adnectere*.

antestare; antestat omnes 2, 5, 2. Scandinovia alias antestat 3, 6, 7.

antiquus; antiquissimi populorum, antiquissimae urbium 2, 7, 19.

antistes; academiae 1, 18, 1. oraculi 3, 6, 3.

anxius; nihil anxii mortem exspectant 3, 7, 3.

aperire; mare Rubrum duos sinus aperit 3, 8, 1. mare terras atque intrat 1, 1, 4. Pontus se aperit 1, 19, 6. tum rursus fit apertius mare, Propontis 1, 19, 2. *cui obponitur artius mare* 1, 18, 5. aperit angustissimum pelagus 2, 6, 8. aperitur lacus Maeotis 1, 19, 16. apertis in Germania fontibus (*de Danubio*) 2, 1, 8. Euphrates, immani ore aperto, — 3, 8, 5. (*de fonte*) Oxos (*fl.*) inter Amardos et Paesicas os aperit (*de exitu*) 3, 5, 6. montem aperit specus 1, 13, 3. specus aperitur *ib.* mons medium latus aperit 2, 6, 8. ingens flexus aperitur 3, 1, 7. Britanniam clausam Principum maximus 3, 6, 4.

C.

comminifci; regnum proeliumque commenti (*Phoenices*) 1, 12, 1.
committere; qua paludi committitur, (*antea* coniungitur) (*Cimmerius Bosporus*) ubi fe (*Syria*) Ciliciae committit 1, 11, 2.
commodus; inde eft commodiffimum incipere 1, 4, 5. 2, 7, 1.
commune; nihil in commune confultant 1, 8, 4. *i. e. de rebus publicis nihil invicem deliberant.* V. III. 1. p. 222.
communiter; Panionium communiter Iones colunt 1, 17, 2.
comparativus; exprimitur per *magis* cum pofitivo, ut *magis cultus* (1, 6, 1.) *horribilis* (1, 13, 3.) *pernix* (3, 5, 5.) *capax* (3, 8, 1.) *laeta et ditior Arabia* (1, 10, 1.) *clara Ogyris* (3, 8, 6.) multo magis longa latera (3, 8, 3.). Cf. III. 1. p. 147. 325. et in differt. de Mela cap. 6. p. 41.
comperire; recedere atque adventare comperimus 3, 1, 2.
complecti; oftium 3, 8, 2. ora Afiae Maeotida gremio ad Tanaim usque complexa 1, 2, 2. fpecus totum fe nemorofo laterum orbe complectitur 1, 13, 3. Ionia inflexa ut maiore circuitu, ita plura complectitur 1, 17, 2. finus complectitur urbes 2, 6, 6. *An paffive dicatur, vid.* II. 1. p. 63.
complecti et *amplecti*. V. II. 1. p. 23.
complexus et *compreffus*. V. II. 1. p. 61.
complures; aliae *fc. urbes* 2, 7, 16.
compofita et *fimplicia* inter fe commutari folent, uti docent loca plurima.
compreffus et *complexus*. Vid. antea.
concavus; mons 2, 6, 8.
conciere; concitum magnis aeftibus pelagus 3, 1, 1.
concipere; phoenix non coitu concipitur 3, 8, 10. phoenix ipfa fe concipit ib. Apis bos divinitus conceptus 1, 9, 7. Nilus hoc fonte conceptus 3, 9, 8. *Sic Curtius* 6, 4, 5. — Ganges multis fontibus conceptus 3, 7, 6. Indus conceptam pluribus alveis undam trahit ib. nomina, quae noftro ore concipi nequeunt 3, 1, 10.
concitare; carminibus ventos, maria 3, 6, 3.
concrefcere; limus concretarum paludum 3, 8, 9. phoenix putrefcentium membrorum tabe concrefcens 3, 8, 10.
concumbere; cum plurimis 1, 8, 8. promifce et palam 1, 9, 10. *Utrumque de coitu.*
concurrere; Symplegades creditae concurrere 2, 7, 3. ubi legati utrimque dimiffi, concurrerent 1, 7, 6.
condere; oppidum (*Tinge*) ab Antaeo conditum 1, 5, 2. oppidum Cherrone a Diana 2, 1, 3. Iope ante diluvium condita 1, 11, 3. Roma a paftoribus 2, 4, 2. Phafelis a Mopfo 1, 14, 2. Aenos ab Aenea 2, 2, 8. *Ita de auctore, vel coloniae deductore. Cf. Gruner. ad Eutrop.* 1, 1, 18. f. 20. *Barth. ad*

Nostrum mare decidunt 2, 1, 8. *de origine et primo cursu decidens* ab Alpibus Rhenus 3, 2, 8. vaste decidit (*de Euphrate*) 3, 8, 5. Cinyps per uberrima arva decidens 1, 7, 5. *Cum ablativo ponitur, ut similia, vel addita, vel omissa praepositione, de quo cf.* II. 3. p. 82. Fortuna, in quam deciderat (*de Hecuba*) 2, 2, 7.

declarare; triumpho 3, 6, 4.

declinare; declinat undam Araxes 3, 5, 5.

declinatio variatur. Sic *gryphi* et *gryphes* 2, 1, 1. II. 2. p. 11. III. 2. p. 4. *elephanti* et *elephantes* 3, 7, 2. ubi vid. II. 3. p. 221. et II. 2. p. 281. et 564. ubi plura conlegi. Sic *segnitia* et *segnities* 1, 5, 4. II. 1. p. 215. et alia. Cf. supra sub *a* et infra *terminatio*.

decor; ob decorem vitro corpora infecti 3, 6, 5.

decrescere; *de sole* 2, 18, 4.

decurrere; qua sol decurrit, meridies nuncupatur, 1, 1, 1. Nilus, atrox ad Elephantinen decurrit 1, 9, 2. Caicus (*fl.*) inter Elaeam decurrit et Pitanen 1, 18, 1. Tanais incitatus semper decurrit 1, 19, 18. Himerus in diversa decurrit 2, 7, 17. Baetis uno amne decurrit 3, 1, 5. per Praesamarchos Tamaris et Sars decurrunt 3, 1, 8. *De verbo* decurrere *vid.* III. 1. p. 24 sq.

decus; cum plurimis concubuisse, maximum decus 1, 8, 8. nunc decus est Martius Narbo 2, 5, 2.

dedere; Gallicenae navigantibus deditae 3, 6, 3.

dedicare; Marti enses dedicant 2, 2, 13.

deducere; a Milesiis deducta Calatis 2, 2, 5. a Themistagora deductum oppidum 1, 19, 15. *Dicitur de coloniis.* V. III. 2. p. 87.

deducere et diducere. V. II. 3. p. 180. et 249.

deferre; arma opesque ad rogos deferunt (*de Thracibus*) 2, 2, 4. olim negotiorum ratio — deferebatur ad inferos 3, 2, 3.

deferre et differre. V. II. 3. p. 67.

deficere; ubi dies deficit 1, 8, 4. cum tela defecissent 2, 5, 4. Euphrates deficit 3, 8, 5. Pygmaei, minutum genus, dimicando defecit 3, 8, 8. defecit eum non mare, sed commeatus 3, 9, 3. Tyros, aliquando insula, nunc adnexa terris deficit 1, 12, 2. *i. e. insula desiit esse, non amplius est insula. Vid.* de sensu II. 1. p. 402 sqq. de structura II. 3. p. 336 sq. *Cf. praeterea* Heins. ad Ovid. Fastor. 3, 674. Burmann. ad Quinctil. declam. 13, 2.

deflectere; ora a Bosporo ad Tanaim usque deflectitur 1, 19, 17. ora ab Santonis ad Ostimios usque deflexa 3, 2, 7.

deprimere; depressi specus 3, 1, 2. Alpheus subter maria terrasque depressus 2, 7, 16.

depugnare; sagittis 1, 19, 17.

descendere; Axiaces intra Callipidas Axiacasque descendit 2, 1, 7. Nilus diu simplex saevusque descendit 1, 9, 2. descendens Nilus 1, 9, 4. per Concanos — descendit Saunium 3, 1, 10. Casius ex Cerauniis montibus descendit 3, 5, 4. Araxes ubi arcuato amne descendit 3, 5, 5. Tigris, ut natus est, ita descendens — 3, 8, 5. Indus rectus solidusque descendit 3, 7, 6.

descensus; unum in se descensum habet (*de labyrintho*) 1, 9, 5. unus in eum (*specum*) descensus est 1, 13, 3.

desertus; deserta Africae 1, 9, 2. Scythiae 3, 5, 6. quae modo deserta diximus 3, 9, 4. regio 1, 19, 20.

desinere; alio, quam desinit, nomine exoritur (*de Danubio*) 2, 1, 7.

despicere; despectus emoritur Euphrates 3, 8, 5.

destituere; destituit pelagus animalia marina 3, 1, 1. *i. e. in sicco relinquit.* V. III. 3. p. 7.

detrahere; detracta occisis coria 3, 9, 5.

devenire; Nilus devenit in lacum 1, 9, 2. Himera alio ore in Tuscum mare devenit 2, 7, 17. cum in asperiora devenit Araxes 3, 5, 5. requirendo, unde in eas terras devenissent Indi 3, 5, 8.

devexus; devexa vallis in Aegyptum (*de Catathmo*) 1, 8, 2.

devolvere; Araxes ingenti cum murmure devolvitur 3, 5, 5.

deus; Mars omnium Deus 2, 1, 13. dii patrii 1, 8, 3. *Qui? vid.* III. 1. *p.* 216. cultus Deum 1, 8, 3. *De contractione vid.* II. 1. *p.* 285.

dexter; ad dextram amnis *obp.* ad sinistram 3, 2, 8. ad laevam dextramque 3, 7, 6. Carmanii dextra (*sinus Persici*) innavigantium positi 3, 8, 4.

dextera et *dextra.* V. II. 3. p. 264.

di et *de* in compositis. Vid. supra *de*.

dicere; situm orbis, *i. e. describere prooem.* 1. V. III. 1. p. 3. *Sic post* exactius strictim §. 2. Cf. 1, 4, 5. dicta est ora Nostri maris 3, 1, 1. huius situs dicendus est 1, 1, 2. Aethiopes, quos diximus 3, 9, 7. dictis regionibus propior 3, 8, 2. specus alter ob alia dicendus 1, 13, 3. insulae, quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri expositae 2, 7, 4. Symplegades creditae dictaeque concurrere 2, 7, 3. montes Ceraunii dicuntur — aliis aliisque dicti nominibus 1, 19, 13. quae

es et *i* in terminatione pluralis, ut *Cavares* et *Cavari* 2, 5, 2. V. III. 2. p. 453. *Tectosages* et *Tectosagi* ib. V. III. 2. p. 457. *Teutones* et *Teutoni*. V. II. 3. p. 101 sq. ad 3, 3, 4. Cf. supra *elephantes*.

es et *is* in plurali, ut *omnes* et *omnis*. V. II. 2. p. 375. ad 2, 6, 2. ubi leg. *omnis*. Idem fit, ubi ex nexu adiectivum vel participium ad alterutrum substantivum referri potest. Vid. supra f. v. *adiectiva*. Sic *recedentis* (sc. maris) *oras*, vel *recedentes* 3, 8, 1.

esse; si ita res fuit 2, 7, 6. hinc non longe est Olympus 2, 3, 2. *i. q. abest*. Cf. notata ad Eutrop. 1, 4, 3. p. 18. *Pro nominari*, *ut* nec statim Nilus est 1, 9, 2. diu Danubius est 2, 1, 8. fuit aliquando Bracata, nunc Narbonensis (*Gallia*) 2, 5, 1. Est *sequente infinitivo ex Graeca ratione*, *idem quod licet*, *ut*: quorum nomina vix est eloqui ore Romano 3, 3, 3. V. III. 3. p. 93. et quae notavit Heinsius ad Ovid. A. A. 2, 28. Fuit *de locis destructis*, *exstinctis*, *ut* fuit hic Bizone; motu terrae intercidit 2, 2, 5. V. III. 3. p. 92. Portus, cui Magno est cognomen 1, 5, 5.

erat et *arcuat*. V. h. v.

esse et *ipso*. V. II. 3. p. 252 sq.

sint et *sinunt*. V. II. 3. p. 90.

sint et *sunt*. V. II. 3. p. 6.

et; in recensibus locorum saepius interponit Mela, v. c. *Abydos*, *et Lampsacum*, *et Parion*, *et Priapos* 1, 19, 1. Sic 2, 2, 2. 2, 7, 5. 16. Alibi in eodem nexu modo repetit, modo ad ultimum nomen reiicit, ut 1, 2, 5. 2, 3, 10. In aliis codices et editiones variant. Cf. II. 1. p. 90. II. 2. p. 490.

et explicat priora, ut *Colubraria* — *sine pernicie et rata est* 2, 7, 22. *cibos palam et extra tecta sua capiunt* 1, 9, 6. Plura vid. II. 1. p. 7.

et disiunctivam habet vim, ut sit idem quod *at*, *sed*, v. c. *magno et explicabili tamen errore* 1, 9, 5. V. II. 1. p. 346. et quae praeterea adtulerunt Harles. et Staveren. ad Nepot. Pausan. c. 3. f. Datam. c. 6, 4.

et et *ac*. V. II. 2. p. 302.

et et *at*. V. II. 1. p. 346. II. 2. p. 588. et passim.

et et *ei*. V. II. 2. p. 306.

et et *sed*. V. II. 1. p. 306. 346. II. 2. p. 588.

et iam; vid. infra *iam*.

et iam et *etiam*; vid. II. 1. p. 627. II. 2. p. 325.

etiam; adiectam habet vim, et adhibetur, ubi aliquid notabile et mirabile subiecturus est. Exempla habebis V. II. 2. p. 126.

G.

geminus; ex lacu, quasi ex uno fonte geminus exoritur Baetis 3, 1, 5.

gemma; Tagus gemmas aurumque generans 3, 1, 6. flumina gemmas margaritasque generantia 2, 6, 5.

generare; silva hebenum odoresque generat 3, 8, 7. Ebusos ne ea quidem animalia, quae de agrestibus mitia sunt, generat 2, 7, 21. phoenix non partu generatur 3, 8, 10. flumina gemmas. *Vid.* gemma.

generatrix; animalium Aegyptus 1, 9, 1. *Vox rara.*

genitivus Graecus cum neutris adiectivorum in plurali, v. c. *obposita cautium* 3, 5, 5. *immania magnarum gentium* 2, 1, 8. et alia, quae notavi in differt. de Mela cap. 6. p. 37. Similia dederunt Tennul. ad Frontin. 1, 3, 10. Cellar. ad Curt. 5, 3, 18. Vechner. in Hellenolex. et quae addidit Heusinger. p. 205 sqq.

genitivus nominis proprii cum nomine adpellativo. Vid. *flumen*, et II. 1. p. 546 sq.

genitivus Graecus transit in nominativum apud Latinos. V. II. 2. p. 236.

genitivus pluralis contractus, ut *duum*, *Deum*, *tricenum*. Vid. differt. de Mela cap. 6. p. 38. II. 1. p. 285 sqq. et supra s. v. *contractae formae*.

genitivus adpellativorum praemittitur nominibus propriis in recensu locorum diverso casu, v. c. *paludum Suesia*, *Estia*, *et Melsiagum*, *maximae silvarum Hercynia et aliquot sunt*, *quae nomen habent* 3, 3, 3. *gentium prima est Scythia* — 1, 3. 4. *amnium in alias gentes exeuntium Danubius et Rhodanus* 3, 3, 3. Plerumque tamen interponitur adiectivum, ut *urbium prima*, *clarissimae*. Cf. 2, 3, 12. 2, 4, 2. 2, 5, 2. 2, 7, 12.

gens; una gens, aliquot populi 1, 19, 19. una gens Thraces habitant (*Thraciam*) 2, 2, 3. Varduli una gens 3, 1, 10. *Nempe gens continet populos*, *unde Lactantius* 1, 2, 4. *populi atque gentes*. *Sic Livius et alii populum genti subiiciunt*, *uti vel ex Lexicis discitur*. Cf. III. 1. p. 644. *Passim tamen etiam latius valet*. Gentes superbae, superstitiosae (*de Gallis*) 3, 2, 3. magnae 2, 1, 8. 1, 15, 2. bellatrix, indomita — (*de Germanis*) 3, 4, 2. gentis segnitia 1, 5, 4. gentium terminus (*de Mulucha*) 1, 5. s. *de Tauro* 1, 15, 2. imperitare gentibus 1, 12, 1. mare (*Hadrias*) Gallicis Italicisque gentibus cingitur 2, 3, 11. gentium prima est Scythia (*pro regionibus*) 1, 3, 4. V. III. 1. p. 99. III. 3. p. 93.

gens et *genus*. Vid. deinceps.

genus; ferarum saevum (*de tigribus*) 3, 5, 7. saevum et per-

implere; campos (*de Rheno*) 3, 2, 8. ubi se fluctus implevit 3, 2, 9. exigua parte diei se pecora implent (*herbis*) 3, 6, 6.
importunus; importunae navigantibus obiacent insulae (*Chelidoniae*) 2, 7, 5.
importuosus; litus 1, 7, 5. sinus 1, 7, 3.
imprudens; *i. e. ignarus*, a Minyis imprudentibus caesus 1, 19, 2.
imprudentia; per imprudentiam interimere 1, 9, 7.
impugnare; Tyron (*de Alexandro*) 1, 12, 2.
imus; ima montis Idae 1, 18, 2. *Cf.* 2, 2, 10. imae radices montis 2, 4, 4. ad ima (*specus*) pervenire 1, 13, 3. ad imum perfossa 2, 5, 7.
in et *ad*. Vid. *ad*.
in et *ad* promiscue cum verbis quibusdam ponuntur. V. *vergere*.
in cum accusativo, ubi usitatius sequitur ablativus, vel in MSStis uterque casus variatur. V. II. 1. p. 341. II. 2. p. 17. 101. 445. II. 3. p. 305.
in; in hoc contenditur, *i. e. huius causa* 2, 2, 4. in ipso sinu (*i. e. ad eum sinum*) Carmanii positi 3, 8, 4. in eo portu (*i. e. iuxta*) Massilia 2, 5, 3. in mare adtingere 1, 4, 5. *Vid. supra adtingere*; in orbem iacent insulae 2, 7, 11. in reliquum pudicitia insignis 1, 8, 8. in tantum mutatus (*i. e. adeo*) 2, 7, 6.
inaequalis; Asia 1, 3, 2.
incedere; ne visum quidem incedentium admittunt 2, 1, 1. incessit morbus, aut senectus 3, 7, 3. libido vescendi 3, 9, 4.
incedentes et *intendentes*. V. II. 2. p. 10.
incertus; incerti passim nascuntur 1, 8, 7. originis *sc. homines* 1, 16, 1.
inchoare; flexum primum inchoat Ionia a — 1, 17, 1. *In codicibus scribitur etiam* incoho.
incidere; *i. e. dividere, ut* latus orae incidit Rhion 2, 3, 9. litora incidunt sinus et promontoria 2, 3, 3. media ferme Graecia 2, 3, 3. incisis rupibus praeceps Atlas 3, 10, 1.
incingere; sinum undique Arabes incingunt, *i. e.* circum habitant 3, 8, 7. Hispania pelago undique 2, 6, 2. sinus incingit urbem, ostia 3, 1, 9. oppidum portu 1, 13, 2. flexus in litore urbem 2, 3, 1. Arcadiam gentes Peloponnesiacae 2, 3, 5. sinus Apulo litore incinctus 2, 4, 7. incinctus collis mari 2, 5, 6.
incipere; ab Alpibus incipit in altum excedere Italia 2, 4, 1. inde commodissimum videtur incipere 2, 7, 1. *Cf.* 1, 4, 5.
incitare; Tanais incitatus decurrit 1, 19, 18.
includere; Callipidas Hypanis, *i. e. separat, terminat*, 2, 1, 6. plaga Ponto ac Maeotide includitur 2, 1, 2. insulam flexus

P.

S.

ſurgere; *de ortu fluminis*, *v. c.* Nili 1, 9, 4. Tyrae 2, 1, 7. Rhodani 2, 5, 5. *Porro de monte*, *v. c.* Atho 2, 2, 10. Rhipaeo monte 1, 19, 20. Atlante 3, 10, 1. *ubi antea* conſurgit. *Cf.* III. 1. *p.* 647. ſol 1, 8, 1. *ubi vid.* III. 1. *p.* 206. luna 3, 1, 2. *ubi obp.* demergi.

ſuſpendere; campus ſubeunte ſtagno ſuſpenſus 2, 5, 7.

ſuſtinere; templum inſula 1, 9, 5. urbes ora 2, 2, 5. Athos in vertice aras 2, 2, 10. Ebuſos animalia non ſuſtinet invecta 2, 7, 21. lacus ad ſuſtinenda, quae incidunt, infirmus 3, 9, 2. Atlas coelum ſuſtinet 3, 10, 1. fera grande caput aegre ſuſtinens 3, 9, 9.

ſuus; ſua non cuſtodire 2, 1, 11. *obp.* aliena.

ſynonyma, ut *caput et exordium* 1, 5, 1. *permutare et miſcere* de commercio; *ſciri atque accipi* prooem. 2. V. III. 1. p. 25. et diſſert. de Mela cap. 6. p. 45.

ſynonyma commutantur in MSStis, ut *nuncupantur* et *vocantur*, *fluvius* et *flumen*. Cf. ſuis locis et II. 1. p. 214 ſq.

T.

t et *c*. Vid. *c*.

t et *ct*, ut *condictio*. Vid. *condictio*.

t et *d*. Vid. *d*.

t et *g*. V. *g*.

t et *i*. V. *i*.

t et *p*. V. *p*.

t et *z*, ut *Zephyrion* et *Tephyrion* 1, 8, 2. V. II. 1. p. 281.

tabes; putreſcentium membrorum tabes 3, 8, 10.

tabes et *tabum*. V. II. 3. p. 303.

tacitus; tacitus et vix fluens Anaxes 3, 5, 5. *obpon.* ingens murmur.

taedium; ubi eos vivendi ſatietas cepit 3, 5, 2.

tamen; ipſo quidem tamen ſimulacro maxime nobile delubrum 2, 3, 4. etiam nunc tamen clarior 1, 7, 2.

tamen et *tam*. V. II. 1. p. 254.

tam et *iam*. Vid. ib.

tamen et *tantum*. V. II. 2. p. 607.

tamen et *tum*. V. II. 1. p. 476. II. 2. p. 36.

tangere; Oceanus tangit Aſiam 1, 2, 1, *pro quo* contingit 1, 5, 1. qua terras tangit lacus 1, 19, 16. *alias* adluere. Urbs Alpes 2, 5, 3. Hiſpania Gallias 2, 6, 2. Atlas vertice coelum 3, 10, 1.

tantum; in tantum altitudinis abit Haemos 2, 2, 2. in tantum mutatae rei cauſae 2, 7, 6. feminae tantum tenuiſſe dicuntur

V.

Y.

Z.

INDEX

GEOGRAPHICUS ET HISTORICUS

IN

POMPONIUM MELAM.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

H.

K.

L.

M.

O.

P.

Q.

R.

T.

V.

LECTIONES

editionis Mediolanensis an. 1471. 4. a priori conlatore in duobus prioribus libris, quod ipse eius usus me postea docuit, male notatae, vel omissae, hae sunt:

Vol. II. 1.

p. 18. fere m. post ed. 1. adde 2.
29. m. — — 2.
47. m. — — 2. in voce *Meotidam.*
49. f. — — 2.
131. in. — — 2. in voce *Armoni.*
139. m. delendum 2. et post *tum* ponendum 2.
167. m. post ed. 1. adde 2. in voce *quod.*
171. f. post *Edd.* adde 2. in voce *Graeciae.*
172. f. post 9. 13. adde: Sic et 2.
175. m. post *Africae descriptio* 1. adde 2.
176. fere m. post *Europe,* reliquis omissis, lege sic: *Europe.* Edd. omnes 1. 2. 3.
185. m. leg. *Pharusii;* tantum 2. *Carusii.*
192. in. leg. repetit fere 9. Sic et 2.
193. m. leg. Ex edd. 1. 2. 9. *Campasantes.*
199. in. leg. uti 2. et recentissimae.
203. in. leg. Alii codd. et edd. ut 2. servant.
— m. leg. in quibus prima item secunda.
237. f. leg. edd. 1. 2. 9. 13.
246. f. leg. uti edd. 1. 2. 3. 4.
253. in. leg. Cibin. Prag. *inclitae,* ut ed. 2.
265. in. leg. post *cinyphs;* 2. 3. 4.
275. fere m. leg. *Hammonis* ut 1. 2. 3. 4.
305. in leg. quidam et edd. 1. 2. 3. 5.
315. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5.
327. f. dele 2. post verba: ut edd. 1. 2. 13. et paullo inferius post *hyppopotamos* leg. 2. 9. 19.
335. f. ubi legitur: Pro *tum* ed. 2. *tam* substitue Tum ed. 2. *accrescere: tum hyeme fit, unde* —
336. in. leg. edd. antiquae 2. 5. 6. 7.
343. f. leg. in edd. 1. 2. 3. 4.
390. in. post 2. dele interrogationis signum.
398. m. leg. Olivarianis, etiam 2. 9. 15.
410. m. leg. uti ex edd. 2. 7. 8.
412. in. leg. Edd. 1. 2. 9. *Bacthros;* tum dele 2 *baethros.*
448. in. dele post 2. interrogationis signum.
456. in. adde 2. post edd. 1. et dele 2 *Cetenderis.*
476. m. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. — post dele 2. *perpanisan.*
477. post verba: cum edd. 1. adde 2.
487. m. dele verba 2 *mercedes* vitiose.
491. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *galbram* et post dele: 9. *galbram.*

p. 492. m. post *Caunus* adde, ut 2.
516. f. leg. Edd. 1. 2. et dele verba: de 2 nihil monitum erat.
524. m. leg. 2. *pansonum.*
527. in. leg. et edd. 1. 2. 9. *tyresiae;* post dele 2. *lyresiae.*
— m. leg. Edd. 1. 9. deleto 2. et post *ephigonos* lege: 2. 3. 4. 5. —
530. m. leg. edd. vetustae 1. 2. 3. 4. 5. — deletis, quae de ed. 2. interposita sunt.
— extr. leg. uti edd. 1. 2. 3. 4. —
533. m. leg. Rhediger. edd. 1. 2. 9.
537. in. leg. Edd. 1. 2. 9. *phocacrisioneae,* deletis proximis: 2. *phocaerisioneae.*
540. m. post verba ut edd. 1. adde 2.
547. m. dele: 2 *adrymenon;* tum leg. 2. 3. 4. 5. —
550. m. leg. et edd. 2. 3. 4. —
552. f. leg. ut edd. 1. 2. 9. 13. *illo.*
555. m. leg. alii ut edd. 1. 2. 3. 11.
573. m. leg. tantum 2. 9. *Calchedon.*
586. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. — *thios;* tum dele sequentia: 2 *tyos.*
587. f. leg. Edd. 1. 2. *Parthemias.*
— leg. Venet. cum edd. 1. 2. 3. 4. —
602. extr. dele Ed. 2. *Tibereni* et deinceps lege: 1. 2. 3. 4. —
617. m. post verba: ut edd. 1. insere 2.
618. f. leg. ut edd. 1. 2. 9. 11.
619. m. leg. alii cum edd. 2. 3. 4. 5. —
— leg. ut edd. 1. 2. 3. 4. 5.
627. f. leg. edd. 2. 9. *meotydis.*
628. leg. Nempe 1. 2. 9. 13. *dioscoras.*
630. extr. leg. Edd. 1. *corocanda;* 2. 3. 9. *coracanda.*
636. m. leg. Lips. ed. 2. *proprior.*
637. in. leg. *meothici,* ut edd. 2. 11.

Vol. II. 2.

p. 4. f. leg. ed. 1. *Europe* — *erope;* 2. 3. 4. 5. —
6. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *in rypheis;* 3. 4. 5.
29. in. leg. uti post 1. 2. 9. 11. *carcyne.*
42. m. post *hipanis* leg. 2. 16. 22. et Vadianae.
56. extr. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. —
57. extr. leg. cum edd. 1. 2. 3. 4. — omissis verbis: 2. nihil notatum.
59. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
72. extr. leg. et sic edd. 1. 2. 9.
73. extr. leg. et edd. 1. 2. 13. *arguere,* deletis, quae subsequuntur.
75. m. leg. et edd. 1. 2. 3. 4. —
76. in. leg. Edd. 1. 2. 9. 11. —
83. m. leg. et edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9. —
100. extr. leg. et edd. 1. 2. 3. 4. 5. —
101. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
111. in. leg. Prag. et edd. 1. 2. 3. 4. —
114. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *impellitur.*
115. f. leg. Edd. 1. 2. 5. 9. 11. *in Assusiacum;* 3. 4. *in astusiacum* deletis, quae sunt interiecta.

p. 120. in. leg. Edd. 2. 3. 4. —
126. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
— m. leg. Editiones varie legunt: 1, 2. 3. 4. —
134. in. leg. Edd. 2. 9. 13. *neschos.* In proxima nota: ut edd. 2. 11. Parif. 2. *Stymonia.*
— extr. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
144. f. leg. 1. 2. *et Xerse.*
153. del. 2 *pontidea* et antea leg. Edd. 1. 2. 9. *Ponticlea.*
162. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
— extr. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
164. m. leg. Edd. 1. 2. 3.
181. leg. 2. *Heleas.*
192. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *Phiotide.*
193. extr. leg. uti 1. 2. 3. 4. —
194. in. leg. edd. 1. 2. 3. 4. —
— m. leg. Vindob. edd. 1. 2. 3. 4. —
195. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. — inferius paullo: in iis 2. 20. 23. *Attide.*
196. m. leg. et edd. 1. 2. 9. *Argolida.*
197. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *Helide.*
205. m. edd. 2. 11. *erimanthus.*
206. f. leg. et edd. 1. 2. 3. 4. —
209. f. leg. edd. 1. 2. 9. *Pegasam.*
229. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9. *Chancerea;* 11. *cenchrea;* deletis prioribus.
230. m. leg. cum edd. 1. 2. 8. 9.
232. in. dele: Edd. 2. *Ictis;* et deinceps lege: 1. 2. 3. 4. —
238. in. leg. Gud. et edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9.
239. in. leg. veluti 1. 2. 9. *Ictim.* Post: *cyparisius;* 2. 9. 11. *cyparissus.* Inferius: *cinthius;* 2. 3. 4. 5. 9. —
243. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *Cylene;* tum del. 2 *Cylana.*
253. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9. 11.
262. m. leg. ut edd. 1. 2. 9. *ambrachia.*
268. m. dele: Edd. 2. *dasaretae;* et deinceps lege: 1. 2. 3. 4. 5.
275. m. leg. et sic 1. 2. 9. *Iardena rona;* tum dele sequentia: 2. *Iardena vano.*
282. m. leg. Sic editiones 1. 2. 9.
289. m. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
296. in. leg. *de his;* 2. 3. 4. 5. —
315. in. leg. Havn. et edd. 1. 2. 3. — paullo post: ed. 9. *bacata.*
337. leg. quaedam ut 2. 12. 14.
342. in. dele: Edd. 2. *Sylae*, et deinceps lege: 2. 9. 13. *Syla.*
345. extr. leg. 2. *emiea;* 5. *emica.*
348. m. leg. *Buxentum.* Edd. 1. 2. 3. 4.
349. f. post Edd. 2. dele *Lyrenes.* Superius in. leg. Vindob. et edd. 1. 2. 9.
354. f. dele post 2. signum interrogandi.
366. m. leg. ut edd. 1. 2. 6.
368. in. leg. *Gebenniciis;* 2. 5. 6. 7. 8.
370. m. dele: 2. *Vaxo* et antea post Edd. 1. insere 2.
376. in. leg. Zalusc. cum ed. 1. et del. 2.
385. extr. leg. uti edd. 1. 2. 9. 25.
393. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. post m. dele interrogandi signum adpositum.

p. 397. in. leg. *Betherras.* Edd. 1. 2. 9. 13.
399. f. dele signum interrogandi.
400. m. dele: 2. *et ing.* et antea insere 2. post Edd. 1.
403. m. leg. Gud. edd. 1. 2. 9. 13.
405. m. leg. Edd. 1. 2. *caplantium.*
412. in. leg. *Hispania;* 1. 2. 3. 4. 9.
— m. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. —
414. extr. leg. Edd. 1. 2. 9.
422. f. leg. Gud. edd. 1. 2. 9. *rodam.*
424. in. post 2. dele signum interrogationis.
428. m. leg. uti 1. 2. 3. 4. —
441. f. post 1. 2. 9. adde: *erunnus* 2.
443. in. leg. et mei cum ed. 1. Post inde — ceter.
445. f. dele signum interrogandi, ut p. 448. f. 452. m. 480. f. 487. f.
453. f. post *tarthesos* adde: 2. *tharthesos;*
472. f. leg. cum edd. 1. 2. *egressi.*
478. f. leg. ed. 2. *qu* i. e. quia *Bithini.*
479. f. leg. Sic edd. 1. 2. 9. *cianitas;* adiecta tolle.
488. in. leg. Vatic. et edd. 1. 2. 9. 20.
498. in. leg. Edd. 1. 2. *chercina;* tum subiecta dele. Sic p. 500. ubi item 2. addendum post Edd. 1.
506. f. post Ed. 1. *Sciatos* insere: 2. *Sciathos.*
507. f. Dele post 2. interrogandi notam, ut p. 511. f. 515. f. 525. m. 556. m. 543. m. 572. f. 573. extr.
516. m. leg. Gud. cum edd. 1. 2.
517. m. post 2. dele *Nyrthio.*
525. in. leg. cum edd. 1. 2. 9. *nime.* Infra: (uti 1. 2. 9.)
543. in. leg. cum edd. 1. 2. 9.
556. m. leg. cum edd. 1. 2. Alii —
559. m. leg. Edd. 1. 2. 3. (sic Havn.) 4. — tum dele: 2. *Phlectrides.*
566. extr. leg. *scile;* edd. 1. 2. *silae.*

Corrigenda in contextu.

p. 9. *post Augilas* interpone incisum minus.
21. f. leg. *ut Homero dictum est.*
23. m. leg. *Ascalo.*
26. m. leg. *consternat.*
27. m. in margine ad vocem *Duo* adscribendum 3. ut p. 29. ad extremum versum 3.
36. m. f. leg. *Themiscyrum.*
41. in. leg. *Obliqua tum ad Bosporum.*
60. m. *Athos mons est adeo altus.*
62. f. leg. *antestat omnis.*
66. m. leg. *Pallantia.*
76. m. leg. *Iamno et Mago;* post *serpentum.*
99. et 106. in capitum inscriptionibus pro *ae* legendum est *et.*

Addenda et corrigenda in notis criticis.

Vol. II. P. 1.

p. 14. m. post verba: etiam Olivarius adde: *maxime.*
21. extr. leg. ἡ κόσμος.
47. in. post verba: ad superiora illa leg. *Haec ergo ab Ortu —*
49. m. pro gravant leg. gravent.
58. m. pro *Hellesponticum fretum* leg. *Hellespontum fretum.*
68. f. post verba: ut Vindob. et Paris. 3. *enim* dele *quod.*
89. in. leg. Herodot. [3, 94. 7, 68. et 86.]
— m. leg. Peutingeri [12. b.]
129. in. nn leg. patria fuit possessio.
145. m. pro contractu leg. contactu.
— f. adde post permissae: Titze *interiora a litore.*
149. f. leg. uti et fecit 3, 8, 5. Post pro ab hoc parte leg. ab hac parte.
167. in. leg. infra notata sunt ad 2, 4, 1.
183. m. pro cosuluerat leg. consuluerat.
185. f. ante *abluuntur* dele 27.
191. m. post verba: Strabo lib. 1. in. et alibi, adde Porphyr. de abstinent. anim. 1, 5. 4, 21.
195. m. post Olivarianis adde *habitent.*
199. m. pro *opum* 1, 8, 44. leg. pro *opum* 1, 8. 6.
216. extr. pro *Rusicada* leg. *Rusigada.*
225. extr. post tamen ponenda distinctio maxima.
237. extr. ab initio notae leg. *et Ruthisia.*
252. f. leg. in quo Βαγάδρας.
261. in. post Prius *Syrti* adde: vel *Sirti.*
276. f. *ut aequor fluctibus* dele *aequor.*
297. f. pro Diodorus Siculus lib. 3. [c. 49.] leg. Diodorus Siculus lib. 3. [c. 50.]
309. m. post *Astasobas* adde: Rode: *Astabosas.*
316. m. pro c. 78. leg. c. 79.
332. in. pro *adverso spiritu* leg. *adverso flatu.*
339. m. *qua sedat* leg. *qua sedet.*
347. extr. leg. πηλοῦσθαι.
383. m. leg. *Syria late litora.*
389. in. leg. *Commagene* dictum ad 1, 2, 3. p. 131.
400. m. pro Retinui et ego repone: Omisi et ego. V. p. 409.
423. m. pro *Hpatos* leg. *Hyppatos.*
455. m. post Venet. et Havn. leg. *quisquam* pro *quispiam.*
455. extr. post Paris. 2. adde: MS. d'Orvillianus teste Wesselingio ad Hieroclis Synecdemum p. 708.
459. f. Schottus etiam... adde: *Oestros.*
471. in. pro Lyciae aditu leg. Pamphyliae aditu.
475. in. post *dicitur:* adde: Sic Huet in hist. du commerce c. 56. p. 453. vult: *idem autem et Torus* i. e. *Taurus.*
575. in. post Chanaan 1, 26. f. adde: et Rhoer ad Porphyr. de abstin. 3, 4. p. 224.
— extr. pro *conditore Iasone* post Edd. 1. 2. 3. 4. 5. 11. 15. leg. *conditore Iaso.*

p. 579. extr. post verba: Vide deinceps inferendum: Titze reposuit: *et quia — quam ad laevam — abscessit, — inflectitur ad* — remota parenthesi.

583. extr. leg. κτίστης pro κτιστής.

588. m. dele etiam post optimi.

590. m. leg. Graece Φρίξος.

598. m. post verba: Adspirationem Strabonis subiica: Pintianus.

598. in. pro *thyrodopta* leg. *thermodonta*.

603. in. post Vadianae leg. *Tabereni*.

— extr. post verba: et reliquae adde: *Carabin* vel *Carambin*.

619. m. leg. Edd. 2. 9. *tanayn*. Tum ib. m. pro *aliubi* repone *alicubi*, quod praeeunt —

622. m. Melanchlaenos in Asia, leg. Melanchlaenos in Europa.

639. m. leg. Ptolemaeus 5, 9.

653. in. leg. et edd. de ordine verborum.

Vol. II. P. 2.

p. 5. in. m. pro revertentibus repone revertenti.

20. m. post Vineto adde: *patet*.

38. m. post verba: etsi potius ab *adligo*, leg. s. *adlego*, quam ab *adlicio* derivem. Nec obstat, quod illum verbum plane est nostris auctoribus hoc sensu incognitum.

40. m. f. post verba: Editiones vel *Borystonida* adde: s. *boristenida*.

57. m. dele 99. ante *Basilidis*)

59. m. in nota *mosque* praefige: §. 12.

99. extr. leg. *Gipsella* pro *Gipsela*.

111. m. post 2. 9. adde *cinosenia*.

125. f. in notae indicio leg. *et quo*.

160. in. m. post 4. 5. 9. delendum *canestreum*.

217. m. Lege: Martialis 9, 54. *fiat quod utrique volenti*, quamvis vulgo aliter legatur is locus. [*fiat, quod uterque iubemus* s. ut alii, *volemus*.]

282. in. pro *hadria* leg. *hadriae*.

337. m. edd. ad 42. *Brutio* leg. *Brutium*.

379. extr. pro *Antenopolim* leg. *Antinopolim*.

387. m. pro *lapideos*; Vinetus leg. *lapideus*; Vinetus.

406. m. f. pro Vol. I. leg. Vol. III. 2. p. 493.

442. extr. pro libri *hyspania* leg. libri *hyspaniam*.

446. m. f. ceteri *Suel, Hexi* leg. ceteri *Suel, Ex*.

480. f. in notae indicio leg. *quas quondam*.

Vol. II. P. 3.

p. 23. m. leg. literae C et L.

63. m. adde post vocem fastidio: V. comment. Lips. philol. III. 1. p. 33.

— m. f. in indicio notae pro *humentis caedibus* leg. *ultimis caedibus*.

117. in. pro *Bercae* leg. *Bergae*.

132. in. pro [ita Guarinus] leg. [ita vetus interpres]

193. in. pro ὠαίον leg. ὠαίων.

255. m. f. leg. ad Eutrop. 7. 21. p. 709.

300. m. pro 2, 1, 12. leg. 1, 8. 7.

In notis exegeticis.

Vol. III. P. 1.

p. 111. m. Non *quos* leg. Non *quas*.
116. m. post verba: sensu dixit, adde: Cf. Strabo lib. 11. p. 513. in. Paris.
127. m. *Iuliam Iazam* leg. *Iuliam Iozam*.
212. m. de Mela cap. 7. leg. de Mela cap. 6.
291. m. pro millibus domibus leg. milibus domuum.
333. f. in notae indicio leg. *litora*.
358. m. f. ante notam leg. *Cephea*.
604. m. f. pro Iidem etiam leg. Eosdem etiam.
627. m. leg. Plin. 6, 5. paullo post: Cercius.

Vol. III. P. 2.

p. 144. in. ante notam ipsam leg. *altus* pro *elatus*.
288. f. ante notam leg. *Corinthos*.
381. m. Voci *Padus* in titulo notae praepone §. 4. contra idem dele p. 383. in.
674. f. in fronte notae scribe: *Cicynethon*.
684. f. item *Capharea* pro *Caphareo*.
747. extr. item: *Cythnos*, et
761. extr. *Seriphos*; item
811. m. f. *Gortyna*, tum
816. m. *Holopyxos*, et
863. in. *Cyclopas*.
883. in. ut hi antea leg. ut hic antea.

Vol. III. P. 3.

p. 81. m. ante *immanes* adpone §. 2. Contra idem dele p. 84. m.
182. in. m. leg. Vid. Burmann. ad Suetonii Tiber.
211. in. pro *Iverna* leg. *Iuverna*.
223. in. in fronte notae leg. *Panotos*, ut
251. m. f. *proximi*.
259. m. f. *Tamos*.
365. m. *paludum*.
380. m. *sedent*.
385. ante *passim* pone §. 2. Idemque dele ad proximam notam.
388. m. praepone §. 3. verbis: *ad Eurum*.
389. m. leg. *exhausto fluctu*.

Alia, quae exquirere nunc non vacat, benevolus lector vel excusabit, vel emendabit.

In recensu editionum p. CXXXVII. n. 103. pro Pradin leg. est Fradin.